

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı

**SIĞINMAEVİNDE KALAN ŞİDDETE UĞRAMIŞ KADINLARIN EŞ
VE AİLE HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ/DENEYİMLERİ**

Dilara Merve GÜNEY

Yüksek Lisans Tezi

Ankara,2018

SIĞINMAEVİNDE KALAN ŞİDDETE UĞRAMIŞ KADINLARIN EŞ VE AİLE
HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ/DENEYİMLERİ

Dilara Merve GÜNEY

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

KABUL VE ONAY

Dilara Merve Güney tarafından hazırlanan "Sığınmaevinde Kalan Şiddete Uğramış Kadınların Eş Ve Aile Hakkındaki Düşünceleri/Deneyimleri" başlıklı bu çalışma, 04.12.2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Tülay UĞUZMAN (Başkan)

Doç. Dr. Birsen ŞAHİN KÜTÜK (Danışman)

Prof. Dr. Aylin GÖRGÜN BARAN

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Dr. Musa Yaşar SAĞLAM

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

04.12.2018

Dilara Melva GÜNEY

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

- Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.**
(Bu seçenkle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etmeniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)
- Tezimin/Raporumun 04.12.2021 tarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.**
(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)
- Tezimin/Raporumun.....tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.**
- Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi**

04/12/2018

Dilara Merve GÜNEY

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Tez Danışmanının **Doç. Dr. Birsen ŞAHİN KÜTÜK** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

(İmza)
Dilara Merve GÜNEY

TEŞEKKÜR

Hacettepe Üniversitesi'ndeki lisans ve yüksek lisans öğrencilik hayatım süresince desteğini üzerimde her zaman hissettiğim, sayesinde kadın alanında çalışmaya başladığım, danışman hocam Doç. Dr. Birsen ŞAHİN KÜTÜK'e tez dönemi süreci içerisindeki destekleri, yönlendirmeleri için en içten teşekkürlerimi sunarım.

Kadın alanında çalışma konusunda önümü açan, alandaki aktif deneyimleriyle destek olan Prof. Dr. Aylin GÖRGÜN BARAN ve Dr. Selda TAŞDEMİR AFŞAR'a teşekkür ederim.

Tez sürecim boyunca, umutsuzluğa düştüğüm anlarda desteklerini esirgemeyen, moral ve motivasyon veren, öncelikle kardeşim Mehmet Mert GÜNEY'e, aileme, arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Çalışmamın özünü oluşturan kadınlara, yaşam öykülerinin en zor taraflarını benimle paylaştıkları için en içten teşekkürlerimi sunarım.

Aralık,2018

Ankara

ÖZET

GÜNEY, Dilara Merve, *Sığınmaevinde Kalan Şiddete Uğramış Kadınların Eş Ve Aile Hakkındaki Düşünceleri/Deneyimleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara,2018.

Çalışmada, şiddet mağduru kadınların evlilik, aile, toplumsal cinsiyet rolleri konusundaki düşüncelerini anlamak amacıyla, kadın sığınmaevinden hizmet almış ve kadın sığınmaevinden hizmet aldıktan sonra ayrılan kadınların şiddet yaşantısından sonra şiddet, aile, evlilik ve çocuklarının geleceği hakkındaki düşünceleri ele alınmıştır. Fenomonolojik yaklaşımın kullanıldığı bu nitel araştırmada, 11 kadınla yarı yapılandırılmış görüşme formları ile yüzyüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılardan 9'u kadın sığınmaevi hizmeti almaya devam eden kadınlardan oluşmuştur. Kadınların sığınmaevinden sonraki yaşantısının anlaşması için de sığınmaevinden ayrılmış 2 kadınla görüşülmüştür.

Çalışma sonunda şiddete maruz kalan kadınlarda hayata güvensiz bir bakışı açısı oluştuğu ve bu güvensizliğin hem kendi hayatlarına hem de çocuklarının hayatlarına hatta ileride çocuklarının evlilik hayatlarına dair endişelerine kadar yansıdığı görülmüştür. Çalışmada ulaşılan bir başka önemli sonuç ise şiddete maruz kalan kadın eşine geri dönse de boşanıp bağımsız hayat kursa da hayata dezavantajlı olarak devam ettiğidir. Bu sebeple kadınların güçlenmesi için sığınmaevi ve sonrasına yönelik danışmanlık ve destek sürecinin son derece önemli olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler

Kadına yönelik şiddet, kadın sığınmaevi, aile, toplumsal cinsiyet rolleri

ABSTRACT

GÜNEY, Dilara Merve, *Thoughts And Experiences About Family And Partner of Woman Who Has Been Stayed At Shelter And Been A Subject to Violence, Master's Thesis*, Ankara,2018.

In this study, to understand the opinions of women who are victims of violence on marriage, family and gender roles, the opinions of women, who were served from a women's shelter and separated after receiving service from a women's shelter, were discussed about their violence, family, marriage and the future of their children. Qualitative research method was used in the research which used the phenomenological approach and semi-structured interview forms were conducted with 11 women. 9 of the participants were women who continue to receive women's shelters. Two women who had left the shelter were interviewed for the agreement of women after their shelter.

At the end of the study, it has been observed that women who are exposed to violence have an insecure point of view and this insecurity is reflected on their lives and their children's lives and even their worries about their children's marriage life in the future. Another important result reached in the study is that, despite the return of the wife to the spouse who has been subjected to violence, divorce and independent life can be sustained. For this reason, it is seen that the counseling and support process for the women's shelter is very important.

Keywords

Violence against women, women's shelter, family, gender roles

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM.....	ii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	iii
ETİK BEYAN.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
TABLolar VE ŞEMALAR DİZİNİ.....	xiii
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM.....	5
ARAŞTIRMANIN KONUSU, KAPSAMI VE YÖNTEMİ.....	5
1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE KAPSAMI	5
1.1.1. Araştırmanın Konusu.....	5
1.1.2. Araştırmanın Amacı.....	8
1.1.3. Araştırmanın Önemi	9
1.2. Araştırmanın Yöntemi	10
1.2.2. Araştırma Soruları.....	14
1.2.3. Katılımcıların Belirlenmesi Süreci	15
1.2.4. Veri Toplama ve Analizi Süreci	17
1.2.5. Araştırmada Kullanılan Kavramlar.....	20
2.BÖLÜM.....	21
KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE KADIN SİĞİNMAEVLERİ.....	21
2.1. KADINA YÖNELİK ŞİDDET	21
2.1.1. Şiddet ve Şiddet Türlerini Anlamak	21
2.1.2. Dünyada Kadına Yönelik Şiddet	25

2.1.3. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet.....	26
2.2.KADIN SIĞINMAEVLERİ.....	29
2.2.1. Dünya’da Kadın Sığınmaevleri	29
2.2.2. Türkiye’de Kadın Sığınmaevleri	30
3.BÖLÜM.....	37
KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE ŞİDDETİN YENİDEN ÜRETİMİ	37
3.1. ÇALIŞMANIN TEORİK ARKA PLANI.....	37
3.2. ATAERKİLLİK, TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA ŞİDDETİN YENİDEN ÜRETİMİ.....	41
3.3. AİLEDE ŞİDDET, ŞİDDETİN YENİDEN ÜRETİMİ.....	47
3.4. ÇOCUK YETİŞTİRMEDE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI VE ŞİDDETİN YENİDEN ÜRETİMİ.....	49
3.5. NAMUS KAVRAMI BAĞLAMINDA ŞİDDETİN YENİDEN ÜRETİMİ	51
3.6. SIĞINMAEVİNE ULAŞIMDA NAMUS ENGELİ.....	54
4.BÖLÜM.....	57
KADINLAR İÇİN ŞİDDET SONRASI YAŞAM MÜCADELESİ.....	57
4.1. BOŞANMA: ŞİDDETİN BOŞANMA KARARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	57
4.2. BOŞANMANIN ARDINDAN YAŞAM	60
4.2.1. Boşanma Sonrası Yaşanan Zorluklar.....	60
4.2.2 Boşanma Şiddeti Bitiriyor Mu?	61
4.3. YENİ EVLİLİK / İLİŞKİ	63
4.4. ESKİ PARTNERE GERİ DÖNME KARARI	65
4.5. BAĞIMSIZ HAYAT.....	67
4.6. ŞİDDETLE MÜCADELEDE KURUMLARA DÜŞEN GÖREVLER.....	68
4.6.1.Sağlık Kuruluşları, Kolluk Kuvvetleri Ve Diğer Resmi Kuruluşlarda Yapılan Müdahalelerin Önemi	69
4.6.2.Psikolojik Desteğin Şiddetle Mücadelede Önemi	70
5. BÖLÜM.....	72
BULGULAR	72
5.1. SOSYO DEMOGRAFİK BULGULAR	72
5.2.KADINLARIN YAŞADIKLARI ŞİDDET: SIĞINMAEVİNE GİTME KARARI ALMA SÜREÇLERİ	81
5.2.1. Kadınların Yaşadıkları Şiddet.....	81

5.2.1.1. Şiddet Nerede Başlıyor? Evlilik Öncesi Şiddet Deneyimi.....	82
5.2.1.2. Ailenin “Kadın/Kız” Olma Konusundaki Tutumu, Engelleri	83
5.2.2. Kadınların Eşlerinden Maruz Kaldıkları Şiddet	88
5.2.2.1. Eşin Şiddet Uyguladıktan Sonraki Tavrı ve Kadının Şiddete Tepkisi....	90
5.2.2.2. “Kadın” Olmaktan Dolayı Eş Tarafından Engellenme	92
5.2.2.3. Şiddetin Sebebi Kadın Olmak mı?.....	95
5.2.2.4. Ailenin ve Çevrenin Şiddet Olayına Karşı Tepkisi.....	97
5.2.3. Evden Ayrılmaya Götüren Son Olay	100
5.3. SIĞINMAEVİNE BAŞVURU KARARI VE YAŞANANLAR.....	105
5.3.1. Sığınmaevini Hakkında Bilgi Düzeyi	105
5.3.2. Sığınmaevine Başvuruda Etkili Olan Kişiler.....	107
5.3.3. Sığınmaevine Başvuruyu Aile İle Paylaşma ve Ailenin Tepkisi.....	108
5.3.4. Sığınmaevine Başvuruda Endişeler	109
5.3.4.1. “Ailem Ne Düşünür?” Endişesi	109
5.3.4.2. “Toplum, Çevre Ne Düşünür?” Endişesi	111
5.3.4.3. Sığınmaevine Başvuruda “Namus” Konusunda Endişe.....	113
5.3.4.4. Sığınmaevine Başvurmadan Önce Sığınmaevinde Kalan Kadınlar Hakkında Düşünceleri.....	115
5.3.4.5. Sığınmaevinde Kalan Kadınlar Hakkında Ailenin ve Çevrenin Düşünceleri	116
5.3.4.6. Sığınmaevi Hakkında Ailenin Ve Çevrenin Düşünceleri	119
5.3.5. Çocuk Sahibi Olan Kadınların Sığınmaevine Başvuru Süreci	120
5.3.6. Sığınmaevine Başvurulduğu Anki Düşünceler.....	123
5.4. AİLENİN KADININ SON DURUMU HAKKINDAKİ DÜŞÜNCESİ.....	125
5.5. SIĞINMAEVİ DENEYİMİ / HAYATI	127
5.5.1. Sığınmaevinde Hissettikleri.....	127
5.5.2. Sığınmaevinin Anlamı	130
5.5.3. Çocukların Sığınmaevinde Olma Durumları Hakkında Annenin Düşüncesi	132
5.5.4. Çocukların Geleceği Hakkında Endişeler.....	134
5.5.5. Sığınmaevinde Olmanın Çocukların Hayatına Etkisi.....	135
5.5.6. Sığınmaevinde Kalan Kadınlarla İlişki.....	137
5.5.7. Sığınmaevine Gelme Kararını Değerlendirme	142

5.5.8. Sığınmaevinin Katkıları, Kazanımları	143
5.6. ÇOCUKLAR VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ.....	145
5.6.1. Kadınların Sığınmaevi Öncesi Toplumsal Cinsiyet Rollerini Hakkındaki Düşünceleri	146
5.6.2. Kadınların Sığınmaevinde ve Sonrasında Toplumsal Cinsiyet Rollerini Hakkındaki Düşünceleri	148
5.7. SİĞİNMAEVİ DENEYİMİ İLE BİRLİKTE EŞ VE AİLEYE ATFEDİLEN ANLAMDA DEĞİŞİM OLDU MU?.....	153
5.7.1. Sığınmaevine Gelmeden Önce Eş Ve Aileye Dair Düşünceler	154
5.7.2. Sığınmaevine Geldikten Sonra Eş Ve Aileye Dair Düşünceler.....	156
5.7.3. İdeal Aile Tanımı	159
5.7.4. Şiddetten Uzaklaşmasına Destek Olan Kişileri Nasıl Görüyor?	162
5.7.5. Çocuk Yetiştirirken Aile Kavramı Hakkındaki Vurgusu	164
5.7.6. Çocuklarının Evlilikleri Hakkındaki Düşünceler	165
5.8. YENİ BİRLİKTELİK.....	170
5.8.1. Şiddetin Ardından Yeni Birliktelik Mümkün Mü?.....	170
5.8.2. Şiddet Gören Bir Kadının Yeni Birlikteliği Toplum Tarafından Nasıl Karşılır?.....	171
5.8.3. Şiddet Gören Bir Kadının Yeni Birlikteliği Sizin Tarafınızdan Nasıl Karşılır?.....	173
5.8.4. Sığınmaevindeki Bir Kadının İlişkisi Toplum Tarafından Nasıl Karşılır?	173
5.8.5. Sığınmaevindeki Bir Kadının İlişkisi Sığınmaevindeki Diğer Kadınlar Tarafından Nasıl Karşılır?.....	175
5.8.6. Yeni Birliktelik Düşüncesi.....	177
5.9. SİĞİNMAEVİ SONRASINDA YAŞAM	181
5.9.1. Sığınmaevinde Kalan Kadınlarda Sığınmaevi Sonrası Yaşama İlişkin Düşünceler	182
5.9.1.1. Eşe Geri Dönme Düşüncesi	182
5.9.1.2. Gelecek Planları	184
5.9.2. Sığınmaevinden Ayrılan Kadınlarda Sığınmaevi Sonrası Yaşam	186
5.9.2.1. Sığınmaevinden Ayrılma Nedeni	186
5.9.2.2. Sığınmaevi Sonrası Şiddet Devam Etti Mi?	187
5.9.2.3. Sığınmaevinden Sonra Hayata Uyum	188

5.9.2.4 Sığınmaevine Gelme Kararını Ve Sığınmaevinden Aldığı Destekleri Değerlendirme.....	191
5.9.2.5 Eşe Geri Dönme Ve Yeni İlişki Düşünceleri.....	192
5.9.2.6. Gelecek Planı	194
5.9.2.7. Kadın Ve Erkek Olmayı Değerlendirme.....	194
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	196
KAYNAKÇA	206
EKLER	212
EK 1: Sığınmaevinde Kalan Kadın Görüşme Formu	212
EK 2: Sığınmaevinden Ayrılan Kadınlar Görüşme Formu	224
EK 3: Tez Orjinallik Raporu	230
EK 4: Etik Kurul İzni	232

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

AÇSPB: Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

ASAGM: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü

ASPB: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

EWL: European Women's Lobby

İKB: İlk Kabul Birimi

KSGM: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

SHÇEK: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

SİR: Sosyal İnceleme Raporu

STK: Sivil Toplum Kuruluğu

SYDV: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

ŞÖNİM: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TCAA: Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması

TUİK: Türkiye İstatistik Kurumu

UNDP: United Nations Development Programme

UNPFA: United Nations Population Fund

WHO: World Health Organization

TABLO VE ŐEMALARIN DİZİNİ

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Şema 1: Çalışmanın Teorik Modeli: Ataerkil Sistem Ve Şiddet İlişkisi

Şema 2: Katılımcı Kadınların Çalışma Deneyimi

Şema 3: Katılımcı Kadınların Evlenme Şekli

Şema 4: Katılımcı Kadınların EŞlerinin Çalışma Durumları Ve Çalıştıkları Meslekler

Şema 5: Katılımcı Kadınların EŞlerinin Alkol, Madde, Kumar Bağımlılık Durumu

Şema 6: Çocukların Anneyle Beraber Olması

Şema 7: Evlilik Öncesi Şiddet Ve Uygulayan Kişi

Şema 8: Ailede Kadın Olmaktan Dolayı Yaşanan Engel

Şema 9: Kadın Sığınmaevine Başvuruyu Etkileyen Son Olay

Şema 10: Çocuk Sahibi Olmanın Sığınmaevine Başvuru Üzerindeki Etkisi

Şema 11: Ailenin Şuanki Durum Hakkında Düşüncesi

Şema 12: Yeni Birliktelik Düşüncesi

Şema 13: Kadınların Yaşadıkları Şiddet Sonrası Yaşam Döngüsü Modeli

GİRİŞ

Şiddet, güçlü olanın güçsüz üzerinde çeşitli şekillerde baskı ve kontrol oluşturmaya çalıştığı, sonucunun fiziksel, psikolojik olarak ciddi problemler ürettiği bir eylemdir. Şiddetin kısa tanımlamasında fiziksel olarak zarar verme, yaralanma üzerinde durulmaktadır. Fakat şiddet sadece fiziksel şiddet olarak düşünülemeyecek kadar geniş bir şekilde toplumsal hayat içerisinde varlığını devam ettirmektedir. Şiddet toplumsal koşullardan beslenebileceği gibi insanın doğasında da şiddet barınmaktadır (Ünsal,1996:29).

Erkek egemenliğinin hakim olduğu ataerkil toplumlarda, erkeğin kendi egemenliğini koruması ve devam ettirmesi için şiddet meşru görülmekte ve çoğunlukla şiddet mağduru kadınlar olmaktadır. Kadına yönelik şiddeti anlamak için şiddetin görünürlüğünün artması, şiddetin detaylı bir şekilde tanımlanması önem taşımaktadır. Bu bağlamda en geniş kadına yönelik şiddet tanımı, Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesinde (1993) yapılmıştır. Kadına yönelik şiddet, “ister kamusal ister özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik acı veya ıstırap veren ya da verebilecek olan cinsiyete dayalı bir eylem uygulama ya da bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma” tanımı gerekli vurguları yapması bakımından önem taşımaktadır. Burada şiddetin türleri detaylı bir şekilde açıklanmıştır; fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik şiddet. Kadınların maruz kaldıklarını belirttikleri ilk şiddet türü fiziksel şiddet olup dünya genelinde kadınların %35’i partnerleri tarafından ya fiziksel ya da hem fiziksel hem psikolojik istismara maruz kalmakta olup partner dışında da cinsel istismara maruz kalan kadınların oranı dünya genelinde %7 olduğu ortaya konmuştur (WHO,2013). Türkiye’de yapılan araştırmalara bakıldığında, her 3 kadından birinin şiddete maruz kaldığı ortaya konmuştur (KSGM,2014).

Şiddet sonuçları açısından bakıldığında, şiddet mağdurunda olumsuz birçok etkiye yol açtığı görülmüştür. Dünya Sağlık Örgütü (1993) kadına yönelik şiddeti, “Cinsiyete dayalı, kadını inciten, ona zarar veren, fiziksel, cinsel, ruhsal olarak hasar yaratan,

toplum içerisinde ya da özel yaşamında ona baskı uygulaması ve özgürlüklerinin keyfi olarak kısıtlanmasına neden olan her türlü davranış” olarak tanımlanmış olup bu tanım şiddetin sonuçları hakkında da bilgi vermektedir. Şiddete maruz kalan kadın, şiddet sonucunda fiziksel olarak yaralanma, hayati tehlike gibi durumlarla karşılaşabilirken aynı zamanda psikolojik olarak da birçok problemle karşılaşmakta ve yaşamaya devam etmektedir. Kadınların şiddet içeren ilişkilerinden kurtulması çeşitli sebeplerle (toplumsal, ekonomik, psikolojik vb.) hemen mümkün olmayıp uzun yıllar şiddete maruz kalabilmekte, kendinin ve beraberindeki çocuklarının hayatları konusunda endişelenmeye başladığında şiddet içeren ev yaşantısından ayrıldığı görülmektedir. Kadınların şiddet içeren ilişkilerini devam ettirmesinde kimi zaman da gidecekleri güvenli bir yer olmadığını belirtmeleri önemli bir yer oluşturmaktadır (Sallan Gül,2013). Bu bağlamda kadınlara güvenli yer tesisinin ve bu konuda farkındalığın bilincin oluşturulması önem taşımaktadır.

Şiddet mağduru kadınlar için hizmet veren yatılı sosyal hizmet kuruluşu kadın sığınmaevleri şiddetle mücadelede önemli basamaklardan biridir. Kadın sığınmaevleri, kadının beyanına göre hareket etmekte olup şiddet mağduru tüm kadınlara hizmet vermeyi amaçlar. Bu hizmet içerisindeki temel amaç kadınlar için şiddetten uzak güvenli barınma sağlama ve ardından güçlenip tekrar bağımsız hayata katılmasını sağlamaktır.

Bu çalışma kapsamında araştırılması amaçlanan konunun öznesi, şiddet mağduru kadınlardır. Bu özne bağlamında kadınların kök ailesinde maruz kaldığı kısıtlanma ve şiddet ile devamındaki evlilik yaşantısındaki maruz kaldığı şiddet incelenecektir. Çalışmada ayrıca kadınların yaşantısındaki uzun süreçler boyunca en yakınlarından şiddete maruz kalmasının ardından, yeni bir evliliğe nasıl baktığı, “aile”yi nasıl tanımladığı ve bu durumları çocuklarına nasıl aktardığı kadınların söylemleri ile anlaşılmalı çalışılacaktır. Ailesinden ve/veya eşinden sadece “kadın” olmasından dolayı yaşadığı engellerin, çocuk yetiştirme konusundaki yaklaşımını nasıl etkilediği toplumsal cinsiyet algısı bağlamında incelemek de araştırmanın amaçları arasında yer almaktadır.

Araştırmada şiddet ve şiddet sonrası yaşamda aile, evlilik ve toplumsal cinsiyet rollerinin şiddete maruz kalmış kadınlar üzerinden ele alındığı çalışmada fenomenolojik

yaklaşım kullanılmıştır. Şiddet sonrası sığınmaevinde kalan kadınlara ilişkin az sayıda da olsa çalışma vardır (Sallan Gül,2013; Görgün Baran, Taşdemir Afşar, Koca Arıtan, Güney,2015; Toktaş ve Diner, 2011). Ancak gerek dünya gerekse Türkiye’deki literatür incelendiğinde sığınmaevi sonrasında kadınların yaşamlarını nasıl kurdukları ve neler deneyimlediklerine ilişkin çalışma sayısı son derece kısıtlıdır (Maybek,2016; Krane, Davies, 2002). Bu çalışmada hem sığınmaevinde kalan hem de sığınmaevinden ayrılan kadınların yaşadıkları deneyimler kadınların anlam dünyaları üzerinden ele alınmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın konusu ve amaçları bağlamında çalışmaya en uygun olduğu düşünülen fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır. .

Nitel yöntemin kullanıldığı çalışmada, veri toplama tekniği olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma kapsamında sığınmaevinde kalan 9 kadın ve sığınmaevinden ayrılan 2 kadın ile görüşülmüş olup toplam 11 kadın ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilerek veri toplanmıştır. Toplanan veriler MAXQDA 12.0 ile analiz edilmiştir.

Çalışma 6 bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm araştırmanın konusu, kapsamı ve yöntemi hakkında bilgi vermektedir. İkinci bölüm, kadına yönelik şiddet ve kadın sığınmaevlerine ilişkin açıklamaların yapıldığı kısımdır. Bu bölümde şiddet ve kadına yönelik şiddet tanımlanırken, şiddetin yaygınlığı ve güncel durumlar Türkiye ve Dünya genelindeki çalışmalarla aktarılmaya çalışılmıştır. Kadın sığınmaevleri ile ilgili olarak ise kadın sığınmaevlerinin ortaya çıkma süreci, Türkiye ve Dünya üzerindeki uygulamalar ortaya konmuştur. Üçüncü bölüm, kadına yönelik şiddetin yeniden üretilmesi üzerinde yoğunlaşmış olup şiddetin yeniden üretilmesinde ataerkilliğin ve toplumsal cinsiyet rollerinin etkisi, aile yaşantısında şiddete maruz kalmanın etkisi, çocuk yetiştirmedeki tutumların şiddet üzerindeki etkisi ile namus ve şiddet ilişkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Dördüncü bölüm, kadınların bağımsız hayat kurma sürecinde karşılaştığı engeller üzerine yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda kadınların boşanma sonrası şiddete maruz kalma durumu, bağımsız hayatını devam ettirme durumu, eski partnere geri dönme durumu, şiddet mağduru kadının desteklenmesi literatürden çalışmalarla aktarılmaya çalışılmıştır. Beşinci bölüm, araştırmanın teorik arka planın oluşturulduğu bölümdür; çalışmada kadınların şiddete maruz kalması bağlamında ataerkil söylemleri temel alırken, kadın sığınmaevi hizmeti alması, bağımsız hayat

kurması bağlamında feminist söylemleri temel alarak ilişkisel teorik bakış kullanılmıştır. Altıncı bölümde, araştırmanın verilerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Değerlendirme ve sonuç bölümü ile araştırma tamamlanmıştır.

1.BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KONUSU, KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın konusu, kapsamı ele alınmıştır. Ayrıca çalışmada kullanılan fenomenolojik yaklaşım ve nitel yöntemle ilişkin bilgiler verilmiş ve veri toplama ve analiz süreci anlatılmıştır.

1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE KAPSAMI

1.1.1. Araştırmanın Konusu

Kadına yönelik şiddet ve kadınların şiddete maruz kalma oranı bölgeler bazında değişmekte olup şiddet oranı %10 ile %70 oranında değişmektedir (WHO, 2005). Sadece Türkiye’de değil, dünya da kadınlar şiddeti en çok en yakın çevresi olan ailesinin içinde yaşamakta, şiddet çoğunlukla aile üyeleri olan/olmayan erkeklerden gelmektedir (WHO,2002; KSGM,2014; Altınay ve Arat,2007). Fakat şiddet sadece aile içerisinde yaşanan bir durum olmayıp şiddete aile temelli bakmak, kadını sadece özel alan içinde konumlandırmanın önünü açmakta ve şiddetin yeniden üretilmesine, meşrulaştırılmasına neden olmaktadır. Bu sebeple aile içi şiddet değil, ev içi şiddet kavramının kullanılması, şiddetin meşrulaştırılmasının önüne geçebilmesi için bir adım olacağı düşünülmektedir.

Kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelinden doğan, ataerkil kültürün ürünü olan, kadını yaşamının her alanında baskı ve kontrol altında tutmayı amaçlayan bir eylem olduğunu unutmamak gerekir (Connell,1998).

Araştırmalar kadınların birlikteliklerinde uzun süreler şiddete maruz kaldığını, evlilik birlikteliği içerisinde gerçekleşen şiddette, şiddetin evliliğin ilk zamanlarında

başladığını ortaya koymaktadır (Sallan Gül, 2013; Akkaya, Balcı vd.,2009; Aksakal, Atasayar,2011; KSGM,2009).

Kadının kendi kök ailesi içinde de toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesi etrafında büyütüldüğü, yani kız çocuklarının, kadınların sessiz, alttan alan, duygusal olması gibi rollerin öğretildiği göz önüne alındığında, kadının şiddete tepki vermesi, şiddeti çevresi ile paylaşması ve o yaralayıcı birliktelikten kaçması uzun zaman alabilmekte ve çoğu zaman şiddeti hiç kimse ile paylaşmamaktadır (Altınay ve Arat,2007). Kadınların evden ayrılmasını sağlayan şey ise yine şiddettir; fakat şiddetin dozunun farklılaşması, şiddetin kadının hayatına kastetmesidir. Kadın, kendisinin ve çocuğunun can güvenliğinden endişe ettiği zaman evini terk etmektedir. Bu terk ediş noktasında da kadının ulaşabileceği güvenli kurumların ve doğru yönlendirmede bulunan kamu görevlilerinin olması gerekmektedir. Ne yazık ki şiddet aile içi sorun olarak görüldüğünden, kadın, ilk ulaştığı kolluk kuvvetlerinde evine geri dönmesi, eşi ile barışması yönünde tepkilerle karşı karşıya kalabilmektedir (Sallan Gül,2013). Kadının evine geri dönmemesi halinde kök ailesi, çoğu zaman kadına destek olmamaktadır. Bu sebeple kadın kendisine barınabilecek güvenli bir yer aramak zorunda kalmaktadır. Bu noktada kadın sığınmaevlerinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Şiddete maruz kalan kadınların, şiddetten kaçma aşamasında destek alabilecekleri kuruluşlar sınırlı olup bunlardan temel olanlar; kadın danışma merkezleri ve kadın sığınmaevleridir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından sığınmaevi kavramı yerine konukevi kavramı kullanılmakta olup 5 Ocak 2013 tarihli Kadın Konukevlerinin Açılması Ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik, konukevlerini şu şekilde tanımlamaktadır: “Fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü istismara veya şiddete uğrayan kadınların, şiddetten korunması, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde kadınların varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanmak suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri ve kadın konukevi, sığınmaevi, kadın sığınağı, kadınevi, şefkatevi ve benzeri adlarla açılmış ya da açılacak yatılı sosyal hizmet kuruluşu.” Sığınmaevlerinde verilen hizmetlerin temel amacının “güçlenme” olması gerekmektedir; kadın ve çocukların psiko-sosyal olarak

desteklenmesi ve böylelikle yaşadıkları travmaların etkilerinin azalması; şiddetten uzak yeni bir hayat kurmalarında temeldir.

Kadının ev içinde yaşadığı birçok şiddet türü varken evden ayrılmasının ardından da farklı şiddet türleri ile yeniden karşılaşabilmektedir. Çünkü ataerkil öğretilerle büyümüş toplum, kadının kontrol edemeyeceği bir alanda olmasını tercih etmez ve bunu kontrol altına almak için yeni şiddet türleri ortaya çıkarır. Boşanmış kadınlar konusunda olumsuz yargılar, boşanmış/ayrılmış kadınların yaşadıkları ekonomik zorluklar, kadın sığınmaevleri hakkında üretilen olumsuz yargılar, kadının şiddetten uzaklaşmasını zorlaştıran etmenlerin başında gelmektedir.

Kadının hayatının birçok alanında şiddete maruz kaldığı görülmektedir. Şiddet çok farklı şekillerde kendini göstermektedir. Bütün bu şiddet sarmalından içinde sığınmaevine gelmeye “mecbur” kalan kadınlar, bu araştırmanın konusunun öznesidir.

Günümüze kadar kadına yönelik şiddet ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmaların genellikle şiddet türleri, şiddetle başa çıkma stratejileri, şiddet algısı, şiddetin nedenleri gibi konularda ve şiddeti betimlemeye yönelik çalışmalar olup genellikle sağlık bilimleri ve psikoloji bilim dallarınca incelenmiştir.(WHO,2002; KSGM,2004; Arat ve Altınay,2008; KSGM,2008; Chan,2009; İlkaracan,2000; Kocacık,2004; Krahe, Bieneck ve Möller, 2005; Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 2011; Hıdıroğlu, Topuzoğlu, Ay ve Karavuş, 2006; Ayrancı, Günay ve Ünlüoğlu, 2001; Page ve İnce,2008).

Kadına yönelik şiddet ile ilgili sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalar ise genellikle bölgesel düzeyde kalmaktadır (Gökkaya,2011; Can,2013; Aktaş, Bayram ve Erdoğan,2009; Ersöz,2011; Gökulu, Uluocak ve Bilir,2014; Kocacık ve Çağlayandereli,2009; Kocacık,Kutlay ve Erselcan,2007; Arat ve Altınay,2008, Uçan,2011).

Literatür incelemesi doğrultusunda bakıldığında şiddetin nedenleri, şiddet türleri detaylı bir şekilde araştırılmışken, ev içi şiddet mağduru olan kadının durumu, şiddet sonrası

yaşadıkları, değişen düşünceleri, oluşturduğu yeni anlam dünyası hakkındaki çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Bu araştırma kapsamında kadınların şiddete maruz kaldığı kök aile yaşantısının akabinde, evlilik gerçekleştirmesi ve evlilik yaşantısında da şiddete maruz kalması sebebiyle sığınmaevine gelen kadının, evlilik, eş ve birliktelik konusunda neler düşündüğü ve bu düşüncelerinin sığınmaevine gelmeden önceki düşünceleri ile benzer ve farklı yönlerinin neler olduğu ele alınmaktadır. Araştırmanın bir diğer inceleme konusu da, kadınların toplumsal cinsiyet temelli şiddete maruz kaldıktan sonra, çocuklarını toplumsal cinsiyet rolleri konusunda nasıl sosyalize ettiğinin, kadınların söylemleri üzerinden ortaya konmasıdır. Araştırmada kadınların hem kendi hem de çocukları için gelecek planları şiddet ve toplumsal cinsiyet ekseninde sığınmaevi hizmeti alma özelinde değerlendirilmiştir.

1.1.2. Araştırmanın Amacı

Toplumsal yapı içerisinde önemli kurumlardan olan aile, sadece resmi bir dayanak üzerinde değil aynı zamanda duygusal bir birlikteliğe de dayanmaktadır. Ev içi yaşanan şiddet bu duygusal temeli zedeleyebilmektedir. Kadınların evlilik yaşantısını sonlandırması için şiddet bir boşanma nedeni olabilirken bu sebeple boşanan kadınların da tekrar evlendiğini yapılan araştırmalar göstermiştir (Koç vd.,2012).

Şiddet aynı zamanda kadını psikolojik olarak etkilemekte, kendisine olan güvenini, öz saygısını yitirmesine sebep olmakta (Stewart ve Robinson, 1998), hayata güvensiz bir şekilde devam etmesine neden olmaktadır. Kadınların şiddetten kurtulmasında sığınmaevleri önemli bir noktada olup sığınmaevinden hizmet alan kadınlar sığınmaevlerinde tekrar kendine güvenlerini kazandıklarını ifade etmişlerdir (Maybek,2016). Bu bağlamda araştırma kapsamında amaçlanan şey öncelikle, kadının, “kadın” olmasından kaynaklı kök ailesinde yaşadığı engellerin ve şiddetin ortaya konması, bu durumun evlilik kararı üzerindeki etkisi, ardından evlilik hayatı içerisinde şiddete maruz kalıp sığınmaevine gelmek zorunda kalması ve sığınmaevinde şiddetten uzaklaşması, tekrar aile kurma, evlilik yapma, birliktelik ya da eşe geri dönme hakkındaki düşünceleri ve anlam dünyalarının kadınların deneyimleri ve söylemleri üzerinden ortaya konmasıdır.

Kadınlar hem ailelerinde hem de evliliklerinde toplumsal cinsiyet temelli şiddete maruz kaldıktan sonra sığınmaevlerine çocukları ile beraber gelmeye, düzenlerini değiştirmeye mecbur kalmaktadır. Kadınların yaşadığı bu şiddet durumunun çocuk yetiştirirken bir yansımalarının olup olmadığı ve şiddete maruz kalan bir annenin çocuklarına toplumsal cinsiyet rollerini nasıl verdiğinin öğrenilmesi amaçlanmıştır.

1.1.3. Araştırmanın Önemi

Şiddet, maruz kalan kadın açısından hayatının bütün alanlarına etki eden bir durum olmaktadır. Kadını psikolojik, ekonomik, fiziksel olarak kötü etkilemekte olup kadının şiddetten uzaklaşması, kurtulması için mevcut hayat şartları içerisinde radikal değişiklikler yapması gerekmektedir. Kadının bu değişiklikleri yapması için destek olabilecek bir çevresinin olmadığı görülmekte olup bunun sebebinin şiddetin normal olarak algılanmasının olabileceği düşünülmektedir.

Kadın, tüm bu radikal değişiklikleri göze alıp çoğunlukla sosyal çevresinden hiçbir destek görmeden kendisi ve çocukları için şiddetten uzak bir hayat kurma amacıyla sığınmaevine gelmektedir.

Kadına yönelik şiddetle ilgili yapılan çalışmalar, şiddetin ne zaman başladığı, ne kadar sürdüğü, ne tür şiddet görüldüğü, şiddetin sonucunda yaralanma olup olmadığı konusunda yoğunlaşmaktayken kadının şiddetten uzaklaşıp çoğunlukla çocukları ile birlikte yeni kuracağı hayat hakkındaki düşüncelerinin, endişelerinin, kaygılarının ne olduğuna dair çalışmalara rastlamak pek fazla mümkün olmamaktadır.

Bu araştırma kadının şiddet gördükten sonra, “mecbur” kalıp sığınmaevine gelip şiddetten uzaklaşmasının ardından; aile, evlilik, eş, birliktelik, çocuk yetiştirme konularında değişen düşünceleri inceleyip kadınların anlam dünyalarını ortaya koyması açısından önem taşımaktadır.

1.2. Araştırmanın Yöntemi

Fenomenolojik yaklaşımın kullanıldığı bu nitel çalışmada, şiddet görmüş ve sığınmaevinde kalan kadınların aile, evlilik ve çocuk yetiştirme konusundaki düşünceleri ele alınmaktadır. Fenomenoloji, öznel deneyim ve bilinç çalışmalarına odaklanmaktadır. Bu felsefenin ana ilkesi, gerçeklik, onları deneyimleyen kişiler tarafından, algılandıkları şekilde nesnelere ve olaylardan oluşur. Deneyim tüm bilgilerin kaynağıdır ve bir şeyi anlamak için onun nasıl deneyimlendiğinin anlaşılması gerekmektedir (Husserl,2012). Bu yüzden belli bir süreçte veya bir olayda katılımcıların nasıl bir deneyim yaşadıklarını vurgulayan veya bunu açıklamaya çalışan fenomenolojik araştırmalar sosyoloji alanında önemli bir yere sahiptir.

Bir araştırmacının fenomenoloji araştırmalarına uygun olup olmadığının anlaşılması için araştırmacının araştırma problemini belirlemesi gerekir. Bu noktada bireylerin bir fenomenle ilgili yaygın veya ortak deneyimlerini anlamamanın önem arz ettiği bir problem ortaya konması gerekmektedir. Fenomen, insanların tecrübe ettikleri ya da edebilecekleri AIDS, kanser gibi bazı hastalıklar, depresyon, trafik kazası, askerlik, evlilik gibi gündelik hayat konuları olabilir. Konunun belirlenmesinin ardından, konunun çalışılabileceği, bu fenomeni bütün yönleriyle deneyimlemiş bir grup arasından katılımcılar belirlenir. Katılımcılar 3-4 kişi veya 10-15 kişi arasında heterojen bir grup olabilir. Araştırmacı katılımcıların deneyimlerini anlamayı amaçlarken grup içindeki katılımcıların deneyimleri arasındaki benzerlik ve farklılıkların ortaya konmasını da amaçlamaktadır. Araştırmacının grupla araştırma yaparken kendi deneyimlerini, ön yargılarını kenarda tutması gerekmektedir (Creswell,2007). Bu durum ön yargı ve ön bilgilerin askıya alınması, “askıya alma/bloklama” olarak tanımlanmaktadır (Asworth,1996). Bloklama yöntemi kimi zaman araştırmacılar için zor olabilmektedir. Bunun için araştırmacı kendisine bir yöntem geliştirebilir. Literatürde bununla ilgili tavsiye edilen “zihinsel aldatmaca” yöntemidir. Bu yöntemle araştırmacı, grubu kendisine tamamen yabancı, kültürleri farklı bir grup olarak düşünerek hareket eder (Dukes,1984).

Katılımcılar belirlendikten sonra veri toplama süreci başlar. Veri toplama süreci genellikle bir fenomeni deneyimlemiş kişilerle yapılan mülakatlarla ilerlemektedir. Yalnız

bu durum çoğu zaman yeterli görülmez, araştırmacının gözlemleri de önemlidir (Creswell,2013). Van Manen (1990), yazıya aktarılmış konuşmaların, resmi yazıların ve drama, film, şiir ve romanlarla ilgili deneyimlerin veri toplama formu olarak kullanılabilceğinden bahseder. Veri toplarken temel amaç fenomene ait yaşam deneyimlerinin anlamı, yapısı ve özünün anlaşılmasıdır. Bu amaçtan hareketle araştırmacı açık uçlu sorularla araştırmasını ilerletir.

Yarı yapılandırılmış veya yapılandırılmamış görüşme yöntemi, katılımcılarla yüzyüze gerçekleştirilir (Bernard,2000). Hem yapılandırılmış görüşmelerde hem de yarı yapılandırılmış görüşmelerde araştırmacı, katılımcının perspektifine ve deneyimlerine saygı duyar ve katılımcıların ifadelerine yüklediği anlamlara göre hedef fenomenin yapısını açığa çıkartmaya çalışır (Marshall ve Rossman,1995).

Veri analizi dar kapsamlı analiz birimlerinden başlayan ve daha geniş birimlere doğru giden ve sonrasında bireylerin “neyi” “nasıl” deneyim etkilerinin detaylı betimlenmesine doğru ilerleyen sistematik bir süreç izleyebilir (Moustakas, 1994’den akt Creswell,2013). Veri analizi yapan araştırmacı fenomenle ilgili sorduğu sorulara aldığı cevaplara giderek fenomenin nasıl deneyimlendiğini anlamayı sağlayan “önemli açıklamalar”, cümleler ve alıntılar yapmaktadır. Bu adım “anahtar ifadelerin listelenmesi” olarak adlandırılır. Bir sonraki adımda araştırmacı bu ifadelerden hareketle temalar içinde “anlam kümeleri/grupları” geliştirir. Katılımcıların anlam kümeleri betimleyici bir şekilde anlatılır. Betimleyici açıklamalar fenomenin özünü ortaya koyarak okuyucunun “ben böyle bir deneyimin ne anlama geldiğini anlıyorum” duygusunu hissetmesini sağlar (Polkinghorne,1989’den akt. Creswell,2013). Araştırmacı verilerini analiz ederken sadece katılımcılardan aldığı yanıtları değil sözlü olmayan ipuçlarına da dikkat etmesi gerekir (Biggerstaff ve Thompson,2008). Bu bağlamda katılımcıların mimikleri, jestleri, ses tonu, duraklamaları önem taşımakta olduğu görülmüştür. Analiz aşamasında araştırmacının düşünme ve analiz yeteneği verilerin yorumlanmasında önem taşımaktadır (Brocki ve Warden, 2006). Araştırmacı fenomenle ilgili olarak katılımcıların bilincin varolduğu deneyim dünyalarını anlamayı amaçlar. Yaygın olan bu deneyimlerin anlaşılması, uygulama ve politikalar üretmek veya fenomenin özelliklerini daha detaylı anlayabilmek açısından önemlidir.

Bu araştırma biçimi araştırmacının birçok aşamadan geçtiği döngüsel bir süreç olarak tanımlanabilir Araştırmacı veri toplama ve analiz sürecini birlikte yürütebilmektedir (Biggerstaff ve Thompson,2008).

Fenomenoloji yalnızca bir betimleme değildir. Araştırmacının yaşanmış deneyimlerin anlamına ilişkin yorum yaptığı yorumsal bir süreçtir. Bu bağlamda fenomenolojik araştırma türlerinden biri de yorumlayıcı fenomenolojik analiz (YFA) yöntemidir. Van Mannen, yorumlayıcı fenomenolojiyi, yaşanmış deneyime yönelme (fenomenoloji) ve yaşama ilişkin metinleri yorumlama (yorumbilim) olarak tanımlamıştır. YFA’da araştırmacı, fenomenlerin analizi süreci sonunda elde ettiği özlere yorumlayıcı bir yönden yaklaşır. Fenomenoloji yalnızca bir betimleme değildir. Araştırmacının yaşanmış deneyimlerin anlamına ilişkin yorum yaptığı yorumsal bir süreçtir (Van Manen,1990). YFA sayesinde araştırmacılar mevcut literatürü temel olarak oluşturulan hipotezleri doğrulamaya veya çürütmeye çalışmaz, ancak analizin sonuçlarının daha sonra gelecek çalışmalarda yeniden tartışılmasına ve incelenmesine imkan sağlayan önemli bir sorgulayıcı temel oluşturur (Smith ve Osborn,2008). YFA’nın en güçlü yanlarından biri de “esnek ve tümevarımsal yaklaşımı, teorik bir neden ihtiyaç duymaksızın hem yeni alanlarda hem de mevcut teorik çerçeveler dahilinde çalışılabilmesi”dir (Brocki ve Warden,2006).

Literatürde şiddet konusunda yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmaların daha çok nicel veri ağırlıklı olduğu, şiddetin yoğunluğunu, sıklığını, hangi bölgelerde olduğunu belirlemek amaçlı olduğu görülmüştür (Kocacık, Çağlayandereli,2009; Erkan, Bozgöz,2004; Toka vd.,2010; Gökkaya,2011; Gökulu vd.,2014). Literatürde kadınların şiddete maruz kaldıktan sonra ne hissettiği, ne düşündüğü, geleceği hakkındaki planları, kadınlık, erkeklik hakkındaki kendi anlam dünyalarına ilişkin çalışma oldukça azdır (Maybek,2016; Sallan Gül,2013; Bingöl,2014; Erdoğan, Aktaş, Bayram,2009). Bu konuların sığınmaevi sonrasında yaşamlarını devam ettiren kadınlar üzerinden çalışması durumuna ise rastlanılamamıştır. Bu çalışma kapsamında incelenmesi amaçlanan konu kadının şiddete maruz kaldıktan sonra aile, evlilik ve çocuklarının toplumsal cinsiyet rolleri konusundaki anlam dünyasının öğrenilmesi ve bunun da sığınmaevinde kalan ve sığınmaevi sonrasında yaşamına devam eden kadınların anlam dünyaları üzerinden incelenmesi açısından araştırma konusuna en uygun araştırma biçiminin fenomenolojik

araştırma olduğu görülmüştür. Bu sayede kadınların şiddete maruz kaldıktan sonra değişen anlam dünyaları, onların kendi ifadeleri ile aktarılabilir ve şiddetin kadınlar üzerinde nasıl bir etki oluşturduğu ortaya konabilecektir.

Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmanın insanların yaşam tarzlarını, öykülerini, davranışlarını, örgütsel yapıları ve toplumsal değişmeyi anlamaya dönük bilgi üretme süreçlerini içermesi (Strauss ve Corbin, 1990), çalışmada nitel yöntem kullanılma kararını etkilemiştir.

Nitel araştırmanın amacı sosyal olayı, doğal ortamı içinde tasvir etmek ve anlamaktır. Bu “anlama” için nicel araştırma gibi ortama değişkenler katmadan hareket ederek ortamın kendisinin olayı ortaya koymasını beklenir. Nitel araştırmada araştırmacı insan ve grupların davranışlarının “nasıl” ve “niçin”ini anlamaya odaklıdır. Araştırma, katılımcıların düşünceleri, tecrübeleri, olayı yorumlayışları ve duygularından oluşan subjektif verilerle ilgilenir ve yorumlayıcı paradigmayı esas alır (İlgar ve İlgar, 2013). Nitel araştırmanın, insanların olaylara dair öznel bakış açılarını keşfetmeyi hedeflemesi sebebiyle nicel araştırmadan daha üstün olduğunu savunulmaktadır (Storey 2007).

Nitel araştırmanın öznel olanı ortaya çıkaracak olması sebebiyle, incelenecek olan konu göz önüne alındığında, kadınların değişen düşüncelerinin nicel araştırma tasarımı ile ortaya çıkarılmasının yeterli olmayacağı, kadınların verdikleri yanıtların, düşüncelerinin sayısal bir veri olarak işlenmeyeceği anlaşılmıştır. Her bir kadın özgün bir varlık ve farklı yaşam tecrübesine sahip olduğundan, verilecek her cevabın da konu gereği özgün olacağı, kadınların şiddet olayının ardından aile, evlilik, birliktelik, çocuk, eş gibi özel konularda düşüncelerinin farklılaşacağı düşünüldükten nitel araştırma deseni uygun olacağı kanaatine varılmıştır.

Araştırma genel olarak iki aşamada planlanmıştır. İlk aşamada araştırma konusu kapsamında, şiddet, şiddetin yaygınlığı, şiddetin etkileri, şiddetten sonra hayat gibi konularda literatür taraması yapılmış, eksik olan ve çalışma kapsamında kullanılabilir önemli veriler sınıflandırılmıştır. Çalışmanın ikinci aşamasında ise kadınlarla görüşmeler yapılmış ve bunların analizi gerçekleştirilmiştir. Zaman zaman ikinci aşama sırasında birinci aşama yeniden tekrarlanmıştır. Bu bağlamda çalışmada döngüsel bir süreç izlenmiştir.

Araştırmacı, araştırma dönemi ve öncesinde de kadın ve kadın sığınmaevi alanında çalıştığından, araştırmanın evreni hakkında yeterli gözlemi yapabilme imkanı olmuştur. n hazırlıktan sonra pilot çalışması yapılmasına hem araştırmacının araştırma evreni içerisinde yer almasından hem de nitel araştırma deseninde araştırma yapılacağından, saha sırasında da eksik görülen noktaların eklenebilir olmaması sebebiyle gerek duyulmamıştır.

1.2.2. Araştırma Soruları

Sığınmaevi deneyimi olan kadınların eş, evlilik, birlikte yaşam, aile ve toplumsal cinsiyet rollerinin ele alındığı bu çalışmanın araştırma soruları şu şekildedir:

1. Sığınmaevi deneyimi olan kadınların, **sığınmaevi öncesinde** eş, aile, evlilik, birlikte yaşama ilişkin düşünce ve deneyimleri nelerdir?
2. Sığınmaevi deneyimi olan kadınlar, **sığınmaevi öncesinde** kız ve erkek çocukları yetiştirirken toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında nasıl bir yol izlemişlerdir?
3. Sığınmaevi deneyimi olan kadınların, sığınmaevinde eş, aile, evlilik, birlikte yaşama ilişkin düşünce ve deneyimleri nelerdir?
4. Sığınmaevi deneyimi olan kadınlar, sığınmaevinde kız ve erkek çocukları yetiştirmesi konusunda toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında nasıl bir yol izlemişlerdir?
5. Sığınmaevi deneyimi olan kadınların, **sığınmaevi sonrasında** eş, aile, evlilik, birlikte yaşama ilişkin düşünce ve deneyimleri nelerdir?
6. Sığınmaevi deneyimi olan kadınlar, **sığınmaevi sonrasında** kız ve erkek çocukları yetiştirirken toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında nasıl bir yol izlemişlerdir?

1.2.3. Katılımcıların Belirlenmesi Süreci

Araştırmacı 2014 yılından itibaren kadına yönelik şiddet alanında çalışmaktadır. 2014-2015 yılları arasında AB tarafından finanse edilen “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Yerel ve Ulusal STK’ların Kapasitesinin Güçlendirilmesi Hibe Programı” çerçevesinde yürütülmekte olan “Suskunluğun Çığığı” projesi kapsamında kadın sığınmaevinde kalan kadınlarla görüşmeler gerçekleştirmiştir. Ardından metropol kentlerin birinde kadın sığınmaevinde çalışmaya devam etmiştir. Çalışma hayatı süresi içerisinde kadınların gördüğü şiddete ve gelecek planları konusunda kaygılarına yakından tanık olmuştur. Araştırmacının ev içi yaşanan şiddetten kaçabilen kadınların sonraki yaşamları hakkındaki düşüncelerini özellikle aile, eş, çocuk yetiştirme ve yeni birlikteliğe bakış üzerinden araştırma merakı bu tezin şekillenmesini sağlamıştır.

Bu kapsamda çalışma Türkiye’nin metropol kentinde yürütülmüştür. Araştırmanın metropol bir kentte yürütülmesi hem katılımcı kadınların farklı bölgelerden gelebilmesi hem de bağımsız hayat sürecinde yeni imkanlara ulaşabilmesi açısından önemli bir nokta olmuştur. Araştırma kapsamında hem sığınmaevi hizmeti alan kadınlarla hem de sığınmaevinden ayrılan kadınlarla görüşmeler planlanmıştır. Bu bağlamda sığınmaevinden ayrılan kadınlara ulaşılması konusunda problemler yaşanmıştır. Kadınlara ulaşmada yaşanan problemlerin temeli, kadınların sığınmaevine gelmeye mecbur bırakan olayları tekrar hatırlama durumunun olması ve bu sebeple iletişim bilgilerini değiştirmeleri olmuştur. Ancak buna rağmen ulaşılabilen kadınlar çalışmaya dahil edilmiştir.

Araştırma kapsamında katılımcıların belirlenmesi sürecinde, aile, evlilik, eş, yeni birliktelik, çocuk yetiştirme konuları şiddet bağlamında inceleneceğinden katılımcılar belirlenirken amaçlı örneklem kapsamına maksimum çeşitlilik ilkesi benimsenmiştir. Bu bağlamda, ailesinden şiddet gören kadınlar, eşinden şiddet gören kadınlar, ailesi ve eşinden şiddet gören kadınlar, evlilik dışı birlikteliğinden şiddet gören kadınlar, evlilik deneyimi olmayan kadınlarla çalışılması kararlaştırılmıştır. Sığınmaevinden ayrılan kadınlarda ise özellikle boşanan, bağımsız hayat kuran, eşe geri dönen kadınlara ulaşılma amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırmada sığınmaevinde kalan 9 kadın ve sığınmaevinden ayrılan 2 kadın ile görüşülmüş olup toplam 11 kadın ile yüz yüze

görüşmeler gerçekleştirilerek veri toplanmıştır. Görüşülen kadınların kimliklerinin gizli tutulması için sığınmaevinde kalan kadınlara K1, K2 şeklinde kodlar verilmiş. Çıkan kadınlara ise Ç1, Ç2 şeklinde kodlar verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların demografik özellikleri

İsim	Yaş	Eğitim durumu	Meslek	Medeni durum	Çocuk sayısı	Beraberin deki çocuk	Şuan ki çalışma durumu
K1	33	Lisans mezunu	Diyetisyen	Evli 1 evlilik	3 kız	3 kız	Çalışmıyor
K2	25	Lisans mezunu	Mühendis	Bekar Nikahsız birlikte yaşama	1 kız (hamile)	1 kız (anne isteğiyle devlet korumasına verilecek)	Çalışmıyor
K3	27	Ortaokul mezunu	Kasiyer	Bekar 2 resmi evlilik	1 kız 1 erkek (hamile)	1 erkek	Çalışmıyor
K4	31	İlkokul mezunu	Satış elemanı	Evli 2 resmi evlilik	1 kız (ilk evlilik) 1 erkek (ikinci evlilik)	İkinci evliliğinde olan yanında	Temizlik personeli olarak çalışıyor
K5	34	İlkokul mezunu	Temizlik elemanı	Bekar 1 resmi 1 nikahsız birlikte yaşam	1 kız	1 kız	Temizlik işlerine gidiyor
K6	37	İlkokul mezunu	Temizlik elemanı	Evli 2 resmi evlilik	2 kız 1 erkek (devlet)	2 kız	Temizlik personeli olarak

					korumas ında)		çalışıyor
K7	37	Okuma yazma	Temizlik elemanı	Evli 2 resmi evlilik	1 kız	1 kız	Çalışmıyor
K8	32	Meslek lisesi	Satış danışmanı	Bekar	-	-	Satış danışmanı
K9	21	Ortaokul mezunu (lise terk)	Garson	Bekar	1 kız	1 kız	Çalışmıyor
Ç1	45	İlkokul mezunu	Temizlik işleri	Bekar 1 evlilik	1 kız 1 erkek		Temizlik personeli olarak çalışıyor
Ç2	33	İlkokul mezunu	Temizlik işleri	Evli 2 evlilik	1 kız 1 erkek	1 kız 1 erkek	Çalışmıyor

1.2.4. Veri Toplama ve Analizi Süreci

Veri Toplama Süreci

Çalışmada veri toplamak için yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme formu sığınmaevinde kalan ve sığınmaevinden ayrılan kadınlar için ayrı ayrı düzenlenmiştir. Sığınmaevinde kalan kadınların görüşme formundaki sorular sosyo-demografik bilgilerle başlayıp, aile ve evlilik yaşantısı hakkındaki düşünce/deneyimlerini öğrenme amaçlıdır. Sığınmaevinden ayrılan kadınların görüşme formunda yer alan sorular da bunlarla benzer olup, sadece sığınmaevi sonrasındaki yaşama ilişkin sorular eklenmiştir.

Görüşmenin gerçekleştirilebilmesi için öncelikle Hacettepe Üniversitesi Senatosu Etik Komisyonundan gerekli izinler alınmış (08.06.2017 tarihli 35853172/433-2108 sayılı yazı), daha sonra da sığınmaevinin bağlı olduğu müdürlüğe araştırma hakkında bilgi

verilerek kadınlarla görüşme yapılabilmesi için gerekli resmi yazışmalar yapılmış, olumlu cevaplar alınmış ve görüşmelere başlanmıştır.

Verilerin toplanması sırasında görüşme için hazırlanan soruların detaylı olması, kadınların kendi yaşantılarını anlatacak olması, bu sebeplerle kadınların her söylediğinin önemli olması sebebiyle ses kayıt cihazı kullanılması planlanmıştır. Bu konu katılımcıların bilgisi ve onayına sunulmuştur. Araştırmaya katılan tüm kadınlar ses kayıt cihazı kullanmayı kabul etmiştir. Katılımcılara kişisel bilgilerinin hiçbir metinde paylaşılmayacağına dair bilgi verilmiştir. Çalışma kapsamında 11 kadınla görüşülmüş olup görüşmelerin ortalama süresi 60 dakikadır. Veri toplama süreci, gerekli yasal izinler alındıktan sonra 2017 yılı haziran ayında başlayıp ekim ayında sonlanmıştır.

Kadınlara görüşme yapabilmek için sığınmaevinden izinler alınmış ve araştırma sahasına girilmiştir. Araştırma süresince kadınlara yarı yapılandırılmış görüşme formları kapsamında sorular yöneltilirken, araştırmacının aynı zamanda sığınmaevi çalışanı olması görüşme süresince kadınların güveninin kazanılması konusunda avantajı sağlamıştır. Araştırma konusunun doğrudan kadınların yaşamları ve deneyimleri olduğundan kadınlar görüşmeye istekli bir şekilde katılmışlardır. Araştırma konusunun temeli sığınmaevi, sığınmaevinin işleyişi ve kurallar gibi konular olmadığından araştırmacı ile katılımcılar arasında güven ilişkisini zedeleyebilecek bir durum oluşmamıştır. Görüşmeye başlanmadan önce, araştırmacının sığınmaevinin işleyişi veya kendilerinin sığınmaevinde kalma süreleri gibi konularla ilgili olmadığı, akademik bir çalışma için görüşme yapılacağı açıklanmıştır. Bu açıklamalardan sonra kadınların daha rahat cevaplar verdiği gözlemlenmiştir.

Görüşmek istemeyen kadınlara araştırmaya katılma konusunda kesinlikle ısrarcı olunmamış, çalışma süresince görüşmeyi terk eden ya da yarıda bırakan kadın olmamıştır. Kadınların sığınmaevine gelme sebeplerinin temelinde şiddet olmasından dolayı şiddetin travmatik sonuçları olabileceği göz önünde bulundurularak psikolojik durumu görüşme için uygun olmadığı düşünülen kadınlar araştırmaya dahil edilmemiştir. Sığınmaevinde kalan kadınlarla yapılan görüşmelerde, kadınların çocuklarının da kuruluş hizmeti alması sebebiyle görüşmeler, çocukların okulda/kreşte olduğu zamanlarda gerçekleşmiştir. Çıkan kadınlarla yapılan görüşmelerde, kadınlar için uygun, güvenli mekanlar tercih edilmiştir. Çıkan kadınlardan Ç1 görüşmeye

üniversiteye hazırlanan kızı ile birlikte gelmiştir. Görüşme süresince zaman zaman görüşmeye katılmıştır.

Veri Analiz Süreci

Verilerin analiz sürecinde, incelenen konunun hassas bir konu olması, en küçük kişisel bilginin kadının ve sığınmaevinin deşifre olmasına yol açabileceği ve etik meseleler göz önünde bulundurularak kadınların kişisel bilgilerinin paylaşılmamasına özen gösterilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda kadınlara verilecek herhangi bir takma ismin de yeterli bir şekilde gizliliği sağlamayacağı düşünülmüş ve bu nedenle katılımcı (K) ve çıkan (Ç) olarak kodlanmıştır. Sığınmaevinde kalan katılımcılar K ile başlayan sıralamalar verilirken (K1, K2, K3...) sığınmaevinden ayrılan katılımcılara Ç ile başlayan sıralamalar (Ç1, Ç2) verilmiştir. Ses kayıt cihazı ile elde edilen veriler, araştırmacı tarafından yazılı metin haline getirilmiş, Word dosyasına dönüştürülmüştür. Elde edilen verilerin analizi için MAXQDA 12.0 nitel veri işleme programı kullanılmıştır.

Verilerin analizi için araştırma soruları temel alınmış ve ilk aşama analizlerde doğrudan katılımcıların ifadeleri üzerinden temalar oluşturulmuştur. Daha sonra bunlar benzerlik ve farklılıkları bağlamında yeniden gözden geçirilmiş ve yeniden gruplandırılmıştır. En sonunda ise bu temalardan teorik kısımda ve literatürde belirlenen kavramlara benzer ya da yakın olanlar teorilerdeki kavramlara uygun olarak yeniden temalaştırılmıştır. Örneğin, şiddet türleri, toplumsal cinsiyet rolleri gibi. Daha sonra katılımcıların ifadeleri tekrar okunarak teorik kavramsallaştırmanın dışında olan literatürde rastlamadığımız katılımcı deneyimleri doğrudan onların kendi deneyimleri üzerinden oluşturulan temalarda bir değişiklik yapılmadan verilmiştir. Bütün tema ve alt temalar tez danışmanı tarafından yeniden gözden geçirilerek araştırmadan kaynaklanabilecek hataların ya da yanlış anlaşılmanın önüne geçilerek çalışmada geçerlik ve güvenilirlik arttırılmaya çalışılmıştır.

1.2.5. Araştırmada Kullanılan Kavramlar

Araştırma kapsamında kullanılan en sık kavramlardan biri aile kavramıdır. Kadınlarla yapılan görüşmelerde hem kök ailelerinde hem de evlilikleri ile kurdukları ailelerde maruz kaldıkları şiddet anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu nedenle kadınlarla yapılan görüşmeler analiz edilirken kadınların “aile” şeklinde ifade ettikleri bölümler görüşmenin devam şekline bakılarak kök aile veya evlilikle kurulan aile olarak aktarılmaya çalışılmıştır.

Çalışmada kadınların yaşadıkları erkek şiddetinin de açığa çıkarılması amaçlandığından şiddet uygulayan kişi açısından özellikle evlilik bağı aranmamış, imam nikahı, birlikte yaşam, sevgili olma durumları da birlikte alınmıştır. Bu sebeple kadınların eş/sevgili durumları partner olarak aktarılmaya çalışılmıştır. Çalışma boyunca “eş” olarak ifade edilen bu durum gerekli yerlerde şiddet uygulayanın kim olduğunun belirtilmesi amacı ile eş, ya da diğer erkeklerden şeklinde kadın anlatıları bağlamında verilmektedir.

2.BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE KADIN SIĞINMAEVLERİ

Bu bölümde araştırmanın temelini oluşturan kadına yönelik şiddet, şiddet türleri ve sığınmaevleri, sığınmaevlerinin işleyişi Türkiye ve Dünya üzerinden yapılan literatür taramasında elde edilen bilgiler incelenecektir. Aynı zamanda güncel verilere ilişkin bilgiler aktarılacaktır.

2.1. KADINA YÖNELİK ŞİDDET

2.1.1. Şiddet ve Şiddet Türlerini Anlamak

Kadına yönelik şiddet önüne geçilemeyen bir problem olup, şiddet mağdurlarının sayısının her geçen gün artmakta olduğu, Dünya’da ve Türkiye’de yapılan çalışmalarla göz önüne serilmiştir (WHO,2002; KSGM,2004; Arat ve Altınay,2008; KSGM,2008; Chan,2009; İlkaracan,2000; Kocacık,2004; Krahe, Bieneck ve Möller, 2005; Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 2011). Araştırmanın bu bölümünde öncelikle şiddetin ne olduğu, şiddet türlerinin ne olduğu tartışılacak, dünyada ve Türkiye’de kadına yönelik şiddetle ilgili verilerden, yapılan araştırmalardan şiddetin boyutunu anlamaya çalışacağız.

Dünya Sağlık Örgütü’nün (DSÖ) tanımına göre şiddet; bir yaralanma ya da yaralanma tehlikesi, ölüm, psikolojik hasar, gelişim bozukluğu ya da yoksunlukla sonuçlanan, bir kişiye, kişinin kendi kendine, bir grup ya da topluma kasıtlı olarak fiziksel ya da duygusal zor kullanması, güç uygulaması veya tehdididir (WHO, 2002; 5). Şiddet denildiği zaman akla sadece fiziksel şiddet gelmektedir. Bunun sebebinin fiziksel şiddetin daha görünür olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Fakat şiddet, psikolojik ve duygusal olarak güç kullanma anlamına gelmektedir. Şiddetin doğru algılanması, şiddetin ne olduğunun bilinmesinin önünü açarak şiddete maruz kalma

olasılığını düşürebilmektedir. Bunun tam tersi durumlarda, yani şiddetin ne olduğunun, nasıl görünür olduğunun farkında olmadığı durumlarda kadın uzun yıllar şiddete maruz kalabilmektedir (Harcar, Çakır, Sürgevil, Budak, 2008:52).

Kadına yönelik şiddeti tanımlarken bunun bir toplumsal cinsiyet eşitsizliği sorunu olduğu ve bu sebeple toplumun bütün alanlarında kadının karşısına çıktığı, sadece evlilik temelli birlikteliklerde görülmediği, sadece fiziksel olarak karşımıza çıkmadığı göz ardı edilmemelidir. Bu bağlamda Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesinde (1993) *kadına yönelik şiddet*, “ister kamusal ister özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik acı veya ıstırap veren ya da verebilecek olan cinsiyete dayalı bir eylem uygulama ya da bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma” tanımı gerekli vurguları yapması bakımından önem taşımaktadır.

Yves Michaud, “bir karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri veya birkaçı doğrudan veya dolaylı, toplu veya birkaçı doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağınık olarak, diğerlerinin veya birkaçının bedensel bütünlüğüne veya törel ahlaki/moral/manevi bütünlüğüne veya mallarına veya simgesel ve sembolik ve kültürel değerlerine, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranırsa, orada şiddet olduğunu belirtmektedir (Akt. Ünsal, 1996: 30) ”şiddeti bu şekilde tanımlamaktadır. Bu tanımda şiddetin hangi türlerde ortaya çıkabileceği detaylı bir şekilde ortaya konmaktadır. Kadına yönelik şiddet de tam olarak bu tanımdaki anlatılanları içermekte olup fiziksel şiddet olarak, ekonomik şiddet olarak, psikolojik şiddet olarak, kültürel ve sembolik şiddet olarak, cinsel şiddet olarak gündelik hayatta ortaya çıkmaktadır.

Kadının yaşam döngüsü içerisinde maruz kaldığı şiddet biçimleri şu şekilde özetlenebilmektedir; “Doğum Öncesi; cinsiyete yönelik kürtaj, hamilelik sürecinde dayanın yarattığı etkiler, zorla hamile bırakma. Bebeklik; kız bebeklerini öldürme, duygusal ve fiziksel taciz. Beslenme ve tıbbi bakım hizmetlerine erişimde ayrımcılık. Çocukluk; çocukları zorla evlendirme, Kadın sünneti, ensest ve cinsel taciz. Beslenme, tıbbi bakım ve eğitim hizmetlerine erişimde ayrımcılık. Çocukları fuhuşa zorlamak. Ergenlik; sevgili şiddeti, işyerinde cinsel taciz, cinsel taciz, tecavüz, fuhuşa zorlamak.

Yetişkinlik; yakın partner şiddeti, evlilikte tecavüz, başlık parası, cinayet, işyerinde psikolojik ve cinsel taciz, taciz. Engelli kadınların engellilik durumlarını suiistimal etmek. Yaşlılık; yaşlılara ve dul kadınlara yönelik suiistimaller. Ekonomik nedenlerle dulları intihara ya da cinayete zorlamak. Cinsel, fiziksel, duygusal şiddet. Kadına yönelik şiddetin yaşam döngüsü üzerinden değerlendirmek şiddetle mücadele etmek ve onu önlemeye yönelik stratejiler geliştirme açısından önem taşıyan bir husustur.” (UNWOMEN,2013).

Şiddetin görünürlüğünü arttırmak ve şiddet konusunda farkındalık sağlamak amacıyla şiddet, türlerine ayrılmaktadır. Fakat belirtmek gerekir ki şiddetin görünürlüğünü sağlama açısından türlerini belirtmek önemli olsa da şiddet türlerine ayıramayacak kadar eklettik bir yapıdadır ve bütün şiddet türleri içinde diğer şiddet türünü barındırabilmektedir.

Fiziksel şiddetin temelinde kadının beden bütünlüğüne fiziksel olarak zarar verme yatmaktadır. Fiziksel şiddet çoğunlukla şu türlerde ortaya çıkmaktadır; tokat atmak, tekmelemek, yumruklamak, hırpalamak, kolunu bükmek, boğazını sıkmak, bağlamak, saçını çekmek, kesici veya vurucu aletlerle yaralamak eylemlerini içermektedir. Bununla birlikte; kezzap veya kaynar suyla yakmak, vücudunda sigara söndürmek, ellerini ayaklarını ezmek, sakat bırakmak, işkence yapmak, sağlıksız koşullarda yaşamaya mecbur bırakmak, sağlık hizmetlerinden yararlanmasına engel olmak ve bireyin bedensel bütünlüğünün zarar görmesine yol açan her türlü hareketleri içine alan geniş bir kavramdır (KSGM,2008:9–10).

Psikolojik şiddet; bağırarak, korkutmak, küfür etmek, tehdit etmek, hakaret etmek, ailesiyle, akrabalarıyla, arkadaşlarıyla ya da başkalarıyla görüştürmemek, eve kapatmak, küçük düşürmek, çocuklarından uzaklaştırmak, kıskançlık bahanesiyle sürekli kontrol altında tutmak, başka kadınlarla kıyaslamak, kadının nasıl giyineceği, nereye gideceği, kimlerle görüşeceği konusunda baskı yapmak, kadının kendini geliştirmesine engel olmaktır. Dünya Sağlık Örgütü bu tanımı genişleterek; kadının bilgi ya da yardıma ulaşmasını kısıtlama gibi çeşitli kontrol edici davranışları da psikolojik şiddet olarak değerlendirmiştir. (KSGM, 2008:9–10).

Cinsel şiddet; kadını hem kendisi hem de başkaları ile cinsel ilişkiye zorlamak, cinsel organlarına zarar vermek, çocuk doğurmaya, doğurmamaya veya kürtaja zorlamak, zorla evlendirmek, telefonla-mektupla ya da sözlü olarak cinsel içerikli rahatsızlık verici davranışlarda bulunmak olarak tanımlanmaktadır (KSGM,2008:9–10). Bu şiddet türünde görülen diğer eylemler şunlardır; istemediği şekilde cinsel ilişki kurmak, ensest, kadınlığına- erkekliğine laf söylemek, namus gerekçesiyle öldürmek ya da öldürmeye zorlamak (KAMER, 2015).

Sözel/sözlü şiddet; sözle rencide etme durumudur. Aşağılayıcı sözler söyleme, zaaflarıyla alay etme, aşırı genellemeler yapma (sen hep böylesin gibi), suçlama, küfür etme, küçük düşürme, hakaret etme, bağırma, korkutma, kadının özgüvenini yitirmesine neden olma, tehdit etme vb. suretiyle gerçekleşmekte ve kadının baskı altına alınarak sindirilmesine neden olmaktadır (Sümer, 1997; Altınay ve Arat, 2007; KSGM, 2008).

Şiddet toplumsal hayat içerisinde farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Şiddetin en görünen ve bilenen hali fiziksel şiddet olup, sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Literatürdeki çalışmalar genellikle şiddeti fiziksel, psikolojik-duygusal ve cinsel şiddet bağlamında ele almakta ve bazı şiddet türlerini göz ardı edildiği görülmektedir. Bu bağlamda ekonomik şiddet, sıklıkla yaşanan bir durum olup, bu konuda yeterli farkındalığa sahip olunmamasından dolayı kişi şiddetin farkında olmamaktadır.

Ekonomik şiddet; para vermemek veya kısıtlı para vermek, ailenin tasarruvarı, gelir ve giderleri konusunda bilgi vermemek, kadının mallarını ve diğer gelirlerini elinden almak, çalışmasına izin vermemek, istemediği işte zorla çalıştırmak, çalışıyorsa iş hayatını olumsuz etkileyecek kısıtlamalar getirmek, aileyi ilgilendiren ekonomik konularda kadının fikrini almadan tek başına karar vermek olarak tanımlanmaktadır (KSGM,2008:9–10).

Ekonomik şiddetin dışında, sosyal şiddet, kültürel şiddet, simgesel (sembolik) şiddet gibi şiddet türlerinde de söz edilmesi önemlidir. Kültürel olarak şiddet, toplum tarafından uygun görülen şiddet davranışlarını içerir ve kadının toplumsal normlara uygun davranmaması halinde şiddete maruz kalabileceğini meşrulaştırır. İçinde bulunduğumuz kültür açısından baktığımızda atasözleri; ‘Kızını dövmeyen, dizini döver.’, ‘Kocamdır; sever de, döver de.’, ‘Kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı

eksik etme.’ şeklindeki söylemler şiddet olgusunu normalleştirmeye yöneliktir (Kelebek, 2016:13).

Bourdieu ise daha genel bir şiddet tanımı yapar ve bu şiddetin birçok yerde olduğunu söyler. Onun şiddet tanımlaması “sembolik şiddet” kavramında kendisini bulur ve şiddet, yönetim tarafından uygulanan bir güç ile ve aynı zamanda kültür ve semboller ile ele alınır. Sembolik şiddet, şiddetin kibar bir formudur, belli belirsizdir, kurbanlarınca fark edilmezdir, kurbanları tarafından görülmezdir, çoğunlukla idrak, bilme, iletişim ve hatta hislerin sembolik kanalları aracılığıyla kullanılır (Bourdieu, 2014: 11- vd.). Bu şiddet tanımını kitle iletişim araçlarından televizyon ve toplumsal kurumlardan da eğitim kurumu ile açıklamaya çalışan Bourdieu’ya göre sembolik şiddet yaşamın her kesiminde olan bir şiddet türüdür (akt. Taşdemir Afşar,2015).

2.1.2. Dünyada Kadına Yönelik Şiddet

Dünya Sağlık Örgütü, bölgeler bazında seçtiği 13 ülke üzerinden şiddetin boyutlarını aktarmıştır. Raporda, fiziksel ve/veya cinsel şiddetin yüzde 30 düzeyinde olduğu, şiddet yaygınlığının Afrika, Doğu Akdeniz ve Güneydoğu Asya bölgelerinde diğer bölgelerden daha fazla olduğu belirtilmektedir (KSGM,2015). Kadınların %35’i partnerleri tarafından ya fiziksel ya da hem fiziksel hem psikolojik istismara maruz kalmakta olup partner dışında da cinsel istismara maruz kalan kadınların oranı dünya genelinde %7’dir (WHO,2013).

Avrupa Birliği üyesi 28 ülkede 2013 yılında “Violence against women: an EU-wide survey” adıyla gerçekleştirilen kadına yönelik şiddet araştırmasının sonuçları, Avrupa Birliğine üye ülkeler arasında eşleri ya da birlikte oldukları kişiler tarafından fiziksel veya cinsel şiddete maruz bırakıldıklarını belirten kadınların yüzdesinin 13 ile 32 arasında değiştiğini ve Avrupa Birliği ortalamasının yüzde 22 olduğunu göstermiştir. Avrupa Birliği üyesi ülkelerde yaşayan her 3 kadından biri ise, 15 yaşından sonra en az bir kez fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmıştır (FRA,2014’ten akt. KSGM,2015)

Dünya genelinde kadına yönelik şiddet sadece belirli bölgelerde değil bütün bölge ve ülkelerde görülen bir durumdur. 3 kadından biri hayatlarının belirli bir döneminde fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmıştır (E, L. Heise, M Ellsberg, M Gottemoeller, 1999). Şiddet yine en yakınları, partnerlerinden gelmektedir (Dünya Kadınları hakkında BM Çalışması, 2000; OMCT, 2003). İspanya’da yapılan araştırmada, görüşülen kadınların % 12.9’u son bir yılda eşlerinden fiziksel şiddet gördüklerini, % 16.2’si de eşleri tarafından cinsel istismara maruz kaldıklarını belirtirken; İsveç’te fiziksel şiddete maruz kalma oranının kadının yaşına göre % 8 ile % 20 arasında değişiklik gösterdiği saptanmıştır (Dünya Sağlık Örgütü, 2002; Krahe, Bieneck ve Möller, 2005).

Kadınların cinsel şiddete maruz kalma durumu çok yaygındır; Her beş kadından biri hayatlarında tecavüz veya tecavüz girişimi kurbanı olacaktır (WHO 1997). Güney Afrika’da her gün 147 kadın tecavüze uğruyor. (Güney Afrika Irk İlişkileri Enstitüsü 2003). ABD’de her 90 saniyede bir kadın tecavüze uğruyor (ABD Adalet Bakanlığı, 2000). Fransa’da her yıl 25,000 kadın tecavüze uğruyor (Avrupa Kadınlar Lobisi, 2001).

Dünya genelinde yapılan araştırmalarda kadınların şiddeti paylaşmadığını (WHO,2002), konu cinsel şiddet olunca kolluk kuvvetlerine bildirmekten bile kaçtıkları görülmektedir (Ulusal Mağdur Merkezi/Suç Kurbanları Araştırma ve Tedavi Merkezi, 1992).

2.1.3. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet

Türkiye’de yapılan araştırmalar zaman dikkate alınarak incelendiğinde şiddetin oranında azalma olmadığı görülmektedir (KSGM,2008; Arat ve Altınay,2008; KSGM,2014; Kamer, 2015).

KSGM tarafından yürütülen 2008 ve 2014 yıllarındaki araştırmalar kıyaslandığında her ikisinde kadınların yaşamlarının herhangi bir döneminde şiddete maruz kalması durumun yaklaşık olarak %40 oranlarında olduğu görülmüştür. Günümüze yakın tarihli olan 2014 araştırmasının sonuçlarından bazıları şu şekildedir. Bu araştırmada kadınların toplumsal cinsiyet eksenli yaşadığı şiddet ve ısrarlı takip durumu diğer araştırmadan farklı olarak eklenmiştir. 2014 yılında yapılan araştırmada fiziksel ve cinsel şiddeti %38

oranında birlikte görüldüğü ortaya konmuş, 10 kadından birinin gebe iken de fiziksel şiddete maruz kaldığı, evli kadınların yarısının psikolojik ve sözel şiddete maruz kaldığı, 10 kadından 3 ünün ısrarlı takip mağduru olduğu, 3 kadından biri eğitim hayatlarının engellendiğini, on kadından biri ise çalışma hayatının engellendiği ortaya konmuştur (KSGM,2014).

Günümüze yakın tarihlerde yapılan geniş ölçekli araştırmalardan biri olan 2015 yılında KAMER'in Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesindeki 23 il ve Karadeniz Bölgesindeki 3 il (Artvin, Rize, Trabzon) illerinde 24.723 kadınla yüz yüze görüşme yapılan araştırmasıdır. Bu çerçevede kadınlara hem şiddeti hem de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin çeşitli yönlerine ilişkin olguları açığa çıkaracak sorular sorulmuştur. Raporun sonuçları KSGM tarafından paylaşılan sonuçlardan çok farklıdır: Görüşülen kadınların %90'ı şiddete maruz kaldığını düşünmektedir KAMER, kendi yaptığı araştırmada görüşme gerçekleştirdiği kadınların %90'ının şiddete maruz kaldığı sonucu ile Nüfus Etütleri Merkezi tarafından 2008 ve 2014 yıllarında yapılan araştırmaların sonuçları arasındaki yaklaşık %50'lik farkın kadınlara "gizli şiddet" uygulandığını ve bu şiddetin ortaya çıkarılması gerekliliğini ifade ederek açıklamaktadır (Taşdemir Afşar,2015). Buradan hareketle bakıldığında kadınların şiddeti paylaşma konusunda hala olumsuz tavırlar sergilemeye devam ettiği, şiddetin ev içi alanda kaldığı anlaşılmaktadır.

Yapılan araştırmalar kadınların evliliklerinin ilk aylarından itibaren şiddete maruz kalmaya başladığını ve bunun uzun bir süre devam ettiğini göstermektedir (Akkaya, Balcı vd.,2009; Aksakal, Atasayar,2011; KSGM,2009). Kadına yönelik şiddet konusunda kır ve kent ayrımı söz konusu değildir. Buradaki farklılık şiddet türleri açısından olabilmektedir. Kırdaki yaşayan kadınlar ekonomik şiddete kentte yaşayanlara göre daha az maruz kaldığını ifade ederken, diğer şiddet türlerine kentteki kadınlardan daha fazla maruz kalmaktadır (TUIK,2008).

Kadına yönelik şiddetin sonuçları fiziksel yaralanma (KSGM,2014) ve cinayetle sonuçlanabilmektedir. Dikkat çekmek üzerine kurulan Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformunun verilerine göre şiddetin sonuçlarının cinayete vardığı 2018 yılında da mart ayı sonuna kadar 100 kadının cinayete kurban verildiği ortaya

konmuştur. (<http://www.kadincinayetlerinidurduracagiz.net/kategori/veriler> Erişim tarihi: 01.05.2018). Şiddetin sonunun kadın cinayetleri olması kaçınılmaz bir son iken dünyada şiddet dolayısıyla ölen kadınlar, savaş, kanser, trafik kazaları ve diğer hastalıklardan dolayı ölen kadınların tamamından fazladır (UN Women,2011). Kadınların öldürülme nedenleri incelendiğinde ise yine bir çok şiddet türünü içerdiği görülmektedir : %28.4 ayrılma, boşanma isteği, %32.1'i tartışma, %10.1'i barışma reddi, %9.2'si namus (Uluyol ve Uluç,2016).

Nahla Abdo (Özbek, 2009: 17), “namus cinayetlerini de kadının varlığına yönelik cinsel şiddetin bir türü olarak değerlendirir ve ona göre bu cinayetler, devlet politikaları ve ulusal karakterler tarafından meşru kılınan, eril kararlar ve ataerkil normlar ve adalet tarafından şekillendirilen bir fenomen olarak yalnızca cinsel bir fenomendir. İşte Abdo bu düşüncesi nedeniyle namus cinayetlerini de kadına yönelik şiddet tanımlaması içinde düşünmek gerektiğini söyler.”

Kadına yönelik şiddetin en fazla görüldüğü yer toplumun en küçük birimi olarak ifade edilen aile olup(WHO,2002; KSGM,2009), bu bağlamda kadına yönelik şiddet genellikle aile içi şiddet olarak ifade edilmektedir. Halbuki kadın sadece aile içerisindeki birlikteliklerinden dolayı şiddete maruz kalmamaktadır. Şiddetin sadece evlilik, aile temelli olarak ele alınması şiddetin görünürlüğünü azalmakta ve aile sorunu olarak görülmesinin önünü açmaktadır.

Yine kadınların şiddete maruz kalma durumu sadece erkeklerden değil ailenin kadın üyelerinden de olabilmektedir. Başka bir araştırma, kadınların yüzde 58'inin yalnızca kocalarından, nişanlılarından, erkek arkadaşlarından ve erkek kardeşlerinden değil, kadın akrabalar da dahil olmak üzere kocalarının ailesinden de aile içi şiddete maruz kaldığını göstermektedir. (Ankara Tabip Odası, 2002). Kadınların aile içinde kadınlardan da şiddet görmesi şiddetin normalleştirilmesi sürecinde bir etkidir. Kadınlar bu şiddeti normal görerek, erkeğin zaman zaman çeşitli sebepler şiddet uygulayabileceğini düşünmektedir (HÜNEE,2005).

Kadına yönelik şiddetin temelinde, ataerkil düşüncesinin ürünü olan kadını kontrol altında tutma vardır. Kadının ev içinde kalması temel alınmaktadır. Ülkemiz açısından bakıldığında tüm bölgelerde şiddetin yaygın olduğu görülürken doğu bölgelerinde

ataerkil yapının kendisini devam ettirmeye daha çok alan bulması sebebiyle, yapılan araştırmalarda erkeğin, kadına şiddet uygulamaya hakkı olduğunu belirtmesi ve kadının erkeğin izninin dahilinde, baskı altında yaşatması, aile dışından diğer erkeklerle sağlık konusunda bile olsa iletişime geçirmemesi söz konusudur (Kitiş ve Bilgici,2007).

Kadına yönelik şiddet incelenirken bir çok etken birlikte incelenmektedir. Kadınların eğitim durumu, çalışma hayatına katılması, gelirinin olması, erkeğin çalışması ve maaşı bunlardan önemli etkenler arasındadır. Yapılan alışmalar kadınların ekonomik bağımsızlığı olduğu durumlarda şiddete uğrama olasılığının düştüğünü gösterirken tam tersi durumlarda söz konusu olabilmektedir. Burada kadının erkekten daha fazla ücret almasının etkisi olabilmektedir.

Altınay ve Arat'ın araştırmalarında kadının eşinden daha fazla gelir getirmesi şiddet riskini iki kat arttırmaktadır. Eşlerin eşit gelir getirdikleri durumlarda ise fiziksel şiddet en alt düzeyde görülmektedir (2007: 84). Burada etkili olan yine erkeğin toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumları ve yetiştirilme tarzlarıdır. Erkek çocukluğundan beri güçlü, evin geçimini sağlayacak roller yüklenerek yetiştirildiğinden, kadın tarafından bu otoritesinin sarsıldığı durumlarda şiddet uygulama olasılığı yüksek olmaktadır.

2.2.KADIN SığINMAEVLERİ

2.2.1. Dünya'da Kadın Sığınmaevleri

Dünyada şiddete maruz kalmış kadınlara hizmet vermek üzere faaliyete geçmiş ilk kadın sığınmaevi Norveç'te 1968 yılında faaliyete geçmiş, daha sonra 1971 yılında İngiltere'de Chiswick Kadın Sığınağı (Sallan Gül, 2013; KSGM, 2008), Almanya'da 1974 yılında (Yıldırım, 1998: 46), 1975'te kadına yönelik çalışma yürüten 35 kuruluş bir araya gelerek Women's Aid'i oluşturmuştur (KSGM, 2008: 51).; Fransa'da, İsviçre ve İsvi'te ise 1976'da, Avusturya'da 1987 yılında ilk sığınmaevlerini faaliyete geçirmiştir (Yıldırım, 1998: 46).

Orta Doğu Ülkelerinde kadın sığınmaevleri ise şu şekildedir. İsrail’de bulunan 14 kadın sığınmaevini 4’ü ihtisaslaşarak özellikle Arap ve ultra Ortodoks Yahudi kadınlar için tasarlanmış, devlet ile işbirliği halinde olup işletmesini kadın örgütleri yapmaktadır. (Ben- Porat, Itzhaky, 2008: 599).

Avusturya’da 19’u bağımsız olmak üzere 30 tane kadın sığınmaevi (AÖF, 2014), Norveç’te de 50 (Alsaker, Kristoffersen, Moen, Baste, 2011; 952) ,Lüksemburg’da 9 kadın sığınmaevi, Malta’da, 43 kadın sığınmaevi, Hollanda’da 100 ve Almanya’da yaklaşık 350 kadın sığınmaevi bulunmaktadır. Bütün bu ülkelerde sığınmaevlerinin bir kısmı belli özelliklerde ihtisaslaşmıştır (Sallan Gül, 2013: 51-54).

Kadın sığınmaevlerinin yanında şiddete maruz kalmış kadınlar hizmet veren kuruluşlardan biri de kadın danışma merkezleridir. Kadın danışma merkezlerinin yaygınlaşması yine Batı ülkelerinde sığınmaevleri ile birlikte olmuştur. 1992 yılında ABD’de bu kurumların sayısı 1.500 e ulaşmış, Kanada’da hemen hemen tüm belediyelerin sınırları içinde Kadının Eşitliği Bakanlığı’ndan her yıl düzenli kaynak aktarılan bağımsız sığınmaevleri kurulmuştur (İlkkaracan,1996).

2.2.2. Türkiye’de Kadın Sığınmaevleri

Dünyada kadın sığınmaevlerinin ortaya çıkması 70’li yılları gösterirken Türkiye’de bu durum biraz daha geç olmuştur. Bu durumda Türkiye’de, kadının kamusal alana dahil olması, özel alanın sorunlarının konuşulmaya başlaması şeklinde ilerleyen kadın hareketinin 80’li yıllarda başlayabilmesi etkili olmuştur. 90 lı yıllarda devam eden kadın hareketi zamanla toplumsal kurumları değiştirmiş, Kadın Statüsü ve Sorunları Başkanlığı kurulmuş, üniversitelerde kadın çalışmaları alanları açılmış ve kanunlar yeniden düzenlenmiştir (Altınay ve Arat,2008)

Kadın hareketinin toplumsal olarak yansıma bulması, bunun kurumlara dönüşmesi de 90’lı yıllarda olmaya başlamıştır. Kadın sığınmaevlerinin açılması da bu hareketin sonucunda ortaya çıkmıştır. SHÇEK “kadın misafirhanesi” adında, kadın sığınmaevleri açmaya başlamış, belediyelerde bunu takip etmiştir (Altınay ve Arat,2008:26). SHÇEK

tarafından ilk açılan sığınmaevleri, 1990 yılında ve İzmir’dedir. Daha sonra 1991 yılında Ankara ve Bursa’da, 1992’de Antalya’da, 1993’te Eskişehir’de açılmaya devam etmiştir (Yıldırım, 1996;61). Yerel yönetimlere bağlı kadın sığınmaevleri SHÇEK ile aynı tarihte 1990 yılında, açılmaya başlamıştır. Bunların ilk örnekleri Bakırköy ve Şişli Belediyeleridir (Karataş vd., 2008). Ancak yaşanan yönetim değişikliği sebebiyle kapatılmıştır (KSGM, 2008: 52).

Yerel yönetimlerin açtığı sığınmaevleri kimi zaman sivil toplum örgütleri ile işbirliği ile olmuştur. Bunun ilk örneklerinden biri 1993 yılında Ankara’da gerçekleşmiştir. Bu sığınmaevi Kadın Dayanışma Vakfı tarafından Altındağ Belediyesi ile ortak olarak açmıştır. Fakat sığınmaevinin işletilmesi kısa sürmüştür. 1995 yılında kapanmak zorunda kalmıştır. Kadın Dayanışma Vakfı alanda hizmet vermekten vazgeçmemiş, kadın danışma merkezi ve ilerleyen yıllarda tekrar belediyelerle iş birliği yaparak kadın sığınmaevi işletmiştir (Sallan Gül,2013:88).

SHÇEK bünyesinde kurulan sığınmaevleri sayısı 1998’de 7, 2006 yılında 17, 2007 yılında 23, 2008 yılında 26, 2009 yılında 29 kadın sığınmaevi hizmet vermiştir. 2010 yılında ise bu sayı 43 olmuştur. Belediyelerin sığınmaevleri sayıları ise 2011’de 21’dir (Sallan Gül 2011: 90-93).

2016 yılına Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı 99 kadın sığınmaevi, yerel yönetimlere bağlı 28 kadın sığınmaevi hizmet vermektedir. 3 sığınmaevi de sivil toplum kuruluşlarınca işletilmektedir (Maybek,2016).

Yapılan araştırmalar sığınmaevlerinin kapasitesinin yeterli olmadığını göstermektedir (Karataş,1996; Altınay ve Arat,2007), bu nedenle sığınmaevlerinin sayısı ve yeterliliği konusundaki tartışma güncelliğini hep korumaktadır. Burada yerel yönetimlere kanunen sığınmaevi açma “zorunluluğu” getirilmemesinin etkisi büyüktür. 5393 Sayılı Belediye Kanununun 14.maddesinin a bendine göre, 100.000 aşan belediyeler sığınma evi açma yükümlülüğü bulunmaktadır. Ancak, açmaması halinde herhangi bir yaptırımdan söz edilmemektedir. Bu sebeple belediyeler özellikle seçim dönemlerinde açma gibi çalışmalar yapabilirken, ilerleyen dönemlerde ekonomik problemleri öne sürerek sığınmaevlerini kapatmaktadırlar.

Sığınmaevlerinin sayıları ve yeterliliği kadın çalışmalarında devam eden bir gündem konusu olmakta olup bu konu ile ilgili edinilen son bilgilere göre, 2017 yılında, Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı kadın konukevlerinden 33.413 kadın ve beraberindeki 23.575 çocuk olmak üzere toplam 56.988 kişi hizmet almıştır. Mayıs 2018 itibarıyla Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı 81 ilde toplam 110 kadın sığınmaevi bulunmakta olup toplam kapasite 2.697 kişidir. Yerel yönetimlere bağlı 11 ilde 32 kadın konukevi 725 kapasite ile çalışmakta, STK'lara bağlı 1 kadın konukevi 20 kapasite ile, diğer kamu kurumlarına (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü) bağlı 1 kadın konukevi 12 kapasite ile olmak üzere toplam 144 kadın konukevi 3.454 kapasite ile hizmet vermektedir. Sığınmaevlerinde 2018 yılı ilk on ayı içerisinde yaklaşık olarak 49.000 kadına hizmet verilmiştir. ¹

Sığınmaevlerinin Çalışma Prensipleri, Sahip Olması Gereken Özellikler, Verilen Hizmetler

Günümüzde sığınma evlerinin geliştirilme gerekçesi yardımseverlik, sosyal devlet gereği, yerel yönetim hizmetleri sunmak gibi gerekçelere dayandırılmaktadır. Bu tür yaklaşımlar sığınmaevine gelen kadınların gereksinimlerine yeterince yanıt verememektedir. Bu nedenle sığınmaevlerinin geliştirilmesinde WAVE tarafından da ortaya konan feminist perspektife dayalı prensipler izlenmelidir.

WAVE sığınmaevlerinde etkili bir hizmet sunulabilmesi için şu özelliklerin bir arada olması gerektiğini savunmaktadır (Logar, 2005: 26):

- Ülkenin genişliğine bağlı olarak ülke çapında, çeşitli dillerde 24 saat ücretsiz, danışmanlık hizmeti veren en az bir yardım hattı,
- Sığınmaevlerinin ülkenin her yerine yaygınlaştırılması ve kadın sığınmaevlerinin yeterli kapasiteye sahip olması (her 10.00 nüfusa en az bir kalacak yer olacak şekilde), 24 saat hizmet vermesi ve sığınmaevine ücretsiz ulaşımın sağlanması,
- Sığınmaevlerinde yeterli güvenlik standartlarının oluşturulması,

¹ Araştırmacının kendisi de alanda çalıştığı için, AÇSPB yetkilileri tarafından toplantıda paylaşılan verilerden edindiği bilgilerdir.

- Ülke çapında ortak bir ağa bağlı olarak hizmet veren danışma merkezlerinin bulunması,
- Göçmen kadınlar, farklı etnik gruplardan gelen kadınlar, yeti yitimi bulunan kadınlar gibi özel gereksinimleri olanlara uygun hizmetlerin sağlanması,
- Çocuklara yönelik kapsamlı hizmet sunulması,
- Hizmetlerin eğitilmiş uzmanlar tarafından profesyonel biçimde sunulması,
- Kadın ve çocuklarla çalışmak için rehberler ve kalite standartlarının oluşturulması,
- Kadınların güçlendirilmesi ve kadınların kararlarına saygı duyulması,
- Kadın örgütlerinde kadınların otonomisine ve kendi kararlarını kendilerinin vermelerine saygı duyan demokratik yapılanmanın oluşturulması,
- Devletin kadınlara sunulan hizmetleri yeterli düzeyde finanse etmesi,
- Kadınlara sunulan hizmetleri deneyimli bağımsız kadın örgütlerinin devlet kurumları ile işbirliği içinde vermesi.”

Türkiye’de kadın sığınmaevlerinin çalışma ilkelerine kısaca değinmek gerekirse (KSGM, 2008: 56-59):

1. Kadınlar kendi hayatları ile ilgili kararları kendileri vermelidir.
2. Gizlilik ilkesi esastır.
3. Sığınmaevinde kalan kadın ve çocuklar ile görevli personelin güvenliğini sağlamak.
4. Sığınmaevi şiddet içermeyen bir ortam olmalıdır.
5. Sığınmaevi 7/24 hizmet vermelidir.
6. Sığınmaevinde ücretsiz hizmet verilmelidir.
7. Sığınmaevine kadınlar çocuklarıyla beraber kabul edilmelidir.
8. Sığınmaevinde sunulan hizmetler kaliteli olmalıdır.
9. Sığınmaevi farklılık gözetmeden tüm kadınlara hizmet vermelidir.
10. Kadınların sığınmaevi yaşantısına katılımı sağlanmalıdır.
11. Sığınmaevinde kadın bakış açısında sahip kadı çalışanlar tarafından hizmet sunulmalıdır.
12. Sığınmaevinde ekip çalışması temel çalışma biçimi olmalıdır.

Sığınmaevinin temel özellikleri; sığınmaevi kamu hizmeti verir, sığınmaevi kar amacı gütmeyen, sığınmaevinde tüm hizmetler ücretsiz olarak sunulur, sığınmaevinde verilen

hizmetlerde kadının ve çocuklarının yararı gözetilir, sığınmaevi belirlenmiş bir zaman süresince hizmet verir, sığınmaevi kamu hizmeti verdiği için şeffaftır, hesap verebilir, denetlenebilir (KSGM,2008:18). Sığınmaevinin şeffaf, hesap verebilir, denetlenebilir özellikleri ilk bakışta kadınların güvenliğine ilişkin soru oluşturabilir gözükse de burada açıklanmak istenen sığınmaevinin idari işleyişi açısından gereken özellikleri olup kuruluşta kalmakta olan kadın ve çocuklarla ilgili bilgiler tamamen gizlidir, paylaşımına açık değildir.

Türkiye’deki kadın sığınmaevlerinin açılması ve işletilmesi 5 Ocak 2013 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanan” Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkındaki Yönetmelik” (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/01/20130105-5.htm>) kapsamında detaylı bir şekilde belirlenmiş olup yönetmelikte sığınmaevlerinin fiziki özelliklerinden, kadın ve çocukların nasıl, ne süre hizmet alacağına kadar bir çok soru işareti açıklanmıştır. Fakat Türkiye’deki kadın sığınmaevleri hakkındaki incelemeler bir çok kadın sığınmaevinin yönetmeliğin dışında hizmet verdiğini göz önüne sermiştir (Görgün Baran, Taşdemir Afşar, Koca Arıtan, Güney, 2015; Sallan Gül, 2013; Alpago, 2013’den akt. Maybek,2016).

Sığınmaevinde/Konukevinde sunulacak hizmetler Kadın konukevlerinin açılması ve işletilmesi hakkındaki yönetmelik tarafından şu şekilde belirtilmiştir:

“MADDE 19 – (1) Konukevi, kadın ve çocuklara doğrudan ya da ŞÖNİM aracılığıyla ilgili kuruluşlara yönlendirmek suretiyle aşağıda belirtilen alanlarda destek sunar: a) Güvenlik. b) Danışmanlık. c) Yönlendirme. ç) Psikolojik destek. d) Hukuki destek. e) Tıbbi destek. f) Geçici maddi yardım. g) İş bulma konusunda destek. ğ) Kreş. h) Mesleki eğitim kursu. ı) Grup çalışmaları. i) Çocuklar için burs. j) Sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetler.”

Bu hizmetleri genel olarak değerlendirecek olursak;

Kabul hizmeti: SHÇEK yönetmeliğine göre, 18 yaşını bitirmiş olan ya da resmi evlilik yoluyla reşit sayılan 17 yaşını doldurmuş ve aşağıdaki sorunlardan en az birini yaşayan kadınlar hizmet alabilir: Fiziksel, cinsel, duygusal, ekonomik istismara uğramış, boşanma terk edilme veya eşin ölümü nedeniyle ekonomik ve sosyal yoksunluk içine

düşmüş, istenmeyen evliliklere zorlanan, evlilik dışı hamile kalan ya da çocuk sahibi olan ve bu nedenle ailesi tarafından kabul edilmeyen, cezaevinden yeni çıkmış olup yardıma ve desteğe ihtiyacı olan kadınlar)

Sosyal inceleme, değerlendirme ve bireysel hizmet planının yapılması; sığınmaevine geldikten sonra kadın ve varsa beraberindeki çocuğunun acil temel ihtiyaçları belirlenmelidir. Acil müdahale edilmesi gereken sağlık durumları bu noktada öncelik taşımaktadır.

Danışmanlık hizmeti: sığınmaevinde kalan kadın ve çocuklara öncelikli olarak gizlilik ve güvenlik kuralları detaylı bir şekilde ve bu kuralların neden önemli olduğunu belirtecek şekilde yapılmalıdır. Sığınmaevine gelen kadın ve çocuklarda yaşanan travmalarla başa çıkma açısından psikolojik danışmanlık önemli bir yer teşkil etmektedir. Kadının ve çocuğun güvenliğini sağlamak için başvurulabilecek yasal haklar kadınlara aktarılarak yasal danışmanlık yapılmalıdır.

Güçlendirme hizmeti: sığınmaevinin en temel hizmetlerinden biri güçlendirme olmalıdır. Sığınmaevinde kalma süresi belirli bir süre olup bu süre içerisinde kadının güçlenmesi temeldir. Eğitim ve istihdam destekleri, finansal destek, toplumsal yaşama, sosyal ve kültürel etkinliklere katılım desteği, çocuk bakımı ve eğitimi konusunda destek, güçlenme açısından önem taşımaktadır.

Sağlık hizmeti: kuruluşa giriş yaptığı andan itibaren gerekli sağlık yönlendirmeleri yapılmalıdır.

Sığınmaevinden ayrılmaya hazırlık hizmetleri: sığınmaevinden ayrılma sürecine kadar kadının güçlenme çalışmaları ile desteklenmesi gerekmektedir. Bu noktada en önemli olan maddi kaynaktır. Kadının bağımsız hayat kurabilmesi ışığında bakıldığında gerekli olacak ihtiyaçlarını karşılaması için başvurabileceği sosyal- ekonomik destek kurumları kuruluşlar hakkında bilgilendirmeli ve gerekli yönlendirmeler yapılmalıdır. Kadının sığınmaevinden ayrıldıktan sonra danışma merkezleri ve şönim tarafından izleme çalışmaları yapılması da kadını güvende hissettiren bir çalışma olup şiddet uğraması durumunda destek alabileceğinin bir göstergesi olabilmektedir. (KSGM,2008:84-85).

Sığınmaevinin toplum içerisindeki yerini değerlendirdiğimizde, sığınmaevi yer açısından gizli olmakla birlikte bir çok toplumsal kurum ve kuruluş ile birlikte çalışmakta, kadına birlikte hizmet verilmektedir. Sığınmaevine başvuruda danışma

merkezleri, sağlık kuruluşları, STK'lar, barolar, kolluk kuvvetleri önemli bir yer teşkil ederken yine aynı kurumlar sığınmaevi süresince ve sonrasında da şiddetle mücadelede önem taşımaktadır.

3.BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE ŞİDDETİN YENİDEN ÜRETİMİ

Önceki bölümlerde şiddetin tanımı ve yaygınlığı üzerinde durulmuş olup bu bölümde ise şiddetin yeniden üretilmesi konusunda etkili olan ataerkil toplum ve toplumsal cinsiyet rollerinin etkisi açıklanmıştır.

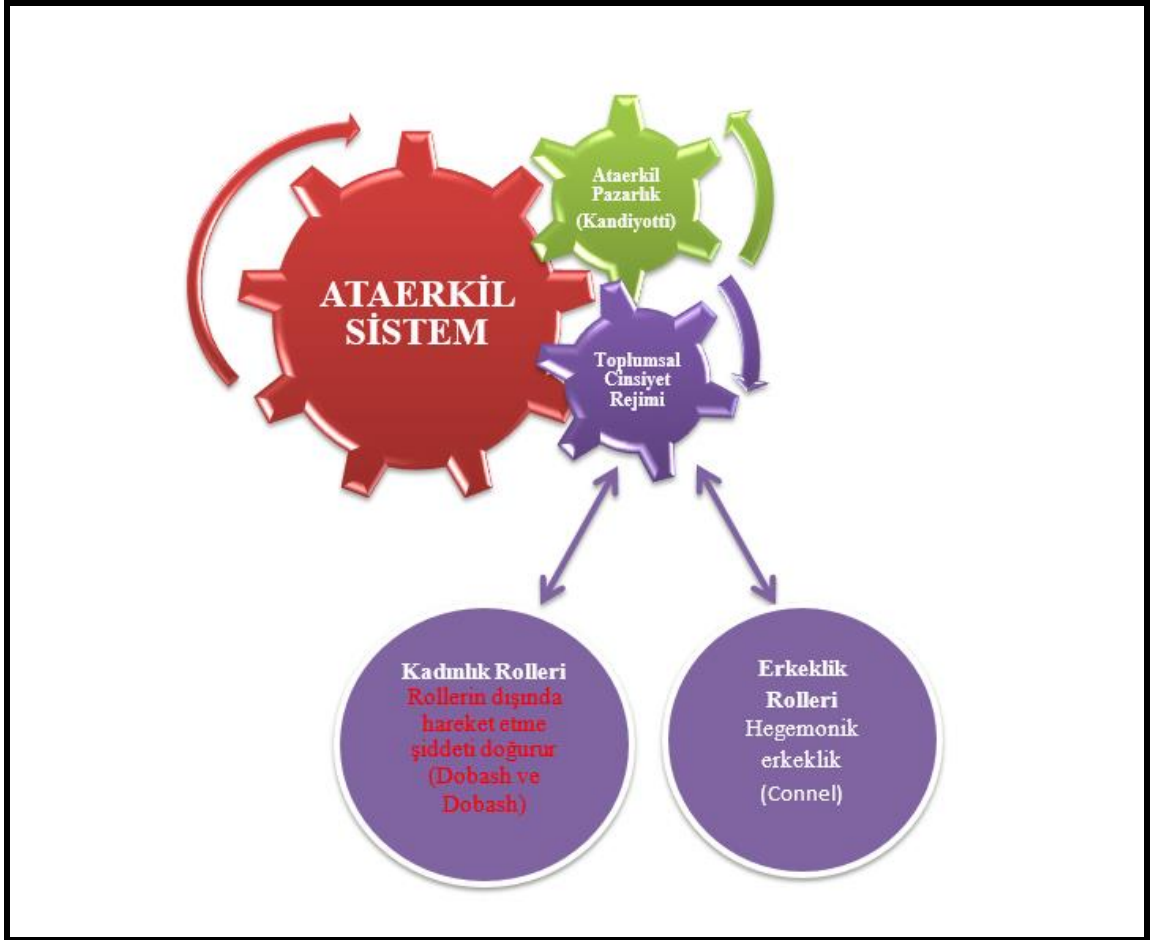
3.1. ÇALIŞMANIN TEORİK ARKA PLANI

Walby için ataerkillik “erkeklerin kadınları egemenlik ve baskı altına aldığı, sömürdüğü bir toplumsal yapılar ve uygulamalar dizgesidir”(2016: 20). Ataerkillik, feminist yazarlar tarafından, toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikleri kavramlaştıran bir terim olarak geliştirilmiştir. Ataerkillik temel olarak, aile içinde kadın ve çocuklar üzerinde erkek egemenliğinin değişik biçimlerde kurumsallaşması ve bu egemenliğin toplumdaki bütün kadınları kapsamı olarak tanımlanır. Özel alandaki toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler ve erkek egemenliği, devlet ve piyasa gibi kamusal alanlarda ortaya çıkar (Dedeoğlu, Öztürk, 2010:250). Ataerkil sistem kadını belli sınırlar içinde tutmaya çalışmaktadır. Kız çocuğu dünyaya geldiğinden itibaren başlayan sosyalizasyon süreci içerisinde nasıl bir kız çocuğu olacağını öğrenirken, ileride de nasıl bir kadın olması gerektiğini öğrenmektedir. Ataerkil sistem kendi içerisinde kadını sınırlar içerisinde tutmak için çeşitli araçlar geliştirmiştir. Bunlardan biri toplumsal cinsiyet rejimi olmuştur. Toplumsal cinsiyet rejimi/rolleri ile kadın ve erkek nasıl bir kadın ve erkek olması gerektiğini öğrenirken bu şekilde toplumsal hayata katılır ve rollerin devamlarını sağlar. Erkekler, çocukluklarından itibaren, güç sahibi, destek veren, rasyonel, kararlı olarak betimlenmektedir. Erkek ve kadının ayrışması da buradan başlayıp kadınlar erkeklerin tersi olarak güç ve destek bekleyen, duygusal, güçsüz, korunması gereken kişiler olarak betimlenir (akt. Yüksel, 2003: 162) ve kadın ve erkeklerin bu şekilde davranmaları beklenir. Erkeğin bu betimlemeler bağlamında tanımlanması “hegemonik erkeklik” kavramını doğurmaktadır (Connel,1990). Hegemonik erkeklik, erkeklerin

kadınlar üzerindeki tahakkümünden beslenerek toplumsal cinsiyet düzenini oluşturan bir erkeklik kurgusudur (akt. Şimşek ve Öner,2015).

Ataerkil sistemi açıklamasının sadece ataerkillik kavramı ile mümkün olmadığını belirten Kandiyoti (1997), “ataerkil pazarlık” kavramını geliştirir. Ataerkil pazarlık, her iki cinsiyet arasında geçen, her ikisinin de rıza gösterdiği ama bunun yanında zaman içerisinde değişebilen, karşı koyulabilen ve yeniden tanımlanabilen bir ilişki ağına dikkat çeker. Bu pazarlıkların nitelikleri toplumdan topluma farklılık göstermekle birlikte, kadınların aktif veya pasif direnişlerinin hem niteliğini hem de biçimlerini etkiler. Ataerkil pazarlıklar, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin yeniden kurulması sırasında bir takım mücadelelere açıktır. Ataerkil ağ, içinde çeşitli çatışmaların, pazarlıkların olduğu bir alandır. Kadınlar ve erkekler arasında kimi zaman uzlaşılan kimi zaman da karşı koyulan zamanla gözden geçirilip yeniden üretilen bir pazarlık alanıdır. Ataerkil pazarlık kadının kamusal hayata dahil olmasının önünde bir engel olmaktadır. Bu noktada kadınlar kendilerine düşen kadınlık rollerini üstlendiğinden kamusal hayata dahil olamamakta veya olmaları durumunda yine ev içi benzer iş kollarında çalışmaktadırlar. Kadınların çalışma hayatına katılarak ekonomik özgürlük elde edeceği düşünülse de kadın kazandığı paranın tamamını erkeğin yönetimine bırakmak zorunda kalmaktadır (Kandiyotti,2007). Bu noktada da kadınların duygusal olması, erkeklerin mantıklı ve rasyonel olması sayesinde paranın yönetimini sağlayabileceği düşünceleri birbirini destekleyerek ilerlemektedir. Bu durum ekonomik şiddet türünü doğurmakta ve bunun meşrulaştırmasına zemin hazırladığı düşünülmektedir. Bu bağlamda ataerkil pazarlık ve toplumsal cinsiyet rolleri ile kadını belirli sınırlar içinde tutmaya çalışmakta olup bu sınırların dışına çıkılması durumunda ise şiddetin meşrulaştırılması, erkeğin şiddet uygulamak için nedenlerinin olabilmesi söz konusu olmaktadır (Dobash ve Dobash, 1992).

Şema 1: Çalışmanın Teorik Modeli: Ataerkil sistem ve şiddet ilişkisi

Ataerkil sistem tarafından sınırlar içinde yaşayan kadın, şiddete maruz kalması durumunda sığınmaevi vb. gibi kuruluşlara ulaşım konusunda ailesi ve toplumun ne düşüneceği konusunda da endişeler ile hareket etmektedir. Bu noktada sığınmaevleri hakkında toplum tarafından oluşturulan olumsuz algılar (Sallan Gül,2013; Taşdemir Afşar & Görgün Baran & Koca Arıtan,2017) ve sığınmaevine ulaşımında kolluk kuvvetlerinin engelleri kadınların şiddetten uzaklaşmasına engel olmaktadır (Sallan Gül,2013).

Araştırma kapsamında kadınların şiddete maruz kaldıktan sonra sığınmaevi deneyimleri ve bu deneyimin ardından yeni birlikteliğe, eski eşe geri dönmeye nasıl baktıkları inceleme konularından biridir. Bu bağlamda literatür incelendiğinde, kadının eski eşine/partnerine dönmesinde bazı risk faktörleri ortaya çıkmıştır. Bunlar kadının yaşının genç olması, eğitim düzeyinin düşük olması, partnerle uzun süreli bir ilişkisinin

olması, cinsel istismar mağduru olması, travmanın ardından yaşadığı psikolojik sorunlar, sağlık hizmetlerinden yararlanamama ve destek olabileceği çevresi ve toplumsal kuruluşların olmaması şeklindedir (McFarlane, Pennings, Symes, Maddoux, Paulson, 2014). Yapılan bir çalışmada ise koruma kararı alan kadınların istismarcılarına dönmelerini öngören 8 risk faktörü bulunmaktadır: daha yüksek eğitim seviyesi, sağlık durumunun kötü olması, toplum kuruluşlarından yararlanmama, çevre tarafından dışlanma, az duygusal destek ve fiziksel istismardır (McFarlane, Pennings, Symes, Maddoux, Paulson, 2014). Kadınların şiddet uygulayan partnerlerine geri dönmelerinin ardında kimi zaman da öfkenin geçmesinin ardından affetme duygusunun yüksek olduğu görülmüştür. Aynı zamanda kadınların eşine geri döndükten sonra alıştığı düzenini devam ettirme düşüncesinin de etkili olduğu görülmüştür. (Coop Gordon, Burton ve Porter, 2004). Kadınların eski düzenlerini devam ettirme düşünceleri arasında en etkili olan faktörlerden biri de çocuklardır. Kadınlar sığınmaevine gelirken kimi zaman çocuklarını yanına alamamaktadır. Bu sebeple eşlerine geri dönebildikleri gibi, çocukların eve geri dönme konusundaki baskılarının da etkili olduğu görülmüştür (Maybek,2016).

Şiddetin bir döngü olduğundan bahseden feminist söylem kadınların şiddet döngüsünün aşamaları sebebiyle giderek korkak, öfkeli, üzgün, utanma duygusuyla ve acizlikle dolduğunu ve bu durumun bu şekilde devam etmesi sebebiyle de kadınların giderek güçsüzleştiğini, şiddetin sorumlusunu kendi davranışları olarak gördüğünü, öz saygısının azaldığı ve değersizlik hissinin oluştuğu görülmektedir. Oluşan ve değişen bu duygular sebebiyle de kadının istismarcı partnerinden ayrılması güçleşmektedir. Kadının partnerinden ayrılamaması, şiddet içeren birlikteliğini devam ettirmek zorunda hissetmesine sebep olmakta, nasıl başa çıkabileceğini öğrenememekte, tipik direnç stratejilerinden habersiz kalmakta ve kendi kaderini yönetme edinimi hakkında kuşkuya düşmektedir. 20. yüzyılın son çeyreğinde feminist aktivistler kadınların hayatında yer alan şiddetin ortaya çıkartılmasında koordineli bir ağ kurmuşlardır. Bu ağda sığınakların önemli bir yeri vardır. Kadınlar için öncelikli bir kaynak olan kadın sığınmaevleri öncelikle güvenlik, danışma ve bağımsızlık gibi hislerin gelişmesinde kadınlara yardımcı olmaktadır. (Krane, Davies, 2002).Sığınmaevleri kadınların öz değerinin ve öz saygısının artırılmasını hedefler. Kadının maruz kaldığı izolasyonu kırar ve kadının kendisi için kadının ayakta durmasını kadına öğretir. Sığınmaevi müdahalesindeki

“müdahale” sözcüğü kadının kendi kaderini kendisini tayin etmesi söylemini yansıtır. Yani bütün kadınlar kendi bütünlüklerini koruma ve nasıl yaşayacaklarına karar verme haklarına sahiptir (Regroupement’tan akt., Krane ve Davies, 2002). Sığınmaevleri kadınların şiddetten uzaklaşmasını, şiddetin oluşturduğu travmaların etkisinin kontrol altına alınmasını sağlamak amacıyla kadına güçlenme yaklaşımı ile destek olmaktadır. Burada öncelikli olan kadına güvenli bir barınma sağladıktan sonra şiddetin etkilerinin azaltılması ve hayata yeniden dahil olmasını sağlamaktır. Bu sebeple kadınların yeterli bir şekilde desteklenmeden sığınmaevinden ayrılmaları tavsiye edilmez. Sığınmaevinden yeterli destek almadan ayrılan kadınlarda eski partnerlerine geri dönme veya şiddet içeren farklı ilişkiler kurma olasılıklarının yüksek olduğu ortaya konmuştur (McFarlane, Pennings, Symes, Maddoux, Paulson, 2014).

Bu çalışma oluşturulurken incelenen literatür bağlamında kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet rolleri ataerkil kuram ekseninde; sığınmaevleri, bağımsız hayat konusunda feminist kuram ekseninde ilişkişel olarak alınmıştır.

3.2. ATAERKİLLİK, TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA ŞİDDETİN YENİDEN ÜRETİMİ

Ataerkillik kavram olarak erkeğin hakimiyeti, tahakkümü anlamına gelmekte olup (Marshall,2005:47) her yerde, her zamanda ve her şekilde karşımıza çıkabilmektedir. Ataerkillik, toplumsal alanda erkeğin kadın üzerindeki tahakkümü olarak anlamlandırılmakta olup bu tahakkümün maddi temelleri, kadın ve erkek arasındaki iş bölümüdür (Kandiyoti, 2007: 121-122).

Ataerkillik, erkeklik olgusu ile ortaya çıkmıştır, fakat burada söz edilen biyolojik erkeklik değil, erkeğin cinsel kimliğini keşfetmesinin ardından toplum tarafından erkek olarak nasıl davranması gerektiğini öğrenme halidir. Bu bağlamda erkekler, çocukluklarından itibaren, güç sahibi, destek veren, rasyonel, kararlı olarak betimlenmektedir. Erkek ve kadının ayrışması da buradan başlayıp kadınlar erkeklerin tersi olarak güç ve destek bekleyen, duygusal, güçsüz, korunması gereken kişiler olarak betimlenir (akt. Yüksel, 2003: 162) ve kadın ve erkeklerin bu şekilde davranmaları

beklenir. Erkeğin bu betimlemeler bağlamında tanımlanması “hegemonik erkeklik” kavramını doğurmaktadır. Hegemonik erkeklikte erkek, bu betimlemelere sahiptir ve ataerkilliğin devamını bu tip erkeklik sağlamaktadır, devam sağlanmadığı zaman ataerkil sistem çökmektedir. (Demren, 2003: 35).

Kadınlar ve erkekler arasında ataerkillik sayesinde ortaya çıkan iş bölümü kavramı kadınların ve erkeklerin duygusal durumlarından, çalışma hayatlarına, ev içi rollerine kadar hayatlarının bütün kısımlarını şekillendirmekte kadını özel alana hapsetmekte, erkeğin ise kamusal alanda var olmasına izin vermektedir. Chodorow’a göre (akt. Yüksel, 2003: 91) kadının erkek karşısında ikinci sınıf konumunun nedeni de kadınların özel alana hapsolmalarıdır. Kadın gelişim sürecinde sürekli olarak bu baskıya muhatap olmaktadır. Kadın ilk baskısını aile içerisinde görmekte ve baskıcı erkek otoritesine bağlı olarak yetiştirilmektedir. Kadın ve erkekler, nasıl bir kadın ve erkek olmalarını ilk olarak aile içinde öğrenmekle beraber devamında bu öğrenimin sağlanması için farklı mekanizmalar da devreye girebilmektedir: şartlanma, öğretim, model alma, özdeşleşme, kuralları öğrenme gibi (Connel, 1998: 255).

Kadın ve erkek olma konusundaki rolleri ne zaman öğrendiğimiz sorusu düşünüldüğü zaman kimse bunu şu tarihte öğrendim gibi bir net bilgi söyleyememektedir. Çünkü çocukluğumuzdan itibaren, cinsel kimliğimizi farketmenin ardından o kimliklere göre nasıl yaşamak gerektiği de öğrenilmektedir. Örneğin, “Dört yaşındaki çocuklar üzerinde yapılan bir araştırmada çocuklardan çoğunun iki cinsiyet için yapılmış oyuncakları doğru bir şekilde ayırabildikleri görülmüştür” (Selkirk, Rosenblatt;1994:36). Bu durum sosyalizasyonun sonucu olarak karşımıza çıkmakta olup kadın ve erkek olmayı bu şekilde farketmeden öğrenmeye devam etmekteyiz. Ataerkilliğin varlığını devam ettirmesinin altında onun yeniden üretimini sağlayan sosyalizasyon olduğunu görmek gerekir. Sosyalizasyon çocukluk döneminden itibaren başlamaktadır. Kız ve erkek çocuklarının öncelikle cinsel kimliklerini tanımasının ardından sosyalizasyon sayesinde kız ve erkek çocuk olarak nasıl davranmaları gerektiğini öğrenirler. Bu öğrenmelerin ardından kadınlık ve erkeklik kurgulanır.

Kadınlık ve erkekliğin kurgulanması tüm hayat boyunca devam ederken, ideolojik araçlarla özellikle eğitim kitle iletişim araçları sayesinde de görünürlüğünü kaybetmez, her zaman canlılığını korur ve devamını sağlar (Millet akt. Mitchell, 2006: 14).

Ataerkilliğin doğurduğu sonuç olarak toplumsal cinsiyet kavramı, feminist çalışma yapanlar açısından, kadınlar ve erkekler arasındaki güç ilişkilerini anlama ve eşitsizlikleri sorgulama açısından önemli bir kavram olarak değerlendirilmektedir (İçli,2018).

Toplumsal cinsiyet kavramı, bireyler arasındaki cinsiyet farklılıklarının ötesinde toplumsal bir düzeni ve toplumsal ilişkileri işaret eder (Savran;2004:234-235). Fakat günümüzde bu kavram gittikçe daha çok şeyin adı olmaktadır. “Hem ayrımcı, eşitsiz, baskıya dayalı bir toplumsal düzenin adıdır toplumsal cinsiyet, hem bu ilişkinin taraflarını oluşturan toplumsal grupları dile getiren bir kategori; ama hem de bu gurupların mensuplarının psikolojik ve davranışsal özelliklerine göndermede bulunur. Ayrıca, kavramın kapsamını, kültürel-ideolojik sembollere, temsil biçimlerine ve toplumsal kurumların tümüne doğru genişletmek de mümkündür” (Savran;2004:235). Diğer bir deyişle toplumsal cinsiyet kavramı hem bireysel hayatta, hem toplumsal hayatta karşımıza çıkan, toplumsal kurumların, kültürlerin üretilmesini ve devamını sağlayan bir kavramdır.

Connell’a göre (akt. Sancar, 2009: 31) bu sistemin işleyişini sağlayan üç temel mekanizma vardır: İlki, kadınların ve erkeklerin farklı işler yaparak farklı konumlar, statüler ve getiriler elde etmelerine yol açan cinsiyete dayalı işbölümü önemlidir. Kadın ve erkek arasındaki iş bölümüne bakıldığında ise kadın özel alanda hayatını devam ettirmekte, iş bölümüne bu şekilde katılmakta, erkek ise kamusal alanda varlığını devam ettirmektedir. Zaten hegemonik erkeklik de erkek, beyaz yakalı olarak bir işe sahip olması gerekli, şirket, kamu gibi görevlerde çalışmalıdır. Kadının yeri ise, ev içi işlerdir, kadın ücretsiz aile işçisi olarak görülmektedir. Cinsiyete dayalı işbölümündeki değişim, ev işinin kadınlardan erkeklere geçişini değil, kadınlar arasında yeniden dağılımının asıl değişimini oluşturur (Connel, 1998: 169). Yani erkeklerin ev içi işbölümüne dahil edilmesini içermezken kadının kamusal alanda iş bölümüne dahil olmasını fakat yine ev içi işlere benzer iş kollarına çalışma hayatına katılmasını göstermektedir.

İkincisi, sınıf, ırk, etnisite, bölgesel gelişmişlik farklılıklarına dayalı iktidar ilişkileri ile cinsiyet farklarına ilişkin toplumsal ilişki örüntülerinin iç içe geçerek, toplumsal cinsiyet sisteminin bir iktidar ilişkileri ağı olarak islemesine yol açtığını belirtir. Üçüncü olarak, cinsiyet sistemi Connell'in kateksis dediği, cinselliğin ve cinsel arzunun şekillendiği toplumsal ilişkilerin oynadığı rolü vurgular. Bu faktörlerin oluşturduğu toplumsal cinsiyet sistemi kadınların sindirildiği, erkeklere tabi kılındığı bir yapıyı oluşturur ve sürekli kılar (akt. Sancar, 2009: 31-32). Kadının itaatkar olarak konumlandırıldığı erkeğin ise tam tersi olarak hükmedici olarak konumlandırılması anlaşılmaktadır.

Connell (1998)'a göre toplumsal cinsiyet rejimi, kadının baskı altında tutulmasını sağlayan bir sistemdir. Erkek bunu sağlarken de birçok kurumla işbirliği halindedir; aile, ordu, yasa, aile, ordu, devlet, yasalar. Aynı zamanda kültürel olarak da erkek, kadının baskı altında tutulması için gerekli normları almıştır. Kadın açısından bakıldığında o da erkek gibi kültürel normlardan kadın olmayı öğrendiğinden, baskı altında tutulan, ikinci planda kalmaya mecbur olan bir durumdadır.

Ataerkillik kendi içinde kendisini yeniden üretebilme enerjisi bulabilmektedir ve bu yeniden üretimde erkeklerin payı olduğu kadar kadınların da payı vardır. Bu durumu Kandiyotti (2007: 16) ataerkil pazarlık olarak açıklamaktadır: “Kadınların haklarını savunmak için benimsedikleri yollar bir ölçüde içinde buldukları sistemin mantığıyla açıklanabilirdi. Bütün egemenlik sistemlerinde olduğu gibi erkek egemenlik sistemlerin de hem koruyucusu hem de baskıcı öğeleri vardır ve her sistem içinde kadınların da kendi güç ve özerklik kavramları kaynakları mevcuttur. Dolayısıyla onları eziyormuş gibi görünen sistemlere kadınlar da erkekler kadar bağlı olabilir. Ancak ataerkil pazarlıklar birtakım karşılıklı beklentilerin yerine getirileceği varsayımına dayanır ve bu beklentilerin niteliği toplumdan toplum değişebilir. (...) Kadınların mekandan tecrit edildiği ve ev dışındaki hareketliliğin sınırlandığı Ortadoğu ve Güney Asya toplumlarında ise erkeğin ailenin maddi ihtiyaçlarını tamamen karşılaması beklentisi vardır”.

Kadınların ataerkilliğin üretilmesindeki rolü, kadınların kendisini ev içi işlerde kalmaya razı görünmeleridir. Kadın ev içinde kalıp ev işlerini, çocuk bakmayı kabullenirken aynı zamanda erkeğin de kamusal hayata katılıp, para kazanmasını ve eve bakmasını beklemektedir.

Ataerkil kültür, toplumun ürettiği bir düşünce şekli olmasından dolayı sadece erkekler değil, kadınlar da bu düşünceleri pekiştirmektedir. Karakuş (2012) çalışmasında kadın polislerle şiddet üzerine yaptığı çalışmasındaki görüşmelerde kadın polislerin ataerkil bakışı sürdürdüğü görülmekte olup, kadının belirli sınırlar içerisinde kalmasının uygun olacağı düşüncesi yaygındır.

Kadının ev dışında çalışması, erkek egemen açısından birçok tehlikeyi barındırmaktadır. En önemlisi kadının ev içinde yapması gereken işlerin ihmali iken diğeri de akraba olmayan erkeklerle ilişki kurma ve bunun sonunda zina tehlikesinin oluşmasıdır. Aynı zamanda kadının ekonomik olarak güçlenmesi istenmemektedir. Bunun altında ise kadının ekonomik olarak güçlenmesinin ardından erkeğin otoritesine karşı gelebileceği düşüncesi yatmaktadır. Özellikle bu sebeplerle kadınların ev içi ücretsiz aile işçisi olarak tutulması çabalanır. Böylece sahip olunan kadınlar için bir tehlike oluşmaz ve erkekler tehdit algılamaz, otoriteleri sarsılmaz. Kadınların iş hayatına katılması zorunlu olduğu zamanlarda ise erkekler durumu yine kontrol altında tutma çabası içindedirler. Kadınlara nakit ödeme yapıldığında, erkekler bir yandan bunun aile ekonomisindeki önemini azımsarken, bir yandan da ücretin tam olarak kendilerine “teslim edilmesi”ni ve kendi isteklerine göre harcanmasını garantiye almaya çalışırlar. Bununla birlikte, kadınların bütçe üzerindeki denetimleri kaçınılmaz olarak artar (Kandiyoti, 2007: 34).

Toplumsal cinsiyet ayrımındaki en genel geçer göstergeler kadına belirlenmiş rollere aslında rol değil yaptırımlara bakılarak anlaşılabilir. Tarihsel süreç içerisinde incelendiğinde toplumsal olarak oluşturulmuş cinsiyet ayrımıyla kadına uygun görülen roller, yapması gerekenler, pasiflik, sakınma, korunma, savunma ve itaat üzerinedir. Kadının yapması/olması gereken bu vaziyetler, erkeklerin meziyetlerine ve onların iktidarına karşıdır. “Butler, cinsiyetin maddeselliğinin onu inşa eden politikadan ve iktidardan ayrılamayacağını göstermek için erkeklerin tecavüz hakkında nasıl konuştuğunu örnek verir. Bir kadının gece geç saatte tek başına sokakta dolaşmasının,

tecavüze uğramanın ‘pesinde koşmak’ olarak sunulduğunu gösterir: Bir kadın o saatte ya evde kocasıyla oturuyor olmalıdır ya da ona sokakta el konacaktır. Ama su ya da bu biçimde el konacaktır, çünkü onun ‘cinsiyet/cinselliğinin sınırlarını ‘el konmak’ çizer” (Savran, 2009: 269).

Kadının ev içinde olmayı kabullenışı, çalışma hayatına katılamaması, çalışma hayatına katılsa bile aldığı parayı eşine vermek zorunda kalması gibi durumlar kadının hem özgürlüğünü hem de görünürlüğü kısıtlamakta olup kadınları güçsüzlüğünü pekiştirmektedir. Ev içerisinde, özel alanda kadın, erkek tarafından bu kadar baskı altındayken ev içerisinde kadına yönelik meydana gelecek olan şiddet eylemlerine karşı sesini çıkartmaması sonucu doğabilmektedir. Bu noktada ataerkillik kadına şiddeti besleyen ve meşrulaştıran bir kavram haline dönüşmektedir.

Kadınlar, erkeklerin bekledikleri kadınlık rollerinden farklı davrandıklarında, erkekler tekrar kontrolü eline almak için erkekliklerini ispat etme girişimlerinde bulunabilmektedir. Erkeklerin bu girişimlerinin içinde şiddet de olabilmektedir. Ki zaten bu durum erkek egemen toplum tarafından normal karşılanmaktadır (Tolton:2011; Walby, 2010:30).

Dobash ve Dobash (1992: 4), erkekler tarafından kadınlara yönelik yapılan şiddetin nedenlerini dört başlık altında toplamışlardır. Bunlar; “erkeklerin kadınları başkaları ile paylaşmak istememesi ve bu isteğin yönettiği kıskançlık duygusu”, “erkeklerin kadınların özellikle hane ve aile içerisindeki görevlerine ilişkin beklentisi”, “erkeklerin kadınların yaptıkları ‘yanlış’ davranışlardan ötürü onları cezalandırabilme hakkını kendilerinde görebilmeleri” ve “erkeklerin kadınlar üzerinde otorite kurma ve pozisyonlarının önemi”dir. Şiddetin bu nedenlerine bakıldığında erkeğin her durumda şiddet uygulamak için bir sebebi olduğu görülürken kadının şiddete maruz kalmamak için ev içi alanda kalması, toplumsal normlara uygun kadın rolünü yerine getirmesi yani erkeğin hakimiyetini kabul etmesi gerekmektedir.

Erkeğin kadına şiddeti normal görmesinde, sosyalleşmeleri süresince öfkelerini çevrelerine yansıtabileceğine, kırıcı ve yaralayıcı olabileceklerine dair büyütülmeleri

etkilidir. Bu sebeptendir ki bazı çevrelerde erkeklerin kadına şiddet uygulaması ayıplanmamakta aksine normal görülmektedir. Erkek şiddet uygulama konusunda kendisine meşruiyet alanı kazandırabilirken kadın kendisini gergin hissettiğinde bile bunu yansıtmada konusunda çekinceler yaşamaktadır. Bu durum yine kadın ve erkeğin yetiştirilme tarzındaki farklılıktan gelmekte olup kadınların pasif yetiştirilmesi ile alakalıdır(Görmez ve ark.: 1998: 25).

Kadına yönelik şiddet, erkek egemenliğinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmakta olup toplumsal hayat içerisinde erkek egemenliği bütün kurumlar tarafından desteklenmekte, kadının kamusal hayata katılması istenmemektedir. Kadının kamusal hayata katılmasının ardından özgürleşmesi söz konusu olabilirken, bu özgürlüğün sonu yine şiddete çıkabilmektedir.

3.3. AİLEDE ŞİDDET, ŞİDDETİN YENİDEN ÜRETİMİ

Şiddet ile ilgili yapılan araştırmalarda kadınların kök ailelerinden şiddet görme durumunun evliliklerinde de şiddet görmeyi etkileyip etkilemediği konusunda veriler elde edilmiştir. Sonuçlar göstermektedir ki, kök ailesinde şiddet gören bir kadın evlilik hayatında da şiddet görme olasılığı yüksektir (Cherlin, Burton, Hurt ve Purvin,2004; KKAÖK,2007; Few ve Rosen,2005; Snyder ve Fructhman,1981; Altınay ve Arat,2007). Aynı zamanda çocukluk döneminde babasının annesin şiddet uyguladığını gören erkek çocuklarında eşlerine şiddet uygulamasının yüksek olduğu görülmüştür (KKAÖK,2007).

Çocukluk döneminde ailesinde şiddete maruz kalan kadınların, çoğunlukla, anne, baba, ağabeyleri tarafından şiddete maruz kaldıkları (KKAÖK,2007; Erins ve Yücens, 2016); bu kişilerin evliliklerinde de şiddet görme olasılığının yüksek olduğu (Cherlin, Burton, Hurt ve Purvin,2004, KKAÖK,2007; Few ve Rosen,2005; Snyder ve Fructhman,1981; Altınay ve Arat,2007; Erin ve Yücens,2016) ve diğerlerine göre geçici birliktelikler veya kısa süreli birliktelikler yaşama olasılığının yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmalar sadece aile ile yaşarken çocukluk dönemi değil yetişkinlik döneminde de

istismara maruz kalmanın, birliktelik kurma konusunda olumsuz yönde etkili olduğunu (Cherlin, Burton, Hurt ve Purvin, 2004) göstermiştir.

Türkiye’de hazırlanan 2007 tarihli ‘Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi’nin (KKAÖK) Güneydoğu Bölgesi’nin kırsal kesiminde yaptığı incelemede kadınların aile içinde kimlerden şiddete maruz kaldıkları belirlenmiş, buna göre, kadınlar evlenmeden önce anneleri (%73), babaları (%78) ve ağabeyleri (%78) tarafından, evlendikten sonra da eşleri (%76) tarafından şiddet görmüştür. Aynı raporda erkeklerin de çocukluk döneminde babaları (%83) tarafından şiddet gördükleri ve aynı zamanda babalarının annelerine (%89), kendilerinin de eşlerine (%76) şiddet kullandıkları gösterilmiştir.

Ege Üniversitesi’nde yapılmış ve çok sayıda atıf alan bir başka çalışmada psikiyatri polikliniğine ilk kez başvuran evli kadınlarda yaşam boyu fiziksel eş şiddeti, çocuklukta fiziksel şiddet, kendi çocuğuna karşı fiziksel şiddet uygulama sıklığı ve bunlar arasındaki ilişkinin ortaya konulması amaçlanmış ve hastaların % 63’ünde çocuklukta fiziksel kötüye kullanım öyküsü olduğu, % 62’sinin eşinden şiddet gördüğü, % 42’sinin hem çocukluğunda hem evliliğinde fiziksel şiddet gördüğü, % 21’inin yalnızca çocukluğunda, % 20’sinin de yalnızca evliliğinde fiziksel şiddet gördüğü ve yalnızca %17’sinin hiç fiziksel şiddet görmediği anlaşılmıştır. Hastaların %37’sinin çocukluğunda şiddete tanıklık ettiği ve kendisi şiddet gören kadınların çocuklarına daha çok şiddet uyguladığı gösterilmiştir (akt. Erim ve Yücens, 2016).

Buna karşın Few ve Rosen’in (2005) çalışmasında şiddet gören kadınların bir kısmının, büyüdükleri ailede de şiddet gördükleri buna rağmen evliliğini sonlandırmadıkları bulunmuştur. Snyder ve Fruchman’ın (1981) çalışmasında ise, istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç bulunamasa da evliliğini sürdürmekte olan kadınların % 61.1’inin büyüdükleri ailede şiddet gördüğü belirlenmiştir. Altınay ve Arat (2007) de araştırmasında aynı noktaya değinmiştir; ailesinde şiddeti deneyimlemiş bir kadının şiddet görme riskinin diğer kadınlara oranla daha yüksek olacaktır.

3.4. ÇOCUK YETİŞTİRMEDE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI VE ŞİDDETİN YENİDEN ÜRETİMİ

Şiddet gören bir ailede yetişen bir kadının ve bir erkeğin ileride kendi ailesinde şiddete maruz kalması ve şiddet uygulamasının yaygın bir sonuç olduğu araştırmalarda ortaya konmuştur (KKAÖK,2007). Şiddetin toplumsal cinsiyet temelli olduğu bir gerçek olup en çok karşımıza çıkan yer ailedir. Çocuğun sosyalizasyonun başladığı ve süreç içerisinde en çok etkilendiği birim de aile olup aile içerisinde yaşanan şiddet olaylarının ve anne-baba tutumlarının çocuğun gelişiminde etkisi olacağı göz ardı edilemez.

Toplumsal cinsiyet algısı hakkında yapılan çalışmalar genel olarak incelendiğinde çalışmaların, kadının çalışma hayatına katıldıktan sonra ev içi işlerin kadın ve erkek arasında paylaşımına odaklandığı görülmektedir. (İmamoğlu,1991; Başaran,1984; Fortin,2005; Eken,2006). Çalışmalar geçmişten günümüze şeklinde incelendiğinde ise ev içi işlerin paylaşımı konusunda geleneksel rollerin farklılaştığına dair bir değişim olduğu görülmüştür (Kıray,1984; Başaran,1984; 2001 Yılı Aile Raporu, 2002).

Kadın ve erkeğe yüklenen toplumsal roller küreselleşme ve kentleşme gibi güçlerin etkisiyle büyük bir hızla değişmektedir. Bu değişim ev ve iş yaşamında da rol değişimleri ve uyumlarını beraberinde getirmektedir. (WHO, 1998:11; Attanapola, 2004:2302; Başaran,1984:159). Kıray (1984:72) kadının ve erkeğin değişen kent ailesinde “geleneksel rollerin sonsuz çeşitlendiğini, özellikle kadının rolünün değişmemiş görünse de eskisine oranla farklılaşmış olduğunu” söylemektedir.

Kadının para kazanma işlevine katılmasıyla geleneksel aile düzeninin dayandığı ayrılmış kadın-erkek rolleri yerini paylaşmaya dayalı cinsiyet rolleri anlayışına bırakmıştır (Fortin, 2005:419). Kadın para kazanmak amacıyla kamusal hayatta kendisine yer edinmesine rağmen ev içi rollerin paylaşımında, kamusal hayatta yer edinmesiyle doğru orantılı bir değişim görülememiş olup kadın ve erkekler arasında ev içi rollerin paylaşılmasının bu değişime direnç gösterdiği anlaşılmıştır(İmamoğlu; 1991:834).

Eken (2006) tarafından yapılan bir çalışmada, toplumsal cinsiyet olgusu temelinde Türk Silahlı Kuvvetleri'nde kadın subayların mesleki rol ve aile içi rol etkileşimleri

incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre kadın subayların ailelerinde geleneksel rol dağılımının devam ettiği, ancak bu ailelerde erkeklerin ev içi sorumluluklara katılımının daha fazla olduğu belirlenmiştir. Aile içi rol dağılımı konusunda kadın subaylar geleneksel ilişkileri sürdürürken, karar verme sürecinde daha eşitlikçi ve katılımcı ilişkilere sahip oldukları bulunmuştur. Yapılan çalışmalarda kadının eğitim düzeyi, evlilik süresi, kadının çalışma oranı, ailedeki kişi sayısı arttıkça ve kırdan kente gidildikçe sorumluluk dağılımı ve evle ilgili faaliyetlerde işbirliğine doğru bir yönelme olduğu görülmüştür (2001 Yılı Aile Raporu, 2002:18).

Ev içi rollerden hala annenin sorumlu olduğu bir yaşam söz konusuysen babanın, erkeğin egemenliği evin geçimini sağlama konusunda değişme göstermiştir. Bu bağlamda aile ilişkilerinin nasıl değiştiği, çocukların bu durumdan nasıl etkilendiği önem taşımaktadır.

Çocuklar bilgiyi en çok 0-6 yaşları arasında kazanmaktadır. Çocuğun sosyalizasyonun başladığı ilk yerin de aile olduğu bilinmekte olduğundan, okul öncesi dönemde kazanılan tutum ve davranışların kalıcı nitelikte olduğu ve hatalı nitelikte öğrenilen davranışın değiştirilmesinin oldukça güç olduğu açıklanmaktadır (Üstünoğlu, 1990).

Çocuğun kişiliğinin şekillenmesinde, davranışlarının yerleşmesinde anne ve baba arasındaki ilişki önem taşırken, anne ve babanın çocuğa karşı tutumları da önem taşımaktadır. Çocuklar cinsiyet rollerini ilk olarak aile içindeki anne ve babaların modellerinden öğrenmektedir. Bu bağlamda anne ve babaların toplumsal cinsiyet rollerini nasıl benimsedikleri ve bunları nasıl yansıttığı çocuğa geçen bir durumdur. Toplum üzerinde ataerkil bakış açısı hakim olduğundan babaların erkek çocuklarına geleneksel roller çerçevesinde yaklaştıkları görülmektedir. Erkek çocukları babalarından, bağımsız olmayı öğrenirken kız çocukları annelerinden bağımlı olmayı öğrenmektedir. Yine babalar kız çocuklarına uyumlu olmayı öğretirken, anneler kız çocuklarının duyarlı olmasını iyi bir evlilik yapmasını ister. Çocuklar bu şekilde geleneksel roller benimsenerek yetiştirildiği zaman toplumsal cinsiyet algısı pekişmekte olup (Zeyneloğlu, 2008; Yenilmez,2012) tekrar tekrar aynı erkeklik ve kadınlıklar karşımıza çıkmaktadır. Çocukların anne babalarından geleneksel rolleri öğrenmesi söz konusu ise, bunun tam tersinin de söz konusu olması mümkündür. Yani çocuk

toplumsal cinsiyet algısı bakımından eşitlikçi bir ailede yetişmesi durumunda davranışlarının o şekilde şekilleneceği düşünülebilir.

Araştırmalar çocuğun toplumsal cinsiyet rollerinde ailenin bu konudaki tutumu önemli bir yer teşkil ederken ebeveynlerin çocukları ile birlikte yaşama durumu, ebeveynlerin birliktelik durumu (Zeyneloğlu,2008) ve aile tipi (Zeyneloğlu,2008; Eşsizioğlu,2012) gibi faktörlerin de çocukların tutumunu etkilediğini belirtmektedir. Ebeveynlerin tutumlarını belirleyen diğer bir faktör de eğitim olarak ortaya çıkmaktadır (Erzeybek,2015). Eğitim düzeyi (Ayyıldız, 2005; Mızrakçı 1994; Ömeroğlu, 1996; Özyürek ve Şahin, 2005) ve kent yaşamı (Kaynar ve Yıldız, 2003; Keskin, 2004; Şanlı ve Öztürk, 2012) ebeveynlerin tutumlarını etkilerken, bunlara rağmen özellikle kız çocukları hakkındaki geleneksel tutumların devam ettiği de söylenmektedir (Cansız,2015).

Geleneksel olarak toplumsal cinsiyet rolüne göre erkeğin görevi ekmek parasını kazanmak iken, kadının en önemli sorumluluğu çocukları büyütmek ve aile yaşamını sürdürmektir (Moya, Expósito, and Ruiz:827; 2000; İlkaracan Ajas, 2009:71; Atalay vd.,1993). Kadının görevinin çocukları büyütmek ve yetiştirmek olduğu söylemi oldukça yaygın bir söylem olup toplumumuzda da özellikle erkek çocuklarının davranışlarından anneler sorumlu tutulmakta olup “iyi bir erkek çocuk” yetiştirmenin görevi tamamen kadına atfedilmiştir. Toplumumuz, erkeğin şiddet uygulayan bir erkek olmasında ailenin ve annenin etkilerine sık sık vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda partnerleri, ailesi yani kısacası yakın çevresindeki erkekler tarafından şiddete maruz kalmış olup sığınmaevine kadınların, çocuklarını yetiştirme konusunda kadın-erkek eşitliği, aile içi roller dağılımı açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine nasıl anlam yüklediği araştırmanın önemli bir basamağı olmuştur.

3.5. NAMUS KAVRAMI BAĞLAMINDA ŞİDDETİN YENİDEN ÜRETİMİ

Türk Dil Kurumu'nun namus sözcüğü için gösterdiği iki anlamdan ilki, namusun “ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere bağlı olmak” olduğudur. Tanımın devamında namus kelimesinin tanımı için “iffet” sözcüğü de kullanılmıştır. TDK'ye göre “iffet”

sözcüğünün anlamı ise, “cinsel saflık, temizlik ve sililik” olarak tanımlandığı görülür. Namus, sözlükteki ilk anlamının ardından “dürüstlük ve doğruluk” olarak tanımlanır. (www.tdk.gov.tr, 16.04.2018). Etimolojik olarak incelendiğinde ise namus kelimesi Eski Yunan’dan Farsçaya oradan da Türkçeye geçmiş; kanun, kural anlamına gelen *nomos* sözcüğünden gelmektedir. “Namus” un kelime anlamına bakıldığında genel olarak toplumun uyması gereken kurallar olduğu görünmekte olup, sözcüğün tanımında direk olarak kadınlara atfedilen, sadece kadınların uyması gerektiğini belirten bir açıklama olmadığı görünmesine rağmen namus sözcüğü toplumda daha çok kadın üzerinden tanımlanmaktadır. Yapılan çalışmalarda namusun kadınla birlikte eş değer tutulduğunu göstermekte olup, erkeklere namus nedir diye sorduklarında eş, anam, bacım cevabını verdikleri görülmüştür (Sır,2005).

Namus, kültürden kültüre değişmekle birlikte genellikle kadınlar üzerinden geliştirilen toplumsal cinsiyet örüntüleriyle iç içe geçmiş, bir mülkiyet biçimidir (Sosyoloji Sözlüğü). Namusun bir mülkiyet biçimi olarak görülmesinin sonucu olarak da erkeklerin bekaret kavramına verdiği önem ortaya çıkmaktadır. Namus kavramı genel olarak bir ailenin ya da bir bireyin sosyal itibarı ile ilintili olarak ahlaki bütünlüğü içerse (Sev’er ve Yurdakul, 2001) ve farklı anlamlar taşıyabilse de, namus daha çok cinsel saflık ile eş değer tutulmaktadır (Hasan, 2003; Tezcan, 1999).

Namus, bir kadının sahip olması gereken fiziksel ve ahlaki değerleri belirleyen bir çeşit cinsel norm olarak görülmektedir. Okyay (2007)’ın üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada da öğrencilerin % 26’sı kadınların namusunun cinsel davranışlarla ilintili olduğunu söylemektedir. Benzer şekilde, başka bir çalışmada ODTÜ öğrencilerinin % 32’si bakirelik ile namusu ilişkilendirmektedir (Vargün, 2002).

Sakallı-Uğurlu ve Işık (2009), araştırmasında kadın katılımcıların erkeklere oranla namusun sadece bakirelikle eşleştirilmesine karşı çıktığına ulaşmıştır. Bu sonuçlarla ilintili olarak namussuzluk kavramının da yine kadının cinselliği üzerinden tanımlandığı görülmektedir; Sır (2005)’te Diyarbakır’da yaptığı çalışmada namussuzluğu; aldatma (% 48.5), kadının kocasını aldatması (% 12) ve bakireliği kaybetme (%10) olarak tanımlamışlardır.

Ataerkil toplumlarda kadının namusundan bir tek kendisi sorumlu değildir. Namus çerçevesinde yaptıklarının sorumlulukları ailenin namusu ve şerefi hakkında da bilgi vermektedir. Burada aile içindeki kadın kendi namusunu korurken ailenin de namusunu korumaktadır. Erkeklerin baskısının temelinde de bu durum yatmakta olup kadının cinselliğini kontrol altında tutmaya çalışmaktadırlar (Koçtürk, 1992; Tezcan, 1999; Türkiye’de Namus Cinayetlerinin Dinamikleri, 2005). Bu bağlamda yapılan çalışmalarda da erkeğin namusu annesi, ablası, kardeşi üzerinden tanımlaması bu görüş ile paralel olduğu ortaya konmuştur.

Namus genel anlamda ilk olarak kadının cinselliği olarak ele alınsa da gündelik yaşam içerisinde farklı durumlara bu anlam yüklenmektedir. En yaygın namus anlayışı, kadınların hayatına sıkı bir kontrol getirerek ve ailedeki erkeklere onları bir mal gibi kullanma hakkını vererek kadınların ezilmesine neden olmuştur (İnci,2013). Namus sadece cinsel birleşme değil, giyiniş tarzı (Arın, 2001; Bora, Üstün,2005); karşı cinsle el ele tutuşma, radyodan bir erkek için şarkı isteme, öpüşme ve flörtleşme (Arın, 2001); kadının sosyal ilişkilerini kısıtlama (Koçtürk,1992; UNDP,2005); kadınlar okula gönderilmemesi, erken yasta evlenmeye zorlanması (çoğunlukla tanımadıkları erkeklerle ve resmi nikâh olmadan), bazen aileler arasındaki anlaşmazlıkların çözümünde değişim aracı (berdel) olarak başka bir aileye verilmesi ve kocalarının ikinci eslerini (kuma) kabul etmek zorunda kalması (İnci,2013) gibi çok çeşitli davranışları içerebilmektedir.

Namus cinayetlerinin temelinde kadının koruması gereken namusunu, “bekaretini” koruyamaması yatmaktadır. Namus algısı çocuklara, küçük yaşlardan itibaren öğretilmektedir. Bu öğretiler kız ve erkek çocuklar için şu şekilde farklılaşmaktadır; erkek çocuklara cinsel organını göstermesi yönünde teşvikler yapılırken, kız çocuklarına otururken bile düzgün oturmaları yönünde uyarılar yapılmaktadır. Yani erkek cinselliğini yaşayabilir algısı yüklenirken kadına ise koruması ve paylaşmaması yönünde baskı yapılır. Bu durum kadınlarda bekaretle ilişkilendirilip bakire olması beklenirken, erkekten böyle bir beklenti olması söz konusu değildir. Bu sebeple “gerdek gecesi” ardından bekaret kanıtları beklenir ve bunun tersi bir durum yaşanması durumunda cinayetler söz konusu olabilmektedir(İlkkaracan, Seral; 2003:195).

Türkiye’de namus durumu, kadının bekareti ile aynı anlamı taşımakta olup, kadının namusunu koruması ve ailenin bunu kontrol etmesi söz konudur. Bu bağlamda kadının namusunu koruyamayacağına dair ataerkil inanç söz konusu olup kadının buna aykırı durumlar içinde bulunması halinde cezalandırılması söz konusu olabilmektedir (Türkiye’de Namus Cinayetlerinin Dinamikleri, 2005; UNDP, 2005; Koçtürk, 1992).

Ataerkil sistemin içinde kendini var etmeye çalışan kadın, yine sistemin var ettikleri sebebiyle şiddetin çok çeşitli türlerine maruz kalabilmektedir. Bunlardan bazıları da namus ve bekaretle ilgili olan baskılardır(Cindoğlu;2003:116).

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu’nun yürüttüğü bir araştırmaya göre dünyada her yıl beş binden fazla kadın namusa bağlı nedenlerle öldürülmektedir (UNFPA, 2000). “Namus” Türkiye toplumunda yaşamsal değere sahip önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Ergil, 1980; Koçtürk, 1992; Sev’er ve Yurdakul, 2001). Yaşamsal bir değer olarak belirtilmesinin altında yapılan araştırmalarda namus cinayetlerinin yaygın olarak görülmesidir. Emniyet Genel Müdürlüğü’nün yayınladığı bir rapora göre 2000 ile 2005 yılları arasında 1091 töre ve namus vaka kaydedilirken bunların 322’sini namus adına işlenen cinayetler oluşturmaktadır (“Emniyet Genel Müdürlüğü”, tarih yok).

3.6. SIĞINMAEVİNE ULAŞIMDA NAMUS ENGELİ

Şiddet gören kadınların şiddetten kaçmaya karar vermesi ve sığınmaevine gitmeye karar vermesinin önünde bir çok engel varken barınma hizmeti alabileceği tek kuruluş olan kadın sığınmaevlerinin de toplum tarafından olumsuz algılanması bu ulaşımın önündeki engellerden biridir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde kadınların cevaplarının genelde sığınmaevlerinin “iyi” yerler olmadığını, “kötü yerler” olduğunu duymaları, genel olarak sığınmaevlerinin “ahlaklı” yerler olmadığını duymaları söz konusudur (Taşdemir Afşar & Görgün Baran & Koca Arıtan,2017).

Toplum tarafındaki kadın sığınmaevleri hakkındaki bu olumsuz algının aksine sığınmaevinde kalan kadınlar bu durumun tam tersi olduğunu ifade etmekte,

sığınmaevlerine namuslu olduklarından dolayı geldiklerini, sığınmaevlerinin namuslarının teminatı olduğunu belirtmektedirler (Sallan Gül,2013; Ekal,2008).

Bu konudaki yapılan araştırmalarla ilgili ayrıntılar şu şekildedir; “Şiddet mağduru kadınların sığınmaevine erişimlerini engelleyen bir diğer faktör, karakola gittiklerinde polislerin sığınmaevine yönelik olumsuz sözler söylemeleridir. Polisler sığınmaevine yönelik olumsuz sözlerinin arasında; sığınmaevinde kalan kadınların “kötü” kadın olması, sığınmaevinin “iyi” bir yer olmaması, “ahlaklı” yerler olmaması da yer almaktadır. Belirtmemiz gerekir ki, görüştüğümüz kadınlar, sığınmaevine erişimde çeşitli engellerle karşılaşan kadınlardır. Bu engellerin başında da polislerin olumsuz yaklaşımları gelmekte çalışmada kapsamında görüşülen başka kadınların deneyimlerinde polislerin olumlu yaklaşımları da var elbette. Görüşülen kadınların bazıları, çevrelerinde de sığınmaevine yönelik olumsuz söylemler söz konusu olduğunu belirtmişlerdir. Kiminin babası, kiminin babasının arkadaşları, kocası ya da tanıdıkları sığınmaevinin ahlaklı bir yer olmadığına yönelik sözler sarf etmişlerdir. Polislerin olumsuz söylemleriyle benzer olarak; sığınmaevinin kötü bir yer olduğu, ahlaklı bir yer olmadığı söylenmiştir. Örneğin, baba şiddetine maruz kalan G.1’in babası, sığınmaevinin kötü bir yer olduğunu söyleyerek onun gitmesini engellemiş, G.1 ise sığınmaevine gitmekte ısrar edince, ailesi tarafından bir hafta evde kilitlenmiş. Koca şiddeti sebebiyle sığınmaevinde kalan G.7 ve G.15’nin kocaları da sığınmaevinin “ahlaklı” bir yer olmadığını söyleyerek, onların sığınmaevine gitmelerini engellemişler” (Taşdemir Afşar & Görgün Baran & Koca Arıtan,2017).

Ekal (2011:8) yaptığı çalışmada, sığınmaevinde yaşayan kadınların sığınmaevini kurduğu için belediyeye minnettar olduklarını bu minnettarlıklarını da sokakta olmamalarına, giyecek, yemek gibi ya da günlük ihtiyaçlarının karşılanması üzerinden şekillendirmekte ve bunun için ‘Allah razı olsun’ şeklinde bir minnettarlık gösterdiklerini belirtmektedir. Ayrıca kadınlar hem namuslu kadınlar olduklarını doğrulamak için “biz buraya namusumuz için geldik” ifadesini kullanıyorlar. Bu ifade aynı zamanda sığınmaevleri hakkındaki olumsuz ifadeleri de çürütmek ve sığınmaevinin de namuslu bir yer olduğu düşüncesini paylaşmak için kullanılmaktadır.

Aynı şekilde Sallan Gül'ün yaptığı çalışmada da (2013), kadınların sığınakta kaldıklarına dair yönetimden kağıt alarak eş ya da ailelerine ibraz etmek istemesi de bu yerlerin namuslu yerler olduğunu ve kadınların da evden ayrı kaldıkları süre içerisinde namuslarını koruduklarına dair bir teminat gibi görülmektedir. Kadınların tüm bu çabası ve açıklamaları, sığınmaevlerine yönelik hem kolluk güçlerindeki hem de sosyal çevredeki olumsuz görüşlerdir. Bu noktadan bakıldığında ataerkil düşünce gereği kadının ev içinden uzaklaşması halinde erkeğin onu koruyamaması, baskısı azalması söz konusu olacağından, sığınmaevleri hakkında olumsuz düşünceleri onlara göre normaldir. Kadın erkeğin namusu olarak görülmektedir ve erkekten uzak bir alanda olması kadının akraba olmayan diğer erkekler içerisinde bulunabilme ihtimali, aileye üye erkekler tarafından tehlike olarak algılanmakta, kadının ev içinde kalmasını tercih etmektedirler.

4.BÖLÜM

KADINLAR İÇİN ŞİDDET SONRASI YAŞAM MÜCADELESİ

Kadınların şiddette maruz kaldıktan sonra, hayatını devam ettirmesi önünde çeşitli engeller olduğu yapılan literatür taramasında ortaya çıkmış olup bu başlık altında şiddetin boşanma kararı üzerindeki etkisi, şiddetin boşanmaya rağmen devam etmesi ve kadınların gündelik hayatta karşılaştığı zorluklar incelenecektir.

4.1. BOŞANMA: ŞİDDETİN BOŞANMA KARARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Kadına yönelik şiddet, sonuçları cinayete kadar varabilen bir süreç olmaktadır. Kadınların şiddete maruz kaldığı evliliğini bitirmek istemesi de çoğu zaman şiddetin bitmesini sağlamamaktadır. Bu başlık altında boşanma kavramı özellikle şiddet nedeni bağlamında incelenecek olup kadınların şiddete maruz kaldığı evliliğini bitirmeye ve boşanmaya karar vermesi, boşanmaya nasıl ve ne zaman karar verdiği, boşanma sonrası yaşamının nasıl değiştiği literatürden çalışmalarla aktarılacaktır.

Son yirmi yıllık süreçteki boşanmalara baktığımızda; 1990 yılında 42.621, 1995 yılında 55.136, 2000 yılında 76.230 ve 2005 yılında da 95.895 olan boşanma sayısı, 2010 yılında 115.818 olarak gerçekleşmiştir. Boşanma oranlarının -sorun alanı oluşturacak kadar ciddi boyutlarda olmasa da- geçmişe göre daha hızlı artış eğilimi içine girmiş olması dikkat çekicidir. Kaba boşanma hızı 1990 yılında binde 0,7'den, 2009 yılında binde 1,59'a, 2010 yılında ise binde 1,61'e yükselmiştir (Günindi Ersöz,2011).

Şiddet, kadınlar açısından boşanma için bir sebep olabilmektedir. Fakat şiddetin boşanma sebeplerinde ilk olarak anılmadığı görülmektedir (Demirci,2015). 657'isi kadın 543'ü erkek 1200 boşanmış bireyle, 2009 yılında yapılan araştırmaya göre, boşanma nedeni %90 oranında şiddetli geçimsizlik mahkeme kayıtlarına sunulmuştur. Araştırmaya katılan kadınlardan %30'u eşleriyle bir sorun yaşadıklarında eşinin şiddete uyguladığını ifade etmiştir. Katılımcılara evlilik dönemindeki eşi ile iletişimi ve

etkileşimini saptamak amacıyla "Eşinizle tartışmalarınız genellikle nasıl biterdi?" sorusu yöneltilmiştir. Kadınların %16'sı "beni döverek sustururdu", %8.8'i "eşinin hakaretlerine dayanamayarak ağlamaya başladığını ve eşinin o zaman sustuğunu" söylemiştir (Demirkan ve diğerleri,2009:105).

2006 tarihli Aile Yapısı Araştırmasında, şiddeti boşanma nedeni olarak gösteren kadınların oranı %17,2 iken, bu oran 2011 yılında kadınlarda %12,3, erkeklerde ise %0,5 olarak ortaya çıkmıştır (ASPB, 2014, s.204).

Yapılan çalışmalarda eşler arasındaki uyum sorunları, iletişimsizlik ve eş baskısı sıklıkla dile getirilen boşanma nedenlerindedir. Yapılan bir çalışmada, boşanma nedenleri; eş baskısı ve kıskançlık (%12.5), anne-babaların müdahalesi (%10.8), ilgisizlik ve ihmâl (%7.5), kişisel uyumsuzluk ve beklentilerin gerçekleşmemesi(%25.8), eşin aldatması (%10.0), ekonomik sorunlar (%6.7) ve şiddet (%20.0) olarak belirtilmiştir (Demir, 1988:138). Altınay ve Arat (2008)' in çalışmasında eşlerinden boşanmış veya ayrılmış kadınların %78'inin fiziksel şiddete ve görüşülen kadınların %14'ünün de en az bir kez cinsel şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır.

Aktaş (2011) araştırma sonucunda, "sözlü ve/veya fiziksel şiddet"i en yüksek oranda boşanma nedeni olarak belirtenlerin, görücü usulü istemeyerek evlilik yapanlar olduğu; evlilik süresi uzadıkça ve ailedeki çocuk sayısı arttıkça "zina" yı boşanma nedeni olarak gösterme oranının yükseldiği ortaya çıkmıştır.

Boşanma kararına bakışın toplumun farklı kesimlerince farklı şekilde değerlendirildiği bir gerçektir. Bu değerlendirmeleri yaparken sosyo-ekonomik düzey farklılıkları temel olmaktadır. Bu bağlamda Günindi, Ersöz (1999)'in kamuda yönetici olarak çalışan kadınlar ve onların eşleri ile yapılan çalışmasının sonuçları önem taşımaktadır. Kamuda yönetici olarak çalışan kadınların ve eşlerinin tamamına yakını hem kadınların hem de erkeklerin boşanmasına olumlu bakmışlardır. Sadece yönetici kadınların %1.8'i kadınların %1.4'ü erkeklerin boşanmasına direnç göstermiştir. Bu oranlar eş olan erkeklerin %6.4'ü, kadınların; %5'i ise, erkeklerin boşanmaması gerektiğini düşünmektedir. Peki siz her hangi bir problem yaşadığımızda eşinizden boşanmayı düşünür müsünüz? sorusuna kadınların %36.8'i evet, %61.1'i hayır cevabını verirken, erkeklerin %76.4'ü "hayır düşünmem", %21.1'i "evet düşünürüm" diye cevap

vermiştir. Kadınların boşanma konusuna bu kadar olumsuz tutum geliştirirken kendilerinin boşanabileceğini daha yüksek oranda düşünmelerinin ekonomik olarak kendilerini daha özgür hissetmeleri ve boşanma nedenin ne olduğuna bağlı olması ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir(Günindi Ersöz, 2011).

Günindi ve Ersöz'ün ekonomik bağımsızlıkla ilgili düşünceleri Demir (1988)'in çalışmasıyla örtüşmektedir. Boşanmış farklı meslek gruplarından kadınların boşanma nedenlerine bakıldığında şiddet temel faktörken, kadınların ekonomik bağımsızlıkları doğrultusunda şiddeti algılama ve boşanma nedeni olarak görmeleri farklılaşma görülmektedir. Gündelikçi ve ev temizliğine giden kadınların %36.4'ü eşlerinin evi geçindirmemesi, işsizliği ve maddi sorunları ve bir o kadar kadın da alkol, kumar ve şiddet nedeniyle boşanmıştır. İşçi ve tezgâhtarlık yapan kadınların %28.6'sı alkol, dayak ve şiddet nedeniyle boşanmıştır. Memur, sekreter, ebe, hemşire kadınların % 26.7'si eşin baskısı ve kıskançlığı nedeniyle boşanmıştır. Pazarlama elemanı olarak çalışan ve emlakçılık yapan kadınların boşanma nedeni %36.4'le başka bir kadınla eşinin ilişkisinin olması ve %36.4'le alkol, kumar ve aile içi şiddeti göstermiştir. Esnaflık ve terzilik yapan kadınların en önemli boşanma nedeni ise %30.8'le alkol, kumar ve dayak gibi kötü alışkanlıklardır (Demir,1988:138).

Kadına yönelik şiddet ile ilgili yapılan çalışmalarda, kadınların şiddetle mücadele etmelerinde kullandıkları yöntemlerin farklılaştığı görülmekle birlikte, kadının şiddeti sosyal çevresi ve ailesi ile paylaşma süreci, evden ayrılmaya karar vermesi, sığınmaevine gitmeye karar vermesi, boşanmaya karar vermesi uzun yıllar şiddete maruz kaldıktan sonra ortaya çıkan sonuçlardan olmaktadır (Gondolf &Fisher, 1988; Goodman, Dutton, Vankos&Weinfurt, 2005; Goodman, Dutton, Weinfurt&Cook, 2003).

Boşanma kararının verilmesinde kadınlar tek bir olay sebebiyle buna karar vermeyip süreç içerisinde davranışlarda değişme olmadığında, yaşanan sorunlara çözüm yolu üretilmediğinde bu karara yaklaştıkları görülmektedir, sadece şiddet olayının boşanma için neden olarak görülmediği, şiddetin boyutunun da bu kararı vermede önemli bir etken olduğu ortaya konulmuştur. Aynı zamanda kadınların boşanma kararını almayı ertelemedeki önemli bir etken de “dul kadın” olarak algılanması ve devamında hayatını bu algı içerisinde devam ettirecek olmasıdır (ASAGM,2009; Demirci,2015).

4.2. BOŞANMANIN ARDINDAN YAŞAM

4.2.1. Boşanma Sonrası Yaşanan Zorluklar

Çalışmaların gösterdiği üzere kadınlar evi terk etmeyi ve boşanmayı son çare olarak görmektedir. Bu noktada boşanmanın gerçekleşmesinin ardından kadın ekonomik, sosyal ve psikolojik olarak zor bir süreç yaşamaktadır; kadının hayat standardı düşmekte (Arditti, 1997; Kalmijn ve Monden, 2006'den akt. Ergin, 2008) ve ekonomik olarak olumsuz etkilenmekte (Yalom, 2002; Arıkan, 1996); ekonomik olumsuzlukların ve sosyal çevrenin yarattığı stres sebebiyle psikolojik sorunlar kadınlarda daha yüksek oranda ortaya çıkmaktadır (Arıkan, 1996; Duyan ve ark., 2007; Öngider, 2006; Kalmijn ve Monden, 2006; Aktaş, 2011).

Boşanmanın ardından kadınların yaşadıkları sorunların en başında boşanmanın verdiği yeni statüdür. Çevre kadına farklı bir gözle bakmaktadır (Becker, 1971; Arıkan 1996). Kadına artık "boşanmış, dul kadın" gözü ile bakılmanın (%48,5) devamında kadınlar da kendilerine bu gözle bakıldığını farketme (%42,2), bunun yanında kendilerine acıyarak bakıldığını (%32,4) da düşünmektedir (Arıkan, 1992:36).

Kadınların toplumun bu olumsuz bakışının ardından yeni hayatında karşılaştığı sorunların önemli sonuçlarından biri de ekonomik zorluklardır. Kadın ve erkeklerin boşanmanın ardından yaşadığı problemler ekonomik açıdan karşılaştırıldığında da her iki grubun birbirinden çok farklı etkilendiği görülmektedir. Boşanma kadının hayat standardında yüzde 27'lik bir düşüşle kadının yoksullaşmasına yol açarken, erkeğinkinde ise yüzde 10'luk bir yükselişe yol açıyor. Bu rakamlar, boşanma sonrasında kadınların ve erkeklerin maddi durumlarındaki değişim arasında neredeyse yüzde 40'lık bir uçurum olduğunu gösteriyor. (Yalom, 2002). Kadınların boşanma ardından yaşadığı ekonomik güçlükler, onun bu kararını vermesinin önünde büyük bir engel olmaktadır. Türkiye'de yapılan araştırmalar incelendiğinde şiddet nedeniyle boşanan kadınların çoğunlukla ücretli bir işte çalışan kadınlar olduğu görülmüştür (Başbakanlık, 1995; HNEE, 2015).

Türkiye'de boşanma ile ilgili günümüze yakın yapılan ayrıntılı çalışmalardan olan Aktaş (2011) çalışmasında kadınların boşanma sonrası karşılaştıkları güçlükleri ortaya

koymaya çalışmış olup yapılan diğer araştırma sonuçları ile örtüşmektedir. Çalışmanın sonuçları dikkat çekicidir. Boşanma nedeni ile boşanma sonrası genel yaşam arasındaki ilişki incelendiğinde, boşanma nedenini “fikir uyuşmazlığı” ve “sorumsuzluk” olarak belirtenlerin Boşanma sonrası genel yaşamını iyi olarak nitelendirdikleri görülmektedir..

Boşanma sonrası karşılaşılan güçlükler ile cinsiyet arasındaki ilişki incelendiğinde, “ekonomik sıkıntı yaşama”, “konut bulma sıkıntısı”, “çevre baskısı”, “aile baskısı”, “hiçbir güçlük çekmeme” açısından cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmuştur. Bulgulara göre, kadınlarda boşandıktan sonra ekonomik sıkıntı, konut bulmada sıkıntı, çevre ve aile baskısı yaşama oranı daha yüksek iken; erkeklerde, boşandıktan sonra güçlük yaşamama oranı kadınlardan daha yüksektir. Aktaş (2011) ın bu sonuçları Arıkan(1992) sonuçları ile örtüşmektedir. Bu noktadan bakıldığında yapılan araştırmalar arasında yaklaşık 20 yıl gibi bir zaman olmasına rağmen kadınların boşanmanın ardından yaşadığı ekonomik ve çevre baskısı gibi sorunlarda bir değişimin olmadığı görülmektedir.

4.2.2 Boşanma Şiddeti Bitiriyor Mu?

Bu araştırma bağlamında incelenen literatürde boşanmanın şiddet sebebiyle olması noktasından incelemeler yapılmıştır. Kadınlar şiddete maruz kaldıkları evliliklerini, şiddetten uzak, güvenli bir hayat için bitirmektedir. Boşanmanın ardından yaşadığı ekonomik zorluklar, çevre baskısı yine kadın üzerinde farklı bir şiddet türünü doğurmasına rağmen eş/partner tarafından uygulanan şiddetin de boşanmayla tamamen son bulduğu söylenememektedir. Kadınlar evlilikleri süresince şiddete maruz kalmamış olsalar bile bu durum evliliğin sona ermesinin ardından değişebilmekte ve şiddet görmeyeceğinin kanıtı olamamaktadır; evliliği süresince şiddet görenlerin de ayrıldıktan sonra şiddete uğrama olasılığı diğer kadınlara göre yüksektir (Brownridge ve Spiwak, 2005).

Boşanma sonrasında kadın tarafından yaşanan bu dezavantajlı durumun, kadınlarda ne gibi düşünceler oluşturduğu, bu durumda neler hissettiği ile ilgili çalışmalar bulunmamaktadır. Dünyada boşanma ile ilgili yapılan çalışmalar özellikle ayrılmış

kadınların neden daha fazla risk altında olduğunu göstermediği ile ilgili eleştirilmektedir.

Kalmuss ve Seltzer (1986) çalışmasında, boşanmış, yeniden evlenmiş ve boşanma sonrası geri birleşmiş kişilerde eş istismarının, boşanmamış çiftlere göre daha olası olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma sonuçlarına göre, kişilerin önceki evliliklerindeki şiddet içeren davranışlarını daha sonraki birlikteliklerinde de devam ettirdiğini göstermektedir.

Kadınların şiddet uygulayan eşlerinden ayrılrsa da bu şiddet devam edebilmektedir. Kadınların şiddet ortamından uzaklaşmasını engelleyen toplumsal yapılar söz konusuysen (Sallan Gül,2013), bir başka neden olarak da kadınların çocuklarının geleceklerinden kaygı duyması ve eşlerin çocukları kaçırma, göstermeme tehlikesi sebebiyle, kadın şiddet içeren evliliğini devam ettirmek zorunda kalmaktadır. (Okutan,2007).

Boşanma sonrası kadının yoksullaştığı, ekonomik zorluklar çektiği, toplumsal hayatta “dul” kadın olmanın verdiği yükler (ASAGM,2009; Demirci,2015); kötü gözle bakılma (Becker,1971; Arıkan;1992) ve bütün bu yüklerin sonucu olarak da psikolojik olarak yıpranmaya daha açık hala gelmektedir. Buradan bakıldığında kadının kimseden şiddete maruz kalmadığı düşünülebilir ancak, şiddet sadece fiziksel olmayıp psikolojik olarak da kendini gösterebilen bir eylemdir. Kadınlar boşanmalarının ardından kendilerine bu gözle bakılmasından dolayı iş bulma, ev bulma ve bunların devamlılığını sağlama konusunda sıkıntılar yaşayabilmektedir. Bu durumda kadın boşanmanın ardından yaşamını devam ettirememekte, genel olarak ailelerinin yanına dönmeye mecbur kalmaktadırlar. Kadınların şiddet içeren evliliklerini bitirip, tekrar farklı şiddet türlerine maruz kaldığı “dul” hayatından sonra ailesinin yanına dönmesinin ardından, aile içerisinde olumsuz karşılanması ve yeniden evliliğe yönlendirilmesi söz konusudur (Demirci,2015).

Eşkinat (2012) çalışması kapsamında 16 boşanmış kadınla görüşülmüş olup, görüşülen kadınların eğitim ve ekonomik durumları orta ve üst derecedir. Çalışmanın sonuçları yine boşanmanın ardından kadınların ne gibi ekonomik sıkıntılarla baş etmek zorunda kaldığını göstermesi açısından önemlidir. “Verilen yanıtlardan sosyo-ekonomik açıdan

güçlü olsalar da ekonomik şiddetin kılık değiştirmiş biçimlerine hedef oldukları anlaşılmaktadır: “Evini terk etmeyip eski düzenini koruma başarısını gösterenler arasında nafakadan vazgeçenler, çocukları ile birlikte yaşamaya devam ettiği evinin yarı değerini aşırı borçlanarak eski eşe ödemek gibi fedakârlıklara katlananlar vardır. Eski eşin bireysel gereksinimlerini karşılamak için alınan kredi borçlarını boşandıktan sonra halâ ödemeye devam edenler vardır. Mal paylaşımında yalan dolanla aldatılıp hakkından azına razı olmak zorunda kalanlar vardır. Savaşmaktan yılıp ne istiyorsa ver kurtul deyip kendini kurtaranlar ve yaşasın özgürlük diye yüksek sesle bağırانlar vardır”. Yukarıda sözü edilen ekonomik şiddetlerin mağduru olsalar da bu kadınlar yine de hayatı özgürce yaşama gücünde olduklarını ispatlamış, kendi ayakları üzerinde durabilen, kendilerine verilen zamanı bilinçli bir birey olarak yaşama kararında olan, şanslı kadınlardır. Şanslıdırlar çünkü her biri geçerli bir mesleğin sahibi üniversite mezunu kadınlardır. Şanslıdırlar çünkü kendilerini ruhsal ya da bedensel olarak huzursuz eden ortamlardan kurtulma kararı almış ve başarmışlardır. Kısa dönemde zorluklar karşısında tökezleseler de uzun dönemde kendi yollarını çizme gücünde ve yeteneğinde olduklarını ispatlayacaklardır.” Şeklinde ifade edilmektedir.

Yapılan çalışmalarda ayrılmış kadınlar, şiddetin 7 kat daha yaygın olduğunu ortaya çıkarken, boşanmış kadınlar iki kat daha yaygın olduğunu bildirmiştir. Partnerinden ayrılmış veya boşanmış kadınlarda şiddete maruz kalma konusunda genç yaşta olmaları önemli bir gösterge olmaktadır (Spiwak ve Brownridge2005; Brownridge, Murphy, Ristock, Chan, Tyler,2008). Aynı zamanda işsizlik durumu ve birliktelikten çocuk sahibi olma durumu da şiddet konusunda önemli bir etkidir (Brownridge, Murphy, Ristock, Chan, Tyler,2008).

4.3. YENİ EVLİLİK / İLİŞKİ

Evliliği boşanma ile sonlanan kadınların çeşitli sebeplerden dolayı ikinci kez evlendiği görülmektedir. Bu noktada etkili olan önemli başlıklar; kadının ekonomik durumu (Koç ve arkadaşları, 2012; Pyke,1994), çocuk sayısı (Koç ve arkadaşları, 2012; Adams,2004; Glick ve Lin,1986), aile baskısı (Demirci,2015) önce gelmektedir.

Koç ve arkadaşları(2012) çalışmasında Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) derlediği evlenme ve boşanmalara ilişkin resmi istatistikler ile Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2008'in evlilik tarihçesi verilerini inceleyerek, kadınlardan elde edilen bilgi aracılığıyla ilk olarak geçmişteki ve günümüzdeki evlenme, evliliğin sonlanması ve yeniden evlenme düzeylerini tanımlayıp sonrasında boşanmanın belirleyicilerini araştırmışlardır. Araştırma yeni evliliğin hangi şartlarda gerçekleştiğini açıklaması bakımında önem taşımaktadır.

Koç ve arkadaşları (2012)'ye göre yeni bir evliliğin gerçekleşmesi için, ilk evliliğin genç yaşlarda yapılmış olması, kısa süreli olması, çocuk sayısının az olması, kadının rızası olmadan, aile baskısı ile gerçekleştirilmesi, eğitim düzeyinin düşük olması, kadının çalışma hayatına katılmaması durumunda kadınlar ikinci evliliğini %40 oranında ilk iki yıl içinde gerçekleştirmektedir. Evlenme konusunda kadının rızası, ikinci evliliği etkileyen bir faktördür, bu bağlamda kadının kaçırılarak evlenmesi sonrasında ikinci evliliği düşünmediği görülmüştür.

Şiddete maruz kalan kadınlarla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde kadınların evlilik, aile, eş gibi konularda olan düşüncelerinin incelenmediği gözlemlenmiştir. Maybek (2016) çalışmasında sığınmaevinden çıkan kadınların tekrar bir erkeğe güvenerek yeni bir ilişki yaşama durumları ve bunun detayları da irdelenmiş olup bulguları şu şekildedir; Kadınlardan bir tanesi eşine dönmüş, 3 tanesi ise yeni bir ilişki yaşamıştır. Bu 3 kadından 1 tanesinin ilişkisi (resmi ve dini nikah) devam etmektedir. İlişkisi devam eden bu kadın psikolojik şiddete maruz kaldığını ifade etmektedir. Bu 3 kadının 2'sinin partneri kadının sığınmaevi geçmişini bilmektedir. Yine Ç6 partnerinin sığınmaevi geçmişini bilmesi durumunu "beni sokakta bulmuş gibi davranıyor" olarak özetlemektedir. Kadınlardan 7'si ise sığınmaevi sonrasında yeni bir ilişki yaşamadığını beyan etmiştir (Maybek,2016). Yeniden evlilik kararının ise çocuk sayısı ve eğitim düzeyi gibi faktörler açısından değerlendirildiğinde anlamlı bulgulara ulaşıldığı görülmüştür(Adams, 2004; Koç ve arkadaşları,2012).

Araştırmalar boşanmış, yeniden evlenmiş ve boşanma sonrası geri birleşmiş kişilerde eş istismarının, boşanmamış çiftlere göre daha olası olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma sonuçlarına göre, kişilerin önceki evliliklerindeki şiddet içeren davranışlarını daha sonraki birlikteliklerinde de devam ettirdiğini göstermektedir. Aynı zamanda kendi

ailelerinde çocukken şiddete tanık olmalarının, kendi evliliklerinde şiddet göstermelerinde önemli bir etken olduğu ortaya konmaktadır (Kalmuss ve Seltzer,1986; Sallan Gül,2013, Okutan,2007). Böylelikle şiddetin yeniden üretimi hem kadın hem de erkek tarafından sağlanmakta, yeni bir evlilikte de durum bu şekilde devam edebilmektedir.

4.4. ESKİ PARTNERE GERİ DÖNME KARARI

Şiddete maruz kalan kadınlar, yaşadığı durumun “şiddet” olduğunu fark ettiklerinde olaya müdahale edebilmekte ve bununla mücadele etmeye başlayabilmektedir. Ev içi şiddet yaşantısında, şiddet bir döngü haline geldiğinden kadının bu duruma müdahale etmesi, evden ayrılmaya karar vermesinin uzun zaman aldığı ortaya konmuştur. Şiddetsiz yaşama geçiş konusunda, kadını destekleyebilecek, güçlendirebilecek ara mekanizma olarak sığınmaevlerine erişimin kolaylaşması, bu mücadelede bir adımdır. Yaşanan travmatik olayların etkisinden kurtulabilmek, yeni bir yaşam kurabilmek çoğu zaman kolay olmamaktadır.

Sığınmaevinde kalan kadınlarla ilgili yapılan çalışmalarda kadınların sığınmaevinden ayrıldıktan sonra çeşitli sebeplerle şiddet uygulayan eski partnerlerine döndüğü de görülmektedir (AÖF,2015; Maybek,2016; Sallan Gül,2013).

Kadınların eski partnerlerine dönmesinin ardındaki nedenler incelendiğinde birçok faktör bulunabilmektedir. Bu noktada kadınların sığınmaevinden sonra eşe geri dönmemesi için kamu kurum ve kuruluşlarınca yeterli şekilde desteklenmesi gerekmektedir. Bunun gerçekleşmediği hallerde kadının yaşadığı diğer sıkıntılı süreçlerle birlikte kadın partnerine geri dönebilmektedir.

Kadının sığınmaevinden ayrılıp partnerine dönmesinin ardında bazı risk faktörlerinin olduğu ortaya konmuştur; kadının yaşının genç olması, eğitim düzeyinin düşük olması, partnerle uzun süreli bir ilişkisinin olması, cinsel istismar mağduru olması, travmanın ardından yaşadığı psikolojik sorunlar, sağlık hizmetlerinden yararlanamama ve destek olabileceği çevresi ve toplumsal kuruluşların olmaması şeklindedir (McFarlane,

Pennings, Symes, Maddoux, Paulson, 2014). Bu noktada yine kadının güçlenmesinin sağlanmasının ve destek sağlayan bir çevre olmasının önemli olduğu ortaya çıkmıştır.

Sığınmaevi hizmeti alan çocuklu kadınlar ile hakkında koruma kararı bulunan ancak sığınak hizmeti almayan kadınların partnerlerine dönme kararları ve bu konudaki risk faktörleri farklılıklar göstermektedir. Koruma kararı alan kadınların istismarcılarına dönmelerini öngören 8 risk faktörü bulunmaktadır: daha yüksek eğitim seviyesi, sağlık durumunun kötü olması, toplum kuruluşlarından yararlanmama, çevre tarafından dışlanma, az duygusal destek ve fiziksel istismardır (McFarlane, Pennings, Symes, Maddoux, Paulson, 2014).

Kadınların sığınmaevinden, şiddet uygulayan partnerlerine geri dönmesinin ardında, kadınların partnerlerine duyduğu öfkeden vazgeçip affetme duygusunun da ağır bastığı, diğer faktörlerden daha etkili olduğu görülmüştür. Bunun yanında kadın eski partnerine dönerek yaşamına kaldığı yerden devam edebileceğini düşünmekte ve bunu istemektedir, kadınların öfkelerinden vazgeçmelerinin altında temel faktörde budur (Coop Gordon, Burton ve Porter, 2004).

Kadınların sığınmaevinden ayrılırken çocuklarını da beraberinde götürebilmektedir, en çok da çocuklarının yanında olmasını tercih etmektedirler. Çocuklar ev hayatından sonra sığınmaevine geldikten sonra kuruluş yaşantısına alışmakta zorlanıp eve geri dönme konusunda annelerine baskı yapabilmektedir. Çocukların bu baskıcı tutumu da annelerinin şiddet uygulayan kişiye maalesef ki partnerlerine, çocuklarının babasına geri dönmesini sağlayabilmektedir (Maybek,2016:167).

Sığınmaevinden ayrılıp eşine dönen kadınlarla, sığınmaevinde kalan kadınların yaşam memnuniyeti arasında farklılıklar olduğu görülmüştür. Bu noktada kadınların sığınmaevleri ile nasıl bir bağ kurduğu ve verilen hizmetlerden nasıl yararlandıkları etkili olmaktadır. Sığınmaevinden ayrılan ve eşine dönen kadınlarda yaşam memnuniyeti sağlayan, sığınmaevine bağlılıkları bulunmuştur. Eşine dönmeyip sığınmaevi hizmeti almaya devam edenler için ise özsaygı, güçlenme ve sığınmaevinde edindiği örgütsel kaynaklar onların yaşam memnuniyetini arttıran değişkenler olarak saptanmıştır (Ben Porat, Ithazky, 2008).

Sığınmaevi sonrasında kadınlar çeşitli yollarla desteklenebilmektedir. Bunların en yaygın olanları, ilgili kamu kuruluşlarınca verilen ekonomik destekler ve psikolojik olarak destek veren kadın danışma merkezleridir. Kadınların sığınmaevinden ayrıldıktan sonra bu kurum ve kuruluşlarca destek almaya destek almaya devam eden kadınların büyük birçoğunun istismarcıya geri dönmediği de bilinmektedir (Sullivan, Baybee, 2005).

4.5. BAĞIMSIZ HAYAT

Sığınmaevinde yapılan mesleki çalışmalarda kadının, yeterli sürece desteklenmenin ardından kendisi ve varsa beraberindeki çocukları için şiddetsiz bir yaşam kurabilmeleri temel alınır. Sığınmaevinden ayrılmış kadınlarla ilgili yapılan çalışmalarda karşılaşılan sonuçların şiddetsiz yaşamdan uzak kalınmadığını da göstermektedir. Bybee ve Sullivan (2005)'nin araştırması, sığınaktan ayrılan kadınların %19'unun sığınmaevinden ayrıldıktan 2 ila 3 yıllık zaman aralığında yeniden şiddet deneyimlediklerini (mevcut partner ve eski partner) ortaya koymuştur. Maybek (2016)'in çalışmasında da benzer sonuçlara rastlanmıştır; sığınmaevinden çıkan kadınların 8'i bağımsız hayat sürecinde şiddet uygulayan tarafından rahatsız edilmediğini ifade etse de 4'ü ise farklı yollarla şiddet uygulayan tarafından rahatsız edildiğini dile getirmiştir.

Kadınlar sığınmaevi içerisindeyken birçok hizmete gizlilikle ve kolaylıkla ulaşabilmektedir. Sığınmaevinden ayrılıp bağımsız yaşam kuran kadınlar için sığınmaevinde aldığı bu hizmetlere ulaşması zorlaşmaktadır. Bunun temelinde kadınların sığınmaevindeyken işlerinin takip edilmesi kısmını çoğunlukla meslek elemanlarının üstlenmesi olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda sığınmaevlerinin asıl işlevi kadının güçlenmesini sağlamak olması gerektiğinden, kadının yapması gereken işleri, görevleri ve rollerini sığınmaevindeki meslek elemanlarının üstlerine alması kadının yararına bir durum olmamaktadır. Çünkü kadın sığınmaevinden ayrıldıktan sonra bu hizmetlere ulaşmak ve toplumsal hayata entegre olma konusunda daha da zorlanmaktadır.

Sığınmaevinde kalmaya devam eden kadının hukuki desteği, koruma kararları, psikolojik destekleri sığınmaevi bünyesinde ve ilişkili olduğu kuruluşlarca sağlanmakta olup kadınların sığınmaevinden ayrılması durumunda bu hizmetlere ulaşımının iki kat daha zor olduğu görülmüştür. Kadınlar sığınmaevinden ayrıldıktan sonra sadece koruma anlamındaki hizmetlere değil toplumsal hayata katılım anlamındaki eğitim, sağlık, ekonomik, ulaşım gibi kamu hizmetlerine de ulaşım konusunda azalma yaşamaktadır(Grossman, George, Crabtree-Nelson, 2010).

Yapılan araştırmalarda kadınların istihdam edilmesinde, sığınmaevinden hizmet alıyor ve almış olmalarından dolayı problem yaşadıklarını, işverenlerin kendilerini tercih etme konusunda çekinceleri olduğu göstermiştir (Maybek,2016; Uçan,2011). Bu noktada da kadınların iş bulmaları durumunda yine şiddete maruz kalma gibi sonuçlar da yaşanabilmektedir. Kadınların istihdam edilmesi durumunda istismara uğrama risklerinin daha yüksek olduğu, daha yüksek istismar riski ile daha düşük yaşam kalitesine sahip oldukları ortaya çıkmıştır (Bybee, Sullivan, 2005).

Sığınmaevinde kalan kadınlar, sığınmaevinin katkıları olarak kendine güven ve güçlenmeyi belirtmektedir (Ben Porat ve Ithazky, 2008; Sallan Gül, 2013; Ermiş, 2013; Maybek,2016). Sığınmaevinin bu katkılarının özellikle bağımsız hayat sürecinde önem taşıdığı göz ardı edilmemeli, düzenlenen çalışmalarda bu “güven” ve “özgüven” anlamlarının içi somut adımlarla doldurulmalıdır ki sığınmaevinden ayrılan kadın, yeni hayatında karşılaşacağı güçlüklerle baş etmeye bilinçli bir şekilde yön vermelidir.

4.6. ŞİDDETLE MÜCADELEDE KURUMLARA DÜŞEN GÖREVLER

Yapılan çalışmalar şiddet gören kadınların, şiddetsiz bir hayat kurma konusunda birçok güçlüklerle karşılaştığını ortaya koymaktadır. Bu güçlüklerin başında toplumun olumsuz yargıları gelirken bunun devamında da kadının yeterli destek bulamaması, kamu kurumlarının yeterli yönlendirme ve bilgilendirmeyi yapamaması gibi sebeplerden kaynaklanmaktadır. Bu yetersizlikler kadının boşanma sonrasında da kadının şiddet görmesine zemin hazırlamaktadır. Bu bağlamda şiddet gören bir kadının ilk başvuru merkezleri ya sağlık kuruluşları ya da kolluk kuvvetleri olmaktadır. İlk basamaktaki bu

personellerin kadına olan tutumu onların gelecek yaşantısını etkilemesi bakımından büyük önem taşımaktadır.

4.6.1.Sağlık Kuruluşları, Kolluk Kuvvetleri Ve Diğer Resmi Kuruluşlarda Yapılan Müdahalelerin Önemi

Şiddet gören kadınların başvurduğu ilk basamak sağlık kuruluşları olduğundan, ilgili kuruluşlarda çalışan özellikle acil servislerin kadına müdahale etme şekli önem taşımaktadır. Şiddet yaşantısının saptanması durumunda öncelikli olarak acil müdahale gerektiren bakım uygulanmalı, bu sırada şiddetle ilgili bulgular (kanama, morluk gibi bedensel bulgular; giysilerde yırtıklar, yabancı saç, tükürük, sperm gibi kanıt olabilecek unsurlar vb.) mutlaka kayıt altına alınmalıdır. Bu görüşmelerde mağdurla kurulan ilişki kadının güveninin sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle personel şiddeti ifade eden sert tutumlardan kaçınmalı, güven temin etmeli, onu anlamaya çalışması, tarafsızlığını koruması, yargılayıcılıktan uzak olması gerekmektedir (Mavili Aktaş, 2006).

Kadınlar kimi zaman şiddete maruz kaldığını ifade etmekten kaçınmaktadır. Kadının böyle bir beyanda bulunmadığı zamanlarda, şiddet mağduru olmadığından emin olana, kanıt olana kadar kadına şiddet mağduru gözü ile bakılmalıdır (KSGM, 2009).

Yapılan çalışmalardan ortaya çıkan sonuçlarda kadına yönelik şiddetle mücadelede toplumsal kurumların bir arada ve aynı tutumla hareket etmesi gerekmektedir. Özellikle olaya ilk müdahale eden birimler olan sağlık kuruluşları çalışanları ile birlikte kolluk kuvvetleri kadına yönelik şiddet ile ilgili bilgilendirilmelidir. Bu bilgilendirilmelerin kişi bazında kalmaması için toplumsal olarak desteklenmesi gerekmektedir. Bu noktada kanun yapıcılara, ardından eğitim kurumlarına, sivil toplum örgütlerine ve medyaya büyük rol düşmektedir.(Kandemirci ve Kağnıcı, 2014; Arın,1996; İlkaracan,Gülçür ve Arın, 1996; Page ve İnce, 2008; Yıldırım,1998; Mavili Aktaş, 2006). Kadına yönelik şiddet toplumsal bir problem olup, şiddetin önlenmesi için toplumsal boyutta tedbirler alınmalıdır.

Güvenlik birimlerinin kadına yönelik şiddet konusundaki konumları oldukça kritiktir. Kadınların şiddetten sonra başvurdukları yerlerden biri olan semt karakolları, kadını ve özellikle eşini tanınmaları sebebiyle veya şiddetin özel alan konusu olduğuna dair düşünceler sebebiyle eşleri barıştırmaya tavırlar sergileyebilmektedir(Arın,1996; İlkaracan, Gülçür ve Arın, 1996; Page ve İnce, 2008; Yıldırım, 1998). Bu noktada ilgili personelin bu tavrından uzaklaşıp kadının güvenliğini sağlaması açısından gerekli tedbirleri alması gerekmektedir. kadının hakları doğrultusunda ona gerekli koruma desteğini sağlayabilmesi gerekmektedir.

Kadına yönelik şiddetle mücadele edilirken, yapılması gereken bir çok görev ve sorumluluk vardır. Bu görev ve sorumluluklar toplumun bütün kurumlarına ait olup bütün kurumlar açısından toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında bütüncül bir politikanın izlenmesi gerekmektedir. Bu noktada özellikle eğitim kurumlarına büyük görevler düşmektedir. Çocukluktan başlayarak bu eğitimler sağlanmalı, sadece çocukların eğitimi değil yetişkin eğitimleri de düzenlenmelidir(Mavili Aktaş, 2006).

4.6.2.Psikolojik Desteğin Şiddetle Mücadelede Önemi

Şiddet, kadınların sağlığını görünürde öncelikle fiziksel olarak kötü etkilemektedir. Fakat şiddetin kadınların psikolojik sağlığını da kötü etkilediği göz ardı edilmemelidir. Kadınlar şiddete maruz kaldıktan sonra, özgüvenlerinde düşüş, benlik saygısının kaygı, kendilerine güvensizlik (Stewart ve Robinson, 1998; American Medical Association Council on Ethical and Judicial Affairs, 1989) depresif duygular gibi sorunlarla (Krahé ve ark.,2005) baş etmek zorunda kalıp kimi zaman bu sorunlarının farkına varmamaktadırlar. Araştırmalar kadınların fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmasının kadını psikolojik olarak kötü etkilediğini, Fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalan kadınların üçte biri yaşamlarının herhangi bir döneminde intihar etmeyi düşündüklerini göstermiştir. Şiddete maruz kalmayan bir kadında bu durum çok farklıyken şiddete maruz kalan kadınlar intihar düşünceleri, intihar girişimleri ile sonuçlanabilmektedir (KSGM,2015).

Şiddetle ilgili yapılan bütün çalışmalarda kadınların şiddete maruz kaldıklarını aileleri ve çevreleriyle paylaşmadığı (KSGM,2009; Aksakal ve Atasayar,2011; Sallan Gül,2013; Altınay ve Arat,2007), paylaştığı durumlarda ise ailesinden destek göremediği (Aksakal ve Atasayar, 2011) görülmektedir.

Kadınların şiddeti paylaşmamasının ardında ise “kendine yakıştıramamak”, “ kendini suçlu hissetmek”, “anlatmanın çözüm olmayacağını düşünmek”, “ kendini yalnız hissetmek” gibi düşünceleri olduğu görülmüştür (Atasayar ve Aksakal,2011).

Kadınların yaşadığı şiddeti çevresi ile paylaşamaması, şiddet ortamından kurtulmasının önünde engel olup, kadınları evin içine hapsetmektedir. Aynı zamanda şiddetin meşrulaştırılması, içselleştirilmesi ve şiddetin döngü haline gelmesinin önünü açmaktadır. Bu noktada ev içi şiddete maruz kalıp psikolojik destek almak için sağlık kuruluşlarına giden kadınların karşılaştığı personelin tutumu kadının farkındalığının artmasında önemli bir basamaktır (Kandemir ve Kağnıcı,2014).

Ruh sağlığı alanında çalışanların kadına yönelik şiddet mağdurları ile çalışırken öncelikle konuya duyarlı olmaları, feminist bakış açısına sahip olmaları (Kandemirci ve Kağnıcı, 2014), etnik köken, cinsel yönelim gibi konularda fikir sahibi olmaları (Pedersen, 1998), kişinin güvenliğini sağlayabilmek açısından yargılayıcı tutumlardan kaçınmaları (Pedersen,1998), kadına benlik saygısı, seçim ve kontrol algısı (Kandemirci ve Kağnıcı,2014) kazandırmayı amaçlamalıdır. Bu amaçlar ve ilkeler doğrultusunda hareket edilmesi haline kadınlar, psikolojik destek almadan önce çekincelerinin olduğunu fakat aldıktan sonra “rahatlamış”, “hafiflemiş genç bir kız” hissettiklerini ve problem çözme becerileri kazandıkları belirtmiştir (Aksakal ve Atasayar,2011).

5. BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin analizi sosyo demografik özellikler ile başlayıp araştırma soruları ile ilgili bulguların açıklandığı 9 başlık altında toplanmıştır.

5.1. SOSYO DEMOGRAFİK BULGULAR

Yaş grupları

Çalışma kadın sığınmaevinde kalan 9 kadın ve kadın sığınmaevinden hizmet alıp bağımsız yaşam kuran ve eşine geri dönen 2 kadın ile gerçekleştirilmiş olup toplam 11 kadın ile görüşme yapılmıştır.

Araştırmanın sığınmaevinde kalan kadınlar ile yapılan görüşmelerinde yaş grupları dağılımı şu şekildedir; 17-24 yaş grubundan 1, 25-29 yaş grubundan 2, 30-34 yaş grubundan 4, 35-39 yaş grubundan 2 kadındır.

Kadın sığınmaevinden ayrılan kadınlardan 1'i 40-45 yaş grubunda, diğeri 30-34 yaş grubundadır.

Eğitim düzeyleri

Katılımcıların 1'i sadece ilkokul birinci sınıfa gittiğini ifade etmekte olup okuma yazmayı temel düzeyde bilmektedir. 11 kadından 5'i ilkokul mezunu olup, diğeri eğitim düzeylerinde sayı düşüktür. Kadınların sadece temel eğitim aldığına göstergesi olarak düşünülebilir. Lise mezunu olan bir kadın bulunmakta olup meslek lisesi, bilgisayar yazılımı bölümü mezunudur. Katılımcılardan 2 si üniversite mezunu olup orman mühendisi ve diyetisyenlik lisans bölümlerinden mezun olmuşlardır. Sığınmaevinden ayrılan kadınların 2 si de ilkokul mezunudur.

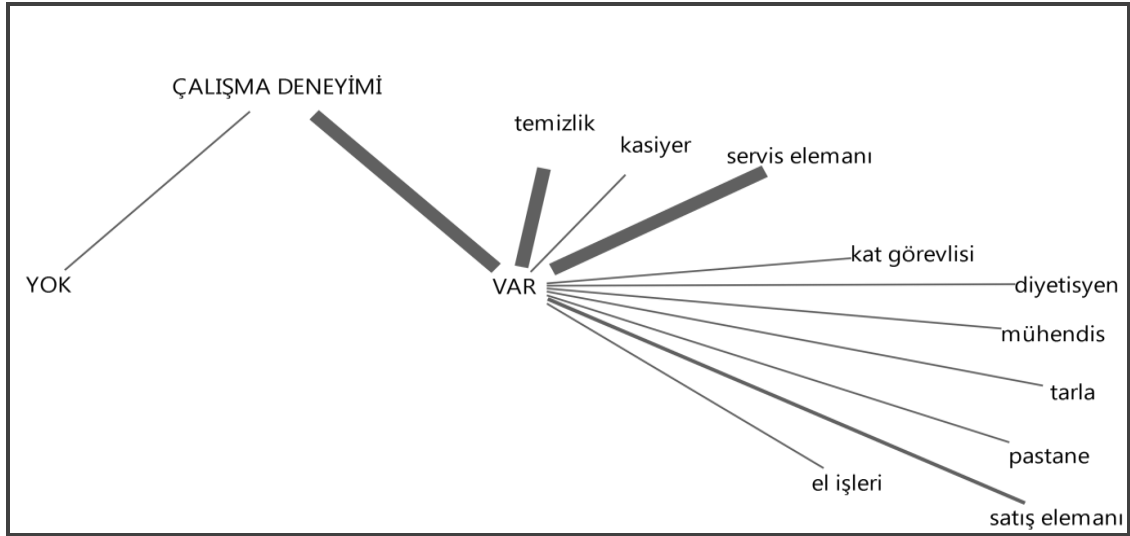
Kadınların doğum yerleri ve yaşamlarını en uzun süre geçirdikleri merkezler

Kadınların doğum yerleri, Türkiye üzerinden bir bakış açısı edinmek için bölgesel düzeyde incelenmiştir. Araştırmaya katılan kadınlardan yarısından fazlası İç Anadolu Bölgesi'nde doğmuştur. Kadınların 3 ü Karadeniz Bölgesi'nde, diğerleri ise Marmara ve Akdeniz Bölgesi'nde doğmuştur. Kadınların doğum yerleri bilgisinin il bazında paylaşılması güvenlik riski oluşturabileceğinden bölgesel düzeyde aktarılmıştır. Katılımcıların doğum yerlerine bölgesel olarak bakıldığında şiddetin ülke bazında genel bir problem olduğu görülmüştür. Şiddetin ülkenin genelinde varlığını devam ettirmesi ortaya konulduktan sonra kadınların yaşamlarını şehir merkezi, ilçe, köy olarak nerede devam ettirdiğinin açıklanmasının da önem taşıdığı düşünülmüş olup bu soruya cevap aranmıştır. Araştırmaya katılan kadınların yarısına yakını (11 kadından 5'i) il /şehir merkezinde yaşamış olup ilçelerde yaşayan (3 kadın) ve köy/kasabalarda (3 kadın) yaşamını devam ettirmiş kadınların sayısı şiddet bağlamında önem taşımaktadır. Şiddetin sadece küçük ölçekli yerleşim bölgelerinde görülmediği, şehir merkezlerinde de varlığını devam ettirdiği görülmüştür.

Meslek ve çalışma hayatı

Kadınların yaşadıkları yerlerden sonra meslek sahibi olmaları ve çalışma hayatına katılmaları da önemli bir verilerdendir. Katılımcılara “mesleğiniz var mı?” sorusu yönetildiğinde çoğunlukla bir mesleğe sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir. Ardından araştırmacının meslek konusunu, çalışma hayatı ile birlikte açıklaması ile cevaplar değişmiştir. Çalışmaya katılan kadınlardan 6 tanesinin meslek sahibi olmadığı, 5 tanesinin ise üniversite mezunu olması, meslek lisesi mezunu olması ve çeşitli sertifika kurslarına katılmasından dolayı meslek sahibi olduğu görülmüştür. Bu bağlamda kadınların çalışma deneyimleri de farklılaşmakta olup farklı iş kollarında çalışma hayatına katıldıkları görülmüştür.

Şema 2: Katılımcı Kadınların Çalışma Deneyimi

Araştırmaya katılan kadınlardan sadece 1 tanesi sığınmaevine gelmeden önce hiç çalışmadığını, sığınmaevine geldikten sonra çalışmaya başladığını belirtmiştir. Diğer 10 kadın sığınmaevine gelmeden önce de çalıştığını belirtmiştir.

Kadınların çoğunun ev içi benzer işlerde çalışma hayatına katıldığı görülmüştür. Kadınların çalışma deneyimine verdikleri farklı cevaplar bulunmaktadır. Bir kadın birden fazla iş kolunda çalışma hayatına katılmıştır. Üniversite mezunu olan kadınlar mezuniyetleri ile alakalı dallarda çalışma hayatına katılırken, diyetisyenlik ve mühendislik gibi, kimi zamanda güvenlik sebebiyle bu dallarda çalışma hayatlarını devam ettirememiş, servis elemanı, garsonluk gibi işlerde, çalışmaya devam etmişlerdir. Kadınların verdikleri cevaplara bakıldığında el işleri, pastane, mühendis, diyetisyen, tarla, kasiyer, kat görevlisi cevabını veren 1'er kadın; temizlik personeli ve servis elemanı cevabını veren 3'er kadın, satış elemanı cevabını veren 2 kadın olduğu anlaşılmaktadır.

Medeni Durumları

Kadınların medeni durumlarını belirtirken, boşanmış olma durumunu belirtirken bekar veya dul olarak belirtme konusunda çekinceleri olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmaya katılan kadınlardan 5'i evli olduğunu, 6'sı bekar olduğunu ifade etmektedir. Araştırmaya katılan kadınlardan evli olduğunu belirten kadınlardan 4'ü sığınmaevinde kalan kadınlardır. Sığınmaevinde kalan ve evli olduğunu belirten 2 kadının boşanma

davası, sığınmaevi sürecinde açılmıştır. Diğer 2 kadının boşanma konusunda net düşünceleri olmadığı, zaman zaman eşine geri dönme konusunda düşünceleri olduğu gözlemlenmiştir.

Sığınmaevi süreci içerisinde eşinden boşanan, sığınmaevinden de çocukları ile bağımsız bir hayat kurmak için ayrılan Ç1 medeni durumu sorusuna şu şekilde cevap vermiştir:

“Bekar! (net bir şekilde ifade ediyor) Boşandım eşimden 2 sene oldu. Temelli koştuk artık. İnan ki rahatım desem olur. Evdeyken sıkıntı yaşadım da evden ayrıldıktan sonra görmedim hiç. Bir oğlum askere gittiği zaman gördüm, o da uzaktandı. Öyle konuşmam, görüşmem yok onunla. Dava süresince de hiç karşılaşmadık. Hiç sorun çıkartmadı bana.”

Sığınmaevinde kalmakta olan, sığınmaevi süreci içerisinde boşanma davası görülen ve sonuçlanan K3 medeni durumunu *“Boşandım. Artık bekarım.(gülüyor)”* şeklinde ifade etmektedir.

Yine sığınmaevinde kalmakta olan kadınlardan, boşanma davası devam eden K6 medeni durumu için *“Dul muyum yani (sessizce söyleyerek)”* şeklinde ifade etmektedir.

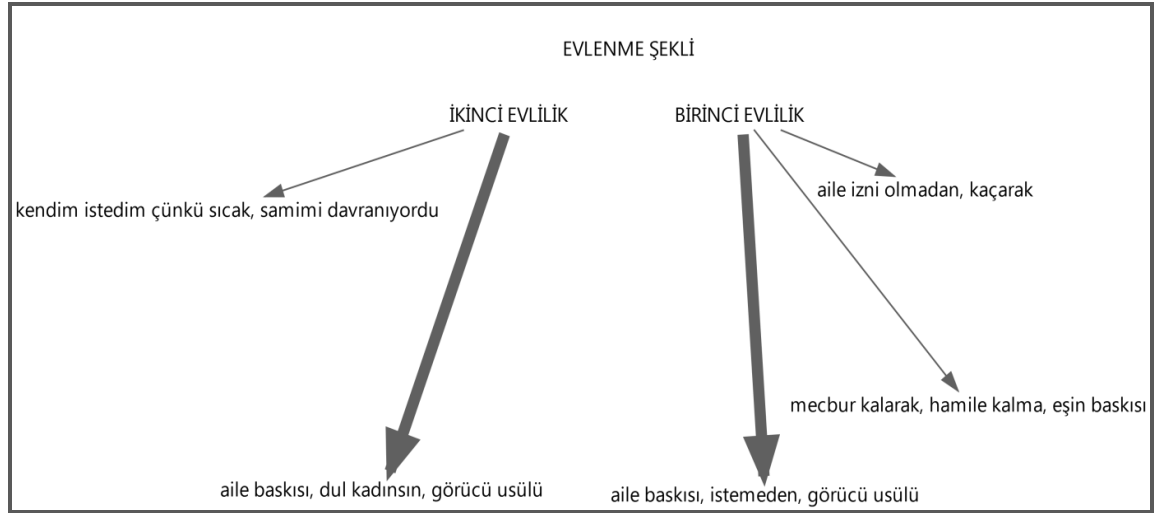
Boşanma ve “dul kadın” olma durumu toplum tarafından onaylanan bir durum olmadığından kadınlar bu durumu belirttiklerinde çevrenin bakışlarında değişiklik olacağını, bu değişikliğin de ‘kötü gözle bakma’ (%48.5) şeklinde olacağını düşünmektedirler (Arıkan,1992). Çalışmamızda da kadınların boşandığını belirtmesinde, dul olma gibi kavramları belirtirken çekinerek, sessizce konuşmalarında toplumun bu algısının payı büyüktür. Kadınlar kimi zaman toplumun bu bakış açısından kurtulmak için kimi zamanda farklı sebeplerden dolayı boşanmanın ardından çareyi tekrar evlenmek de bulabilmektedir. Çalışmaya katılan kadınların evlilik durumları bu bağlamda incelendiğinde, katılımcı kadınların yarısına yakınının ikinci evliliğini yaptığı görülmektedir.

Kadınların Evlilik Sayısı

Araştırmaya katılan kadınlardan 5’i ikinci evliliğini yapmışken 3’ü bir evlilik gerçekleştirmiştir. Çalışmaya katılan kadınların 3 tanesi ise hiç evlenmemiştir.

Çalışmaya katılan kadınlardan hiçbirinin eşleri ile aralarında akrabalık bağı yoktur. Kadınların evliliklerini gerçekleştirme şekli ve ilk evliliklerinin bitiş sebebi araştırma açısından önem taşımaktadır.

Şema 3: Katılımcı Kadınların Evlenme Şekli

Çalışmamıza katılan kadınların çoğunluğu ilk ve ikinci evliliklerini aile baskısı ile görücü usulü olarak gerçekleştirmiştir. İlk evliliğini görücü usulü ile gerçekleştiren 4 kadın, aile izni olmadan, kaçarak gerçekleştiren 2 kadın, eşi tarafından hamile kalarak mecbur bırakılan 1 kadın bulunmaktadır.

İkinci evliliğini gerçekleştiren kadınlar incelendiğinde; 3 kadın “dul” olma sebebiyle aile baskısı yaşamış ve ikinci evliliğini gerçekleştirmiştir. 2 kadın da ilk eşlerinden görmediği olumlu davranışları gördüğü için ikinci kez evlendiğini belirtmiştir.

İkinci evliliğini yapan kadınlar, tekrar evlenme sebepleri olarak aile baskısının yoğun olduğunu, çevrenin dul kalmasının uygun olmayacağını belirtmektedir. Her iki evliliğini de görücü usulü ve ailesinin baskısı ile yaptığını ifade K3:

“...Sonra zaten evlenmem için bir sürü görücü geliyordu. Ailemde baskı yapıyordu, yaşın küçük bir daha evlen diye. Bende evlendim tekrar. Bu da aynı görücü usulü. Yani isteyerek demiyorum, diyemiyorum. Bir nevi mecburiyetten evlendim. Yine ailem. Evde gelin vardı. Ben her ne kadar büyük sıkıntılar atlattığım halde onlara yansıtmadım. Ama yine olmadı. Yine yapamadım. Yine dışlandım yani. Kendi ailemden bile dışlandım yani. Benim yüzümden kimsenin evi huzursuz olmasın diyerekten. Erkek kardeşim de asabi biraz, evde kavga çıkartıyordu, kırıyordu, döküyordu.

Kendim alınıyordum yani acaba benim yüzünden mi diye. annemde yazık ağlıyordu, benim kocam yok, gidecek yerim yok diye. o da kendini suçluyordu, benim yüzümden mi kavga ediyorlar diye. o hissi hissedince insan çok kötü oluyor. Bir nevi o yüzden evlendim ikinci kere. Görücü geldi. Hiç tanımadım sadece bir ay telefonda görüştük.”

Yaşamının büyük çoğunluğu köy/kasaba da geçirdiğini ifade eden K6 ikinci evliliğinde dul olmanın etkisi olduğunu ifade etmektedir:

“(ikinci evliliğini kastederek) O da görücü usulü. Gene annem verdi. 17 yaş büyük birine verdi beni... Yani dul bir kadın adı çıkar çabuk köy yerinde. Dedikodu çıkar diye hemen 2 ay sonra başkasına verdiler...”

İlk evliliğinden şiddet gören K7, ikinci evliliğinde ailesinin baskısı olduğunu ve “daha iyi bir evlilik umudu” ile evlendiğini ifade etmektedir:

“İlk evliliğim 4 sene sürdü, ikinci evliliğimde 10 yıldan beri devam ediyor. Bir sene dul kaldım. Babamın zoruyla evlendim. İlk evliliğimde çok şiddet gördüğüm için aslında hiç ikinciye adım atmaya niyetim yoktu. Benim babam tuttu yok bu daha iyi olabilir, ne biliyon kötü olacağını, biraz mecbura getirdi, buraya verdi.”

Çalışmaya katılan kadınların çoğunluğu evliliklerini aile baskısı ile gerçekleştirdiğini ifade ederken, ilk evliliğinde şiddet gördüğünü ifade eden K4, ikinci evliliğini ilk evliliğinde görmediği olumlu davranışları gördüğü için gerçekleştirdiğini belirtmiştir:

“Şimdi benim ilk evliliğim çok sıkıntılı geçti çünkü ilk eşim alkol alıyordu, aldatma çok vardı, tır şoförüydü, sürekli dışarıdaydı. Evle alakası yoktu. Sürekli başka kadınlarla konuşuyordu. Telefonunda falan bir şey yakaladığımda, sorduğumda falan dövüyordu. Dayak vardı. Baya baya hastanelik olduğum zamanları biliyorum. Boşandık, sonra ailemin yanına döndüm. Bu ikinci eşimden ilgi görmeye başladım. Çok cana yakın davranıyordu, beni anlıyordu, sıcaktı, samimiydi, sahipleniyordu, koruyucuydu. İster istemez benimsiyorsun, ısınyosun, seviyosun güveniyorsun her şeyden önce. Bu şekilde evlendik. Ama çok fazla bir şey değişmedi yani.”

Koç ve diğerlerinin (2012) çalışmasında da kadınların, ilk evliliğinin yüzde 57 oranında boşanmayla sonlandığını, ilk evliliği sonlanan kadınların yüzde 35'inin ise ikinci kez evlendiğini göstermektedir.

Çalışma kapsamında ikinci evliliğini yapan kadınlar, ilk evliliğinin bitme sebebi olarak aldatma ve şiddeti göstermektedir.

İlk evliliğini görücü usulü yaptığını belirten K7 : “.....Ondan sonra bana şiddet uyguladığı için ben kendim çıktım....” Diyerek şiddet sebebiyle evden ayrıldığını belirtmektedir.

İlk evliliğini ailesinin izni olmadan, kaçarak gerçekleştirdiğini belirten K4 evliliğinin bitme sebebi olarak aldatılma ve şiddeti göstermektedir:

“İlk eşim tır şoförüydü. İşte kamyonumuz falan vardı, kendi evimiz vardı ama çok alkol alıyordu ve kadın-kız ayağı çoktu. Pavyondan çıkmazdı. Ne biliyim, para karşılığı birlikte olduğu kadınlar vardı. Kadınlar beni arayabiliyorlardı, rahatsız edebiliyorlardı. İşte dün gece benim yanımdaydı, şöyle şöyle yaptık diye her şeylerini anlatıyorlardı. Şiddet çoktu, dövüyordu. Alkol aldığı zaman ve özellikle kadınlarla konuştuğunu yakaladığım zaman çok dövdü, hatta birinde hastanelik oldum. Arkadaşım hastaneye götürdü, kanamam falan oldu. En sonunda artık şuraya kadar çıkınca boşandık....”

K6, ilk evliliğinin bitme sebebini anlatırken (söylemekten çekinerek)“Yani... beni aldattı o yüzden. Ki sevmiyordum zaten annem vermişti 17 yaşında reşit bile değildim.”

Şiddet yasal olarak da geçerli bir boşanma nedenidir. 2006 tarihli Aile Yapısı Araştırmasında, şiddeti boşanma nedeni olarak gösteren kadınların oranı %17,2 iken, bu oran 2011 yılında kadınlarda %12,3, erkeklerde ise %0,5 olarak ortaya çıkmıştır (ASPB, 2014, s.204). Boşanma nedenleri ile ilgili Demir (1988) eşin aldatması (%10.0) ve şiddet (%20.0) olaylarının etkili olduğunu belirtmiştir. Çalışmaya katılan kadınlarda da aldatma ve şiddet ayrı ayrı yaşandığında da boşanma sebebi olabildiğini göstermiş olup literatürdeki çalışmalarla örtüşmektedir.

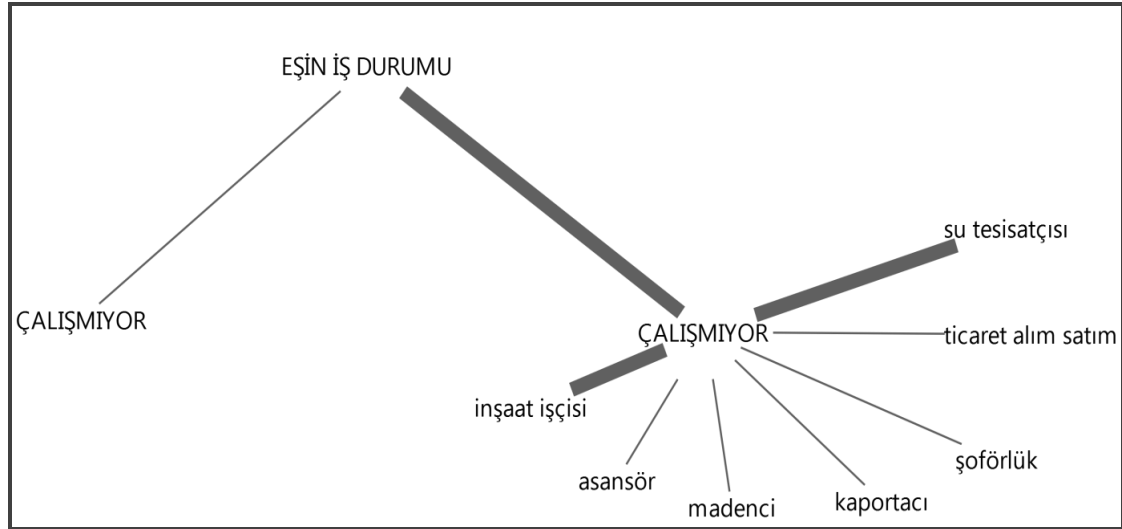
Kadınların şiddeti boşanma sebebi olarak görmesinde evliliğin görücü usulü yapılmasının da etkisinin yüksek olduğu araştırmalarda ortaya konmuştur. (Aktaş,2011).

Çalışmamızda da görücü usülü yapılan ilk evliliklerin şiddet sebebiyle bittiği görülmektedir.

Kadının Eşinin/ Partnerin Eğitim Düzeyi

Çalışmaya katılan kadınlardan 3'ünün eşinin/partnerinin üniversite mezunu olduğunu, 3'ü lise mezunu olduğunu, 2'si ise ortaokul ve ilkokul mezunu olduklarını belirtmiştir. Eşlerinin/partnerlerinin üniversite mezunu olduğunu belirten kadınlar, eşlerinin mezuniyet durumuna şüpheyle yaklaşmaktadır. Katılımcılardan bir tanesi eşi/partneri olmadığını belirttiği için dahil edilmemiştir. Eğitim düzeylerinden sonra eşlerin çalışma durumları ve meslekleri incelenmiştir.

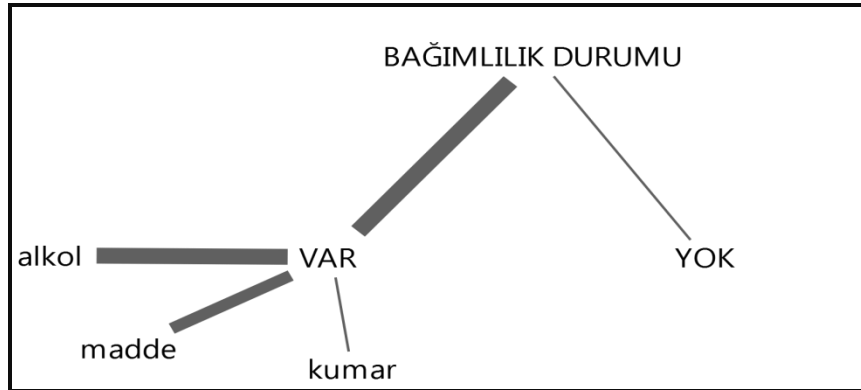
Şema 4 : Katılımcı Kadınların Eşlerinin Çalışma Durumları ve Çalıştıkları Meslekler

Eşlerin çalışma durumu incelendiğinde sığınmaevinde kalan ve çıkan kadınlardan 1i eşinin çalışmadığını belirtmiştir. Çalışmaya katılan kadınların büyük kısmının eşleri çalışmaktadır. Kadınların eşlerinden 8'i çalışmakta olup inşaat işçisi 3, su tesisatçısı 2, asansör, maden, kaporta, şoför, ticaretle ilgilenen 1 kişi bulunmaktadır.

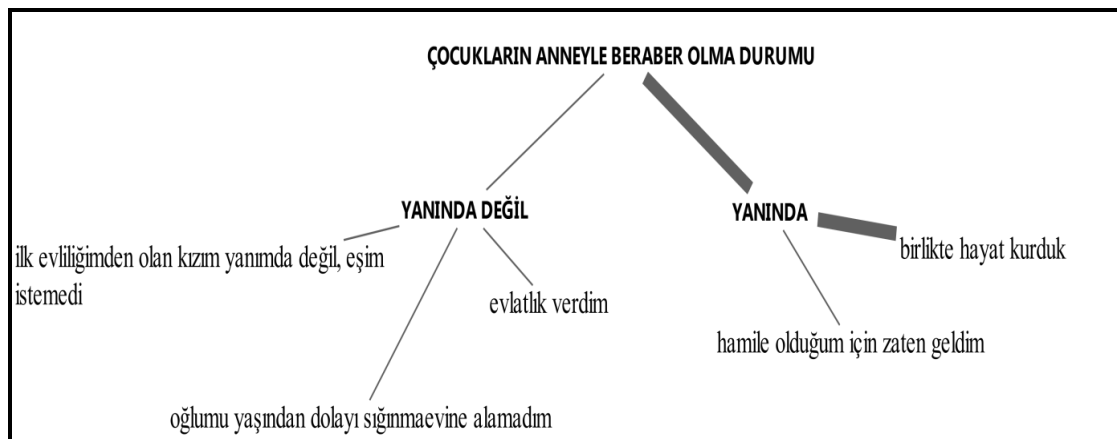
Şema 5 : Katılımcı Kadınların Eşlerinin Alkol, Madde, Kumar Bağımlılık Durumu

Katılımcı kadınlardan eşlerinin bağımlılık sorunu olmadığını belirten 6 kadın bulunmaktadır. Eşinin alkol, madde, kumar bağımlılığı olduğunu belirten 1 kadın, hem alkol hem de madde bağımlılığı problemi olduğunu belirten 1 kadın, eşinin sadece madde bağımlılığı problemi olduğunu belirten 1 kadın, alkol bağımlılığı problemi olduğunu belirten 2 kadın bulunmaktadır.

Katılımcı kadınların çocuk sayısı ile ilgili olarak, araştırmaya katılan kadınlardan sadece birinin çocuğu yoktur. Diğerlerinin çocuk dağılımı şu şekildedir; 3 çocuğu olan 3 kadın, 2 çocuğu olan 2 kadın, 1 çocuğu olan 3 kadın bulunmaktadır. Kadınların çocuklarının yanında olma durumuna bakıldığında;

Şema 6 : Çocukların Anneyle Beraber Olması

Sığınmaevinde kalan kadınlardan, evlilik dışı çocuk sahibi olan 2 kadın, hamile olmasından dolayı sığınmaevine geldiğini belirtirken bunlardan bir tanesi çocuğun yanında olduğunu, diğeri ise evlatlık verdiğini belirtmiştir. Sığınmaevinde kalan

kadınlardan, erkek çocuğunun yanında olmadığını belirten 1 kadın bulunurken, söz konusu kadının diğer 2 çocuğu yanında bulunmaktadır. Sığınmaevinde 1 çocuğu ile birlikte bulunan 1 kadın, ilk evliliğinden olan kızını, ikinci eşi istemediği için yanına alamadığını, ilk eşinin de sığınmaevinde olmasından dolayı kızını vermediğini belirtmiştir.

Sığınmaevinde olan kadınlardan 4 tanesi bütün çocuklarının yanında olduğunu, 2 tanesi ilk evliliklerinden olan çocuklarının yanında olmadığını, ikinci evliliklerinden olan çocukları ile birlikte sığınmaevinde olduklarını, 1 tanesi, oğlunun yaşından dolayı sığınmaevine alamadığını fakat diğer çocuklarının yanında olduğunu belirtmiştir.

Sığınmaevinden ayrılan bağımsız hayat kuran 1 kadın çocuklarının yanında olduğunu, eşinin yanına geri dönen 1 kadın ise ilk evliliğinden olan kızını da yanına almak için dava açmayı planladığını belirtmiştir.

5.2.KADINLARIN YAŞADIKLARI ŞİDDET: SİĞINMAEVİNE GİTME KARARI ALMA SÜREÇLERİ

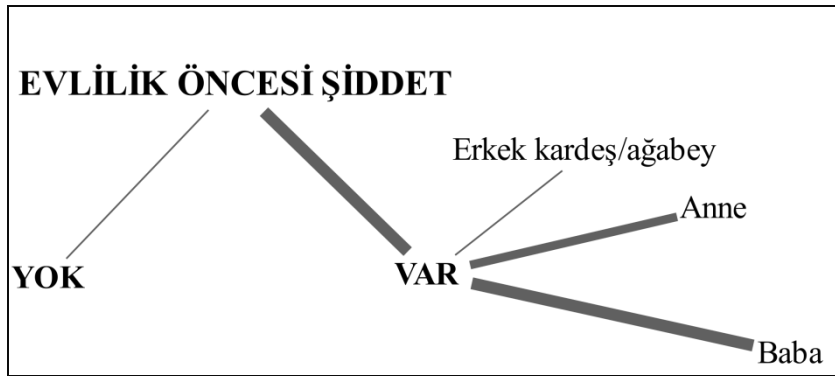
5.2.1. Kadınların Yaşadıkları Şiddet

Araştırma kapsamında görüşülen kadınlara, sığınmaevine neden geldiği sorulduğundan alınan cevap ortaktır: şiddet. Kadınlarla yapılan görüşmelerde, katılımcıların hepsinin şiddete maruz kaldığı, kimisinin şiddetin türlerini bilmediği, ne zaman şiddete maruz kalmaya başladığını fark etmediği görülmüş olup şiddet uygulayansa çoğunlukla eş olmakla birlikte, aslında aile ve çevreden de şiddete maruz kaldıkları görülmüştür. Bu bağlamda kadınların maruz kaldıkları şiddet, şiddeti uygulayanlar, verdikleri tepkiler, sığınmaevine geliş süreçleri bu başlık altında detaylı bir şekilde incelenecektir.

5.2.1.1. Şiddet Nerede Başlıyor? Evlilik Öncesi Şiddet Deneyimi

Araştırma kapsamında görüşülen kadınlara evlenmeden önce kök aileleri ile birlikte yaşarken şiddete maruz kalma durumları hakkında soru yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan kadınlardan sadece 3 ü şiddete maruz kalmadıklarını belirtmişlerdir. Diğer kadınlar anne, baba ve erkek kardeş/ağabeylerinden şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcı kadınlardan ağabey/ erkek kardeş şiddeti gören 1 kişi, baba şiddeti gören 4 kişi, anneden şiddet gören 3 kişi bulunmaktadır. Katılımcılardan şiddet görmediğini belirten bir kişi, ailesinin kılık kıyafet konusundaki baskılarını şiddet olarak görmediğinden şiddet görmedim olarak cevap vermiştir. Şiddet türleri açıklanırken kendisinin gördüğü şiddet psikolojik şiddet olarak ele alınmıştır.

Şema 7: Evlilik Öncesi Şiddet ve Uygulayan Kişi

K8, annesinden şiddet görme sebebini şu şekilde açıklamaktadır:

“Annemden ben görüyordum. Ev işi için, evlilik için, karşı geliyorum diye. Yalan söyleyecek değilim, anneme karşı geliyordum. Yapmadığım bir şey de yaptın diyordu, sürekli ısrar ediyordu falan çalışıyorsun, hazır yiyorsun, bunlardan dolayı yiyordum.”

Aile içinde şiddet yaşayan kadınlardan K5, ağabeyinden gördüğü şiddeti şu şekilde açıklamaktadır:

“Şöyle, benim abimde ilk eşinden ayrılmıştı o dönem. Bir takım şeyleri kabul edemiyordu. Terk edilmeyi kabul edemedi abim bir erkek olarak sindiremedi. Benim ayrılıp ailemle yaşamam, şey olarak görüyordu hani işte terk edilmiş bir adamım, senin eşinde benim durumumda dermiş gibi. İlk eşinden ayrıldığı dönemler birlikte yaşıyorduk ailecek. Bende ayrıldım ailemin yanına geldim. O da ayrılıp döndü. Daha doğrusu babam burada kalmasını istedi abimin bir süre kendini toparlayana kadar. Çok kızılıyordu

bana işte eşinden ayrıldın, terk ettin. İşte bende eşimi terk etmişim. Anne babamdan Yok hani onlardan şiddet görmedim. Ama abimden çok gördüm baktım ilerleyemiyoruz çünkü herkese yansıyor. Bende evimi ayırma kararı aldım. Evimi ayırma kararı alınca bu sefer farklı şekilde düşündüler. Ama ben yine de evimi ayırdım. Ayırı yaşamamdaki neden de zaten abimdir.”

Çalışmaya katılan kadınlar, ailesinden gördüğü şiddet türü olarak psikolojik ve fiziksel şiddetin varlığından söz etmişler, diğer şiddet türlerinden bahsetmemişlerdir. Kadınlardan 6’sı sadece fiziksel şiddet gördüğünü ifade ederken 3’ü psikolojik şiddet gördüğünü, fiziksel şiddet görmediğini ifade etmektedir.

K4, köy ortamında yaşadığını, ailenin geçimini tarla işleri ile sağladığını, kendisinin de çocukluk döneminde ev işlerine yardımcı olduğunu ifade etmektedir. 11 yaşındayken babasından gördüğü fiziksel şiddeti şu şekilde aktarmaktadır :

“11 yaşındaydım, bulaşık yüzünden tartaklamıştı beni. Halam, dua okutucuz, dolma sarıcaz demişti galiba, bebeğe bakıver diye çağırmıştı beni. Gittim, kahvaltı yapılmıştı. Annem tarlaya gider ben kendimi bildim bileli, babam öğlen yemeğe geliyor, kahvaltı bulaşığı hala duruyordu, babam camdan bağıriyordu neredesin diye, halamların evi de böyle karşı karşıyaydı bende geldim, hiç anlamadan dinlemeden dayağını yedim. Onun dışında her zaman el üstünde tutmuştur ama hiçbir zaman da unutmadım o attığı sopayı. Annem sürekli sözlü olarak parçalardı. Çok canına geçtiği zaman da o terlik kalkardı.”

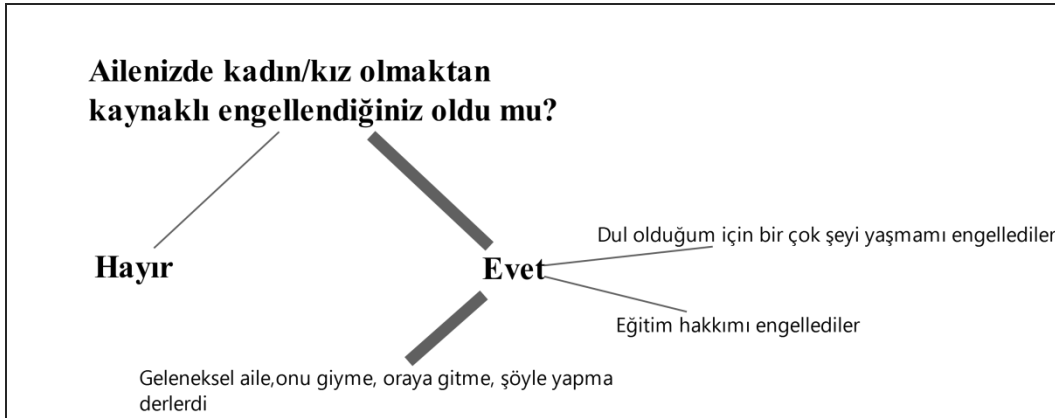
Ailesinden gördüğü şiddeti paylaşırken kendisini ifade etmekten çekinen K6, şiddet olayını hatırladığında aynı duyguları tekrar yaşadığı gözlemlenmiştir:

“(söylerken çekindi, utandı) yani bir kere babamdan görmüştüm.... Fiziksel şiddet... evet sandalyeyle vurdu(gözleri dolarak)”

5.2.1.2. Ailenin “Kadın/Kız” Olma Konusundaki Tutumu, Engelleri

Araştırmaya katılan kadınlara ailesinde kadın/kız olmasından dolayı engellenme, baskı yaşama durumu hakkında sorular yönetilmiştir. Araştırmaya katılan kadınlardan 1'i engellenme ve baskı yaşamadığını, ailesinin kuralları olduğunu ve ona göre yaşadığını, bunların baskı ve engel olduğunu düşünmediğini belirtmiştir. Diğer kadınlar (10 kadın) ise aile üyeleri tarafından kadın olduğundan dolayı birçok konuda baskı ve engel gördüğünü belirtmiştir.

Şema 8: Ailede Kadın Olmaktan Dolayı Yaşanan Engel

Ailesinden kadın olmasından kaynaklı baskı görmediğini ifade eden K3, konu ile ilgili bilgi verildiğinde erkek kardeşi ve babasının kılık-kıyafeti yönünde baskı yaptığını, kendisinin de onları kıramadığından dediklerini yaptığını, şiddet görmediğini ifade etmektedir:

“Aslında kıyafetime karışma baskısı kardeşimde vardı (gülüyor). Önceden gelen bir şey, o hiç sevmezdi. 15 yaşındayken falan ben kapalıydım. Küçük kardeşim kılık kıyafet konusunda biraz baskıcıydı aynı şekilde babamda, babamı kıramazdım çok severdim onu. 15 yaşında kapalıydım mesela babam istemişti. Baskı falan yoktu ama biraz güzel dille kısıtlarlardı. Babamı çok seviyordum ben, onu hiç kırmazdım. İlk evliliğimde onun yüzünden olmuştu. Pantolon giyme kızım dediği zaman, tamam babacım senin dediğin olsun derdim. Öyle baskıyla değil ama anlatırdı güzelce. Şiddet falan yoktu.”

Yaşamının çoğunu doğu bölgesinde, babaannesinin yanında geçirdiğini belirten Ç1, törelere göre yaşamını düzenlediğini şu sözleri ile aktarmaktadır:

“Biz o töreleri, adetleri bildiğimiz için ona göre adımımızı atıyoruz. Mesela bize misafir geliyordu ya, bu masada erkek varsa biz oturamıyorduk, çay içemiyorduk. Misafir odamız ayrı, bayanlar yerimiz

ayrıdır bizde. Daha hala öyle devam ediyor. Bildiğimiz için, herkes öyle olduğu için öyle yapardık. Erkekler yedikten sonra bayanlar sofrayı serer yerd. Erkek konuştu mu bayan konuşamazdı bizde. Dinler, ondan sonra sorarlar, bi sıkıntın varsa söyle derlerdi. Ona göre söyledin sen. Ben dedemle, amcamla konuşurdum. Konuşup söylersin. Burada erkek otururken ben konuşamazdım. Öyleydi bizde (gülüyor).”

Yaşamının çoğunu iç Anadolu bölgesinde küçük bir ilçede geçirdiğini belirten K4 baskıyı yapanın daha çok annesi olduğunu, babasının karışmadığını fakat annesinin dediğinin olduğunu belirtmektedir:

“Annem tarafından bu engelleri hep gördüm. Bisiklete binemezsin, sokağa çıkamazsın, erkek çocuklarıyla top oynayamazsın, yok dantel örmen lazım, çeyiz düzmen lazım, başını kapatman lazım, bunları annemle çok yaşadım. Yalnız babam her seferinde derdi, benim kızım erkek gibi kız, pantolonda giyer, erkeklerle de oynar, karışma derdi. Ama tabi hep annemin dediği olurdu.”

K6, ailesinden baskını dini öğretilerle başladığını ifade etmektedir. 13 yaşındayken ailesinin zoru ile Kur’an kursuna gittiğini, ardından da kapanmak zorunda kaldığını belirtmektedir :

“Yani beni 13 yaşında yatılı kuran kursuna gönderdiler zaten ondan sonra başladı. Artık kuran kursunda okuyorsun, kızsın, kapalısın, konuşma, yapma, 13 yaşında başlayan bir psikolojik şiddet.... .. Sürekli olan bir şey zaten. Kızsın sen, kimseyle konuşma, başını ört, boya sürünme. Bunlar onlara göre yanlış şeyler, sigara içme. Kadın kısmı sigara içmez, sürekli tepki zaten.”

Ailesinde kız ve erkek çocuk ayrımı olduğunu, kadınlara/kızlara uygun davranışlar konusunda baskılar olduğunu K7 şu şekilde ifade etmektedir:

“Mesela bir iş yapıyorsun, bu işi kızlar yapmaz, gelin oldun bu sefer gelinler yapmaz bunu. Sen kızsın ayıp, sen kızsın kötü, sen kızsın adın çıkar, buraya gitme laf verme, şunu yapma. Kızsın dediler. Çok giyinme süslenme, kime karşı giyiniyon, kime süsleniyon, senin adın çıkar. Bir de anne babalar genelde bizim oralarda oğlanlara çok değer verirler. Kızlara hiç değer vermezler. Mesela ne olursa oğlanlara, mesela bir şey alınacaksa benim oğlumun olsun, aman kız gitsin, evlenecek zaten, kocaya varacak. Genelde böyle.”

Ailesinden sürekli evlenmesine yönelik baskı gördüğünü, kız çocuklarına değer verilmediğini, mal mülk gibi maddi kaynakların erkek çocuklarına aktarıldığını ifade eden K8, şu şekilde belirtmiştir:

“...Burada bile o söylediklerini bırakamıyorum. Atıyorum etek giymek, açık saçık giyinmek, kısa kollu, dar giyinmek, mal para, ya şöyle söyleyeyim para, ev var mesela hiçbir şekilde ondan talep edemezsin, bankada paraları var ondan talep edemezsin, kızsın geri duracaksın. Hiçbir şekilde hiçbir şeyden yararlanamadım ben. Hatta çalışıyorum diye annemin 5 lira harçlığı elimden aldığını biliyorum ben bayramda o zaman erkek kardeşimin iş yeri kapanmıştı annem aldı elimden. Erkek çocuğu el üstünde maddi manevi, kardeşim 28-29 yaşında bankada yüklü parası var, bir mesleği var, evi var, arabası var, herşeyi var, hiçbir sıkıntısı yok. Ama ben olayım, ablam olsun, ablamın eşinden dolayı maddi durumu iyi ama o da kocasından dolayı sıkıntı çekiyor, istemediği bir evliliği sürdürüyor. Annemin çenesi yüzünden istemediği bir evlilik yaptı. Çünkü annem bize 15 yaşından beri evlenin, evlenin diye baskı yapıyor. Herkesin çocuğu evleniyor, siz evde kaldınız diyordu. O da öyle dayak yiyip oturuyor, şimdi dayak yok ama huzuru yok. Bana da evlen diye baskı yapıyordu, bende karşı geldiğim için böyle oldu. Sonucu kötü olan biriyle görüştüm, subaydı, kandırdı, dolandırdı, gitti. Ben onun acısını çekiyordum. ...Bizim tek sıkıntımız evde temizlik ve çalışmamdı. Herkesin çocuğu çocuğu evleniyor, sen neden çalışıyorsun. Bir de avm de çalışıyorsun, vardiyalı sistem, eve gelmen 23.30 oluyordu. Sen bizi rezil ediyorsun diyordu. Vay karşının kızı evlendi sen hala evlenmedin 31 yaşındasın. Üstteki komşu bunun kızı 31 yaşında ama hala evlenmedi diye dedikodu ediyor diyordu. Biz elalem için yaşıyorduk.

Araştırma kapsamında görüşülen kadınlarda, evlenmeden önce kadın/kız olmaktan dolayı çeşitli baskılara maruz kaldıkları, evlendikleri dönemde de evli kadınının nasıl davranması konusunda ailesinden de kısıtlamalar yaşadıkları, bekar olanlara evlenme yönünde baskılarda buldukları görülmüştür. Ailenin kadın üzerindeki kontrolünün boşanmadan sonra da devam ettiği görülmüş olup K5, “dul kaldıktan” sonra ailesinin baskısını arttırdığını ifade ediyor :

“Tabi ki. Tabi ki evet, inanılmaz çok sebepten dolayı her türlü şiddete maruz kaldım. Bireysel yaşama kararı aldığım da bu böyle olmuştu zaten. İşte sen hani eşinden ayrısın, zaten dulsun. Ne yapacaksın bizden uzaktasın göz önünde değilsin çok şeyler yani. O yüzden bana özgür kız diye sıfat taktılar. Onun nedeni farklıydı tabi ben bunları aileme anlatamadığım için ki zaten beni anlamış olsalardı daha farklı olurdu. Onlar eşinden ayrılan bir kadının anne, babanın dizinin dibinde oturup ikinci kez evleneceği günü beklemesi, bu süreç içerisinde eve bağlı kalması, hani çalışma, kişisel özel bakım kesinlikle kabul etmiyorlar yani kültürde yok böyle bir şey ama ben tam tersi olduğum için, onların her hayır demesinde ben bir karar aldım hayatımla ilgili, her koşulda o kararların arkasında kaldım, doğrularımı. Doğrularımın peşinden gittiğim için aykırı geldi onlara, o yüzden özgür kız dediler.”

Kadınların aileleri tarafından kısıtlanmaları konusundaki önemli bir konuda eğitimidir. Araştırmaya katılan kadınların eğitim durumlarına bakıldığında yoğunluğun ilkökul mezuniyetinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların ifadeleri, ailelerin kız çocuğun eğitimi konusunda ataerkil düşünceleri devam ettirdiği ortaya çıkmıştır. yaşamının büyük çoğunluğunu batıda geçirdiğini fakat ailesinin kökeninin doğu olduğunu ifade eden Ç1, kendisinin okutulmadığını ama şimdi durumun değiştiğini söylüyor:

“Mesela önceden kızları okutmazlardı ama şimdi okutuyorlar. Mesela bize okul yakındı, 2 gidiyor 3 gün gitmiyordum okula. Babaannem göndermiyordu okula, çalışıyorduk, kimse olmadığı için. Geç gidiyordum okula, kaçıırıyordum dersleri, sonra gidemiyordum zaten. Öğretmen soruyordu hep neden gelmiyorsun diye ama. Çocuklara anlatıyorum şimdi gülüyorlar bana. Siz şimdi her şey var okuyun diyorum. Herkes okuyor, herkes meslek sahibi olmuş. Biz benim çağında karşı gelemezdik hiç. Mesela benden küçük erkek kardeşimin bile baskısı vardı üzerimizde. Şimdi o kızlarını okutuyor mesela. Soruyorum niye okutuyosun kızlarını diye, aman abla sen hangi çağda yaşıyorsun diyor. O, o zamandı diyor, sen hatırlatma diyor. Fiziksel şiddet hiç görmedim ama okutmadılar o içimde kaldı.”

Ç2, ailesinin “Kız çocuğu okuyup da ne olacak, aman zaten evlenmeyecek mi, ne gerek var okumasına baskısı, evlense çalışacak mı?” diyerek kendisini okutmadığını belirtmiştir.

K5 okuma konusunda kendisinin çok istekli olduğunu fakat ailesinin kendisini okutmadığını belirtip ekliyor :

“Tabi ki tabi ki. Eğer o baskı olmamış olsaydı ya da benim yaşantımda engel olmamış olsaydı ben çok farklı noktada olurum, emin olun olurum. Çünkü benim öğrenme gibi bir isteğim var. Kaç yaşında olursanız olun, yeter ki o isteğe sahip olun. Kendimi geliştirdim, onlar kadar dar düşünceli değilim en azından. Bunların hepsi kadın olmam, eşimden ayrılmış olmam, bireysel yaşama isteğim aileye aykırı geldi. Çok engellemeye çalıştılar, her yönden engellemeye çalıştılar. Baba olarak, erkek olarak, abi olarak, anne olarak, biz büyüğüz, biz atayız diyerek tabiki çok engel oldular.”

Araştırmaya katılan kadınlar, ailelerinin bu tutumlarına yönelik tepki koyma ve direnme şeklinde tutum sergilemişlerdir. Katılımcılardan 3’ü tepki koyduğunu, direndiğini belirtirken 3’ü de ailesinin dediğinin olduğunu, nasıl karşı koyacaklarını bilmediklerini, çevrelerinde karşı koyan kadınların da olmadığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan kadınlar, çevredeki kadınlardan kendisi gibi engellenme ve baskı yaşayan kadınlar olduğunu, bunun abla, kardeş gibi yakın çevresinde de olduğunu, aynı zamanda yaşadıkları mahallede de bunlara şahit olduklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan kadınlardan 3'ü mahallesinde böyle şeyler olduğunu, 4'ü ailesinde olduğunu, 2'si de duymadığını belirtmiştir. Katılımcılara çevredeki kadınların tepkisi sorulduğunda genel olarak cevapların “sessiz kalmak”, “kabullenmek” olduğu, bir diğer olarak da baskıdan kaçmak için evlenmek olduğu görülmüştür. Katılımcılara bu durum ile ilgili düşünceleri sorulmuş olup alınan cevaplar çeşitlidir; “sığınmaevine gitmesini söyledim” cevabını veren 2 kadın vardır, aynı zamanda kadınlara cesaret vermeye çalıştığını ifade eden 2 kadın bulunmaktadır. Çevresindeki kadınların şiddete maruz kaldığını gören kadınlar erkeklere karşı güven problemi oluştuğunu (3 kadın) ifade ederken, annesini hatalı bulan 1 kadın bulunmaktadır.

5.2.2. Kadınların Eşlerinden Maruz Kaldıkları Şiddet

Sığınmaevinde kalan ve sığınmaevinden hizmet alıp ayrılan kadınlara eşinden maruz kaldığı şiddetin türlerini öğrenmek soru yöneltilmiştir. Kadınlar maruz kaldıkları şiddeti açıkça tanımlayabilmişlerdir. Çalışmaya katılan kadınların hepsi şiddete maruz kalmış olup şiddet türleri arasında farklılıklar olmuş ya da birkaç şiddet türüne birden maruz kalmışlardır. Araştırma kapsamında ortaya çıkan şiddet türleri yoğunlukla fiziksel şiddet, psikolojik şiddet ve ekonomik şiddettir. Cinsel şiddet hakkında katılımcılar çekimser davranışlar sergilemiştir. Araştırmaya katılan 10 kadın fiziksel ve psikolojik şiddet mağduru, 7 kadın ekonomik şiddet mağduru, 2 kadın cinsel şiddet mağdurudur.

K3, evliliği süresince şiddet gördüğünü fakat çalışmaya başladıktan sonra eşinden gördüğü fiziksel şiddetin boyutlarını şu şekilde aktarmaktadır:

“Daha sonra işe başladıktan sonra bunda biraz kıskançlık doğdu. Kıskançlıkla başladı zaten. Son zamanlar dövmeyle başladı. Sözel şiddet hep vardı zaten. Sonra bunu şiddete başvurdu. Çok dövüyordu. Dövdiğünde kapıyı pencereyi kitliyip öyle dövüyordu yani öyle söyleyim. En son dövdiğünde ben iki gün İstanbul da hastane de yattım. O kadar çok kötü dövmüştü. İç kanama falan geçirmiştım, karnımı falan bayağı bi

tepiklemişti, sorunlar yaşadım.... Bu 5-6 ay devam etti hani şöyle söyleyeyim 1 hafta iyiysek bir hafta kavga, hani böyle iki kişi oturup anlaşamıyorduk. Hani ben anlatmaya çalıştıkça o tersliyordu. Ne biliyim hep kendi tarafından düşünmeye çalışıyordu. Ben onu da dinliyordum kendimi de ifade ediyordum ama o öyle değildi sinirleniyor, dövüyordu.(sesi üzgün)..."

K4 eşinin kendisine, ilk evliliğinden olan çocukları ile aralarında tartışma yaşanmasından dolayı şiddet uyguladığını, şiddetten sonra çocuğunu düşürdüğünü şu sözleri ile aktarmaktadır:

"Şuan ki eşimden 2 kere ağır bir şekilde dayak yedim. Birinde yeni evliydik, işte 4 yada 5 aylık evliydik. Çocuklarını getirmişti. Bir şey yüzünden sürekli aşağılıyorlardı beni, annelerinin anneannelerinin laflarıyla. Artık kaldıramaz hale geldim ben kapıyı çarptım, eşimde hiç benden yana konuşmuyor diye kapının camına vurdum sinirlenip, cam dağıldı. Camlardan biri çocuğun koluna gelmiş, orada kendince haklı ama ben kendime hakim olamadım. Ya gözüne gelseydi, ya boğazını kesseydi, bilmem ne falan diye geldi, tekme tokat saldırdı bana. Zaten problem vardı belimde, tedavi görmüştüm hatta kendisi götürmüştü, ilaç falan vermişlerdi enjekte edilmişti. Yeniden nükettti, bir hafta falan hiç ayağa kalkamadım. Çok kötü dövdü o zaman. Bir kere o zaman dövdü. Bir kerede ölen çocuğuma Berkay'dan öncekine hamileydim o zaman dövdü. Yine aynı oğlu kapıdan içeri girdi. Annesi, filiz ablan hamileymiş ama çocuk başkasındanmış diye şey yapmışlar. Ben bu çocuğu istemiyorum, bu çocuk dünyaya gelmeyecek diye saldırmaya kalktı. Bende sen ne diyorsun diye ona atarlanınca sen karışma diyerek eşim bana tokat falan atmaya başladı. Kayınvalidem falan da vardı. Bende dedim ki düşük falan yapsam hiç mi düşünmüyorsun, tamam o çocuğun ama benim karnımdaki de senin çocuğun dedim bağırdım çağırdım, odaya kilitledim kendimi sabaha kadar ağladım. Zaten ondan sonrada çok geçmedi 15-20 gün sonra falan karnımdaki çocuğun öldüğünü öğrendik. 3-3,5 aylık falan hamileydim."

Büyükşehirlerden birinde yaşamını devam ettirmiş ve üniversite eğitimi almış olan K1 evlendikten sonra bütün geçmişini sildiğini şu sözleri ile aktarmaktadır:

"Maddi, manevi kimseyle görüşürmez. Geçmişimi sildim. Geçmişte ben hiç yaşamadım sanki. Ben onunla birlikte olduktan sonra doğdum gibi. Öyle."

Şiddet birçok türde ortaya çıkmaktadır. Araştırmaya katılan kadınlar şiddet türlerinden sadece birine maruz kalmamış şiddet türleri çoğunlukla iç içe geçmiş şekilde ortaya

çıkılmaktadır. Fiziksel şiddet gördüğünü ifade eden K1 eşinden gördüğü ekonomik şiddet ile ilgili şu sözleri ile aktarmaktadır:

“Ama hani ben bir kere çıkıp bir şey almamışımdır çocuklarıma. Her şeyin kuruş kuruş hesabını vermişimdir. Yanıma verir para ama nereye gitti hesabını sorardı. Yani genelde bana verir hani tutmam için gibi, aradan bir ay geçince ister, ihtiyacı olur veririm gibi.”

K4 eşinden gördüğü ekonomik şiddeti gördüğünü, ailesinin verdiği harçlıklar olmasa zorlandığını şu sözleri ile aktarmaktadır:

“Bizde şöyle bir şey vardı. Benim pantolona mı ihtiyacım var, zaten onun cebinde genelde ekstradan bana harcamak için para olmazdı. Olduğu zaman gider beraber alırdık, olmadığı zaman onun dışında da ben annelere gittiğim zaman annem harçlık olarak verdiği için işte ben harcamazdım ya ayakkabı alırdım, ne biliyim şuan giydiğim montu bile işe başlayınca annem aldı bana, annem verdi parasını. Alışverişe mesela hani tek başıma gitmezdim ama markete gönderdi beni, fişini getireceksin derdi, o fiş gelmediği zaman problem, ya da tek tek hesaplattırırdı, şuna ne kadar verdin, nereye ne harcadın diye. O kadar uzun süre evli kalmış olmamıza rağmen al şu parayı da harçlık yap dediğini hiç görmedim.”

Katılımcılar cinsel şiddetle ilgili olarak cevap vermekten kaçınmışlardır. Cevap veren iki kadından biri cinsel şiddet görmediğini fakat eşi ile birlikte olmak istemediğinde psikolojik şiddete maruz kaldığını belirtirken, diğeri evliliğinin ilk dönemlerde cinsel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir.

K4, *“Cinsel şiddet yaşamadım, allah var yukarıda yaptı demem. Ben istemiyorum dediğim zaman zorlamazdı ama nolurdu 2-3 gün afrasından tafrasından, çenesinden durulmazdı, sürekli bir işneleme.”*

K1, *“Cinsel şiddet de ilk başlarda vardı. Hani evliliğimiz böyle pat diye oldu ya, çocuk doğana kadar ki zaman vardı o da. O güvensizlik gidene kadar. Ama sonra geçti.”*

5.2.2.1. Eşin Şiddet Uyguladıktan Sonraki Tavrı ve Kadının Şiddete Tepkisi

Kadınlar eşlerinin şiddet uyguladıktan sonra çoğunlukla pişman olduğunu (4 kadın), bir şey olmamış gibi davranmaya çalıştığını (1 kadın), pişman olmadığını (1 kadın), kendisini suçladığını (2 kadın) belirtmişlerdir. Aynı zamanda şiddet uyguladığından dolayı kadının suçlandığını da ifade etmişlerdir.

Şiddetin boyutunun anlaşılması açısından iki evlilik gerçekleştiren, ilk evliliği şiddet sebebiyle biten K7 'nin ifadesi önemlidir:

“İlk eşimse vurduğuna pişman olmaz, vurdukça vurası geliyordu onun. Sanki düşmana vuruyordu.”

Eşlerinin kendilerini suçladığını belirtilirken, bunun temelinde de kıskançlık ve kadının davranışlarından memnun olmama olduğu görülmüştür.

K5 ,*“Çok çok bahaneler vardı. Hani işte benim inat ettiğimi, benim fikirlerimi değiştiremediğini, bundan dolayı öfkelendiğini çok dile getirirdi. Elimde avucumda tutamıyorum seni diyordu bana, aklına yattığını yapıyorsun diyordu. Ben mesela bugün temizliğe gidicem diyordum, hayır demiş olsa bile ben o temizliğe gidiyordum, paramı da alıp geliyordum. Ona karşı koyardı fakat beni gitmekten, o işi yapmaktan engelleyemezdi. En büyük nedenimizde buydu zaten hep bunu söylerdi.”*

K6, *“Genelde benim tepkimi, senin yüzünden oluyor diyordu, yok kafanı kaldırıyon, yok onunla konuşuyon, yok ona meraba diyon, genelde böyle hep beni suçluyordu.”*

Kadınlar, eşlerinin şiddet uyguladıktan sonraki tavırları hakkındaki düşünceleri, genel olarak pişman olma durumlarını gerçekçi bulmadıkları çünkü sürekli aynı şeyin tekrarlandığı yönündedir. Bir diğer olarak da “dövmek için bahane aradığını” düşünen kadınlar da vardır. Kadınların şiddet gördükten sonraki tepkisi ise farklılaşmaktadır. Katılımcılar çoğunlukla konuşmadığını, uzaklaştığını belirtmişlerdir. Katılımcı kadınlardan 1'i daha azimle mücadele ettiğini ifade ederken, diğeri ise şiddetten daha az zarar görmek için eşinin istediği gibi davranmaya başladığını ifade etmektedir.

K5, şiddetten korktuğunu fakat daha çok azmettiğini ifade etmiştir:

“Daha çok azim doğuyordu içime, hani tamam korkuyordum ama asla da vazgeçme taraftarı olmadım. Dediğim gibi doğru neyse o benim doğrumdu. Kaybetsem de sonuna kadar mücadele etme taraftarıyım.”

K3, eşinden uzaklaştığını, paylaşımında bulunamadıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

“Ondan böyle şiddet gördükçe insan ister istemez uzaklaşıyor. Bir oturup konuşamıyorsun ki. Anlaşamıyorduk. Bende konuşmak istemiyordum artık. Aynı yatağa bile girmek istemiyordum. Ben böyle yapınca o daha çok sinirleniyordu. Benim onunla aynı yatağa girmediğimi, özelimizi falan bütün ailesine, benim aileme anlatıyordu. Ama kendi yaptıklarını hiç anlatmıyordu.”

K1 ise şiddet görmemek için eşinin istediği gibi davrandığını, sustuğunu şu şekilde ifade etmiştir:

“Başlarda bilmediğim için ben normal tavrımdaydım. Ama sonradan onu öğrendiğim için, neye kızıyor, neye kızmıyor, ne yaparsam kızıyor, mesela ben ona bakıyorum, arka tarafında bir adam varmış görmüyorum ama bana sen kime bakıyorsun diye döven bir insan. O yüzden artık kafamı yerden kaldırmayan, kıyafetime dikkat eden, kiminle ne konuştuğuma dikkat eden, oturduğuma, kalktığıma, sustuğuma, güldüğüme, işte her şeye, evin içinde adım atarken kendi evimin içinde böyle rahat giyinmem. Buna dikkat ederim. Her şeye dikkat ederim. Aman sorun çıkmasın diye. O yüzden sustum.”

5.2.2.2.“Kadın” Olmaktan Dolayı Eş Tarafından Engellenme

Çalışmaya katılan kadınlara eşi tarafından, “kadın” olmasından dolayı engellenme, baskı durumu yaşayıp yaşamadığı sorulmuştur. Görüşme yapılan kadınlardan 10’u çeşitli türlerde baskı ve engellenme yaşadığını belirtirken, 1 kişi baskı ve engellenme yaşamadığını fakat şiddet görmesinden dolayı kendisinin eşi ile birlikte bir şey yapmak istemediğini ifade etmiştir. Engellendiğini belirten 5 kadın, eşinin kılık,kıyafet ve makyaj konularında baskı yaptığını, 2 kadın dışarıya çıkmasına izin vermediğini, 1 kadın çalışmasına izin vermediğini, 2 kadın aile ve çevresi ile iletişim kurmasına izin vermediğini belirtmiştir.

K5 eşinin özellikle kılık-kıyafetine çok karıştığını, kapanması için baskı yaptığını fakat kendisinin direndiğini şu sözleri ile ifade etmektedir:

“ Tabiki yani kıyafetim bile, ona bile müdahale ediyordu. Ben kısa etek giyemezdim, kollarım, omuzlarım, boynum gözükmeydi gibi. Elinden gelse kapatacağı ama ben başörtüye karşı olduğum için. Onun da mücadelesini vermedi değil. Karşılıklı onun da mücadelesini verdik. Fakat ben başörtüye karşı bir bayanım o konuda da mücadele ettik. Çok çok direndim.”

Ailesinden de baş örtüsü konusunda baskı gördüğünü ifade eden K4 annesinin zoru ile kapandığını, eşinin de başını açmasına izin vermediğini, hamile kaldığı dönemde kilo almasından dolayı pardösü giymeye başladığını, daha sonra hiç çıkaramadığını şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Makyaj yaptırmazdı, zaten evlenmeden annem tantana yapıyordu başını kapatcağın, başını kapatcağın onunla evlendikten sonra zaten hiç açma gibi bir olay olmadı. Pardesü giydim ben, hamile kalınca hani çok kilo aldım ben her tarafım belli oluyor diye ben pardesü istedim. Sonradan zayıflayınca tunik giymeye başladım. Pardesü giyeceğsin diye yeniden baskı yapmaya başladı. Giydiğin kıyafetler dar olmayacak, kalçalarını kapatacak, o tarz şeyleri vardı yani.”

Eşin aileden öğrendiği davranışları, kendisine yansıttığını belirten K1, eşinin çalışan bir kadınla asla evlenmeyi düşünmediğini, kayınvalidesinin de idare etmesi yönünde kendisine tavsiye verdiğini şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Tabi tabi. Zaten kadın şunu yapmaz, bunu yapmaz diye o öğretmenlerle büyümüş, doğu insanı. O yüzden hani mesela çalışan bir kadınla evlenmem diyormuş daha önceden. Farklı düşünüyorlar. Neyse işte benimle evlendi. Çok büyük konuşmuşum böyle oldu falan. Ama şey yani kadın dediğin susar, oturur, adam dediğin istediği her şeyi yapar. Kayınvalide de bana aynı şeyi yaptı. Kızım işte napcağın, idare ediceğsin, susup oturcağın, kadınsın, ben zamanında neler gördüm, işte elinden tutar bi kadın getirirdi, ben onlara hizmet ederdim filan. Yok anne derdim, ben bunu kabul ediyorum falan filan ama o kadar da değil derdim. Hani kabul etme lüksüm yok. Öyle yani.”

Eşinin nereye gittiği konusunda yoğun baskı yaptığını, ayrı hareket edemediklerini belirten K4, eşi olmadan dışarı çıkamadığını, eşinin kızını da bu şekilde yetiştirdiğini şu şekilde ifade etmektedir:

“...biz zaten ben işe başlayana kadar çok nadirdir çarşıya kendi başıma çıktığım veya kızımı görmeye gittiğim. Her yere beraber gideriz. Millet onu demesin, ya şu perdenin güneşliğini açtırmazdı ilk evlendiğimizde, perdeler sürekli kapalı dururdu. Çöp atmaya gidiyorsan ben çöp atmaya gidiyorum diyeceksin, bakkala ekmek almaya gidiyorsan ben ekmek almaya gidiyorum diyeceksin, öyle bir yapısı vardı. Ki hala da öyle kızını da öyle yetiştiriyor.”

K6 eşinin çok kıskanç bir yapısının olduğunu, kıskançlığından dolayı erkek kardeşi ile görüşmesine bile izin vermediğini şu şekilde ifade etmektedir:

“Yani kardeşimle bile oturup kucaklaşamıyordum. Sen kadınsın, kardeşin erkek sonuçta kucaklaşamazsın, eniştelere merhaba diyip elini uzatamazsın. Böyleydi sürekli.”

Katılımcı kadınlardan 4’ü eşinin bu engelleme ve baskılarından dolayı sözel ve fiziksel şiddet gördüğünü, şiddet görmesinde ailesinin istediği gibi davranmaması ve giyinmemesinin etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılardan sadece 1’i şiddet görmediğini ifade etmiştir.

K5, eşinin ailesinin dediklerine uymadığından şiddet görmesini şu şekilde aktarmaktadır:

“Tabi ki. Çünkü onun ailesi, ailesindeki abilerinin eşleri hep kapalıydı. O ailede açık, makyajlı, bakımlı, giyinmeye dikkat eden tek kadın bendim. Dolayısıyla o ailede de göze batıyordum diğerlerine bakınca. Eşime söylüyorlardı artık belirli bir zaman oldu kapansın, şunları giymesin, ben düşüncelerimi orada da belirtiyordum herhangi bir konuda sohbet ederken, onlara farklı geliyordu. Çünkü onlar benim açımdan düşünmüyorlardı. Çünkü dediğim gibi hayatlarında hep birileri yönlendirmiş. Eşim olmasa büyük abisi, o olmasa küçük abis, 6 kardeş oldukları için. O bile aykırı geliyordu onlara. Eve de geldiğimizde de zaten sen bu cümleyi kurdun onlar bu şekilde algıladı. Ben sana söylüyorum başını kapat, en azından gidince kapat. O da benim özümeye aykırıydı, insanları kandırmak gibi bir şey o. Niye bile bile yapayım ki ben. Bunlardan dolayı tartışma yaşıyorduk yani şiddete kadar gidiyordu.”

Şiddet gördüğünü belirten 4 kadından 3'ü daha sonra eşinin istediği gibi davranmaya başladığını ifade etmiştir.

Eşinin düşüncelerinin, annesinin düşünceleri ile uyuşmasından dolayı ailesinden destek göremediğini belirten K5 çözümü eşinin istediği gibi davranmaya başlayarak bulduğunu belirtmiştir:

“E kabul ettim. Çünkü annemde onun kafasındaydı mecbur o ne isterse onu giyiyordum, ya da kendisi gidiyor kafasına göre ne beğeniyorsa onu. Onun beğendiği, onun aldığı şeyleri giyiyordum.”

5.2.2.3. Şiddetin Sebebi Kadın Olmak mı?

Araştırmaya katılan kadınların hem kendileri hem de çevrelerindeki kadınlar bir şekilde şiddete maruz kalmışlardır. Katılımcıların bu durumun kadın olmakla ilgili olup olmadığı hakkında ne düşündüğünün anlaşılmasına çalışılmıştır. Katılımcıların çoğu şiddete maruz kalma sebeplerinin kadın olmalarından olduğunu belirtirken, eğitimsizliğin, güçsüzlüğün ve işsizliğin de bunu etkilediğini belirtmektedir.

Şiddetin kadın olmadan kaynaklı olduğunu belirten 5 kadın, güçsüzlükten kaynaklı olduğunu belirten 2 kadın, eğitimsizlikten olduğunu belirten 2 kadın, sahipsizlikten ve işsizlikten olduğunu belirten 1 kadın bulunurken “şiddet gören neden biz?” diye cevap veren 1 kadın bulunmaktadır.

K2, partnerinden hamile kalmış ve bıçaklı saldırısına uğramış, ardından sığınmaevine gelmek zorunda kalmıştır. Şiddetin sebebinin kadın olmaktan olduğunu şu şekilde belirtmektedir:

“Evet. Mesela benim durumumda ben kimseye söyleyemedim çünkü ben kadını sen yapamazsın ama erkek yaparlar derlerdi çünkü bizde kötü kadın damgası yapıştırılıyor.”

K6, da şiddet görenlerin sadece kadınlar olduğunu ifade ederek şiddetin kadın olmakla ilgili olduğunu onaylıyor:

Bence var. Çünkü erkeklerin belki sadece yüzde bir kişisi şiddet görüyor ama kadınların yüzde doksan dokuzu şiddet görüyor maalesef.”

K9, kadın olmakla ilgisi olduğunu savunurken erkeklerin kadınlardan fiziksel olarak daha güçlü olduğundan şiddette uğramadıklarını düşünüyor:

“Yüzde 80-90 kadın olduğumuz için yaşıyoruz. Erkeklerde şiddet görüyor ama onların hem fiziki hem nasıl diyim beyin olarak bizden farklılar. Biz bira daha naif, zayıf olduğumuz için, kendimizi de böyle gösterdiğimiz için daha çabuk eziliyoruz.”

K5, erkeklerin, kadınların bir çok işi yapabileceğini kabullenmediğinden bu durumun oluştuğunu şu şekilde açıklıyor:

“Tabi ki. Yani çoğu zaman düşünüyoruz bunu bir erkeğin yapabileceği şeyi biz de yapabiliriz. Ki yapıyoruz da zaten. Fakat bu fikri bir erkeğe kabullendirmek de mesele. Düşünüyoruz tabi ki illaki düşünüyoruz. Niye erkek sığınmaevi yok, niye erkek şiddete maruz kalmıyor. Şiddeti desteklediğimizden değil. Ama şöyle dönüp baktığımız zaman şiddet eşittir kadın. Hiç erkek görmedik.”

K4, şiddetin eğitimsiz olmakla ilgisi olduğunu düşünüp eğitilmiş olması halinde şiddete maruz kalmayacağını düşünmektedir:

“Kadın olduğumuz için değil, eğitimsiz olduğumuz için yaşıyoruz biz bunu. Yani ben okumuş olsaydım, üniversite bitirmiş olsaydım, her türlü işim olsun, çevrem olsun açık bir insan olsaydım o çevreden bir insanla evlenirdim. Çok bu kadar büyük sorunlar yaşamazdım. Okumuş insanlar sorun yaşamıyor mu tabi ki yaşıyor ama belirli bir düzeyde kalıyor onlarınki. Konuşarak tartışıp çözebiliyorlar, bizde o yok. Bizim çevremizdeki erkekler aynı sistemde yetiştikleri için direk dayakla savunmaya geçiyorlar kendilerini.”

K9, şiddetin kadın olmaktan dolayı olduğunu onaylarken şunları eklemektedir:

“Evet diyoruz, biraz da işsizlikten, sahipsizlikten.”

K3, neden şiddete maruz kalanların kadınlar olduğunu sorguladığını ifade ediyor:

“Yani, hepsi şiddet demeyelim de ama o his oluyor. Neden biz diyoruz. Bazen oturuyorken bu his oluyor. Bazen oturuyorken diyoruz neden biz? Neden bütün kahrı kadınlar çekiyor diye düşünüyoruz oluyor bu. Çocuklu olsun falan, yine büyütme hep kadının üstünde. Bazen yattığımda ben neden buradayım diye düşünüyorsun.”

K1, kadın olmaktan dolayı olduğunu onaylarken, güçsüz olmalarında toplum öğretilerinin etkisi olduğunu şu şekilde açıklıyor:

“Evet. Yani öyle. Yani güçsüzlükten kaynaklı. Toplumun getirisi. Öyle bir öğretilerle büyümüşüz. Ne kadar vasfın olursa, eğitimin olursa... hani hep diyorlar ya, okuyun, elinizde iş imkanınız olsun, işte kocaya bağımlı kalmayın, ayaklarınız üstünde durun. Ben bütün bunlara sahiptim. Arkamda ailemde vardı. Ama o öğretilerden kaynaklı herhalde. Belki hiç böyle bir korkuyla karşılaşmadığım için ben susmayı tercih ettim. Aslında çocuklarıma bakabilecek durumdaydım. Ailem zaten ben hiç çalışmasam bakar. Ama sustum. Kadın olduğumuz için yani hepsi.”

5.2.2.4.Ailenin ve Çevrenin Şiddet Olayına Karşı Tepkisi

Araştırmaya katılan kadınlara şiddete maruz kaldığını aileleri ve çevreleri ile paylaşma durumu hakkında sorular yönetilip kadınların çevre ve ailesi ile iletişimi aynı zamanda şiddeti paylaşabilme, destek alabilme durumları anlaşılmaya çalışılmıştır. Katılımcı kadınlardan, ailesi ile şiddet olayını paylaştıktan sonra, ailesinden destek gören sadece bir kadın vardır. Ailesine hiç anlatmayan 4 kadın, evlilik dışı hamile kalmasından dolayı ailesinden tepki gören 2 kadın vardır. Şiddeti paylaşabilen kadınların 3’ü ise ailesinin normal karşıladığı anlaşılmıştır.

Üniversite eğitimi gören ve birlikte yaşadığı partneri tarafından hamile kalmasından dolayı ailesinden gördüğü tepkiyi K2 şu sözleri ile aktarmaktadır :

“Annem ağza alınmayacak birçok şey söyledi. Benle bir süre hiç konuşmadı. Bu sürede buradaki bir aile dostumuzla görüştü onun aracılığı ile bana fikirlerini ilettiler ve sonra buraya başvurmaya karar verdim.... Çok kötü karşıladılar, ben 3.5 aylık hamileyken öğrendim anneme de 4 aylıkken söyledim. Sonra da kaçmak zorunda kaldım.”

Eşi ile hamile kaldığı için evlenen, evlendiğinden bir süre ailesinin haberi olmayan K1, ailesinin şiddet gördüğünü tepkilerinden anladığını, kendisinin açıkça söylemediğini şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Yani hiç böyle anlatmadım... Ama böyle garip tepkilerimden, eskiye göre farklı davranışlarımdan bir şey olduğunun farkındalardı. Ama ne olduğunu kestiremiyorlardı. İşte anneme de şiddet olduktan sonra anladı, hep böyle bir gel, gel gel diyorlar. Boşan gel diyorlar.”

ailesi ile şiddet durumunu hiç paylaşmadığını, bunun sebebinin de babasının sağlık durumu olduğunu ifade eden K5 şu sözleri ile aktarmaktadır :

“Hayır şiddete maruz kaldığımı hiçbir zaman söylemedim. Bilsinler de istemedim. Çünkü babam koah hastası, makineye bağlı yaşıyor. Söylesem direk babamın kulağına gidecekti. O yüzden babamı üzmemek adına bu tür şiddete maruz kaldığımı bilmiyorlar. Ben hiç söylemedim ama ben kuruluşa giriş yaptığım dönemde bir tebliğ gitmişti, büyük ihtimalle o tebliğle öğrendiler.”

Ailesinin zoru ile evlenmek zorunda kalan K3 şiddet gördüğünden haberi olduğunu fakat ailesinin tepkisinin şiddeti normal görmek şeklinde olduğunu şu sözleri ile anlatmaktadır:

“Ailem şiddet gördüğümünden haberdardı... Normal karşıladı. Hepimizin de sorunu var diyordu. Hepimizin benzer sorunları var şeklinde tepki verdiler. Onunla da konuşuyorlardı hani uzaktık yani. Onlar burada (Ankara), biz İstanbul'daydık. İlla ki göremiyorlar yani hani Ne olup ne bittiğini görmüyordu. Telefondan anlatılanlar kadar.”

Ona da söylüyorlardı iyi olun, iyi olun diye ama tamam tamam diyordu eşim, biz iyiyiz, şöyle böyle, geçiştiriyordu eşim. Ondan sonra yine aynı.”

Kadınların şiddet olayını ailesi dışında çevresi ile paylaşma konusunda sorulan sorulara cevapları, çevreyle paylaşımın daha çok olduğunu göstermiştir. Kadınların bu konudaki düşünceleri şu şekildedir: evden çıkamadığı için kimseyle paylaşamayan 2 kadın, komşuların duyduğunu fakat müdahale etmediklerini belirten 1 kadın, destek olan kimse olmadığını belirten 1 kadın, iş arkadaşları ile paylaşan 3 kadın, kızının öğretmeniyle paylaştığını belirten 1 kadın olduğu ortaya çıkmıştır.

Eşinin evden çıkarmadığını belirten K6 şiddeti paylaşabilme durumunu şu şekilde anlatmaktadır:

“Yani arkadaşlarım vardı ama sadece çocukların okuluna gidebilsem görüşebiliyordum. Kimseyi eve çağırımıyordum çünkü istemiyordu bende kimseye gitmediğim için paylaşımıyordum.”

Kasiyer olarak çalıştığını ifade eden K3, kimseyle paylaşamadığı için işyerinde hatalar yapmaya başladıktan sonra durumunun fark edildiğini şu sözleri ile anlatmaktadır :

“Haberdar olanları vardı. Çalıştığım yerde, iş yerimden samimi arkadaşlarım vardı. Onlar biliyordu. Onlarla zaten aynı mahalledeydik, benim işyerime çok yakındı evim. Zaten mahalleli eşimi tanıyordu. Beni de eşi olduğum için çok severlerdi. Markettekiler falan gittiğimde hep konuşurduk. Zaten anlatamayınca bir süre sonra patlama oluyor, o çok kötü bir şey. Anlatamıyorsun, için sıkılıyor, çalışıyorsun, kendini işe veremiyorsun yani ben işe veremiyordum artık kendimi son zamanlarda, zaten ister istemez dikkat çekiyor, açıklar vermeye başlamıştım çok belli ediyordum, kasalarım tutmuyordu falan müdürüm farketmişti. Bende kız arkadaşlarıma anlattım.”

K3 anlattığı arkadaşlarının tepkisini ise “ bir şey diyemiyorlardı...” şeklinde belirtmektedir.

şiddet gördüğünü çalışmaya başladıktan sonra işyerindeki arkadaşları ile paylaştığını, kadın arkadaşlarının ekonomik özgürlükleri olduğundan dolayı şiddete maruz kalmasını “saçma” bulduklarını ifade eden K4 şu sözleri ile belirtmektedir:

“Benim evime, ben size bu kadarını söyleyeyim, eşimin eniştesi, kız kardeşleri, annesi bir de ev sahibim dışında misafir gelmez, çünkü sevmes. Dışarıyla irtibat yok. Dediğim gibi sadece işe başladıktan sonra benim çevrem oldu. Çünkü kendisi de gitmiyordu, bayramlar da dahil çok nadir. Bize de çok gelen olmazdı, çünkü ya surat yapar, misafir sevmem ben der direk. Öyle bir yapısı var. Bir kere balkona çıktım, başım açık diye, bir hafta sürekli bana hakaretler yağdırdı. İşe başladıktan sonra arkadaşlarımla konuşuyorduk....Mesela çok bakımlı gezen arkadaşlarım vardı onlar bunun çok saçma olduğunu söylüyordu ama hani bizimkilerde de var da, bizimkiler hani başını kapatcağın, bilmem napcağın falan demez, ya bir de zaten beğenmiyorsa beğenmesin bu eve para getiren benim, benim dediğim olacak elbet özgürlüğü onlarda vardı. Mesela bir arkadaşım vardı, bir gün tepem atacak, kapıyı çarpıp gideceğim, benim aldığım paraya muhtaç o diyebiliyordu, kocası da çalıştığı halde bunu söyleyebiliyordu. Ama her seferinde bir şekilde bu erkekler üstünlüğü sağlayabiliyordu.”

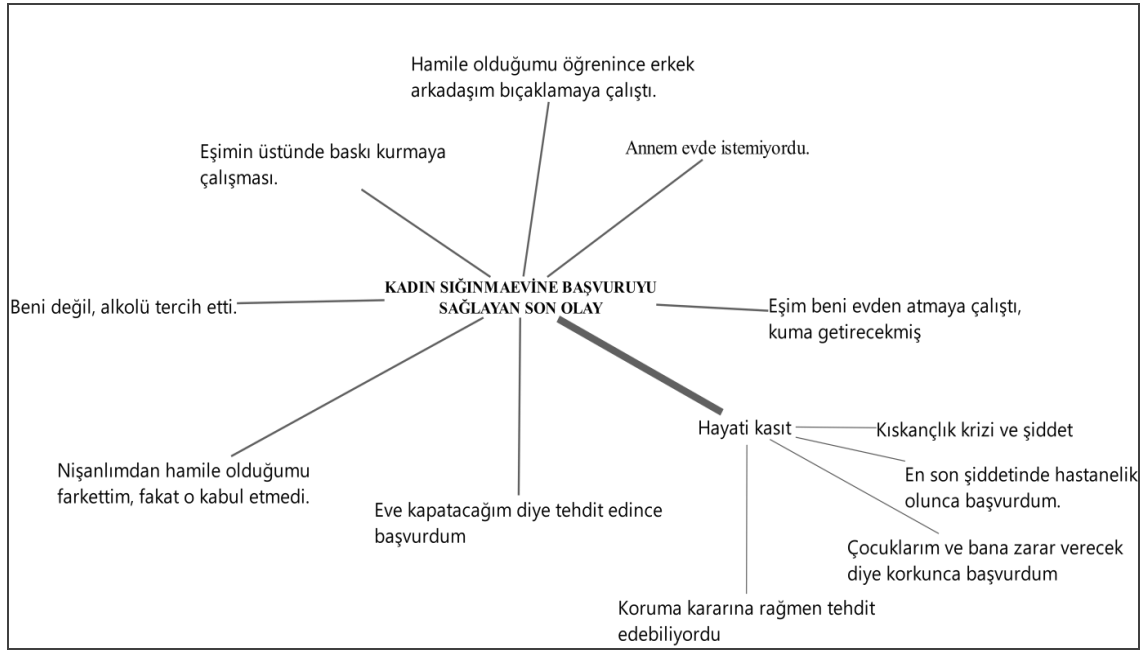
K4, ailesinin de şiddeti normal gördüğünü, kendisine destek olmadıklarını belirtmiş, arkadaşlarıyla ortak bir tepkilerinin olduğunu şu sözleri ile anlatmaktadır:

“Hepimizin konuştuğu ortak bir şey vardı. Arkamızda durabilecek sağlam biri olsa, kalabileceğimiz bir yer olsa çekilecek dert değil diyorduk.”

5.2.3. Evden Ayrılmaya Götüren Son Olay

Sığınmaevinde kalan ve sığınmaevinden hizmet alıp ayrılan kadınlara sığınmaevine başvurmaya nasıl karar verdikleri, başvurmaya karar vermede hangi olayın etkili olduğu sorulmuştur. Kadınların verdikleri cevaplara genel olarak bakıldığında, kadınların uzun zaman şiddet gördükten sonra, şiddetle baş edemeyeceklerini, kendisinin ve çocuklarının hayatlarına kasıt olduğu, can güvenliği riski olduğu zaman sığınmaevini çare olarak görüp evden ayrılmaya karar verdikleri görülmüştür.

Şema 9: Kadın Sığınmaevine Başvuruyu Etkileyen Son Olay

Katılımcılardan 4'ünün verdiği cevaplar incelendiğinde can güvenliği riski olduğu zaman sığınmaevine başvuru kararı verdiği görülmüştür. Katılımcıların sığınmaevine başvuru kararında etkin olan aktörler eşlerdir. 1 katılımcı ailesinden şiddet gördüğü için başvurduğunu belirtmiştir.

Mahkeme tarafından yakın koruma kararı verilen K5, partnerinin koruma kararına rağmen kendisini çeşitli yollarla tehdit ettiğini, can güvenliğinden endişe ettiğini şu sözleri ile aktarmaktadır:

“Zaten benim yakın koruma kararım vardı kendi ikametgah adresimde. Çünkü çok ciddi olaylar yaşamıştık. Dolayısıyla savcılık yakın koruma kararı verdi. Fakat benim evim böyle çok işlek bir yerdeydi. Her yoldan benim evimin önünden geçme şansınız çok yüksekti. Böyle olmayacak, eşimin kendi görünmüyordu ama mutlaka bir iz bırakıyordu. İşte bir aracını koyuyordu kapının önüne. Kaynımın, tanıdığım bir arkadaşının arabasını koyuyordu kapının önüne görüyordum. Ben burada değilim ama göz hapsindesin der gibi mesajlar bırakıyordu bana. Daha sonra ben adresten uzaklaşmam gerektiğini düşündüm. Yakın korumam vardı zaten onlara söyledim, ben adresten uzaklaşmak istiyorum, mümkünse kadın sığınmaevine yerleşmek istiyorum dedim, o şekilde başvuruda bulunduk. Yakın korumalarım götürdü, bıraktılar.”

Eşinin ile tanıştığı dönemde rızası dışında hamile kalıp evlenmek zorunda kalan K1 sığınmaevine gelme kararını verdiği anı şu şekilde aktarmaktadır :

“Bizim en sonki olay, uuu, başı var da önemli değil. Tartışmıştık. Şehir dışındaydı. Bende o zaman annemlerde kalıyordum. Geldiğinde boşanalım, boşanalım diye kendi söyledi. Ondan sonra ben dedi, pazartesi gidip boşanalım dedi, ama ben şuan çocuklarımla vakit geçirmek istiyorum dedi. Cumartesi günüydü, 2-3 günlüğüne evimize gidelim dedi. Biz annemlerde kalıyorduk, o da kalabilirdi aslında. Gidelim işte vakit geçirelim çocuklarla, sonra pazartesi gidelim boşanma davasını açalım, sonra ben İstanbul a giderim dedi. Bende tamam dedim. Akşam geldi bizi götürdü, gidiyoruz biz, nereye gidiyoruz dedim, işte havaalanı tarafına gittik, hap almaya gidiyormuş, nereye gidiyoruz dedim tekrar, şimdiye kadar gitmemiz gereken yere gidiyoruz dedi. Şimdi bunun ben artık yüzünden anlıyorum, göz bebekleri değişiyor, düzgün adam gidiyor, o gözleri farklı bir şey oluyor anlatamam yani. Gözleri değişmeye başladı mı anla ki onun içinde bir şey var yani. Böyle gözleriyle şimdiye kadar gitmemiz gereken yere gidiyoruz diyince ben anladım ki memleketinin yolu, bizi memleketine götürüyor. Çocuğun okulu umrunda değil, ondan sonra bizi orada daha rahat kapatabilir, herşeyden engelleyebilir, yani kimsenin eli kolu ulaşamaz oraya. İşte ben onu anlayınca arabayı durdurmasını istedim, durdurmadı, küçük kızım kucacımdaydı, arabanın direksiyonunu kırdım, korktu o sırada, dövmeğe başladı, vuruyor, vuruyor, çocuk uyuyordu, bana vuruyordu. En sonunda attım kendimi dışarı, çocuklar arkamdan geldi, vuruyordu hep, enseme falan vurdu. En son bayılıyım öyle götürüyim dedi heralde. Neyse ben imdaat, imdaat diye bağırdım gecenin karanlığında birileri durdu. Birileri durdu dedi, kalk eve gidelim tamam dedi. Ondan sonra adamlar geldi, onlarda bi dayılandı ne oldu falan diye, bizim aile içimiz siz karışmayın dedi. Ne aile içisi, biz sivil polisiz dedi. Karınsa devletin de vatandaşı dedi. Öyle diyince benim kafamda şimşekler çaktı. Ben tek başıma bu adamın elinden kurtulamam. Çocuklarımı almakla tehdit ediyor, aileme zarar vermekle tehdit ediyor, işte bana huzur vermeyecek. Aileme gitsem, ben ailemin en küçük çocuğuyum, yaşları başları almış insanlar, böyle kavgayla dövüşle muhabbetleri olmayan insanlar, anlamazlar. Onların eli kolu yetmez, bunun desen her yerde eli kolu var. İnanılmaz güzel bir profili vardır, düzgündür, çok güzel laf yapar, milletvekili tanıdıkları var, hiçbir şekilde çıkma şansım yok içlerinden. O devletin vatandaşı dediği anda evet dedim, benim arkamda devlet var. Tek kurtuluş yolum bu. O olaydan sonra beni karakola götürdüler. Hemen polis geldi oraya falan. Orada patlak verdi. Yoksa ben gidip özellikle cesaret edip başvuramazdım. İpler koptu. Devleti hissettiğim için de, zaten sığınmaevlerini biliyorum, burada kalmanın daha iyi olacağını düşündüm. Burada kalsaydım ailemi rahatsız edecek, beni rahatsız edecek, huzur vermeyecekti. Yoktu kurtuluş.”

Eşinin alkol bağımlısı olduğunu belirten Ç1 evden ayrılma sürecine dair şu açıklamaları yapmaktadır:

“İşte yine en son bir kavgamız oldu. Kız okuldaydı, oğlan da işteydi. Ben dedim ya beni tercih et ya da alkolü. Ben dedi alkolü tercih ederim, seni etmem dedi. Beni

istemiyor musun dedim istemiyorum dedi. Nereye gidiyorsan git dedi, küfür etti. Bende çıktım karakola gittim.”

Nişanlısı ile evlenmeden önce birlikte olup hamile kaldığını, ayrıldıktan sonra öğrendiğini belirten K9 sığınmaevine gelmeye mecbur kaldığını belirtmiştir.

“Şimdi hamile olduğum için, bir çocuk olduğu için illa ki baba evinde kalamayacaksın. Nişanlımın başka birisiyle sevgili olduğunu öğrendikten sonra kendisiyle de irtibata geçmedim. Annesine söyledim böyle böyle diye. Ben bu şartlarda ilişkiyi sürdüremem dedim. Onlarda tabi ilk başta oğullarına güvendiler. Bende o şekilde kendim bitirdim. Hamile olduğumu fark ettiğimde de çok geç olmuştu. Ondan sonrada böyle bir şey başıma geldiği için baba evinde kalamam, kimse bilmediği için de kimsenin yanına gidemem. Bizim Türk halkında şey var çevre baskısı dediğimiz, çevre dedikoduları. Onlardan dolayı da bir şey yapamıyorsun. Şöyle söyleyeyim ben hastaneden çıktıktan sonra nereye gideceğim diye düşündüm. O şekilde kendimi burada buldum. Hamileliğim süresince evimdeydim. Yani şöyle söyleyeyim kızım 8 aylık doğdu. Ben hamileliğimi öğrendiğimde 4 aylıktı. Bir hamilelik karnümda yoktu. Bakan uzatan sen 1-2 kilo almışsın derdi. Ondan fark edilmedi. Ben bunu bir sınav olarak düşünüyorum. Kimsenin aklına gelmez. Benim bile böyle bir şey yapacağım aklıma gelmezdi. Kendime çok şey yapıyorum. Demek ki olacağı varmış diyorum. Doğuma da kendim gittim. 8 aylıktı ben beklemiyordum. Sancılandım tek başıma hastaneye gittim sabah. Annem bilmiyordu. Kimse bilmiyordu. Kimseye söyleyemedim, söylemeye çekindim. Hastaneye gittim doğum yaptım. E artık söylemem gerekiyor. Nasıl anlatayım. İnanamadılar. Sen ne ara hamileydin, ne ara çocuk doğurdun. İlk anneme söyledim. Çok inanılmaz şeye büründü. Onu ben anladım ama yapabileceğim bir şey yoktu. İlk duyduğunda inanamadı. Şaka yapıyorsun dedi, bende gösterdim bebeği, ağlamaya başladı. Annem ilk başta seda sen bu çocuğu götüremezsün eve, ne diye götüreceksin, istersen hani bir müddet kendini toparlayana kadar ver bebeği dedi. Ben doğurmadan önce öyle düşünmüştüm ama sonra doğunca düşünemedim öyle. Annem bana deseydi yok kabul edemem böyle diye, ben çocuğumla sokakta da yaşarım dedim. O zaman madem ayrılmıyorsun, bir çare bulana kadar sığınmaevine git dedi.”

Eşinin kendisi üzerine kuma getireceğini öğrenmesinin ardından, eşi için evden uzaklaştırma kararı isteyen fakat reddedilen K7, eşinin kendisini evden attığını şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Eşimle böyle kavgalı olunca, beni Çorum Sungurlu’ya gönderiyordu. Annesine telefon ediyor, gelin Narin’i Çorum’a götürün, atın diyor. Orada

abim var, biz küsidik. Benim 10 yıldır görmediğim abimin evine gönderiyor. İş düşünce kardeşlerim var, bacılarına git. Öyle diyince bende şöyle düşündüm. Polisi aradım, burada geçimsizlik var şiddetli dedim. Polisler geldi, dedim ki polise, eşimin evden 6 ay uzaklaştırılmasını istiyorum dedim. Sende darp izi var dedi, bende yok dedim, sadece çizikler var dedim. Olmaz o zaman dedi, bizi meşgul etme dedi, buraya kadar geldik dedi, ondan sonra bende dedim o zaman beni polis karakoluna bırakın dedim. Ondan sonra da tamam dediler, karakolun yakınlarında indirdiler, yağmur yağıyordu o günde, hiç unutmam. İşte eşimin bu eve getirecem dediği, sonra paralarla ev tutacam dediği kadın yüzünden oldu bunlar. Kadına ev tutacakmış da o parayla, bende o parayı hesabıma atınca, neymiş efendim sen napıcaz. Ben paramla namusumla sana güvenemeyeceğim mi diyor bana. Asıl ben sana güvenemeyecek miyim. Bir de beni dışarı atıyorsun. Karakolda dedim, ben suç duyurusunda bulunmaya gelmişim dedim, sonra düşündüm, ben geri dönsen beni gönderecek zaten, göndermese sen polisle çıktın gittin diye daha çok şiddet uygulayacak, o zaman ben kadın sığınmaya gitsem daha iyi olur diye düşündüm. Ordan sığınmaevine geldim.”

Araştırma kapsamında görüşülen kadınlardan bekar olanlardan K8, ailesi ile birlikte yaşadığını, annesinden psikolojik şiddet gördüğünü, evlenmediği için baskı yaptığını, annesinin kendisini evde istemediğini bu sebeple evden ayrılmak zorunda kaldığını ve sığınmaevine geldiğini şu sözleri ile anlatmaktadır:

“İşten ayrılmıştım maaş alamadığım için. 2.ayın sonunda annem bunaltmaya başladı. Orayı temizlemedin, bunu yapmadın falan diye. Dayaklar temzilik için, ora yıkanacak sen niye oturuyon, yatıyon. Gene böyle dövdü bir sürü hakaretler etti. Biz istemiyoruz artık 31 yaşına geldin dedi. Zaten daha öncede böyle sürekli diyordu. Git, biz mecbur değiliz, sürekli dedikodu oluyor. internette buldum. İstanbuldakini buldum önce ama sonra bu bakanlığın ismini verdi, en yakın ulustu bana, oraya gittim, direk gittim, çantamı hazırlamıştım zaten, zaten annem gitmemi istiyordu, hiç gitme demedi bana. Siktir ol git dedi bana, biz mecbur değiliz sana bakmaya dedi, devlet bile 18 yaşına kadar bak diyor dedi. Git çalış, kendi evini tut dedi. Bir sürü yaşlı, bekar var yalnız yaşayan dedi. Git dedi yani, bende gittim. buraya geldim.”

5.3. SIĞINMAEVİNE BAŞVURU KARARI VE YAŞANANLAR

Kadınları sığınmaevine getiren temel şeyin şiddet olduğu, fakat sığınmaevine gelme kararı verme konusunda etkili olan şeyin şiddetin boyutu yani hayati kasıt olduğu diğer bölümde incelenmiştir. Bu başlık altında kadınların sığınmaevine geldikten sonraki duygu ve düşünceleri sığınmaevinde kalan kadınlar, sığınmaevinde kalan çocuklar, sığınmaevinin anlamı, sığınmaevi hakkındaki düşünceleri, ailesinin ve çevresinin sığınmaevi ve sığınmaevinde kalan kadınlar hakkındaki düşünceleri bağlamında incelenecektir.

5.3.1. Sığınmaevini Hakkında Bilgi Düzeyi

Kadınlarla yapılan görüşmelerde kadınların sığınmaevini nereden öğrendikleri, daha önce bilgileri olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Kadınlar, sığınmaevinin varlığını kitle iletişim araçları ve sosyal medyadan öğrendiklerini belirtirken, 8 kadın sığınmaevini daha önce duymadığını ve sığınmaevine başvuran birini tanımadığını da belirtmiştir. Kadınlardan sığınmaevini televizyon (2 kadın) ve internette öğrenenlerin (1 kadın) dışındakiler sığınmaevini karakolda öğrendiklerini, daha önce böyle bir yer olduğunu bilmelerinin daha farklı olacağını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Katılımcı kadınlardan 2'si komşularından bir kadının sığınmaevine başvurduğunu duyduğunu belirtmiştir. Daha önce sığınmaevi deneyimi olan bir kadın da, o dönemden tanıdığı kadınlar olduğunu ifade etmiştir.

Kadın sığınmaevine gelme sebebi ailesinden gördüğü şiddet olan K8, annesinin kendisini evden kovduğu için gidecek yer araştırdığını ve internetten kadın sığınmaevi olduğunu öğrendiğini belirtmiştir:

“Annem evde istemiyordu beni artık, bende internetten araştırdım gidebileceğim yerleri. İstanbul daki sığınmaevini bulmuştum işte onlar bizim ankarada yerimiz yok ama bakanlığı arayabilirsiniz demişti. Sonra kendim ulustaki yerine gittim işte. “

Ç1, sığınmaevinden haberi olmadığını, bilse daha önce gelmeyi tercih edeceğini şu şekilde anlatmaktadır :

“Daha önceden haberim yoktu mesela sığınmaevinden. Olsaydı belki daha önce gelirdim. O kahrı çekmezdim evde. İnsan kendisini oraya gidince bir güvenli hissediyor. Bilmediği şeyleri öğreniyor. Güçleniyorsun sonuçta. Ben ilk karakola gittiğimde öğrenmiştim. Oradakiler bilgilendirdi. Ben ilk onu evden uzaklaştırsınlar istemiştim ama daha önce birkaç kere istemiştim. Karakol uzaklaştırma veriyordu, o geri kapıya geliyordu. Kapıyı aç, bacayı aç, kavgalar falan olmuyordu. Dediler böyle yerler var, git kafanı dinle. Bir yandan da iyi oldu.”

Kadın sığınmaevini ilk eşinden şiddet gördüğü dönemde televizyon programından duyduğunu daha sonra da tekrar ulaşmak için vakıflardan faydalandığını ifade eden K5 şu şekilde anlatmaktadır :

“İlk eşimden ayrıldığımda da bir hafta kalmıştım. Onu da tamamen tesadüfle öğrendim. İlk eşimin annesi ve babasından şiddet görüyordum eşimden öte. Serap Ezgü diye bir program vardı o dönemler, hatırlıyor musunuz? Bir gün böyle tesadüfen, şiddete maruz kaldığımda, kayınvalidem onu seyrederdi. Bende bir bölümüne şahit oldum. Dayak yiyen kadınlar neden sessiz kalıyorsunuz, kadın sığınmaevleri var, sonlandırabilirsiniz, durdurabilirsiniz diye bir bölümü vardı. Her ilde, her şehirde var diyordu. Bilinmeyen numaralardan alabilirsiniz numarayı diyordu. Bir gün müsait olduğumda aradım vakıfın numarasını verdiler. Orayı aradım. İsmimi vermeden konuştum, bana takma isim vermiştiler. Ben konuştukça daha çok korkmuştum, durmayın çıkın dediler. Ben telefonu kapattım tamam dedim. Bir şekilde kaçacaktım. Polise şikayet edin demişlerdi edemem dedim. Etsem aileme teslim edeceklerdi. Kapattım ailemi aradım. Ben karakolu aradım ya gelip beni alın ya da ben evden kaçacağım. Annem kesinlikle istemiyorum seni, evlendin, evliliğinde mezarda bitecek dedi bana. Ben bitmeyecek dedim ya gelip alın ya da ben kaçacağım dedim. Annem hayır dedi. Sonra ben çöp dökme bahanesiyle evden kaçtım vakıfa gittim. Ertesi gün beni sığınmaevine yerleştirdiler.”

5.3.2. Sığınmaevine Başvuruda Etkili Olan Kişiler

Sığınmaevinde kalan ve ayrılan kadınlarla yapılan görüşmelerde kadınların sığınmaevi hakkında bilgisi olmadığı anlaşılmıştır. Bu sebeple kadınların sığınmaevine gelmesinde destek olan kişiler ve kurumlar hakkında bilgi alınmıştır. Katılımcılardan destek olan kimse olmadı, yakın çevrem destek oldu ve kolluk kuvvetleri destek oldu cevaplarını veren katılımcıların sayısı eşittir, 3 kadın bu cevapları vermiştir. Hastane ve vakıflardan bilgi alan 1'er kadın bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan kadınlar, şiddeti ailesi ile paylaşmadığını, paylaşırsa bile destek göremediğini belirtmişlerdir. Bu sebeple sığınmaevine giderken aile desteği gören kadınların sayısı da azdır.

Daha önce kurduğu ilişkiler sayesinde Kadın Dayanışma Vakfı'nı öğrendiğini ve iletişiminin devam ettiğini ifade eden K5 buradan aldığı desteği şu şekilde aktarmaktadır:

“Çok yardım edenler oldu. Kadın dayanışma vakfından özellikle. Onlar yönlendirdi. 10 senelik bir geçmişim var vakıfla. İlk eşimden ayrıldığımda ailem kabul etmemişti. Ben vakıfa başvurmuştum. Televizyondan numarasını almıştım. O şekilde başvuruda bulundum. Daha sonra iş desteğinde bulundular, tabi ailem kabul etmedi. Sığınmaevinde kaldım bir hafta kadar sonra ailemin yanına geldim. Ben ondan sonra iletişimi hiç koparmadım.”

K9, nişanlısından hamile kaldığını ve doğum yaptığını annesine aktarmış olup hastanede doktorlardan sığınmaevi hakkında bilgi aldığını belirtmektedir :

“Anneme söyledim bebek doğduktan sonra başka kimse olmadı. Hastanedekiler yardımcı oldu. Doktorların dediği kadarıyla en azından başımı sokabileceğim bir yer vardı. En azından o yeter dedim.”

5.3.3. Sığınmaevine Başvuruyu Aile İle Paylaşma ve Ailenin Tepkisi

Kadınlar sığınmaevine başvuru ile ilgili bilgileri daha çok yakın çevresinden veya kamu kurumlarında görevli kişilerden almışlardır. Kadınların şiddeti de aileleri ile paylaşmadıkları göz önüne alındığında sığınmaevine başvuru kararını aileleri ile paylaşma durumu incelenmiştir.

Sığınmaevine başvurduğundan ailesinin haberi olduğunu ifade eden 5 kadın, sığınmaevine geldikten sonraki süreç içerisinde söylediğini ifade eden 2 kadın bulunmaktadır. Kadınlardan 1'i ailesi ile paylaştığını fakat ailesinin umursamadığını belirtmiştir. 1 kadın, babasının durumu öğrendikten sonra çok üzülüğünü, kendisini "sığınmaevine düşmüş" olarak gördüğünü ifade etmiştir. 1 kadın, ailesi ile paylaştığını fakat ailesinin eşinin iftiraları sebebiyle inanmadıklarını belirtmiştir. 1 kadın, ailesinin kızacağını düşündüğü için söylemediğini belirtmiştir.

Ailesinden şiddet gören ve bu sebeple evden ayrılmak zorunda kalan K8 ailesi ile durumu paylaştığını ve tepkilerinin şu şekilde olduğunu dile getirmiştir:

"Söylemiştim de bize ne dediler, hiç umurlarında olmadı. Ablama söyledim yani biz onda değiliz dedi, sığınma evinde kalman umrumuzda değil dedi, neden dayımızı şikayet ettin dedi. Ondandır dolayı öfkeliydiler bana. Yoksa öbür konuyu da artık geçmiştik, bir yerde bir şekilde atlatıyorduk ama bu olay da üstüne gelince, kaldıramadığı o oldu. Öz dayım değil üvey. Annemin üvey kardeşi. Karşımızda oturuyordu ama 6 ayda bir gelirdi."

Sığınmaevine geldiğini başta söylemediğini, bir hafta sonra söylediğinde babasının çok üzülüğünü ve sığınmaevi hakkında olumsuz düşüncelerini K6 şu şekilde aktarmıştır:

"Endişelendim. O yüzden aramadım zaten onları, kızarlar diye. Babam çok ağladı telefonda. Bir hafta sonra söyledim... O bile dedi ki ben sizi oralara düşesiniz"

diye mi büyüttüm. Yani işte dediğim gibi etraf bizi hep düşmüş olarak görüyor buraya geldiğimiz için. Aslında burası bizim için bir güçlenme yeri.”

Eşinin, ailesine kendisini aldattığını ve başka birisi ile kaçtığını söylediği için ailesinin sığınmaevine geldiğine başta inanmadığını ifade eden K4 şu şekilde belirtmektedir:

“Yolda gelirken haber verdim. Onlara baştan inandırıcı gelmedi. Çünkü eşim sevgilimle kaçtığımı, mafya babası bir sevgilim olduğumu, onun da 3 tane koruması olduğunu, kendisine saldırdıklarını, onlar beni kaçırmış o şekilde yansıttığı için. Bir de iç çamaşırlarıma kadar kontrol ediyordu beni, ilişkim varmış benim artık kimlerle birlikte oluyorduydum ben, iç çamaşırlarımı evde makinede yıkıyormuşum, onlara kadar kontrol etmiş, bunları anlatmış benim aileme. Onun etkisinde baya kaldılar. Ama aradan bir hafta geçtikten, burada olduğumdan emin olduktan sonra tavırları baya değişti.

5.3.4.Sığınmaevine Başvuruda Endişeler

5.3.4.1. “Ailem Ne Düşünür?” Endişesi

Araştırmaya katılan kadınlara, sığınmaevine başvururken ailesinin ve çevresinin ne düşüneceği hakkında endişeleri olup olmadığı konusunda sorular yöneltilmiştir. Kadınların çoğu bu soruya cevap verirken “mecburdum” ifadesini kullanmışlardır. Ailelerinin daha sonra sığınmaevi gelmesini sık sık hatırlatacaklarını belirtenler olurken, sığınmaevleri hakkındaki kötü duyumlardan dolayı da endişeleneceklerini belirten kadınlarda olmuştur. Kadınlardan 4’ü sığınmaevine gelirken endişelendiğini fakat gidecek bir yeri olmadığını belirtirken, 2’si mecbur kaldığını fakat ailesinin bu durumla ilgili ileride söz söyleyeceklerini, 1 kadın da ailesinin sığınmaevleri hakkındaki olumsuz yargılardan dolayı endişelendiğini belirtmiştir.

Şiddet gördüğünü kardeşine söylemek için aradığını fakat kardeşinin ilgilenmediğini belirten Ç1, ailenin endişesi hakkında şu sözleri aktarmıştır:

“öyle şey hiç aklıma gelmedi. Çünkü ben önce dedim ya, kardeşimi aradım iyi değilim dedim. Kardeşim bana, abla kapım açık gel deseydi, ben onlara giderdim. Onlar öyle şey demeyince, babamda da üvey anne var, ne kadar da olsa. Bende devleti tercih ettim. Burası benim ikinci evim gibi oldu.”

Destek olabilecek kimsesi olmadığını, annesinin de vefat ettiğini belirten K7 mecburen sığınmaevine geldiğini şu sözleri ile aktarmıştır :

“Endişeleniyor insan ister istemez... Şöyle düşündüm. Benim maddi durumum falan onların durumunu da biliyorum. Ben evime sığınmıyorum, ablam beni ne kadar barındırabilir. Abim evde durmuyor, kepçe operatörü, yengem bana nasıl bakar. Onu öyle düşündüm. Kız kardeşimin de kocası içkici, içkili haliyle gelir bana saldırır, laf eder, onu da öyle düşündüm. Hepsine de söyledim. Sonra buraya geldim. E ne yapayım ben annem yok ki onun yanına sığınayım.”

K9, hamile olmasından dolayı birden evden ayrılmasının ardından ailesinin ne düşüneceği hakkında çok endişelendiğini şu şekilde aktarmaktadır:

“Endişelendim elbette. Özellikle babam açısından. Neden? Şöyle düşündüm bu zamana kadar evdeyim, böyle bir anda evden çıkıyorum ve en son gördüğünden başka bir şey konuşmadan buraya geliyorum. Babam zaten kendi de söylüyor benim kızımın sığınmaevinde ne işi var, yediremiyor kendisinde o açıdan.”

K5, başlarda ailesinin ne düşüneceği konusunda endişelendiğini, kendisinin de sığınmaevinde olmayı kabullenemediğini şu sözleri ile aktarmaktadır:

“Evet oldu o yüzden ilk başlarda söyleyemedim. Neden söylemedim... yani bilmiyorum kendim de önce kabullenemedim zaten burada bulunmayı.. Çünkü ben bir evden, kendi düzenimden geldim. Bir kayınvalide, anne baba yanında değildim. Birilerine bağlı yaşayan bir insan değildim buraya geldiğimde. Tamamen kendi ayaklarımın üzerinde durarak geldim. Öyle bir yerden sonra buraya gelmek hani ne biliyim çift kişilikli gibi bir şey oluyor. Hangisi daha ağır geliyorsa o şekilde hareket ediyorsunuz. Ben... ilk kabul edemedim yani işte. Açık olmak istiyorum işte, burası bize aykırıydı. Bana aykırıydı. O yüzden söyleyemedim. Hani sen özgür kızdın nasıl yani gibi...”

tabi bu sıradan bir soru ama ben biliyorum ki çok daha ciddi sorularla gelecekler. Ayaklarının üzerinde durabiliyordun, evin nerede, böyle bir şeye maruz kalmazdın gibi, hani işte bizi elinin tersiyle itmiştin gibi. Hani onur kırıcı, sırf bununla karşılaşmamak için saklama gereği duydum.”

K2, sevgilisinden hamile kaldığını ve sevgilisinin kendisine bıçakla saldırdığını belirtmiş olup evden ayrılma konusunda başka çaresinin olmadığını, annesinin kendisine destek olduğunu fakat ileride bu durumun sık sık karşısına çıkacağını şu sözleri ile aktarmaktadır:

“Başka çaremiz yoktu zaten hani ya ölecektim ya buraya gelecektim. Çünkü annem bana ne yaparsan yap hep benim evladımın dedi hani ama bundan sonra olacağını biliyorum. Sürekli bu yüzüme vurulacak biliyorum yani (gülüyor)”

K3, ailesine sığınmaevine geldiğini söylerken endişelendiğini bunun sebebi olarak ailesinin sığınmaevinin ortamını bilmemesinden dolayı sık sık soru sorduğunu şu şekilde aktarmaktadır:

“E yani endişeleniyor insan ister istemez. İlk sığınmaevine gittiğimde ailem falan ne düşünür diye endişelenmiştim biraz. Daha önce kalmış olmama rağmen annemle konuştuğumda hala soruyor, oradaki ortam nasıl, insanlar iyi mi diye... Dediğim gibi kardeşim biraz şey... kendi açısından şeyleri var. Hani ara sıra konuşuyor oralar pek iyi yerler değil diye falan ama nereden duyuyor bilmiyorum.”

Ailesinden destek göremeyen kadınlar, ailesinin sığınmaevine gelmesi hakkında ne düşüneceği konusunda endişelenmezken destek gören, şiddet gördüğünü bilmeyen kadınlar ailesinin ne düşüneceği konusunda endişelenmektedir.

5.3.4.2. “Toplum, Çevre Ne Düşünür?” Endişesi

Kadınların sığınmaevine başvururken ailesinin ne düşüneceği konusunda endişeleri olduğu görülmüştür. Bu bağlamda kadınlara “sığınmaevine başvururken toplumun sizin hakkınızda ne düşüneceği konusunda endişeniz oldu mu” sorusu yönetilmiş olup

kadınların çoğu endişelenmediğini, bunun sebebi olarak da devlet korumasında olduklarını ve hayatta kalmanın daha önemli olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Kadınlardan 1'i "düşmüş" olarak algılanmaktan dolayı endişelendiğini belirtmiştir.

Şiddetten uzaklaşıp hayatını düzenleme konusunda yoğun çabaları olan K5 daha önce yakın koruma çözümünü denediğini fakat çözüm bulamadığını belirtmiş olup sığınmaevine gelmiştir. Hayatını yeniden düzene sokmak için çabaladığını bu sebeple hiç endişelenmediğini şu şekilde aktarmaktadır:

"Hayır. Hayır. Hiçte düşünmüyorum çünkü ben hayatımdaki olumsuzlukları atmaya çalışıyorum. Burada attım mı evet attım. Hayatımdaki olumsuzlukların emin olun %70 ini attım. Dolayısıyla benim ailem, arkadaşlarım, çevrem ne düşünüyor umrumda değil."

Gidecek başka yeri olmadığını, devlete sığınmaktan dolayı rahat ettiğini ve endişelenmediğini K8 şu şekilde aktarmaktadır:

"Hiçbir endişem olmadı çünkü gidecek başka yerim yoktu. Cebimde 5 lira para vardı sadece. O durumda parkta yatıp namusundan olmak yerine giderim devlete sığınırım en azından beri bir yerde saklar. (sesi titriyor.) Sokaklarda kalsaydım böyle bir endişem olurdu. Başıma neler gelebileceğini bilemiyorum çünkü."

K7 evden ayrıldığı "o an" da hiçbir şey düşünemediğini şu sözleri ile aktarmaktadır :

"O anda varya aklıma hiiiçç bir şey gelmedi. Çünkü çok zor durumdaydım. Buraya geldikten sonra düşündüm, biraz kendimi toparladıktan sonra. Hatta ablama söyledim. Ben kadın sığınmadayım ama hiç kimseye söyleme dedim. Utanmadan değil de yani burası insanın namusunu koruyan bir yer. Belki geri giderim, benim bir de eski eş duymasın dedim. O sevinir diye, ha o iyi olsaydı bundan da ayrılmazdı, demek ki ben iyiymişim derdi. Beni sevmeyen insanlar sevinmesin diye."

Eşi ile yaşadığı son şiddet olayında can güvenliğinden çok endişelenen K1 hayatta kalmanın önemli olduğunu, bu sebeple kimsenin ne düşüneceği konusunda endişelenmediğini şu şekilde aktarıyor:

“hiç düşünmedim, hiç umrumda değildi çünkü. Benim yaşadığım hayat dışarıdan kim ne düşünürse düşünsün daha kötüydü. O yüzden acaba kim ne der, çocuklarım nasıl olur, hiç düşünmedim. Çünkü o an benim için önemli olan kurtulmaktı, canıma kast etmişti, yol kenarında boğmaya kalktı. Vururken ölebilirdim, insanların ayağı takılıp düşüp ölüyor. O yüzden hani canıma kast edildi, çocukların gözünün önünde bu oldu. Hiçbir şey umrumda değildi, bir an evvel kurtulmaktı amacım.”

5.3.4.3. Sığınmaevine Başvuruda “Namus” Konusunda Endişe

Sığınmaevleri hakkında yapılan literatür araştırmasına sığınmaevlerinin toplum tarafından “kötü yerler” sığınmaevine giden kadınların da “kötü kadın”lar olarak algılandığı görülmüştür. Bu bağlamda kadınların sığınmaevine gelme konusunda toplum tarafından ne düşünüleceği hakkında alınan cevaplarda da düşmüş olarak görülmek, sığınmaevinin ortamının ve kimlerin kaldığının bilinmemesi, belli olmamasından dolayı kötü yerler olarak görülmesi, kadınların ailelerinin düşünceleri olarak da karşımıza çıkmıştır. Kadınların sığınmaevine gelirken namus konusunda endişeleri şu şekilde değerlendirilmiştir; kadınların çoğu toplumda söylentiler olduğunu, bu söylentilerden dolayı tedirgin olduklarını dile getirmişlerdir.

Sığınmaevi ile ilgili olumsuz yargılar duyduğunu fakat bunları araştırdığını belirten K8 şu cümleleri kullanmaktadır:

“Onun gibi bir düşüncem olmadı ama bir yerden duymuştum orada kötü kadınlar da oluyor dedi biraz korktum. Buranın merkezini aradım onlardan doğru bilgi almak için. Onlar da öyle insanlar olabilir ama size istemediğiniz bir şeyi yaptıramaz dediler. Benden ondan sonra ben kendimi biliyorum diyerek endişe etmedim.”

Endişelenmediğini, kendisine güvendiğini belirten Ç1, şu cümleleri kullanmaktadır:

“Ben gelirken hiç onu düşünmedim. Ben kendim iyiysem iyiyim, kötüysen kötüyüm zaten. İstemediğim birşeyi kimse yaptırılmaz bana. Herkes kendi hareketine göre ben iyiysem iyiyim. İnsanın kendini koruması, bilmesi lazım.”

Sığınmaevi hakkında bilgisi olduğunu bu sebeple endişelenmediğini belirten K9;

“Yoo çünkü, ben sığınmaevini nasıl biliyorum, insanlar oluyor, kendi evini, namusunu kendin koruyacaksın. Ben buraya bir erkeği çağırırsam gelirler, ben kendi evimde yapmak istesem yapardım veya sokakta yapardım. Ama burada hiç yapamazsın, buraya kendinden başka hiçbir şeyi getiremezsin, güvenlikler var. gelince üstünü arıyorlar falan. Ondan yana hiç endişem olmadı.”

Toplumun sığınmaevinde kalan kadınlar hakkında olumsuz bir algısı olduğunu düşünen K5, çalışmaya başladığında da bu durumu hissettiğini belirtmiştir:

“Toplumun önyargısı elbette ki var. Buradan işe gittiğim zaman bile hani soruyorlar sen orada kalıyorsun ama neden kalıyorsun diye. Hiç şu açıdan düşünmüyorlar. Burada kalmayı eleştiriyorlar, çok yönlü eleştiriyorlar emin olun. Bunlar böyle bunu yapanlar da %80-90 ı bayanlar yani hemcinslerimiz. Çok farklı şekilde, hoş olmayacak şekilde eleştiriyorlar. Şu açıdan hiç düşünmüyorlar. Bu kadın oraya gitmese, sokakta kalsa sonu ne olur diye düşünmüyorlar. Burada çok rahatlıkla dışarıda istediğimiz her şeyi yapabiliyoruz gibi, zaten hayatımızın mesleği o olduğu gibi, hayat kadınlığı yaptığımızı, ondan dolayı burada bulunduğumuzu, işte çocuklarımızın da bu şekilde büyüdüğünü ve aynı mesleği icra edeceklerini... yani inanılmaz böyle bir yargı var. Ben bunlara her girdiğim işte de maruz kaldım açıkçası. Bunun için ne yapılabilir bilmiyorum ama bu düşüncenin de değiştirilmesi için bir şey yapılması gerektiğini düşünüyorum açıkçası. Tek başıma bir iki açıklama yapsam da sabit fikirli insanlar bir etki etmiyordu. Dolayısıyla çok fazla duymamaya işte o tür konular açıldığı zaman ortamdan uzaklaşmaya çalışıyordum.”

Sığınmaevlerinin yerinin gizli olmasından dolayı, sığınmaevi hakkındaki olumsuz söylemleri kadınların kendi ailelerinin, eşlerinin ürettiğini belirten K1, şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Çevremde olmadığı için pek duymadım ama toplum genelde kötü yola düşmüş gibi karşılıyor. Nerede olduğunu bilmiyorlar. Asıl bunu üreten

kişiler burada kalan kadınların çevresi. Nerede olduğunu bilmiyor, karısı gitti, nerede belli değil. Bir adama mı gitti, genelde algı öyledir ya. Bence onlardan kaynaklı bunlar. Çünkü ben söyleyenlerini duydum. Kocasını karısına sen bir adama gittin diye söylüyor. Benimki aylarca beni ailemin çevresinde aradı, baskınlar yapıldı, orada mı saklanıyorum diye. inanmadı yani ilk gün söylenmesine rağmen.”

5.3.4.4.Sığınmaevine Başvurmadan Önce Sığınmaevinde Kalan Kadınlar Hakkında Düşünceleri

Katılımcı kadınlara, sığınmaevine başvurmadan önce, toplumdaki sığınmaevleri ve sığınmaevlerinde kalan kadınlarla ilgili ön yargılardan nasıl etkilendiği, kadınlarla ilgili ön yargılar hakkında ne düşündüğü hakkında sorular yöneltilmiştir. Kadınlar çoğunlukla önyargılı olmadıklarını belirtirken, bunun sebebi olarak korunaklı bir yer olduğunu belirtmeleri dikkat çekmiştir. Kadınların evlerinden ayrılmak ve sığınmaevine gelmek zorunda kalmaları konusunda erkeklere karşı öfkeli olduğu anlaşılmıştır. Katılımcı kadınlar evlerini terk etmemek için gerekli yasal yollara başvurmuşlar fakat verilen koruma kararlarının yeterli düzeyde yerine getirilmemesi sebebiyle sığınmaevine gelmişlerdir. Sığınmaevinden ayrılan kadınlarla yapılan görüşmeler de ise, sığınmaevinde kalan kadınlar için yardım gibi dileklerde bulunmuşlardır.

Sığınmaevinden ayrılan Ç2, kadın sığınmaevinde kalan kadınlar ile ilgili olarak, önyargılı davranmadığını şu sözleri ile anlatmaktadır:

“Kadın sığınmayı içine girmeyince kimse bilemez. Ben hiç önyargıda bulunmadığım için tehdit edici bir şey de algılamadım. Gittikten sonra annem bile dedi ki, kimin başına ne geldiği belli değilmiş, oraya kötü kadınlar gidiyormuş falan dedi. Aslında tam tersi. Bu konuda yanlış bir algı var. Erkekler olsun, aileler olsun, bilgilendirilmeli, gerekli çünkü bence. Kimsenin sahip çıkmadığı, annesi babası olmayan, genç kızlarımız için, eşiyile sorun yaşayanlar için, olması gereken bir yer, insanların en azından kendisini toparlamasını sağlayan bir yer.”

Kitle iletişim araçlarında sığınmaevleri hakkında bilgi verilmesinin önemli olduğu K8'in sözleri ile ortaya konmaktadır:

“Valla hiçbir şey düşünmedim. Oraya gidince göreceğim diye düşündüm. Bir de belki 2-3 ay önce doğu tarafında bir bayanın eşi, çocuklarının dışkısını yediyormuş, o da sığınmaevine gelmiş, demek ki dedim başına kötü şeyler gelenler falan geliyor. Onu da görünce korkarak gelmedim. İçim rahatladı. Nasip dedim, ya ölürüm ya çıkarım dedim. Abartılı söyleyenler olmuştu, uyuşturucu satıcısı, kadın satıcısı kişiler var demişlerdi korktum ama haberlerde görünce, yazılanları okuyunca, bir de bakanlığı arayınca, buraya gelince fikirlerim değişti sonradan. Çok kötü yönde bir şey düşünmedim.”

Erkekler, şiddetin sorumlusu olarak kadınları gördüğünden, sığınmaevine gelen kadının da bir hata yaptığını düşündüklerini ifade eden Ç2 şu sözleri ifade ediyor:

“Yani erkeklere göre kadın mutlaka bir hata yapıyor, bunun cezasını çekmek için burada. Yani demiyor ki biz yapıyoruz, bizden kaynaklanan bir şey demiyorlar. Hiç öyle bir şey yok.”

5.3.4.5. Sığınmaevinde Kalan Kadınlar Hakkında Ailenin ve Çevrenin Düşünceleri

Kadınların sığınmaevine gelme kararını ailesi ile paylaştıklarında sığınmaevleri ve sığınmaevinde kalan kadınlarla ilgili önyargılar olduğu görüldüğü öğrenilmiştir. Bu bağlamda ailenin ve çevrenin sığınmaevinde kalan kadınlar hakkındaki düşünceleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Kadınlar genel olarak sığınmaevinin çevresindeki kişiler tarafından bilinmediğini ifade ederken, eşlerinin olumsuz tepki verdiğini, arkadaşlarının ise küçümser tonda konuşmaya başladıklarını ifade etmişlerdir.

Çevresinde sığınmaevinden haberi olan kimse olmadığını belirten 2 kadın, eşinin sığınmaevinde kalan kadınlar hakkında olumsuz düşünceleri olduğunu belirten 2 kadın, arkadaşlarının küçümser bir şekilde konuştuğunu belirten 1 kadın, annesinin sığınmaevinin olmasından dolayı mutlu olduğunu belirten 1 kadın bulunurken,

sığınmaevinde olmanın çevresi tarafından zor karşılandığını belirten 1 kadın bulunmaktadır.

Yaşamının çoğunu küçük ilçelerde ve köyde geçirdiğini ifade eden K6 çevresinin sığınmaevini bilmediğini şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Çevrem de bilmiyordu ki sığınmaevi gibi bir yer olduğunu, bizim çevremizdekiler devletin kapısından geçen insanlar değildir, sokaktan polis geçse içimiz kabarıyor ne oluyor diye.”

Sığınmaevlerinin olmasından dolayı annesinin mutlu olduğunu belirten K2, şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Annem devletimize milletimize zeval gelmesin der hep. Bence kadın sığınma evleri büyük çok büyük bir şans. Ben buralar sayesinde asla almayacağım bir sertifikayı aldım. Kullanmasını bilene çok büyük bir şans.”

Eşlerinin sığınmaevinde kalan kadınlar ile ilgili olumsuz düşündüğünü belirten 2 kadından K4, eşinin sığınmaevi ile ilgili olumsuz düşünceleri olduğunu fakat kendisinin buraya gelmeye mecbur kaldığını, sığınmaevi yaşantısının zor olduğunu şu sözleri ile aktarmaktadır :

“Ben buradayken de benim eşim de söylüyor aynı şeyi, sağlam insanın orada ne işi var. ya kocasını aldatmıştır kocası dövmüştür sokakta kalmıştır diyor, ya yaşı küçüktür biriyle bir halılar yemiştir babası evden atmıştır ondan gelmiştir. Yani erkeklere göre kadın mutlaka bir hata yapıyor, bunun cezasını çekmek için burada. Yani demiyor ki biz yapıyoruz, bizden kaynaklanan bir şey demiyorlar. Hiç öyle bir şey yok. Ki benim eşime göre sen diyor oradaki insanlarla konuş, dinle, en az sorunlu biziz. Ha bu bir gerçek, bıçakla saldırı yok, o yok, bu yok, sadece kıskançlık bizim sorunumuz diyor, ama kıskançlık da yeri geldiği zaman cinayet sebebi olabiliyor. O yüzden ben kötü gözle bakmıyorum çünkü gerçekten zor durumda kalmayan hiçbir insan tutup da 7/24 gözetim altında olan bir yerde kalmak istemez. Çünkü bir özeliniz yok, ben mesela yatak odamın kapısını gündüz sürekli kapalı tutuyorum niye, pat diye çocuklar giriyor çıkıyor, ya da arkadaşlardan biri geliyor pat diye dalıyor. Ben sevmiyorum.”

Eşinin sığınmaevine gideceğini öğrenmesinin ardından tehditlerde bulunduğunu K7 şu sözleri ile ifade etmektedir:

“İşte benim eşim biraz bencil düşünüyordu, kendi ablasıyla mı ne konuşuyordu, ses kaydına almış, benim bacım, eşim, sığınmaevine gidecek, benim elimde iki kurşun olur onu öldürürüm dedi. Kötü mü bilmiyordu ne, öyle konuştuğuna göre.”

K3, çevresindeki insanlara sığınmaevinde kaldığını belirttiğinde “zor” dediklerini fakat bunu tam olarak hangi manaya gelerek söylediklerini anlamadığını şu sözleri ile belirtiyor :

“Ya hani zor diyorlar. Yaşayan içinde zor diyorlar. Tabi içeriği tam olarak bilmedikleri için mi zor diyorlar ya da kötü mü düşünüyorlar bilemiyorum ama benim gördüğüm kadarıyla hani hapishaneye düşene derler ya Allah kimseyi düşürmesin diye (gülüyor) buraya da öyle diyorlar.”

Evliliği süresince daha önceki çevresi ile hiçbir şekilde görüşmemiş olup sığınmaevine geldikten sonra görüşmeye başladığını belirten K1 olup üniversite çevresiyle görüşmeye başladığında aldığı tepkileri şu şekilde anlatmaktadır :

“Ama ben arkadaşlarımla şuraya geldikten sonra görüşmeye başladığımda, konuştuklarında, şey gibi konuşuyorlar, (küçümser bir tonda) düşmüşüm, yazık, niye böyle oldu, böyle direk söylemiyorlar ama ya bak, çok zor bir durumdur, çok kötü bir yerdir, şartları kolay değildir, onlar benim eski hayatımı tanıyorlar, hani eski hayatıma göre evet zor bir şart olabilir. Ama benim son 7 yılda yaşadıklarımı bilmedikleri için, görüşmediğim için evet kötü bir haldeyim. Ama ben 7 yılımı bildiğim için ben aslında özgürleştim. Benim için sorun değil ama dışarıda bir önyargı var.”

5.3.4.6. Sığınmaevi Hakkında Ailenin Ve Çevrenin Düşünceleri

Çalışmaya katılan kadınların evlilikleri süresince çoğunun aile, arkadaş, komşu gibi yakın çevresi ile görüşmesi engellenmiştir. Kadınlar sığınmaevine geldikten sonra arkadaşları ve ailesi ile görüşmeye başladıklarını ifade etmektedirler.

Eşinin evliliği süresince kendi ailesi ve arkadaşlarıyla görüşmesini yasakladığını belirten K1, görüşmeye başladıktan sonra sığınmaevinde kalıyor ve boşanma aşamasında olmasından dolayı tedirginlik yaşadığını şu şekilde anlatmaktadır :

“Görüşüyorum tabi yani buraya geldikten sonra görüşmeye başladım. Arkadaşlarımla görüşmeye başladığımda şu konuda çok tedirgindim. Ben hep kısıtlandım ya ve bu sorun olduğu için benim kendi evimde, onlarla görüşmem acaba kocaları tarafından yanlış anlaşılır mı yani işte o boşanmış bir kadın, acaba bizim karılarımızı da etkiler mi, onların ailevi huzurunu kaçırmı diye kaygım vardı. Ama çok şükür öyle bir şey olmadı. Bir de benim eşim normal bir adam değil. Normal bir şekilde ayrılmıyoruz. Onları da rahatsız eder mi diye tedirgin olmuştum.”

Bu bağlamda kadınların aile ve çevrelerinin görüştüğten sonraki sığınmaevinde olması hakkındaki ailenin tavırları ve düşünceleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Ailesinden destek görememeye devam ettiğini ifade eden 2 kadın, çevresinin sığınmaevini benimsemesine şaşırıldığını belirten 1 kadın, ailesinin geleceği hakkında kaygılandığını belirten 1 kadın ve ailesinin sığınmaevinde kalmasından dolayı kötü etkilendiğini belirten 1 kadın vardır.

Arkadaşları ile konuştuğu zamanlarda sığınmaevinin içerisinde yaptıklarından bahseden K4, arkadaşlarının burayı benimsemesi hakkındaki söylediklerini şu şekilde ifade etmektedir:

“... abla da öyle her tarafı benimsedin, arıyoruz neredesin diyoruz spor salonundayım, kitap okuyorum. Sanki hiçbir şey yaşamamış da öyle normal bir binada bir daire kiralamış hayat yaşıyor gibisin diyor. E napıyım dedim. Yani farklı bir şey değil ki zaten.”

K4 aynı zamanda ailesinin geleceği hakkında tereddütlü olduğunu şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Annem dediğim gibi tereddütte ya birkaç ay sonra git derlerse ne yapacaksın, o zaman geri mi döneceksin, kendi başına nasıl yaşayacaksın, orada bir ev tutup düzen kurma çok zor. Alacağın parayla nereye kadar. Babam yetiremediğin yerde ben yetiririm. Orada kaldığı zaman da eve çıkacağı zaman da. Bende dedim ki tamam buradan gönderseler bile başka bir sığınmaevine gönderiyorlar sonuçta sokağa atmıyorlar. Ama orayı da bu kadar benimseyemezsin dedi, burada napıyorsun dediğimde odamı temizliyorum, salonumu temizliyorum diyorsun.”

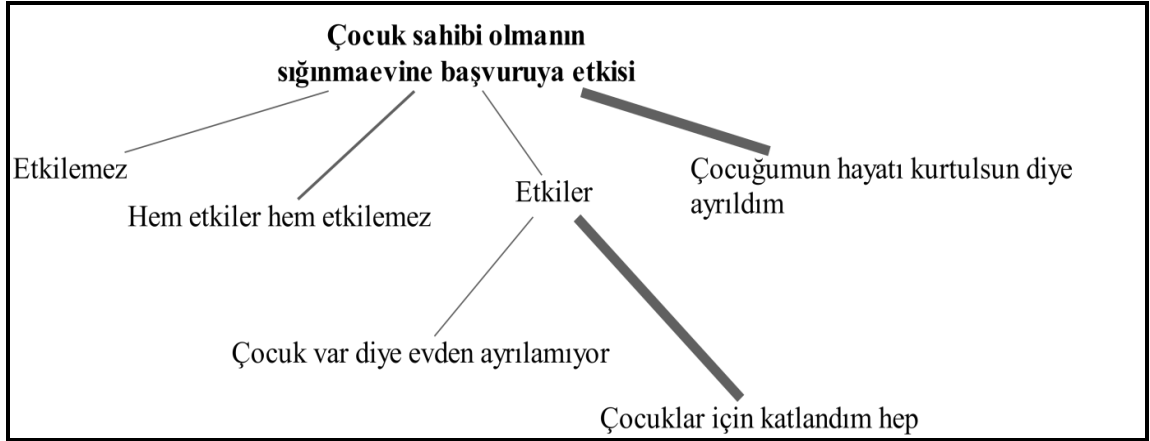
K2, sığınmaevine gelmek zorunda kalmaktan dolayı çok yıprandığını belirtirken ailesinin sığınmaevinin etkileri hakkındaki düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Burada kalmamın benim psikolojimi nasıl etkilediğinin farkındalar ve biran önce hayata dönmemi istiyorlar çünkü annem beni tanıyamıyormuş.”

5.3.5. Çocuk Sahibi Olan Kadınların Sığınmaevine Başvuru Süreci

Kadınların şiddetten kurtulma, sığınmaevine başvurma kararı vermesinde çocukların da etkisi olduğu yapılan literatür taramasında görülmüş olup katılımcı kadınların bu konudaki düşünceleri anlaşılmaya çalışılmıştır.

Şema 10: Çocuk Sahibi Olmanın Sığınmaevine Başvuru Üzerindeki Etkisi

Kadınlardan alınan cevaplarda, kadınların evden ayrılmasının temelinde çocukları ile ilgili endişesinin yattığı görülmüştür. Etkilemez cevabını veren 1 kadın, konu ile ilgili detaylı bir açıklama yapmamıştır. Çocuğumun hayatı kurtulsun diye geldim cevabını veren 3 kadın, çocuklarım için o eve katlandım diyen 3 kadın, çocuğum var diye evden ayrılamadım cevabını veren 1 kadın bulunmaktadır.

Çocuğumun hayatı kurtulsun diyen kadınlar K3, K4, K5, K6, K9 çocuklarının da şiddet görmesi ve şiddet içeren bir evde büyümesinden dolayı endişelerini şu şekilde aktarmaktadırlar:

Eşinden hayati kasıt derecesinde fiziksel şiddet gören K3, eşinin şiddeti hamile olduğunu bilmesine rağmen devam ettirdiğini belirtmiştir. Çocuğunun geleceği konusunda endişelendiğinden sığınmaevine geldiğini şu sözleri ile aktarmıştır:

“Gideyim, çocuğumun hayatı kurtulsun dedim. Hani ilk zamanlar o psikoloji ile aldırmaı da çok düşündüm ben. Hatta ilk kabulden çıktım yani. Ailemin falan da aldır gibisinden baskısı olmuştu. O psikoloji ile çıkardılar beni bir gün oradan ama yapamadım. İlk kabule geri döndüm. Onlar karışmadılar hiç, senin kararın dediler. Aldırırsan da burada bu şekilde duramazsın dediler, orası burası gibi değil, giren giden belli değil, sağlık açısından sıkıntı olur dediler.”

Bir erkek çocuğu olduğunu belirten K4, eşinin şiddet içeren davranışlarından ve söylemlerinden oğlunun da etkilenmeye başladığını ve bu şekilde davrandığını

gördüğünü, bu durumdan endişelenerek sığınmaevine gelmeyi düşündüğünü şu sözleri ile belirtmektedir:

“Ya tamam çocuk var, çocukları düşünüyoruz ama sürekli zaten o çocuk şiddeti görüyor. Benim oğlum, ne kadar çatışma yaşadık, ben erkeğim, benim dediğim olacak, ben patronum, benim dediğim olacak, yani babadan onu gören çocuk zaten onu bilerek yetişiyor. Yeni bir nesil şiddete yönelik başka hiçbir şey değil. Bence çocukları da kurtarmamız lazım öyle bir ortamdan. Şuan da diyor eşim, çocuğumuz var bir araya gelmeliyiz, tamam çocuk var bir araya gelelim ama bir araya geldikten 1 ay sonra sen yine beni bu çocuğun önünde tartaklayacaksın, yine boğazımı sıkacaksın, yine balkondan atmaya çalışacaksın ve çocuk bunları yeniden tekrar yaşayacak. O şiddetin içinde büyüyeceğine baba hasreti ile büyüsün.”

Çocuğunun şiddet içeren ortamda büyümesini istemediğini belirten K5, kadınların çocuklar için bu duruma katlanmasını uygun bulmadığını şu sözleri ile aktarmaktadır:

“Kadının çocuğum için şiddet görmeye katlandım demesi çok yanlış bir şey. Bir şeyi sonlandırmak istiyorsa bir kadın bu şiddet olabilir, iş olabilir, her şey olabilir. Emin olun bir kadın alternatif üretebilir. Mesela 3 yıl sonra gelse, o 3 yıl çocuk şiddeti görecektir ve çocuk için çok ciddi bir süreç. O şiddet ortamından uzak tutulabilir çocuk. Çocuğun dünyasında çok büyük yaralar açar. Bence etkilememeli.”

Katılımcı kadınların ağırlıklı olarak verdiği diğer cevap da şiddete çocukları yüzünden katlandığıdır. K7, kız çocuğu olduğunu ve onun geleceği için endişelendiğinden evliliğine devam ettiğini şu sözleri ile açıklamaktadır:

“Çocuğum var diye sabrettim. Öbüründe aklım yetmiyordu, şimdiki aklım olsaydı hiç çekmezdim, 1 sene çeker 2.sene çekmezdim. Ha iyi oldu, ha iyi olacak diye. Onda cahildim herhalde biraz. Bundan da çocuğum olduğu için, farkındaysanız hala ayrılmıyorum, niye çünkü çocuğum için, çocuğumun geleceği için. Çocuğum, kız çocuğu, ortalık kötü. Bir yerde duramıyorsun, ben bir tek başıma yaşayayım, şurada tek başıma ev tutayım, bir hırsız gelse kapıya vursa, ay diye bağırırsan, dışarıdakiler kimbilir nasıl düşünür, kim geldi bunun evine diye bina ya herkes dedikodu yapar. Kadınsın yani, taa benim kocam duyacak, kimbilir neler söyleyecek. Ama insanlara da laf anlatamazsın tabii. Bir de kız çocuğu var, anayla kız kahpeymiş, evine erkek alıyor, kızım bir ömür boyu kocaya varamaz falan.

İnsan herşeyi düşünüyor. Ben herşeyimi düşünüyorum yani sadece şimdiki halimi değil.”

K1, eşinin çocukları kaçırmakla tehdit etmesi sebebiyle evden ayrılamadığını, şiddete katlandığını şu sözleri ile açıklamaktadır:

“Zaten katlanmamın asıl sebebi çocuklar. Çocuklar var arada, çocuklardan koparmakla tehdit ediyor, sürekli tehdit altındayım, çocuklar için katlanmak zorundayım. Onlardan ayrılmam. Benim onlardan ayrılmak gibi bir düşüncem hiç olmadı. O yüzden katlanmak zorundayım. Hani düzeliyor, düzelecek, yavaş yavaş düzelecek diyordum. Ama işte bu maddiyatının bozulması, bizim sonra .....’ya gelmemiz, sürekli dırdırılması, kadınlara dırdırcı derler ya erkekler daha beter. Sürekli annen şunu dedi, baban şunu dedi, o gelmedi, bu gitmedi falan her bir şey sorun oldu. Zaten dayanılmaz bir insan, bir de bunlar yüklenince iyice dayanamadım.”

5.3.6. Sığınmaevine Başvurulduğu Anki Düşünceler

Katılımcı kadınlara, sığınmaevine başvurduğu sıradaki düşünceleri ve hissettiklerini anlamaya yönelik sorular yöneltilmiştir. Daha önceki bölümlerde kadınların çoğunun sığınmaevi hakkında bilgisi olmadığı görülmüştür. Bu durumla bağlantılı olarak kadınlar, sığınmaevine gelirken nasıl bir yer olduğunu bilmediklerinden dolayı endişelendiklerini ağırlıklı olarak (7 kadın) belirtmişlerdir. Çocukları için endişelendiğini belirten 2 kadın, sığınacak bir yer bulduğu için mutlu olduğunu belirten 2 kadın, sığınmaevinde kalmasının ileride önüne çıkacağını düşündüğü için tedirgin olduğunu belirten 1 kadın olduğu ortaya çıkmıştır.

Şiddetten kurtulma konusunda sığınmaevine erişim önemli bir basamak olurken sığınmaevleri konusunda yeterli düzeyde bilginin olmaması kadınlar üzerinde tedirginlik yaratmaktadır. K6, hem kurtulma sevinci hem de endişesi yaşadığını şu sözlerle aktarmaktadır :

“Hem kurtulma sevinci vardı hem endişeliydim. Çünkü nereye geldiğimi bilmiyordum. Hiç yaşamadığım bir ortam. Birde yenilikler hep beni korkutmuştur o yüzden bir tedirginlik vardı.”

Sığınmaevi hakkında detaylı bilgiye sahip olmadığından, iş bulma, ev tutma konularında sığınmaevinde kalmış olmanın problem yaratabileceğinden dolayı endişesini K8, şu sözleri ile anlatmaktadır:

“Hiçbir şeyini bilmediğim için ileride önüme çıkar diye korktum açıkçası. Kadın sığınmada kalıyor, iş vermezler, ev vermezler diye düşündüm ama sonradan gizliliği olduğunu öğrendim. O zaman rahatladım. İlk gittiğim yerde o endişelerim gitti.”

Gidecek bir yer olmasından dolayı mutlu olduğunu ifade eden K3, şu sözleri söylemektedir:

“İlk başvurduğumda çok farklıydı. Karakola gittiğimde hiç bilmiyordum, ilk orada duymuştum. Endişelenmişim o zaman. Yani güvende olacağımı düşündüm. Çok şükür gerçekten güvendedeyim de. Sığınacak, gidecek bir yer oldu diye mutluydum.”

Kadınların sığınmaevine gelirken en büyük endişelerinden birinin çocukları olduğu görülmüştür. Kuruluş hayatında yaşamanın çocukları nasıl etkileyeceği önemli bir endişe konusudur. K5, kızı ile birlikte kuruluş hayatına nasıl uyum sağlayacaklarından dolayı endişelendiğini şu sözleri ile belirtmektedir:

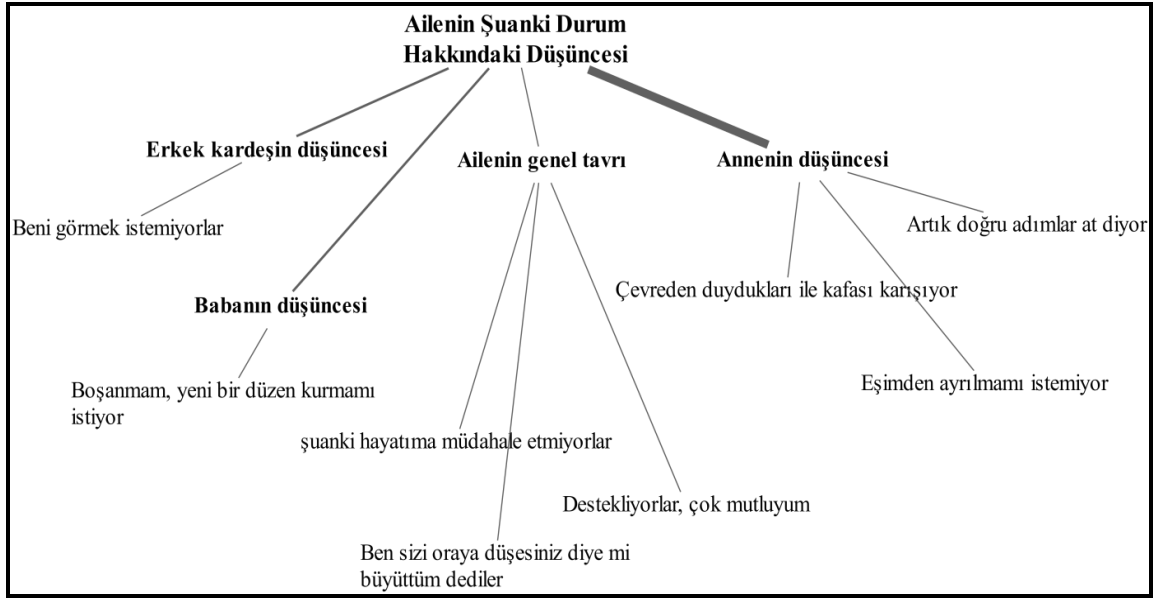
“kendi hayatım değil de kızım... en çok kızımı düşündüm. Benim ırmak a evde verdiğim bir terbiye var. Kızımın hayatında hiç yasak olmadı. Ben yasaklarla büyütmedim kızımı çünkü ben yasaklarla büyüdüm. Bizim kurallarımız vardı sadece evimizde. Şimdi bu evimizdeki kurallarla buraya geldikten sonra yasaklar çıktı. Irmak ın hayatı çok etkilendi. Kuralı kabul eden bir çocuk, yasağı hiçbir zaman kabul eden bir çocuk değil. Kendi hayatımdan keza ben bulunduğum ortama çok kolay uyum sağlayabilirim ama ırmak çok etkilendi. Kızımın hayatına yasak koymadım hiçbir zaman o

yasağı da sadece anne olarak bastırdım ben, kural diye anlattım ben. Fakat burada yasak olunca... İster istemez ev hayatıyla çok farklılıklar oluyor. Kızımın hayatında çok büyük değişiklikler oldu burada kaldığımız süreç içerisinde. O yüzden onu düşünerek daha çok çabalıyorum evdi, düzendi. Çünkü eve geçtiğimiz zaman buradaki yasaklar olmayacak. Kurallar olacak.”

5.4. AİLENİN KADININ SON DURUMU HAKKINDAKİ DÜŞÜNCESİ

Kadınlar, evlilikleri süresince şiddet gördüklerini farklı sürelerde aileleri ile paylaşmış ardından ailenin desteği olarak veya olmadan kadın sığınmaevine gelmişlerdir. Eşlerinden ayrılıp, çocuklarıyla veya çocukları olmadan kadın sığınmaevine gelmelerinin ardından ailelerinin şuan ki durumları hakkında ne düşündüğü anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda kadınlar ailelerin düşünceleri hakkında farklılıklar olduğu görülmüştür. Sığınmaevine gelmesini, eşinden boşanmasını, yeni bir hayat kurmasını destekleyen aileler bulunmakta olup bunun tam tersini ifade eden evden ayrıldığı için suçlayan, görüşmek istemeyen, eşinden ayrılmasını istemeyenler de mevcuttur. Aynı zamanda kızının evden ayrıldığı için çevreden duyulmasının ardından çevrenin söyledikleri ile ikilemde kalan aileler de bulunmaktadır.

Şema 11 : Ailenin Şuanki Durum Hakkında Düşüncesi

K3, ailesini korkarak aradığını belirtirken annesi ve kardeşinin sözlerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Korkarak arıyorum. Küçük kardeşimle bugün internetten konuştum, cesaret edemiyorum yazmaya korkuyorum dediğim gibi çünkü diğeri biraz asabi, kızıyor. Geçende baya bir tartıştık onunla telefonda yani sildiler beni ne senin yüzünü görmek falan istemiyorum dedi. Annemle de geçen telefonda konuştum anneler gününde. Öyle yani annemle de bir sorunum yok ama dikkat et diyor artık büyüdün, şimdi yeni bir çocuğun olacak ona göre doğru adımlar at diyor. Yani hiçbir anne evladının kötü olmasını istemez. Annem şuan beni destekliyor ama erkek kardeşimden şey yapamıyor çünkü yanında kalıyor.”

K1, ailesinin eşi ile evliliğini en başından beri istemedikleri için şuan ki durumundan çok mutlu olduklarını ifade etmektedir:

“Arkamdalar şuan. Çok mutlular yani öyle söyleyim. Zaten en başından beri hep istemedikleri bir şeydi. Sonra işte ilk çocuğumun doğumunda annem yanıma geldiğinde o da şiddet gördü. Öyle olduğu için o zamandan sonra onlar da korkmaya başladı. Sonra işte hep istemiyorlardı. Son zamanlarda işte üçüncü çocuktan sonra biraz biraz toparlanılmaya başlandı, görüşülmeye başlandı. Yani hep ayrılmamı bekliyorlardı, o yüzden mutlular. Destek oluyorlar, zaten bunu istiyorlardı.”

K4, babasının kendisinin yeni bir düzen kurmasını istediğini şu sözleri ile belirtiyor:

“Babam kesinlikle boşansın, asla diyor. Hatta 1-2 yıl .....’na bile gelmesin diyor. Orada bir düzen kurabilirse kurur, kuramazsa gelir benim evime oturur diyor. Ben zaten yaşılanıyorum benim aşımı, ekmeğimi önüme koysa yeter diyor.”

5.5. SİĞİNMAEVİ DENEYİMİ / HAYATI

Katılımcı kadınların sığınmaevine gelme kararı verme süreçleri incelenmiş olup sığınmaevine gelirken hiçbir bilgi sahibi olmamalarından dolayı tedirginlik yaşadıkları fakat gidebilecekleri bir yer olmasından dolayı mutlu oldukları görülmüştür. Bu başlık altında kadınların sığınmaevinde kendilerini nasıl hissettikleri, sığınmaevinin anlamı, çocukların sığınmaevinde olma durumlarını değerlendirmeleri ve sığınmaevindeki diğer kadınlarla ilişkileri anlaşılmalı çalışılacaktır.

5.5.1. Sığınmaevinde Hissettikleri

Kadınlar sığınmaevine gelirken tedirgin bir şekilde gelmektedir. Sığınmaevine gelmenin ardından bu durumun nasıl değiştiği incelenmiş olup kadınların sığınmaevine geldikten sonra çoğunlukla duygularının olumlu yönde değiştiği, özellikle “güvende” hissettiklerini belirttiği (9 kadın) görülmüştür. Kadınların sığınmaevine giriş yaptığı ilk dönemde tedirginliklerinin devam ettiği (1 kadın), alışmalarının ardından rahat ettikleri (4 kadın), ilk kabul biriminden sonra sığınmaevinde çok mutlu olduğunu belirttikleri (3 kadın) fakat kuralların olmasından dolayı bunaldığını belirttikleri (1 kadın) ve çocukları ile başatme kaygısının olduğunu belirttikleri (1 kadın) de olmuştur. Aynı kadının verdiği farklı cevaplar, cevapların çeşitliliğinin anlaşılması için farklı yanıt olarak kodlanmıştır.

Katılımcıların çoğu sığınmaevine geldikten sonra kendisini güvende hissettiğini fakat alışana kadar kurallar konusunda zorlandıklarını aynı zamanda tanımadığı bir çok insan olduğundan dolayı da tedirginliğinin bir süre devam ettiğini belirtmişlerdir.

K1, farklı bir sığınmaevinden geldiğini, geldiği yerin kurallar açısından katı olduğunu, bundan dolayı çocukları ile nasıl baş edeceği konusunda endişelendiğini şu sözleri ile aktarmaktadır:

“Bir de daha katıydı. 3 çocuk vardı başımda, onlarla baş etmeye çalışıyorum. Mesela burada kreş eğitimi var, orada yoktu. Oyun odası dediğiniz şey buradan daha küçük bir yer. Oyuncaklar kırık dökük. Buna rağmen belirli süreleri var. 3çocukla hiçbir yere gidemiyorum. Sadece odanda durabilirsin, odana kitap götürmek yasak, kalem götürmek yasak. 3 çocuğu ben nasıl durduracağım. Zaten oyuncakları yok bir şeyleri yok. Ben yeni geldiğim bir dönemde zaten sinir krizi geçiriyorum. Nasıl durduracağım çocukları.”

Sığınmaevi işleyişinde toplu yaşamın söz konusu olmasından dolayı belirli kuralların olması gerekmektedir. Kadınlar kimi zaman bu kurallara uyum sağlamakta güçlük çekerken kimi zaman da ailesinin yanından daha rahat ettiğini ifade etmektedir. K7, sığınmaevinde kendisini çok rahat hissettiğini şu karşılaştırmasıyla aktarmaktadır :

“Benim babamın evinden daha rahat inan. Çünkü babamın evine gidiyorsun, bir şey demiyor da, insanlar birbiriyle dövüşünce insan ister istemez benim yüzümden mi diye düşünüyor. Bir şeyler mi konuşuyorlar diye rahatsız hissediyor. Burada Sizi rahatsız eden, karışan kimse yok çünkü.

Sığınmaevi güvenli barınma imkanı sağlamanın yanında kadınların kendi ev yaşantısından çıkıp kuralları olan kuruluş yaşantısına girmeleri tedirginlik yaşamalarına sebep olmaktadır. Bu noktada personelin davranış şeklinin kadın açısından önemli olduğu bilinmektedir. Personelin ilgisinin kadınların güven duygusunu etkilediği ortaya konmuştur. K3, personellerin davranışlarından dolayı kendisini güvende ve yalnız hissetmediğini şu sözleri ile aktarmaktadır:

“Buradaki bütün personel çok ilgili ve güler yüzlü ondan güvende hissetmişim. Bir şey olunca hemen yardım ediyorlar. Yalnız değilsin gibi oluyor.”

Sığınmaevinden bağımsız hayat kurarak ayrılan Ç1, sığınmaevi ile ilgili düşüncelerini şu sözleri ile anlatmaktadır:

“bir yandan iyi ki var ki biz oraya geldik. Kötü yola düşmektense ben orayı tercih ederim. Orada da sıkıntılı sorunlu insanlar var ama olsun. 1-2 ay çok üzülüyordum. Çok içime kapanıktım. Fazla kimseyle şeyim yoktu. İnsan belli bir seviyeye geldi mi alışıyor. Evi gibi belliyor orayı. Bir yere gitsen mesela akşam geri oraya geliyorsun. Zor yani ne biliyim...”

Kendi kurdukları düzenden ayrılıp sığınmaevinde kalabalık ve kimseyi tanımadıkları bir ortama gelmek zorunda kalan kadınlar, bir çok duyguyu bir arada yaşadığını ifade etmektedir. Bunlardan en önemlisi “yalnızlık” duygusu olabilmektedir. K9 bu durumla ilgili düşüncelerini şu sözleri ile ifade etmektedir.

“Nasıl hissettim... (iç çekiyor) yani şöyle söyleyeyim. Çok çok duygular yaşadım öyle söyleyeyim. Bir yandan hani ailenden uzak kalmanın verdiği hüznün, odana çekildiğinde kızınla tek kalmanın verdiği hüznün, yani çok duygulara kapıldım öyle söyleyeyim.”

Kadınların sığınmaevine başvuru aşamasında ilk basamak ilk kabul birimleri olmaktadır. İlk kabul birimlerinde yoğun bir sirkülasyon ve kalabalık olmaktadır. İlk kabul biriminden sonra kadınlar, güvenlik riski göz önünde bulundurularak uygun sığınmaevlerine yönlendirilmektedir. K2, ilk kabul birimi ve sığınmaevi sürecindeki ilk duygularını şu sözleri ile ifade etmektedir:

“İlk kabulde yalnız hissettim! Çok yalnız... Sonra burada ilk kabulden tanıdıklarımı görünce biraz daha rahatladım.”

5.5.2. Sığınmaevinin Anlamı

Kadınların sığınmaevine geldiklerinde çok farklı duygular hissettikleri fakat ağırlıklı olarak güvende hissettikleri öğrenilmiştir. Bu bağlamda kadınların sığınmaevine gibi bir anlam atfettikleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Sığınmaevinde kalan ve sığınmaevinden kendi isteği ile ayrılan kadınlarla yapılan görüşmelerde toplumdaki genel önyargıların aksine sığınmaevine olumlu anlamlar atfetmekte oldukları görülmüştür.

Sığınmaevini, “kendi ayaklarımız üstünde durmamız sağlayan yer” olarak ifade eden 3 kadın, “ rahatça uyumamızı sağlayan yer” olarak ifade eden 2 kadın, “ yedek aile”, “baba ocağından sonra ikinci ev”, “ her türlü şiddetten uzak kaldığımız yer”, “ihtiyacı olan insanların kaldığı yer”, “ önce Allah’a, sonra buraya sığındık” cevabını veren 1 kadın bulunmaktadır.

Kadınlar sığınmaevini aile gibi gördükleri cevabını vermişlerdir. Sığınmaevinden bağımsız hayat kurmak için ayrılan Ç1 sığınmaevi hakkındaki düşüncelerini şu sözleri ile ifade etmektedir:

“O da öyle sana göre yedek bir aile gibi. Bana öyle geldi, yedek bir aile gibi gidip oraya sığındım mesela. İyi ki varmış ora diyorum. Arkadaşlarıma diyorum, sıkıntı çekmeyin, kimsenin kahrını çekmeyin, gidin böyle yerler var diyorum. Çok söylüyorum. (gülüyor)”

Sığınmaevini kendi evi gibi gördüğünü belirten K4, şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Kadınların baba ocağından sonra kendilerini rahat hissedebilecekleri ikinci bir ev. Ben çünkü benim evim diyorum buraya. Ben burada yaşıyorum, burada kaldığım sürece benim evim.”

Sığınmaevinin temel amaçlarından biri güvenli barınma imkanı sağlamanın ardından kadınların şiddetten uzak bağımsız hayat kurmalarında, güçlenmelerine destek olmaktadır. Kadının ayakları üstünde durmasını, öz güvenlerini kazanmasını sağlayan destekleyici bir yer olarak gören kadınlar şu cümleleri kullanmaktadır: üniversite

mezunu olan K2, kendisinin bu zamana kadar kendi ayakları üzerinde durma konusunda zorluk yaşamadığını, buradaki kadınları da bu konuda desteklemeye çalıştığını şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Kendine bakamayacak durumda şiddet gören bir kadının barınma ihtiyacını karşılayabilmesi, kendi ayakları üstünde durabilmesi için destek sağlayan mükemmel bir yer. Bize bu gücü aşıl原因 bir yer, biz kadınlar böyleyiz çekiniriz mesela. Ben yaşamadım ama çevremde böyle çok insan var ve burada tanıştım bu insanlarla şimdi onlara moral veriyorum. Çünkü her kadın kendi ayakları üzerinde durabilmeli bence, ben çok çabaladım çünkü babam sağolsun varlık içinde yokluk yaşattı bizlere, başka biri de birine muhtaç olsun istemiyorum o yüzden.”

Sığınmaevinde kadınlara güçlenme amaçlı yapılan psiko-sosyal destekler kadınların bundan sonraki hayatlarına güvenle devam etmelerini amaçlamaktadır. K5, bu konuda şu sözleri aktarmaktadır:

“İnanılmaz çok anlamı var. Destek zaten onu söylemek bile istemiyorum ama en büyük destek. İkincisi kırılan güveni tamir etme. Ki bu çok önemli bir kadın için. Özgüveni olmazsa istediğiniz kadar kalın burada hiçbir şey elde edemezsiniz. O güven tamiri, ayaklanma, kaybettiklerinizi telafi etme, burada telafi etme şansınız var.”

Sığınmaevinin suiistimal edildiğini düşünen K1, sığınmaevinin anlamını şu şekilde açıklıyor:

“İhtiyacı olan insanların kaldığı bir yer... Ama ihtiyacı olan! Suiistimal edildiğini düşünüyorum ben yani ihtiyacı olmayanlar tarafından.”

5.5.3. Çocukların Sığınmaevinde Olma Durumları Hakkında Annenin Düşüncesi

Kadınların evden ayrılmasında çocuklarının etkisinin olduğu diğer bölümlerde kadınların cevapları ile ortaya konmuştu. Bu bağlamda evinden çocuğu ile veya çocuğu olmadan ayrılan kadınların, çocukların sığınmaevinde olması hakkındaki düşünceleri alınmıştır. Kadınlar çoğunlukla çocuklarının sığınmaevinde olmasını tercih etmediklerini fakat kendi yanlarında olmalarından dolayı huzurlu olduklarını (2 kadın), sığınmaevinde olmalarının mecburiyet olduğunu (4 kadın); çocukların da kurallar açısından zorluk yaşadıklarını (1 kadın), zaman geçtikçe diğer çocuklardan etkilendiklerini (1 kadın) belirtmiştir.

K2, sığınmaevinde dünyaya getirdiği çocuğunu evlatlık vermiş olup diğer çocuklar hakkındaki düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir:

“Üzülüyorum. Sadece üzülüyorum. Çünkü buranın psikolojisi bambaşka... Biz büyükleri bile etkiliyorsa kim bilir onları nasıl etkiliyor bu durumlar. Hele de şuan tam gezip eğlenme zamanlarında hepsi. Çocukken de hep kötü olanlar hatırlanır büyüyünce.”

K4, çocukların kurallar açısından zorlandığını dile getirmesine rağmen çocukların anne yanında olması gerektiğini şu şekilde açıklamaktadır:

“Benim açımdan düşündüğümde, oğlumun benim yanımda olması benim için iyi. Ama ona sorduğumda istediğim zaman dışarı çıkamıyorum, istediğim zaman parka inemiyorum, yatma saati var diyor. Ki uymuyor zaten o yatma saatine. Televizyon izleme saati var diyor, her şeye bir kısıtlama koyuyorsunuz diyor burada. Onu sevmiyor. Ama babaannesinin yanında kaldığı dönemi de göz önünden geçirdiğim zaman benim çocuğum, 1 yaşına girmeden tuvaletini öğrenen bir çocuk, orada kaldığında altına kaçırmaya başlamış, babaannesi hem benim durumumdan hem babasının durumundan dolayı sürekli strese girip çocuğa bağırması. Mesela geçenlerde konusu geçti, bunaldım diyince, oğlum göndereyim istersen babana dedim ki baba kesinlikle alma taraftarı değil düne kadar bir hafta kalır geri getirirsin diyordu, şimdi kesinlikle düşünmüyor. Bir ara tutturdu, gelin göreyim diye ama ben cevap vermedim. Ama çocukların ya annenin ya da babanın yanında olması gerektiğini düşünüyorum.”

Sığınmaevlerinde kadınlar, çocukları ile birlikte hizmet almaktadır. Sığınmaevlerinin mevcutlarının yarısından fazlasının çocuklar oluşturmaktadır. Çocukların kendi aralarında etkileşimlerinin yüksek olduğu göz önünde bulundurulduğunda, farklı bölgelerden, kültürlerden gelmiş çocukların da birbirleri ile etkileşimleri aynı ortamda bulduklarından çok kısa sürede meydana gelmektedir. K2, çocuklarının davranışlarının değiştiğini fakat burada daha rahat bir şekilde hareket edebildiklerini anlatıyor:

“Benim yanımda oldukları sürece sorun yok. Nerede olduğunun önemi yok. Sadece kalabalık bir ortam olduğu için etkileşim halindedir. Huyları değişiyor ama onun dışında biz daha özgürleştik aslında. biz çocuklarımla 7 yıldır tek gidebildiğim yer sitenin içindeki parktı. Ama ona da telefonla sürekli biz çıktık, şimdi indik, parktayız, çıktık, girdik. Sürekli telefonlaydık. O yüzden biz şuan iyiyiz, özgürüz, rahatız, giriyoruz, çıkıyoruz, alıyoruz. mutluyuz yani.”

K3, ilk evliliğinden olan çocukları ile görüşmemekte olup sığınmaevine geldiği dönemde hamile olduğunu belirtmiş, çocuklar hakkındaki endişelerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Bu çocuktan çocuğa değişiyor. İlk geldikleri zaman çok iyi, akıllı oluyorlar. Sonra zaman geçtikçe birbirlerinden etkileniyorlar, kısıkanıyorlar. Sonra anlaşmazlıklar falan oluyor. Bilmiyorum neden böyle ama bende doğum yapıcım düşünüyorum ister istemez benimki de böyle olacak mı diye ama yinede çok şükür öyle kötü insanlar yok hepsi çok iyi insanlar.”

K9 çocukların burada büyümesinden dolayı memnun olmadığını fakat mecbur olduğunu şu şekilde açıklıyor:

“Çocukların burada büyümesi, burada zaman geçirmesine açıkçası hiç kimsenin gönlü el vermez özellikle bir annenin. Ben isterim ki çocuğumu kendi evimde, kendi

düzenimde büyüteyim ama şartlar el vermediği için mecbur bazı şeylere sabrediyoruz. O şekilde, hani nasıl söyleyim insan üzülüyor, hele küçük çocuksa daha çok üzülüyor.”

5.5.4. Çocukların Geleceği Hakkında Endişeler

Çalışmaya katılan kadınlara sığınmaevine geldikten sonra, çocukların geleceği konusundaki kaygılarının olup olmadığı, nasıl bir gelecek planladığı konusunda düşüncelerinin öğrenilmesi amaçlanmıştır. Kadınların cevapları genel olarak değerlendirildiğinde, gelecek konusunda kaygılandıkları görülmüş (6 kadın), fakat evin huzursuz ortamından kurtulmanın onları rahatlattığı, gelecek planlama konusunda bu durumun yardımcı olduğu görülmüştür. Kadınların sığınmaevi hakkında bilgisi olmadığından dolayı çocukların eğitimine devam etme durumları hakkında kaygılandıkları görülmüştür. Aynı zamanda kuruluş hayatının çocuklara etkisi sebebiyle de kaygılandıkları görülmüştür.

Yüksek can güvenliği riski sebebiyle sığınmaevine gelmek zorunda kalan K5, sığınmaevinin kendisi için son çare olduğunu belirtirken, tekrar kurduğu düzeni bozmasından dolayı gelecek kaygısı yaşadığını şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Tabi ki endişelerim vardı. Benim gelirken çok kısa bir süre kalacağımı düşünüyordum açıkçası, tekrar bir ev, düzen diye. Burada ne yapacağım hep onun kaygısı vardı. Biraz zaman geçtiğinde, soğuduğunda ben tekrar ayaklanacağım. Buraya geldiğimde öyle olmadı. Bir takım şeyler yolunda gitmedi. Hala var gelecek kaygısı. Yapabilir miyim, yaparım tabi ama koşullar, şartlar buna izin verecek mi.”

Araştırmaya katılan kadınlar, sığınmaevine gelirken çocukları için endişelendiğini belirtmiş olsa bile evdeki şiddet ortamının çocukları daha kötü etkilediğinin farkına varmalarından dolayı sığınmaevini bir çözüm olarak görmüşlerdir. Evdeki şiddet ortamının da çocuklarını kötü etkilediğini düşünen K6 endişelerini şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Fazla endişelenmedim çünkü evde daha huzursuzlardı. Direk onların geleceğini kurtarmak için çıktım zaten o evden. Çünkü o çocuklarda şiddet içinde büyüdükları için şiddeti öğreniyorlardı.”

Sığınmaevinden sonra yeni bir düzen kurmak için ilk hedefinin iş bulmak olduğunu, iş bulduktan sonra, çocuklarına yeni bir düzen kurabileceğini düşünen K4, düşüncelerini şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Burası benim için çok büyük avantaj şimdi çalışıyor olsam asgari ücret 1.500 lira, benim sigaram dışında hani üstüm başım dışında çok fazla harcama yapan bir insan değilim, 500 ünü harcasam kalanı döke saça geriye kalır. Elektrik yok, kira yok, yani çok rahat birikim yapılabilecek konumda. Yani çok büyük avantaj benim için ben bunu anneme de söylüyorum. Burada mesela 5-6 ay kalmış olsam ve o süre içerisinde de çalışıyor olsam hazırda direk 6000 tl para. Mantıklı düşündüğün zaman ayakta durabilmek için çok güzel imkanlarımız var. Çocuklarım için de daha rahat bir gelecek kurabilirim, bir dershaneye verebilirim, ne biliyim öğretmen tutabilirim. O süre içerisinde birikim yapabileceğim için ben mesela 8 e kadar mı çalışcam, çocukların gelme saatine göre bakıcı tutabilirim. Ya da ekstradan başka bir yere verebilirim çocukları.”

Sığınmaevi hizmeti alan kadınlar, kaldığı kuruluştaki güvenlik riski oluşması durumunda farklı kuruluştaki nakil olabilmektedir. K1, bu durumu yaşamış olup kuruluş değiştirmenin beraberindeki çocuklarının eğitim hayatını etkilemesi konusunda kaygılandığını şu sözleri ile ifade etmektedir:

“İlk etapta benim için önemli olan kızımın okuluydu, onu halletmek istedim. Çünkü hem okuldan soğusun istemiyorum, her günü ayrı önemliydi. İlk gittiğim yerde 1 ay kaldık, sonra işlemlerim olsun diye başka bir yere gittik, sonra burada başladı okula. Onun dışında bir kaygım olmadı. Çocuklarım yanımda sorun yok.”

5.5.5. Sığınmaevinde Olmanın Çocukların Hayatına Etkisi

Araştırma kapsamında kadınlarla yapılan görüşmelerde, kadınlar çocuklarının yanında olmasını tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda kadınların, sığınmaevinin

çocuklarının hayatına etkilerine dair düşüncelerinin öğrenilmesi amaçlanarak sorular yöneltilmiştir. Kadınlar çoğunlukla çocuklarının ev yaşantısından sonra kuruluş yaşantısına alışmakta zorlandıklarını (3 kadın), zaman geçince alışabildiklerini belirtirken, çocukları konusunda uzman kişilerden destek alabilme imkanı olduğundan dolayı rahat hissettiklerini (2 kadın) belirtmişlerdir. Ayrıca kadınlar, sığınmaevinde çocukları ile daha çok zaman geçirebildiklerini de düşünürlerken sığınmaevinde çocukların birbirlerinden etkilendiklerini de düşünmektedirler.

Ev yaşantısından sonra kuruluş yaşantısına ve kurallarına alışmak çocuklar için de zor olmaktadır. K5, çocuğunun ev yaşantısından sonra kuruluş yaşantısında zorlandığını belirterek şunları dile getirmiştir:

“Buraya gelmeden önce bizim ilişkimiz çok iyiydi. Biz çok şey paylaşıyorduk. Her şeyi birlikte yapıyorduk. Benim sevdiğim bir şeyi o sevmiyorsa olmaz diyorduk ama burada bir şeylere mecbur kalıyor mesela beğenmediği yemek oluyor burada.”

K4'te çocuğunun kuruluş yaşantısı olmasından dolayı başlarda zorlandığını fakat birlikte daha çok zaman geçirdiklerini şu şekilde anlatmıştır:

“Başlarda baya zorlandık ama şimdi baya baya oturdu her şey. O da benimle öğreniyor bir şeyler ve ben şunu öğrendim, evde sürekli bir gerginlik, sürekli bir asabiyet, işten geliyorum onun yorgunluğu, evde eşimin stresi şimdi bakıyorum çocuğumla eskisi kadar diyalog kuramaz hale gelmişim. Burada bunu farkettim. Şimdi herşeyimizi konuşabiliyoruz. Mesela çok bunaldığım zaman ya bi git yat dediğim zamanları hatırlıyorum ama burada şimdi her akşam bir hikaye kitabı okuyarak, sırtını kaşıyarak uyuyoruz. Sarmaş dolaş öyleyiz yani. Ben kendi hatalarımı, kendi açıklarımı da görüyorum, kendimi de yargılıyorum. Bunları öğreniyorum.”

Sığınmaevlerinde çocukların eğitimi ve psikolojik durumu uzmanlar tarafından takip edilmektedir. Bu konuda kadınların görüşleri çocuklarının uzman kişilerce takip edilmesinden dolayı mutlu oldukları konusunda birleşmektedir. K1, çocuklarının burada daha iyi olduğunu, çocuklarıyla ilgili bir problem yaşadığında destek alabiliyor olmaktan dolayı rahat hissettiğini, çocukların diğer çocuklardan etkilenmesinden dolayı kaygılanmadığını şu sözleri ile anlatmaktadır :

“Daha da desteklendiğimizi hissediyorum. Mesela ben evimde olsam bu imkanları bulamayacağım. Veya bulmak istesem belli bir ücret ödemek zorunda kalacağım. Ama şuan öyle bir durumum yok. Dolayısıyla gözüm arkada değil, bir kaygım yok. Benim yanımdalar. Doğru ellerdeler. Anneanne, dede özleniyor ama onlara verebilecekleri bir şey yok sevgiden başka. Biz onlarla kalıyor olsak sürekli bir gerginlik olacak evde, bende onlara yansıtacağım için iyi olmayacak. Doğru yerde olduğumuzu düşünüyorum. Farklı farklı çocuklar var. Farklı farklı kültürlerde yetişmiş insanlar var, birbirlerinden daha çok etkileniyorlar. Mesela benim minik kötü kötü kelimeler kullanıyor. Ama kaygım yok”

5.5.6. Sığınmaevinde Kalan Kadınlarla İlişki

Çalışmaya katılan kadınların, kuruluş hizmeti alan kadınlarla ilişkilerini nasıl anlamlandırdığı, yaşadıklarını paylaşımları ve sonrasında düşündükleri hakkında bilgi alınmıştır. Kadınların sığınmaevine gelmeden önce tanımadığı insanların arasına gittiğinden dolayı endişeli olduğunu belirtirken sığınmaevindeki kadınlarla ilişkileri hakkında çoğunlukla iyi olduğunu belirtmişlerdir. Arkadaşlıklar kurduğunu belirten 7 kadın bulunurken, kuruluş hayatı sebebiyle sıkıntı yaşadığını belirten 2 kadın, seviyeli bir ilişki kurduğunu belirten 2 kadın bulunmaktadır.

K3, sığınmaevinde kalan kadınlarla sıkıntı yaşamadığını belirtirken şu cümleleri kullanıyor;

“Çok iyi! Çok şükür iki buçuk üç ay oldu buraya geleli kimseyle bir tartışmam olmadı, kimse de hakkımda şikayetçi değil.”

Kadınlar kuruluş yaşantısında aynı daireyi paylaştığı kadınlarla çoğunlukla temizlik sebebiyle problem yaşamaktadır. kadınlar kimi zaman diğerlerinin temizlik anlayışını beğenmediğini ifade ederken kimi zaman da bütün sorumluluğun kendilerinde olmasından dolayı şikayetçi olmaktadır. K4 sığınmaevindeki diğer kadınlarla temizlik sorunu yaşadığını şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Kendi dairemdeki kadınlarla anlaşamıyoruz. Ben çok titizim, onlar çok dağınık, yerlerde banyoda hep saçlar var. Duşu aldıktan sonra saçları hep bırakıyorlar. Senden sonra giren sıkıntı yaşamasin diyorum ama her seferinde aynı sorunu yaşıyoruz.”

Annesinden şiddet gördüğü için sığınmaevine gelen K8, annesinin kendisini çok titiz yetiştirdiğini bu sebeple sığınmaevindeki diğer kadınlarla problem yaşadığını şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Buradaki kadınlar benden pek haz etmediler sanırım çünkü ben annemden dolayı biraz titizlik kaptım ve burcumdan dolayı da öyle. Başak burcuyum ben, onlara hep titiz olduklarını söylerlermiş. Benim temizlik sıkıntım var, yemek sıkıntım var. Herkesin yaptığından, herkesin bulunduğu yerden falan hani annemin kaşığından bile yemek yemeyen bir insan olduğum için çok sıkıntı çektim. O yüzden burada pek sevilmedim. Sevilmediğim tarafları toplu alanda yaşadığım için kendim törpüliyorum. İlk bir hafta yemek yemedim, tuvalete gitmedim, banyo yapmadım şimdi biraz biraz alışıyorum.”

Katılımcı kadınlara sığınmaevindeki diğer kadınlarla özel hayatlarını paylaşmaları konusunda soru yöneltildiğinde kadınların çoğunun yaşadıklarını anlattığı görülmüştür. Kadınlar yaşadıklarını paylaşmanın kendilerini rahatlattığını (4 kadın) belirtirken bir yandan da başkalarının hikayelerini dinlemenin de kötü etkilediğini belirtmişlerdir. Hikayelerini detaya girmeden paylaştığını belirten 2 kadın, herkese anlatmadığını belirten 2 kadın bulunmaktadır.

Nişanlısından hamile kalıp gebeliğini geç fark eden, nişanlısının da bu durumu kabul etmediğini belirten K9, yaşadığı durumu kimse ile paylaşmadan sığınmaevine gelmek zorunda kalmıştır. Sığınmaevindeki kadınlarla olan yaşam öyküsü paylaşımlarını şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Yani yeri gelince çok detaya girmeden. Her bayan oturduğunda derdini anlatıyor, çok değinmeden şöyle ucundan anlatıyoruz.”

Sığınmaevindeki kadınlarla yakın ilişki kurduğunu belirten K4, beraber olduklarında bu konuların sık sık açıldığını belirtip kadınların yaşadıklarını dinlemenin yordugunu ifade etmektedir;

“Zaten toplu halde oturduğumuz zaman mutlaka konusu geçiyor. Sen niye buradasın, ne oldu, boşanacak mısın. Ne kadar samimi olursan o kadar suyu çıkıyor, ben kaldıramıyorum artık çok yük binmeye başladı.”

Sığınmaevinde kadınların güvenliği için hikayelerini diğer kadınlarla paylaşmaları tavsiye edilmemekle beraber kadınlar bu durum konusunda çoğu zaman farklı davranıp hikayelerini anlatarak yakınlık kurduklarını belirtmektedirler. K3, paylaşmanın kendisini iyi hissettirdiğini şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Yani öyle arkadaşlarımız oluyor. Kuruyoruz. Ben mesela kendi hikayemi anlatmıyorum dersem yalan olur. Anlatıyorum. Bazen konuşacak kimse olmayınca hani o an ki gelen mesaj, telefon, insan o anki psikoloji ile hemen birisi ile paylaşmak istiyor. o an yaşanan bir olay dolduruyor insanı o yüzden herkesle olmasa da bazılarıyla konuşuyorum, paylaşımlarda bulunuyorum. Hani hepsine değil de inandığın, güvendiğin, seni anlayacak, uygun birisine illa ki söylüyorsun.”

K2, kuruluş meslek elemanları tarafından paylaşamamaları yönünde tavsiye verildiğini belirtip ekliyor ;

“Siz paylaşmamızı söylediniz ama anlattım yaptım yani (gülüyor)”

Katılımcı kadınlar diğer kadınların yaşadıklarını duyduktan sonra, kendi yaşadıkları ile karşılaştırmaya gitmektedirler. Katılımcılardan bazıları kendi yaşadıklarına benzeyenler olduğunu, yalnız olmadıklarını anladıklarını ifade etmektedir. K9 bu durumu şu şekilde ifade etmektedir;

“Tek derdi olan ben değilmişim diye düşündüm. Aslında gerçekten öyle yani, ben bazen kendi derdimi büyük, altından kalkamam diye düşünüyordum ama başkalarını dinlediğim zaman allah yardımcınız olsun diye düşünüyorum.”

Kadınlar hikayelerini anlattıktan sonra diğer kadınların da benzer durumlar yaşadığını görmekteyiz. Bu durum onları kimi zaman olumlu etkilerken kimi zaman da şiddetin devam edeceği konusunda endişeler oluştuğu görülmüştür. K5 bu durumla ilgili şu sözleri ifade etmektedir:

“Hikayelerimiz çok benzer. Çünkü şiddetin türü emin olun hep aynıymış. Sadece kişiler, karakterler, isimler farklı.”

K1 ise kadınlar için hayatın zor olduğunu şu şekilde ifade ediyor,

“Herkesin hikayesi birbirinden kötü. Seninki kötü. Onu dinliyorsun onunki de kötü. Zor hayatlar. Kadınlar için her şey çok zor.”

Kadınlar diğer kadınların yaşadıklarını duyduktan sonra çoğunlukla yalnız olmadığını fark ettiğini, kendi durumuna şükrettiğini, diğer kadınların yaşadıklarını duydukça düşüncelerinin değiştiğini belirtmiştir.

K3, kimi zaman eşine geri dönme düşüncelerinin oluştuğunu fakat diğer kadınlarla konuştuğunda düşüncelerinin değiştiğini şu şekilde ifade etmektedir:

“Mesela benim ilk geldiğim zamanla şimdiki ben arasında çok fark var. Ben en başında çok düşünüyordum ne yapsam ne etsem, mesela aile baskısı var o taraftan senin yüzünden rezil olduk diye, herkes sığınmaevinde kaldığını biliyor diyolar. İster istemez düşünüyorsun acaba eşime geri mi dönsem diye düşünüyordum bir de çocuk var, zaten çocuk tamamıyla şey. Ama şimdi konuştuğunda, fikir aldıkça, yaşadıklarını hatırladıkça, ya gitseydin de aynısı olacak diyorsun ama çocuk için düşünüyorsun işte. Sağlam kafayla değerlendirince vazgeçiyorsun.”

Ve diğerkadınlarla konuşmanın destekleyici olduğunu şu şekilde anlatmaktadır :

“Gerçekten iyi bir şey oluyor zamanla, konuştuğukça unutuyorsun, yaralar sarılıyor. Hani daha çok birbirimize destek olma dürtüsünü tetikledi.”

K7, diğerkadınların yaşadıklarını duymanın kendisini zaman zaman kötü etkilediğini ve şükrettiğini şu şekilde aktarmaktadır:

“Biraz iyi biraz kötü etkiledi. Benden de kötü durumda olanları görünce insan şükrediyor. İnsan konuşmak istiyor, konuşmayınca içinde biriktir, biriktir zor oluyor. Söyleyince rahatlıyor insan. Söylemek gerekiyor yani. Biraz beni rahatlattı, bazıları benden kötü, bazıları benimle aynı oluyor. O yüzden kendine bazen insan Allah’a çok şükür diyor, Allah yardım etsin diyor. Aslında paylaşmak da güzel bir şey...”

Bu bağlamda kadınlar, diğerkadınlarla birlikte olmanın birbirlerini destekleme açısından olumlu olduğunu belirtmesine rağmen bu yaşamışlıklar sebebiyle aynı ortamda bulunmanın da bunaltıcı olabildiğini ifade ediyorlar. Katılımcılardan K8, diğerkadınların yaşadıklarını duyma konusunda hissettiklerini şu şekilde dile getirmektedir:

“Bir an hapisanedeyim zannettim. Herkes suçlu, cezasını çekiyor gibi geldi. Ama sonradan bunları çevrede duyduğumu fark ettim. Annem, ablam. Annem 30 senedir bunları yaşıyor, teyzem aldatıldı, zaten bunlar var benim etrafımda.”

K6 da diğerkatılımcıya benzer şekilde şunları ifade etmektedir:

“Yani bunaldığım oluyordu mutlaka. Odama çekilip düşünüyordum niye böyle oluyor diye. Hani biz değil de. Buraya biraz böyle kapanmış gibi oluyoruz. Bana göre erkeklerin kapanması gerekiyor.”

5.5.7. Sığınmaevine Gelme Kararını Değerlendirme

Kadınlar sığınmaevine çoğu zaman olumlu anlam atfetse de sığınmaevinde, benzer şiddete maruz kalmış kadınlarla bir arada olmaktan olumsuz etkilendikleri, sığınmaevine gelerek kendilerini sosyal hayattan izole olmuş, bir yere kapatılmışlık gibi hisleri de yaşadıkları görülmüştür. Bu bağlamda kadınların sığınmaevine gelme kararı değerlendirmelerinin nasıl olduğu önem taşımaktadır. Araştırmaya katılan kadınlardan “yine olsa yine gelirdim”, iyi ki gelmişim” cevabını veren 5 kadın, çalışırken sığınmaevine gelmenin daha iyi olacağını düşünen 2 kadın, sığınmaevine gelmiş olmanın kendisini yıprattığını belirten 1 kadın, “gelmeseydim nasıl olurdu” cevabını veren 1 kadın bulunmaktadır.

Katılımcıların çoğu sığınmaevine gelme kararını olumlu olarak değerlendirmiştir. Sığınmaevine gelme kararını olumlu değerlendiren kadınlar, “yine olsa gelirdim”, “iyi ki gelmişim”, “keşke çalışırken gelseydim” cevaplarını vermişlerdir.

Üniversite mezunu olan, hamile kalması sebebiyle evlenmek zorunda kalan ve eşinden yüksek can güvenliği riski olan K1, sığınmaevine gelmesi konusunda emin bir şekilde konuşmaktadır:

“İyi ki yaptım yine yaparım.”

Sığınmaevine gelme kararından memnun olduğunu belirten K6, tekrar böyle bir durum yaşaması halinde başvurabileceğini bildiğini şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Yani bir daha gelebilirim (gülerek)”,

Sığınmaevi hizmetinin devlet tarafından sağlanmasından dolayı kendisini güvende hissettiğini belirten K8 duygularını şu sözlerle ifade etmektedir:

“İyi ki gelmişim yine gelirim. Hiç değişmez yani kararım, sonuçta devlet daha güvenli.” Şeklinde ifade etmişlerdir.

Sığınmaevine çalışırken gelmiş olmasının kendisine daha fazla faydalı olacağını düşünen K4 şu şekilde ifade etmektedir:

“Keşke çalışırsan gelseymişim diye düşünüyorum. Çok iyi olurdu benim için.”

Eşinin kendisini evden ayrıldığı için suçlamaya devam ettiğini belirten K7, sığınmaevine gelme kararını değerlendirirken kararsız kalıyor fakat eşinin kuma getirmesinin kendisini olumsuz etkileyeceğini düşünerek şu açıklamaları yapıyor :

“Mesela şimdi eşimin facebook paylaşımlarına bakıyorum hala beni suçluyor. O zaman diyorum ki hala adam kendine toz kondurmuyor, ben oraya gitsem daha kötü olacak belki de diye düşünüyorum. Şimdi kendim çıksam daha kötü olacak, kendi adım atsa kendine toz kondurmuyor. Ondan bir yandan iyi ki gelmişim diyorum, bir yandan gelmese miydin diyorum. Gelmeseydi zaten karı gelecekti, beni atacaktı, bende o zaman mecbur kalacak evde duracaktım gibi gözüküyordu, o zaman daha kötü olurdu, benim psikolojim daha çok bozulurdu.”

Partnerinden hamile kalmasının ve bu sebeple bıçaklanma tehlikesi yaşamasının ardından sığınmaevine gelmek zorunda kalan K2 yıprandığını şu sözleri ile anlatıyor:

“Ya işte ben de kendimi tanıyamıyorum. Çok hırpalandım. Kadın sığınmaevine gelmek zorunda olmak beni çok yıprattı. Ben bu süreçte çok hırpalandım.6 yıl üniversite okudum. Bunu beklemiyordum. Eskiden umudum vardı, karamsar biriydim ama daha da arttı karamsarlığım. Özellikle son 7-8 ayda arttı.”

5.5.8. Sığınmaevinin Katkıları, Kazanımları

Kadınlar çoğunlukla sığınmaevine gelme kararını olumlu olarak değerlendirirken sığınmaevinin kendisine kazanımları, etkileri hakkında da çoğunlukla olumlu cevaplar vermektedir. “ güçlü olduğumu farkettim, kendime güvenim arttı” cevabını veren 5

kadın, “kendimi dinleme fırsatım oldu” cevabını veren 3 kadın, “meslek edinmemi sağladı” cevabını veren 1 kadın, “çalışmaya başladım” cevabını veren 1 kadın, “tek başıma olduğumu farkettim”, “hayatın zor olduğunu öğrendim, sığınmaevini öğretici bir yer”, “ partnerlerimizi iyi seçmemiz gerektiğini öğrendim” cevabını veren 1 kadın bulunmaktadır.

Kadınların çoğu sığınmaevinin kazanımının kendisine güçlü olduğunu fark etmesi ve kendine olan güveninin artması yönünde olduğunu belirtmektedir:

3 çocuğu olduğu bilinen K1, sığınmaevine gelirken çocukları ile nasıl baş edeceği konusunda endişeli olduğunu belirtmiş, sığınmaevinde çalışanlarının bu sürecini atlatırken güçlü olmasına yardımcı olduğunu şu şekilde anlatmıştır:

“Buranın çok fazla destek olan personeli var ya, konuşmak insanı çok rahatlatıyor. Ve bunu, ben şimdi kendimi düşünüyorum, bu süreci ailemin yanında atlatabilirdim ama işin içinden çıkamazdım. Napcağını bilemiyor insan. Tepkin nasıl olmalı, ani bir karar verip deöfekli mi davranmalısın, sussan içini yiyorsun. Ailemin yanında olsam, ailem tedirgin olacaktı. Bir şey olduğunda sürekli o kargaşa, kaos ve korkuyu yaşayacaktık. Tedirginliğimiz artacaktı. Burada evet tedirginliği yaşıyorum ama yanımda biri olması beni güçlü hissettirdi. Yasaların benim yanımda olduğunu bilmek, psikolojik destek almak beni daha da güçlü hissettirdi. Güçlü olduğumu hissettirdi, ben yapabilirimi uyandırdı.”

K4, kendine olan güveninin arttığını, bunun temelinde de meslek elemanları ile yaptığı görüşmelerin olduğunu şu şekilde belirtmektedir:

“Kendime güvenim arttı. Özellikle de danışanımla konuştuğum zaman motive oluyorum ben yaparım diye ama annemle veya eşimle konuştuğum zaman direk şevkim kırılıyor acaba onların dediği gibi olacak mı diye acaba sorun yaşayacak mıyım, acaba her işe başladığım yerde bir ters hareket olacak diye karamsarlığa düşürüyorlar. Ama sizle konuştuğum zaman daha öncede bunu yapabildiğimi hatırlıyorum.”

K6 evliliği süresince eşinden bağımsız bir şey yapamadığını, sığınmaevine geldikten sonra bunların değiştiğini, yaşadığı şehri öğrendiğini şu sözleri ile belirtmektedir:

“Yani hani adım atmak çok güzel bir şey. Bir şeyleri yapmak, kendi başına yapmak, emir almadan yapmak. İlerlemek çok güzel bir duygu bana göre. Hiç gitmediğim yerleri öğrendim. Hani önceden hiç Kızılay nedir sıhhiye nedir bilmiyordum. Şimdi rahatlıkla dolaşabiliyorum oralarda.”

K2, partnerinden hamile kaldığını öğrendikten sonra yine partneri tarafından bıçaklanma tehlikesi yaşadığını ve bu sebeple sığınmaevine geldiğini belirtirken bu yaşadıklarının ve sığınmaevine gelmesinin kendisine öğretici olduğunu, aynı zamanda meslek edinmesini sağladığını şu sözleri ile anlatmaktadır:

“İş güvenliği uzmanı sertifikası kazandırdı örneğin. Aynı zamanda hayatın zor olduğunu bir kez daha burada öğrendim. Herkesin kendine göre büyük dertleri var burada bunları aşmayı biraz da kendi problemlerimi küçük görmeye başladım baya eğitici bir yer burası.”

K9 ise sığınmaevinde farklı kadınlarla tanışmanın, partner seçme konusunda farkındalığını arttırdığını şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Yani arkadaşlarımızı iyi seçmemiz gerektiğini fark ettim. Buradaki bayanların çoğu yani hepsi erkeklerden kaynaklanan sebeplerden dolayı buradalar. Ve erkeklere çok fazla güvenilmeyeceği, bunu daha çok öğrendim buradan.”

5.6. ÇOCUKLAR VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ

Bu bölümde araştırmanın bulguları toplumsal cinsiyet bağlamında incelenecektir. Çalışmaya katılan kadınların evlilik öncesi ile aile yaşarken ve daha sonra evlilik yaşamında kadın olmalarından dolayı yaşadığı engeller şiddet bölümünde incelenmiş olup bu başlık altında kadınların çocuklarını yetiştirirken kadın ve erkek eşitliği bağlamındaki vurgusunun nasıl olduğunun anlaşılması amaçlanmıştır. Kadınların bu düşünceleri sığınmaevi öncesi ve sonrası olarak aktarılmaya çalışılacaktır.

5.6.1. Kadınların Sığınmaevi Öncesi Toplumsal Cinsiyet Rollerine Hakkındaki Düşünceleri

Araştırmaya katılan kadınların evlilikleri öncesi aile yaşamında, kadın oldukları için çeşitli engellere maruz kaldıkları görülmüştür. Kadınlar kök aileleri ile yaşamlarında, ailelerinin şu engellerinden bahsetmektedir; kadın olduklarından dolayı eğitimlerinde devam edemediklerini, aile üyeleri tarafından kılık- kıyafet baskısı, baş örtme baskısı, gidebileceği yerleri kısıtlama, aile içinde erkek çocuğa daha çok değer verme, kadın işi- erkek işi ayrımı yapıp çalıştırmama, evlenme baskısı yaşadıklarını belirtirken, kadınlar evlilikleri döneminde de benzer baskılara maruz kaldıklarını ifade etmektedir. Bu bağlamda hayatlarının her döneminde baskıya maruz kalan kadınların çocuklarını yetiştirirken nasıl bir tutum izlediği incelenecektir.

Kadınların evlilikleri dönemindeki aile yaşantısında çocuklarına toplumsal cinsiyet rolleri bağlamındaki tutumlarının nasıl olduğu incelenmiştir. Katılımcı kadınlardan 2'si “ kızıma, erkeği yaptığı işleri de öğren, dik dur”, 1'i “her istediklerini yapmaya çalıştım” , 1'i “eşit davranırdım” , 1'i giymek istedikleri konusunda baskı yapmıyorum”, 1'i “ hanım hanımcık ol, düzgün otur”, 1'i “ eşim, oğluna hiçbir şey yaptırmazdı” cevaplarını vermişlerdir.

Kadınların verdikleri cevaplar çoğunlukla kız ve erkek çocuk ayrımı yapmadığı konusundadır. Kadınların verdiği cevapları detaylı bir şekilde incelediğimizde kendi gördükleri baskıyı çocuklarına özellikle de kız çocuklarına uygulamaktan kaçındıkları fakat korumaya çalıştıkları da görülmektedir:

K6'nın 3 çocuğu olup 12 yaşında bir oğlu ve 11 ve 9 yaşlarında kızları vardır. K6 çocukları arasında eşit davrandığını şu sözleri ile anlatmaktadır :

“Hep anlayışlı bir anne vardı onlara karşı, hep istediklerini yapmaya çalışıyordum. Hep eşit davrandığımı düşünüyorum. Bir parça gofret alsam hepsine eşit paylaştırırdım.”

K4 kendisinin ve eşinin ilk evliliklerinden çocukları olduğunu, zaman zaman eşi ile bu sebeple çatışma yaşadıklarını, eşinin ve kendisinin çocuklarına davranışlarını şu şekilde anlatmaktadır:

“Zaman zaman kızgın, görmezden geldiğim zamanlar oluyordu. Ben kız çocuğuma da sen erkeklerin yaptığı şeyleri de yapmayı öğren, onlar yapamasa da yapmasa da bir şekilde bize yaptırmayı öğrenirler, sen yapmayı öğren derdim. Sen dik durmayı öğren, ayaklarının üstünde durmayı öğren. Sürekli ben yapamam, ben korkarım, mesela yemek yaparken bile hep çağırırdım onu. Şimdi mesela babası diyor ki eskiden mutfakta senin yanında dikilen çocuk şimdi pasta yapmış diyor. Salonu temizleyecekken bile senin temizlediğin gibi temizliyor. Erkek çocukları asla yardım etmiyordu. Eşimin oğlu içtiği suyu bile (kız)kardeşinden ya da benden isterdi. Yani o zaten eşit anlayışı yoktu ama eşim yapardı hakkını yiyemem. Ben çalışırken işe ilk başladığım dönemlerde ilk 3-4 ay (eşinin) camlara kadar temizlediğini biliyorum. ....'i babası öyle yetiştirdiğinden yapmıyordu. ....'ı(kendi oğlundan söz ediyor) biz elimize almış olmasaydık o da aynısı olacaktı, ben erkeğim ben neden yapacağım diyordu.”

K5, ailesinden yıllarca bu tür baskılar gördüğünü bu sebeple kızına bu tür engeller koymadığını şu sözleri ile anlatmaktadır:

“Ona sen kız çocuğusun yapma diyemedim çünkü yanı şeyle ben yıllarca mücadele ettim. Emin olun, geldim 30-40 yaşına hala aynı mücadeleyi aileme karşı veriyorum hani geçtim kocayı, eşi. Bu yaşta bile aileme aynı şeyin mücadelesini veriyorum. Ama ben kızıma hep mesela sana yakışmayan bir tavır diyorum. Mesela sesini yükselttiği zaman örnekler vererek yanlışını açıklamaya çalışıyorum. Sen kız çocuğusun sus dersem onun hayatında daha büyük kayıplar olur...”

K1, 3 kız çocuğu olduğunu, bir kızının erkek oyuncakları ile oynamak istediğini ve kendisinin bu duruma karşı duruşunu şu sözleri ile anlatmaktadır:

“Ama ne biliyim kızın biri spiderman hastası. Hep onun oyuncaklarını almak istiyor, tişörtlerini, okul çantasını öyle almak istiyor. Mesela diğeri pembeler içinde gezerken, o öyle giyinmek istemiyor. Bende sen kızsın giyemezsin, sen kızsın pembe giyeceksin falan demiyorum, özellikle

alıyorum. Ona illa etek giy demiyorum. Ama etek giydiklerinde düzgün otur gibi şeyler diyorum. Hanım hanımcık ol diyorum.”

5.6.2. Kadınların Sığınmaevinde ve Sonrasında Toplumsal Cinsiyet Rollerine Hakkındaki Düşünceleri

Araştırmaya katılan kadınların sığınmaevine geldikleri süreç ve sonrasında çocuklarını yetiştirirken nasıl bir yol izleyecekleri toplumsal cinsiyet bağlamında açıklanmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda kadınlar, öncelikle şiddetten uzak kalmaya çalıştıklarını belirtirken, sığınmaevine geldikten sonra da çocuklarına eşit davranmaya devam ettiklerini, sığınmaevindeki personellerden çocuklarına nasıl davranmaları hakkında bilgi almaya çalıştıklarını belirtmişlerdir.

K6 ve K7 sığınmaevine geldikten sonra da kız ve erkek çocuk ayrımı yapmadıklarını şu şekilde açıklamaktadır :

K6: “Hala aynı benim fikirlerim. Bana göre kız çocuğu erkek çocuğu ayrımı yapılmaz.”

K7 kız-erkek çocuk ayrımı yapmadığını belirtirken kızının eğitimine devam etmesini istediğini ve kız çocuğuna dair koruyucu tutumunu şu sözleri ile belirtmektedir:

“Kızıyla ilişkilerimiz normal. Çok sevsem tepeme çıkar, az sevsem üzülür. Benim sözümü dinlemediği zaman bağıriyorum. Ama dövmüyorum. Ama hiç kız çocuğu şunu yapmaz, bunu yapmaz demiyorum çünkü bana çok yapıldığı için. Kızımın okumasını çok istiyorum mesela. Onun okulu çok önemli benim için... Mesela okulda falan erkek çocuklarla çok fazla oynama, onlarla hiçbir yere gitme, şimdiki çocuklar cin gibi, Allah göstermesin her şeyi yapabilirler. Kız çocuklar çoksa o ortama gir, sınıfta da fazla yalnız başına kalma. Lavabolarda çok fazla kalma (güliyor) ben normalde kendim okula gönderirken de bunları hep söylüyorum. Başkalarının rahatsız edeceğinden, zarar vereceğinden korkuyorum.”

K3, oğlunun eşi gibi şiddet uygulayan biri olmamasını dilerken, kadının kadın gibi, erkeğin erkek gibi olmasını gerektiğini düşündüğünü şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Eşim gibi davranmasını istemem oğlumun. Daha anlayışlı olmasını isterim. Erkeğin erkek gibi olmasını kadınında kadın gibi olmasını isterim. Hani kadına karşı daha anlayışlı olmalı ama kadın da asil olmalı. Hani öyle erkeğin vurdum, kırdım değil tabi. Kadın kadınlığını bilmeli, asaleti falan. Ben Babamı şey yaparım hep gerçekten, erkek gibi erkekti derim. Babam gibi olmasını isterim hani çok iyi biriydi, huyu çok güzeldi, çok yufka yürekliydi, karıncayı incitmezdi gerçekten. Ne bileyim yani babam gibi biri olmasını isterdim çok. Hatta babam beni erkek kardeşlerimden daha çok severdi (gülüyor), beni el üstünde tutardı, ayrı bir yere koyardı. Tek kız olduğum için sanırım. İstedğim hiçbir şeyi ikiletmezdi, köydeydik maddi durum iyi değildi ama ona rağmen elinden gelen herşeyi yapmaya çalışırdı. Bizim mahallede çocuklar hep dayı derdi, o kadar çok severlerdi, sevecen, cana yakın, merhametli biriydi.”

K4, sığınmaevine geldikten sonra çocuklara karşı da şiddetten uzak durmaya çalıştığını ayrıca, evlilikleri döneminde eşinin oğlu üzerinde oluşturduğu kadın-erkek ayrımcılığı düşüncelerini değiştirmeye çalıştığını şu sözleri ile belirtiyor:

“İlk zamanlar çok tartışıyorduk. Bir de öyle bir şey var ki yetişkin insanlar gibi tartışıyor. Kızıyorum sen bana kızamasın diyor. Özellikle buradaki çocuklarda çok var o, annelerine sürekli sen bana bağırılmazsın gider şikayet ederim diyorlar. Dün akşam bir çocuk o kadar bağırdı, ortalığı yıktı ki, benim çocuğum olsa, evde olsak, tutar kollarından sarsardım dedim içimden, kendi çocuklarımızı kendimiz burada şey yapamıyoruz. (gülüyor.) eşim hep oğluma sen erkeksin, sen yaparsın şeklinde şeyler söylüyordu, ben yokken annene sen sahip çıkıcaksın gibi şeylerde. Buraya geldiğimde ondan oğlumdan ayrı bir şey yapma konusunda zorlandım gerçi yaşından dolayı da biraz öyle davranıyordur ama yine de böyle olmadığını ona anlatmaya çalışıyorum.”

K1, sığınmaevine geldikten sonra çocukları ile ilgili sürekli uzmanlardan destek almaya çalıştığını, kızının erkek oyuncaklarına yönelmesi ile ilgili başlarda tedirginlik yaşadığını ama bunu uzmanla konuştuktan sonra normal bıraktığını şu şekilde anlatıyor:

“Ben hep çocuklara nasıl davranırsam doğru olur diye bir arayış içindeydim buraya geldikten sonra kendime destek buldum. Mesela ben önceden stresli olduğum zamanlarda çocuklara çok bağırdım. Aşırı bağırdım öyle diyebilirim. Belki buralarda olmasam o bağırılmalar, çağırılmalar devam edecekti. Burada olmam, ilk dönemde, stres döneminde, insanlarla yaşadığımız için dikkat etmeye başladım. Kurallarda ban bir şeylerin getirisi oluyor. Onların dilinden anlamaya çalışıyorum. Her görüşmemde çocuklarla alakalı bilgi almaya çalışıyorum. Mesela başlarda büyük kızımın erkek oyuncaklarına falan yönelmesinden tedirgin oluyordum hani acaba başka şeyler mi var falan diye ama burada uzmanlarla konuştuktan sonra ona nasıl davranmam gerektiği konusunda daha donanımlı oldum.”

K1, söylediklerinin devamında da ileride çocuklarının eğitimine verdiği önemden bahsediyor:

“... benim için hep okumaları gerekiyordu yani. Bundan sonrada böyle davranacağım.”

Kadınlar genel olarak özellikle kız çocuklarının okumaya devam etmesi yönünde hemfikirdir. Kendisini ailesinin okutmadığını belirten K4'ün bir kız, bir erkek çocuğu bulunmaktadır. Çocuklarının eğitimi konusunda düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Benim için kız çocuklarının okuması erkek çocuklarının okumasından daha önemli. Çünkü her şekilde ezilen erkekler oluyor. Erkek mesela hiçbir iş bulamasa gidiyor maden çalışıyor 2000-3000 lira maaş alıyor. Ama okumamış bir bayanın öyle bir imkanı yok, ya temizliğe gidiyor, ya merdiven silmeye gidiyor, en şey olarak yapabilecekleri işleri bu. Mesela bir çocuğa soruyorsun, benim eşimin oğlu babasının nerde çalıştığını soranlara benim babam mühendis, ayda 6000 lira maaş alıyor, bizim evde 4-5 tane bilgisayar var derdi. Niye? Bizim evde 2 tane bilgisayar var bir tane laptop var, bilgisayarın biri zaten bozuk yalan söylemeye gerek yok. Kız, yarın öbür gün, annesi veya ben, annesi de hasta bakıcılık yaptı, annen nerde çalışıyor dediklerinde annesinin hasta bakıcılık yaptığı yerine termal tatil köyünde otelde çalışıyor derdi. Çocuklar bunlardan utanıyor işte. O yüzden kız çocukları okuyacak daha iyi yerlere gelecek ki çocukları onlardan utanmasın.”

Ailesini kendisini okutmadığını belirten K6, çocuklarının okumasını hep istediğini fakat sığınmaevine geldikten sonra bu konudaki düşüncelerinin daha da netleştiğini özellikle kız çocuklarının kendisi gibi olmasını istemediğini şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Aynı şekilde biraz yaklaşıyordum ama buraya geldikten sonra benim halime düşmemesi için okuması şart artık kızların. Erkek çocuğu da okuyacak illaki ama kadınların okuması, çalışması şart benim için. Ben okumuş olsaydım bir işim olsaydı hayatım daha kolay olurdu. Okumak gelecekleri için gerçekten şart. Daha güçlü olurlar. Daha sağlam basarlar.”

Kız çocuklarının okumasının erkek çocuklara göre daha önemli olduğunu ifade eden K7, namus konusunda düşüncelerini belirtmektedir:

“Erkek çocuğunun okuması benim için fazla önemli değil, erkek her yere girebiliyor. Yani o da önemli de erkek dışarıda da olsa namusuna leke gelecek biri değil. Dışarıda da yatabilir. Ama kız çocuğunun geleceği çok önemli. Dışarıda kalsa, bir erkek yanına gelse, adı çıkar. Ben adının çıkmasından çok korkarım. Kız çocuğunun çalışıp kendi ayakları üstünde dikilmesi lazım. Genellikle çalıştığı yerlerinde böyle ev, hane olmaması lazım. Bir de kadınlar azsa çalıştığı yerde oralarda olmasın. Büyük şirketler, hastaneler daha uygun.”

K9 sığınmaevine gelmeden önce de eşitlikçi yaklaştığını fakat şuan bu düşüncelerinin daha da netleştiğini şu şekilde ifade etmektedir:

“Düşüncelerimde bir değişiklik olmadı ama daha net bir şekilde düşünmeye başladım bu konuda. Ben kız erkek çocuk ayrımına tamamen karşıyım. Bayanın daha önde olması lazım. Erkektir yapar, bayana karşı yaparsa kötü olur. Örnek veriyim mesela, şu yönden karşıyım. Ben kendimi bildikten sonra benim için sorun yok. Akşam mesela dışarı çıkacağım, kız arkadaşlarımla buluşup sohbet muhabbet, işte buna karşı gelindiği zaman ben çok kızıyorum. Çünkü erkek istediği zaman, hatta istemiyor bile çekip gidiyor, çünkü kadın namus olarak görülüyor. Erkek için kayıp bir şey yok.”

K2, ileride çocuklarını yetiştirirken anlayışının şu yönde olacağını söylüyor:

“Öyle erkek çocuğu mutfakta iş yapmaz vesaire gibi bir anlayışım hiçbir zaman olmadı. Çok saçma bir yaklaşım yapması gerekiyor bence. Mesela ben hiç hanım hanımcık oturmadım elimde tornavidayla falan dolanıyordum. Evde kaldığım zamanlarda da erkek kardeşimi de temizlikte çalıştırıyorum. (gülüyor)”

K5, sığınmaevi sonrasında da anlayışının eşitlikçi olacağını şu sözleri ile belirtmektedir:

“Ben ailemden hep bu ayrımı yaşadığım için çocuğuma öyle davranmıyorum. Benim annem babam erkek evlat kız evlat ayrımı yaparlardı. Ben yıllarca buna maruz kaldım. Neden çocuğuma aynı şeyi yaşatayım ki. Çok kötü bir his. Ben bu hissi çocuğumun tatmasını istemiyorum. Bir erkek çocuğu ne yapabilir, benim kızım da yapabilir.”

Ç2, sığınmaevinde kalıp eşine geri dönmüştür. Bu sürede olaylara daha geniş bakmayı öğrendiğini, eşi ve annesi, kendisinin kız çocuğuna olan davranışlarını doğru bulmadığını şu sözleri ile anlatmaktadır:

“Eşim ve annem kızımın bir çocukla görüştüğünü duymuş mesela kız çocuğumu daha çok baskı altında tutmam gerektiğini söylüyor. Çekiceksin, konuşacaksın, izin vermeyeceksin, telefonunu alacaksın, evden çıkarmayacaksın falan gibi şeyler söylüyorlar. Ben böyle olmadığını, olmaması gerektiğini bir türlü onlara anlatamadım. Onlara göre kötü anne oldum ben. Ben kızımın da erkek arkadaşı olabileceğini düşünüyorum tabi ki bu konuda kızımın konuşuyorum, dikkat etmesi gereken şeyleri söylüyorum. Öteki türlü evden çıkarmazsan falan çocuk daha çok bunalır başka yönlere gider yine kendi istediğini yapmak için yol bulur. Bir şeyleri gizli yapmasındansa bilmem daha iyi. Ben böyle söyledimde eşim ve annem sen çok geniş düşünüyorsun diyorlar. Evet geniş düşünüyorum ben çünkü bakış açımı büyüttüm! Eskiden şu kadarlık yerden bakıyordum her şey dar ve daha küçüktü ama şimdi penceremi büyüttüğüm için neleri yapabileceğimi öğrendim ben.”

Kadınların özellikle kız çocuklarının eğitimleri konusundaki düşünceleri netken erkek çocukları konusunda da eşlerine nasıl davranmaları gerektiği konusunda açıklamalarda bulunmaktadırlar. Ç2 oğluna yaklaşımı ile ilgili olarak da şunları belirtmektedir:

“Oğluma mesela karı gibi ağlama falan derler ya hep ben bunun tersini söylüyorum. Onun da duygularını yaşamasını istiyorum. Duygularının olması çok güzel bir şey. Kızımın da erkek gibi olmasını istemiyorum. İnsan gibi insan olsunlar önce sonra cinsellik ayrımı yapılır zaten.”

Ç1, de aynı şekilde sığınmaevinden sonra bağımsız hayatında kızı ve oğlu ile ilişkisini şu sözleri ile anlatmaktadır:

“... ben hiç benim büyütüldüğüm gibi, buraya oturma, buraya gelme, gitme demiyorum. Kızıma diyorum ki mesela erkek arkadaşın olursa bana söyle diyorum, saklamasın. Ben bileyim yeter. Ben hiç şunu yapma, bunu yapma diye yasaklamıyorum. Oğlum mesela ben sığınmaevindeyken, önceden çalışırken falan hep kardeşine bakıyordu, ev işlerine yardım ederdi falan. İşten gelirdim yemek hazırda, süpürge yapardı. Çocuklarım böyle olmasa ben bu duruma gelemezdim zaten.”

5.7. SIĞINMAEVİ DENEYİMİ İLE BİRLİKTE EŞ VE AİLEYE ATFEDİLEN ANLAMDA DEĞİŞİM OLDU MU?

Araştırma kapsamında görüşülen şiddet mağduru kadınların, şiddete maruz kaldıktan sonra eş ve aileye ne anlam atfettikleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda kadınların hem kök ailesinde hemde kendi kurdukları ailelerinde şiddete maruz kaldıktan sonra, kendisine destek olan kişileri nasıl anlamlandırdığı, destek olmayan aile üyeleri hakkında ne düşündükleri, aile olarak kimleri gördükleri, ideal aile tanımını nasıl yaptıkları, evlilik öncesi eş ve aile kurma hakkındaki düşünceleri sığınmaevi öncesi ve sonrası olarak aktarılmaya çalışılacaktır.

5.7.1. Sığınmaevine Gelmeden Önce Eş Ve Aileye Dair Düşünceler

Sığınmaevinde kalan kadınların, kendi ailelerini kurmadan önce, ailelerinde şiddete maruz kaldıkları/kalmadıkları aile hayatlarında yaşamlarını devam ettirirken gelecekteki evlilik ve aile hayatları hakkında ne düşündüğü anlaşılmaya çalışılmıştır. Katılımcı kadınlardan 3'ü evlilik, mutlu bir aile hayali olduğunu dile getirirken, kendi ailesinde gördüğü şiddet sebebiyle hemen evlenmek isteyen 1 kadın, çocuk sahibi olmak için evlenmeyi düşündüğünü belirten 1 kadın, evliliği olması gereken bir şey olarak gören 1 kadın, birlikte yaşamının mantıklı olduğunu düşünen 1 kadın, erken yaşta evlendiğinden düşünmeye fırsatı olmadığını belirten 1 kadın, evliliği pranga olarak gören 1 kadın bulunmaktadır.

Kadınlar çocukluklarından itibaren aile ortamları içerisinde evlilik, aile, eş konularına olumlu bir şekilde yönlendirilerek büyütülmektedirler. Evlilik zamanı gelince olması gereken bir şey olarak görülmektedir. Araştırmaya katılan kadınların çoğu evlilik konusunda hayalleri, düşünceleri olduğunu belirtirken K7, Evlilikle ilgili hayalleri olduğunu fakat gerçekleşmediğini şu şekilde anlatmaktadır:

“Ayy ne hayaller ediyordum valla. Ama hiçbiri gerçekleşmedi. Benim bugüne kadar hiçbir hayalim gerçekleşmedi, gerçekleşmeyecek. Mesela ben evliliğimde sadece eşim, ben olsun istiyordum, tabi kayınvalide falan olmayacak. Ta o zamandan sevmiyordum. Eşim sabah gitsin işe, eve gelsin, bende evimi kıyı köşe toparlayım, en çok da ben köy yeri seviyordum, birlikte mal biriktiririz, tarlaya gideriz diyordum. Çocuklara ev alırız diyordum. Çocuklar daha olmadan onların hayalini kuruyordum.”

K9 hayalleri olduğunu fakat sonra değişen şeyleri şu şekilde anlatmaktadır :

“İlla ki bende diyordum, şöyle bir eşim olsun falan diye. Dediğim zamanların sonrasında karşıma çıktı, ben dedim evet bununla ilerisi olur diye ama sonradan çok değişti. Şöyle oluyor bir müddet sonra yüzü güzel, gülümsemesi güzel diyorsun.”

K8, evlilikle ilgili küçük yaşlardan beri hayal kurduğunu ve evlenmek istemesinin sebebinin ailesi olduğunu şu şekilde anlatmaktadır :

“Hemen hemen 15 yaşından beri evlenmek istiyordum çünkü evde anneden dolayı. Hep vardı yani içimde ukdeydi hatta hep şey diye dua ederdim. Allahım ne olur bana mutlu, huzurlu bir eş, evlilik nasip et. Çünkü yaşadığımız ortam belli. Sürekli bir kavga. Biz bayram sabahı bile kavga dövüş vardı. Orada bayram yoktu, zehir vardı. Ve 30 senedir hiç değişmedi. O yüzden yani 15 yaşından beri aynı şeyler ve neyi istediysem tam tersi oldu, uzaklaştı benden. O yüzden 15 yaşından beri aynı şeyi düşünüyorum o da evde huzursuz bir ortamımız olduğu için anne, baba ve çocuklar arasında, o da annemden kaynaklı.”

K6, evliliğin bir hayal değil, mecburiyet olduğunu şu şekilde ifade etmektedir:

“Evlilik olması gereken bir kuraldı bana göre. Onu yapman gerekiyor. Her kız evlenir.”

K2, çocuk sahibi olmak istediği için evlenmeyi düşündüğünü şu şekilde ifade etmektedir:

“Hayatım çok güzeldi. Her şeyi yapabiliyordum yine problemlerim vardı ama böyle bu kadar büyük değildi. O zamanlar da aile düşünüyordum. Ben üniversite zamanında da bir erkek arkadaşımınla birlikte yaşadık ama yürütemedim. Bir yandan evlenmek istiyordum, bir yandan evlenmek istemiyordum da. 5 ile 8 sene arasında evlenirim diye düşünüyordum. Çocuk çok seviyordum çünkü (gülüyor)”

K4, evlilik hayalleri kurmadığını, sık sık görücü gelmesinden dolayı ailesine inat kaçarak evlendiğini şu şekilde anlatmaktadır:

“Ben hiçbir zaman ben evleneceğim de, bembeyaz gelinlikle evden çıkacağım, şöyle evim olacak, böyle hayatım olacak diye hayal kuran bir insan değildim. 17-18 yaşına girdim, işte dünürler geliyor gidiyor, babam onu beğenmedim, bunu beğenmedim, benim kızım aksi onunla yapamaz, biri geldi işte verelim dedi annen dedi kafasına yatıyor, oturduk işte babamla karşılıklı sigara içerek konuşuyoruz, iyi verin gitsin dedim bende. Sonra

nişanlandık hiç ısınmadım, hiç, bilmiyorum yani çok yabancıydı benim için. Anneme babama inat eski eşime kaçtım, çok büyük aşık olarak, severek evlenmedim. Çünkü benim babamda da şu vardı çok umarsız bir insandı, şu kırılmış, yanmış, dökülmüş, hiç şey yapmazdı. Ha çok severdi ama. Annem tarlaya giderdi, bir televizyon anteni yüzünden tartıştığını bilirim. Anneme sen tarlalarda sürün, ben sırtımı devlete dayadım madenciyim diye sözeli olarak ezdiğini bilirim. İşte bende evleneceğim de dayağı falan yok en fazla babam gibi biri olur derdim. Umarsız, vurdum duymaz, elinde kumanda, çay. Hiçbir zaman büyük hayaller kurmadım, çok büyük bir aşk yaşayacağım, çok mutlu bir evliliğim olacak, küçük küçük koşan çocuklarım olacak demedim. Hayallerim yoktu yani.”

K3, reşit olmadan ailesinin rızası ile evlendiğini, çok küçük olduğunu ve evlilikle ilgili düşünmeye fırsatı olmadığını şu şekilde ifade etmektedir:

“Pek düşünme fırsatım olmadı. Çok erken yaşta evlendim ortaokulu bitirdiğim yaşta evlendim yani hani ondan öncesinde de bunları düşünmüyordum zaten. Reşit değildim ailemin rızasıyla evlendim yani bir hafta ağlamıştım ben, evden çıkmamıştım. Evlendiğim adamı da hiç görmemiştim. Nişanlım ama hiç görmemiştim bir hafta falan sonra geldi bize. El öpmeye. Önceki devirlerde gibi görmemiştim adamı. Erkek tarafı sadece yüzüğü getirip takmışlardı. Kötü bir duygu. O yüzden evlilik hayali kurma fırsatım olmadı. Nişanlılık döneminde de çok şey yaşadım. Yüzüğü attım kaç kere, hep yoldan çevirdiler beni. Küçüksün ya birşeyle kandırıyolar seni.”

K2 ise evliliği pranga olarak gördüğünü şu şekilde anlatmaktadır:

“Çok üzüliüyordum. İnanılmaz üzüliüyordum. Evlenenlere, niye evlendi bu kız şimdi, kendini yaktı diye inanılmaz ağlıyordum. Gerçekten, çok üzüliüyordum. Yani evlilik bana göre o zaman böyle bir pranga. Kendi hayatın yok, kendinden vazgeçiş, kendin yok, çocuklar var, ev var, koca var filan öyleydi.”

5.7.2. Sığınmaevine Geldikten Sonra Eş Ve Aileye Dair Düşünceler

Kadınların evlenmeden önce ailesi ile yaşadığı dönemde evlilik ve aile düşünceleri hakkında bilgi alınmıştır. Çalışmaya katılan kadınların çoğu görücü usulü evlendirilmiş,

evliliklerinde şiddete maruz kalıp sığınmaevine gelmişlerdir. Bu bağlamda evlilik ve aile düşüncelerinin nasıl değiştiğinin öğrenilmesi amaçlanmıştır.

Kadınlara sığınmaevinin kazanımları ne olduğu sorulduğunda, “kendimi dinleme fırsatım oldu” cevaplarını vermişlerdi. Bu bağlamda sığınmaevinde eş ve aileye dair de düşüncelerinin değiştiğini şu şekilde anlatmaktadırlar: Katılımcılardan 2’si “sevgi, saygının temel olması gerektiğini farkettilim” cevabını verirken, “evliliğin çözüm olmadığını farkettilim”, “aileye bakışım değişti”, “kendime dair hataları farkettilim”, “ikinci evliliğin hata olduğunu farkettilim”, “mantık evliliği düşünmeye başladım”, “nikâhsız yaşamayı düşünmüyorum” cevaplarını veren 1 kadın bulunmaktadır.

Ailesinin evlilik konusunda psikolojik ve fiziksel şiddet uygulamasından dolayı sığınmaevinde gelen K8, sığınmaevindeki kadınları görünce evliliğin çözüm olmadığını anladığını fakat yine de mutlu bir ailesi olmasını istediğini şu şekilde anlatmaktadır :

“Buradaki evlenen bayanları görüyorum kimisi çocuklu kimisi çocuksuz geliyor. Diyorum ki evlilik de bir yerde çözüm değilmiş diyorum. Çünkü insanlar bir anda değişebiliyor. Hele ki hani şöyle söyleyeyim. Okunmuş olabilir ama düşünceleri cahil insanları eğitmek daha da zor. Hele ki o insanla evlilik daha da zor. O yüzden ki bizim toplumumuzda değişmez, erkek yapar, bayan yapmaması gerekiyor, evde oturması gerekiyor. Açıkçası biraz uzaklaştım ama hala istiyorum. Aileden çıkıp kendi ailemi olmak istiyorum. Kendi düzenim, yuvam, eşim, çocuğum olsun istiyorum.

Evlilik dışı hamile kalan ve bundan dolayı şiddet gören iki kadın da mantık evliliğine sıcak baktıklarını belirtmişlerdir:

K9 ,*“Daha önceden duygusal bakıyordum ama bu saatten sonra sana değer veriyor mu, seni seviyor mu gerçekten, kalp değil de mantık işiyle ilerlemesi gerektiğini anladım. Sadece duygusal baktığımda bazı şeyleri göremiyorsun o sebeple”*

K2, *“Evlilik... artık aşk evliliği diye bir şey yok! kesinlikle mantık evliliği yaparım.”*

K4, sığınmaevinde kaldığı süre boyunca düşündüğünü, evliliği süresince yaptığı hataları fark ettiğini ve ikinci evliliği yaptığına dair pişmanlığını şu şekilde anlatmaktadır :

“Çalışırken, çalıştığım dönem ve öncesinde de hep kendimi kullandırımdım, hep ben verdim, hep kendimi harcadım, hiç karşılığında bir şey almadım. Ya bir yemek hazırladığımda bir eline sağlık denmesi bu kadar mı zor yani bu tarz şeyleri çok büyüten bir insanım. Bazen bir şeyler yaptığın zaman ya bir teşekkür ederiz, ya çok güzel olmuş, uğraşmışsın gibi kelimeler çok zor değil. ben bunları söylüyorum ya aman ya ne gerek yok sende, mecbur yapcan görevin zaten, hep bu tarz şeyleri duyduğum için hep kendimi yiyordum. Buraya gelince yalnız kalıp düşünme fırsatım olunca bunların farkına varabildim. Sadece kendi açıklarıma kızıyorum. Keşke ikinci evliliğimi yapmasaydım diyorum. Tekrar tekrar aynı şeyleri yaşamaya gerek yoktu diye düşünüyorum.”

Kadınların sığınmaevine geldikten sonra aile kavramına bakışlarını değerlendirmesi istendiğinde destek olan ve destek olmayan aileler konusunda farklılaşma yaşanmaktadır. Kadınlardan 2’si aile konusunda düşüncelerinin değişmediğini belirtirken, 1’i, tekrar aile kurmayı düşündüğünü, 1’i aile kurmaktan vazgeçtiğini, 1’, kendi ailesini sorguladığını, 1’i ailenin önemini anladığını, 1’i nasıl aile kurmam gerektiğini öğrendiğini belirtmiştir.

K9, sığınmaevinde kaldığı dönem içerisinde ailesinden destek görmektedir. Bu bağlamda aile kavramına bakışta değişiklik olmadığı ile ilgili şunları ifade etmektedir:

“Ailenin öneminden bahsediyor herkes, bende bu saatten sonra ailenin önemini anlıyorum. Diğer bayanlarla konuştuğumuzda kimisi annesini, babasını saymıyor. Burada duyulanlar daha bir önem katıyor aslında.”

K6, sığınmaevinde kalıyor olmasının kendisini etkilemediğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Yok olmadı. Kalabilirim ama gidip tekrar bir yuva kurabilirim.”

K8 ise K6’nın tersine sığınmaevinde kalıp diğer kadınların hikayelerini duymasının kendisini etkilediğini şu şekilde ifade etmektedir:

“buradaki kadınların hikayelerini de duymak yine aile konusunda da ne yapmam ne yapmamam konusunda bana fikir verdi.”

K2, sığınmaevinde kalıyor olmasının etkisi olmadığından bahsederken şunları ifade etmektedir:

“Hayır buranın bir etkisi olmadı...Ben aileden çocuğumu verdiğim an vazgeçtim.”

K3 ise sığınmaevinde kalıyor olmasının kendi ailesini sorgulamaya yol açtığını şu şekilde ifade etmektedir:

“insan ister istemez düşünüyor. Ben nasıl bir ailede büyüdüm, annem, kardeşlerim bana neden destek olmuyor diye düşünüyor. Sürekli geri dönmem için baskı yapıyorlar, senin ailen orası diyorlar. Bir daha dene aynı şeyler olursa başımızın üstünde yerin var diyorlar ama şimdi gel demiyorlar. O zaman biz nasıl bir aileyiz yani. İnsanın kendi ailesi korumuyor, yanında istemiyor ama vazgeçemiyorsun işte.”

5.7.3. İdeal Aile Tanımı

Kadınlarla yapılan görüşmelerde aile dair düşüncelerinin değiştiği gözlemlenmiş olsa bile aile kurmaya dair isteklerinin olduğu da görülmüştür. Bu bağlamda ideal aileyi nasıl tanımladıkları da önemli bir nokta olmuştur. Kadınlar ideal aileyi tanımlarken çoğunlukla sevgi, saygı, anlayış ve destek (4 kadın) cevabını vermişlerdir. Yeterli maddiyat, huzur güven cevaplarını veren 2 kadın bulunmaktadır. İdeal aileyi anne üzerinden tanımlayan 1 kadınının yanı sıra, aile de illa baba olması gerektiğini savunan 1 kadın bulunmaktadır.

Ç1, sığınmaevinden eşinden boşanıp bağımsız hayat kurarak ayrılmıştır. İdeal aileyi disiplin ve saygı bağlamında tanımlarken aile için eş, kocanın şart olmadığını şu şekilde tanımlıyor:

“Aile için illa baba olmasına gerek yokmuş. Bir kadın çalıştığı zaman, kendi ayakları üstünde durduğu zaman, o evde o koca ona şart değil. Yeter ki dürüst ol, çalış. Disiplin, saygı çok önemli benim için. Saygı olduktan sonra her şey oluyor. Saygı gitti mi sevgi de kalmıyor. Bir de birbirini kandırmayacaksınız. Eve yalan girdi mi o ev dağılır. O çok önemli. Saygı olması lazım. Aile için illa baba olmasına gerek yokmuş. Bir kadın çalıştığı zaman, kendi ayakları üstünde durduğu zaman, o evde o koca ona şart değil. Yeter ki dürüst ol, çalış.”

K6 ailede yeterli maddiyatın olmasının çocuklar açısından önemli olduğunu şu şekilde anlatıyor:

“Maddi açıdan da bir gelirin olmalı ki çocukların ihtiyaçlarını karşılayabilesin bana göre. Kadın da erkek de çalışabilir bana göre, ben yıllarca çalışmadım, o da bıraktı işi, noldu, bu sefer çocukların boynu bükük kaldı, hiçbir şey alamıyorsun, ister istemez bu sevgi nefrete dönüşüyor. Çünkü ihtiyaçlarını karşılayamadığı için üzülyorsun. Aile demek tam bir bütün olmalı bana göre.”

K1, ideal aileyi tanımlarken öncelikle güven ve huzur derken, ailenin anne demek olduğunu şu şekilde ifade ediyor:

“Güven ve huzur tabi ki. Benim için aile anne demek. Mesela burada görüyorum. Anne çocuğunu bırakmış gitmiş, nerelerde büyümüş, ne hallerde büyümüş, şimdi buralarda olanlar var. O birleştiricilik anne de var çünkü bağlılık... Annenin öyle olması gerektiğini düşünüyorum. Aslında baba da öyle olmalı ama daha dışarı ayaklılar ya ister istemez çocuklarına bile o kadar düşkün olmuyorlar. Bana ters davranırsa siler atarım bile diyorlar.”

K8, annesinden evlenmesi yönünde baskı gördüğünü, kendi ailesinde huzur olmadığını belirtmiş olup ideal aileyi şu şekilde tanımlamaktadır:

“Aile benim için, ya da şöyle söyleyeyim eğer bir ailem olsaydı huzur olsun isterdim. Sabah kalktığımda günaydın diyebileceğim, akşam iyi geceler diyebileceğim, çocuğuma, eşime, huzurlu, mutlu, hep beraber gülüp ağladığım bir ortam. Huzur yani huzur. Mutluluktan insan ağlar mı öyle bir şey istiyorum ben.”

K4, ailede çocuklarına saygı, sevgi ortamı ve eşler arasında anlayışı sağlayabilmenin önemli olduğunu şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Çocuklarına hem sevgiyi hem saygıyı her türlü verebilmeli. Biz bu konuda yetersiz kalıyoruz. Karı ve koca arasındaki iletişim yeterli olmalı onu kuramadığımız zaman bu çocukların arasında da çatışmaya yol açıyor. Bunun için dediğim gibi eğitim gerekiyor, önce insan olmak gerekiyor, sonra eğitim gerekiyor. Çünkü Ne kadar okursa okusun içinde insanlık olmayan bir insandan da bir şey olmaz. Çok büyük savaşları çıkaranlar da mesela çok çok büyük yerlerden gelen insanlar. Bilmiyorum ya önce insan olmayı öğrenmemiz gerekiyor, sevmeyi bilmemiz gerekiyor. Karşındakini mutlu edebilmeyi öğrenmemiz lazım, çok küçük şeylerle mutlu olabilen insanlar var. çok büyük şeyler vaat edip yerine getiremeyip mutsuz etmek yerine önce bunları öğrenmemiz gerekiyor.”

K5 aile içinde anlayışın önemli olduğunu şu şekilde anlatıyor:

“Aile dediğiniz bir kere bağları güçlü olması lazım her koşulda. Olumsuz yaşadığınız şeylerin karşısında bile aile farklı yerlerde olsa bile gelip dimdik durması lazım. Benim kurmak istediğim aile şekli buydu. Beceremedim yapamadım o ayrı bir şey. Ama benim ailem sağlam olması lazım, güçlü olması lazım. Aksi takdir de heder olur gider. Bunun için de iletişim kurmak lazım, anlamak, anlatmak lazım. Karşınızdaki insanın da sizi azıcık da olsa anlıyor olması lazım. Buradan başlanabilir o güçlü aileye sahip olmak için.”

5.7.4. Şiddetten Uzaklaşmasına Destek Olan Kişileri Nasıl Görüyor?

Araştırmaya katılan kadınların aile hakkındaki düşünceleri incelenirken, şiddetten kurtulmasına destek olan kişilere ne anlam atfettiği hakkındaki düşünceleri de öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda kadınların verdikleri cevapların şiddetten kurtulmasına destek olan aileleri ve destek olmayan aileleri bağlamında farklılaştığı görülmüştür. Sığınmaevine gelmeme destek olan kişileri de ailem olarak görüyorum diyen 3 kadın, sığınmaevi bir ailem oldu diyen 3 kadın, sığınmaevi şuan tek ailem cevabını veren 1 kadın bulunurken, kök ailesinin kendisine destek olmasından dolayı bağlarını koparmayan 2 kadın da aileyi sadece kök ailesi olarak gördüğünü belirtmiştir.

K2, sığınmaevine gelme süresince etkili olan kişileri ve sığınmaevinde yakın arkadaşlık kurduğu kişileri de ailesinden gördüğünü şu şekilde belirtmektedir:

“Şuan annem, hakim amca ve buradan birkaç arkadaşım ailem oldu diyebilirim.”

K7 ve K1, kök ailesinin yaşadıklarını öğrendikten sonra kendisine destek olmaya başladığını ve yeniden aile olduklarını şu şekilde ifade etmektedir:

“Kendi abimle, kardeşimle görüşmeye başladım onların destek olması, araması tekrar birlikte olduğumuzu anladım.”

K1: *“Öncelikle kendi ailem tabiki. Güvenebileceğim insanlar. Sınırsız güvenebileceğim insanlar, acaba yapar mı diyeceğim insanlar değil. Annem, babam ve bi ablam mesela. Diğer ablalarım çok değil.”*

K4, sığınmaevinin kendisinin ailesi olduğunu, sığınmaevinde bir aile gibi yaşadıklarını şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Direk kalpten gelerek söylüyorum bunu, buradaki çalışan herkes benim ailem gibi. Yani çok çabuk ısınabilen, sevebilen bir yapıya sahip bir insanım ben. Mesela bir sizlerle konuşurken içimde çiçekler açıyor gibi hissediyorum, çok pozitif çalışanlar. Dediğim gibi bir ailemiz var ama burası da benim ailem bana göre. Tabi her ailede sorunlar oluyor. Burada sorun yaşadığım arkadaşım da benim ailemin içinde. Nasıl çocuğumla sorun yaşıyorsam onunla da yaşayabilirim. Biz burada zaten bir ailenin içinde yaşıyoruz.”

K6 da sığınmaevini ailesi olarak gördüğünü, kendi kök ailesinin yanına gittiğinde rahat edemediğini şu sözleri ile anlatmaktadır:

“Daha çok burayı aile olarak görmeye başladım. Annemin evine gittim ben izin aldım 3 gün. Ama 3 gün duramadım 2 gün durdum geri geldim. Burada daha rahat hissediyorum çünkü kendimi. Annemin evinde başını örtün diyor, sigara içme diyor, baskı uyguluyor. O yüzden orası sanki benim evim değil gibi.”

K8 ailesinden şiddet gördüğü için sığınmaevine gelmiş olup aile hakkında şunları belirtmektedir:

“Benim ailem yok, varsa burası benim ailem oldu. Buradaki görevliler bile daha iyi davranıyor bana annemde. Buradaki görevlilerden bir şey istesem hemen hallediyorlar ama annemden bir şey istesem git kendin yap, 30 yaşındasın diyor.”

K3, şiddet sonrası ailesinden destek görememiş olup tek ailesinin sığınmaevi olduğunu belirtiyor:

“Vallahi şuan tek ailem burası (gülüyor).”

5.7.5. Çocuk Yetiştirirken Aile Kavramı Hakkındaki Vurgusu

Kadınlar hem kök ailelerinde hem de kendi kurdukları ailede şiddete maruz kaldıktan ve sığınmaevine gelmek zorunda kaldıktan sonra çocuklarına aile kavramını nasıl aktardığı hakkında inceleme yapılmıştır. Kadınların cevapları genel olarak aile kavramından uzaklaştırmama, iyi bir aile olma yolundadır. Kadınlar aile de öncelikle güven, sonra sevgi gelmesini belirtirken (4 kadın), daha iyi bir aile olabilmek için eğitimin önemli olduğunu belirten kadınlarda olmuştur. Kadınlar çocuklarını yetiştirirken aile kavramından uzaklaştırmayacaklarını, önceliğinin ailesi olması gerektiğini vurgulayacağını belirtmişlerdir.

K6 çocuklarının güvenebilecekleri insanlara aile demesini şu şekilde belirtiyor:

“Aile gerçekten insana sahip çıkandır bana göre, destek olandır, yanında olandır, güvenebileceği insanlara aile desinler.

K9 çocuğuna içinde saygı ve sevgi içeren bir aile gösterebilmek istiyor, ileride çocuğunun da bunları temel almasını istiyor:

“Kendi ailemden gördüğüm kadarıyla, aslında kendimden pay biçiyorum, anne babam tarafından yapılmasını istemediğim şeyleri onun açısından düşünürüm. Ona göre kendime belirlerim. Mesela bir çocuk bir şey ister, bunu hani olmaz, alamayız demek yerine güzel bir dille anlatıp, mesela şuan paramız yok alamayız diye açıklayıp gibi bir çerçevede büyütme istiyorum. Saygılı, sevgili, birbirini anlayan bir aile çizmek istiyorum ona.”

K8 iyi bir aile oluşturmak için eğitimin önemli olduğunu şu sözleri ile anlatıyor:

“Ya önce tabiki şöyle olur, böyle olur dememek gerek. Benim kendimi yetiştirmem gerek. Aile ne demek, acaba bir aile terapistine, ya da ne biliyim bir eğitim, kurs gibi de olabilir. Bu hep aklımda zaten. Yani mesela anne baba evlendikten sonra çocuğu için nasıl verimli olabilir, mesela hamileliği süresince, bir eğitim almak istiyorum açıkçası. Sonuçta bende cahil bir ortamda yetiştim. Sığ, düşünceleri kapalı bir ortamda, yeri geliyor yüzde 90 bende öyleyim. O yüzden kendimi geliştirmek için bir eğitim, bir

danışmanlık istiyorum. hiç bulamazsam diyorum kitapçılardan kitap almak istiyorum, anne baba ilişkileri, anne çocuk ilişkileri ile ilgili önce kendimi eğitmem lazım.”

K1 ailenin kendisi için hep önemli olduğunu, çocuklarına da bunu aşılacağını şu sözleri ile anlatıyor:

“Aile benim için her zaman önemliydi yani. Kötü bir durumdayken de önemliydi. Ben hep onlara şey derdim. En önemli şey ne, aile... Kimler, anne, baba, kardeşlerin, önceliğin bunlar senin için, önceliğin ailen. Şuanda da öyle... Burada mesela kardeşleriyle değil de başka çocuklarla oynadığında, kardeşlerine vuruyor falan, öncelik nedir ailedir, kardeşlerdir, onlara göre davranmak zorunda. Benim için öyle, bunlara göre de devam eder.”

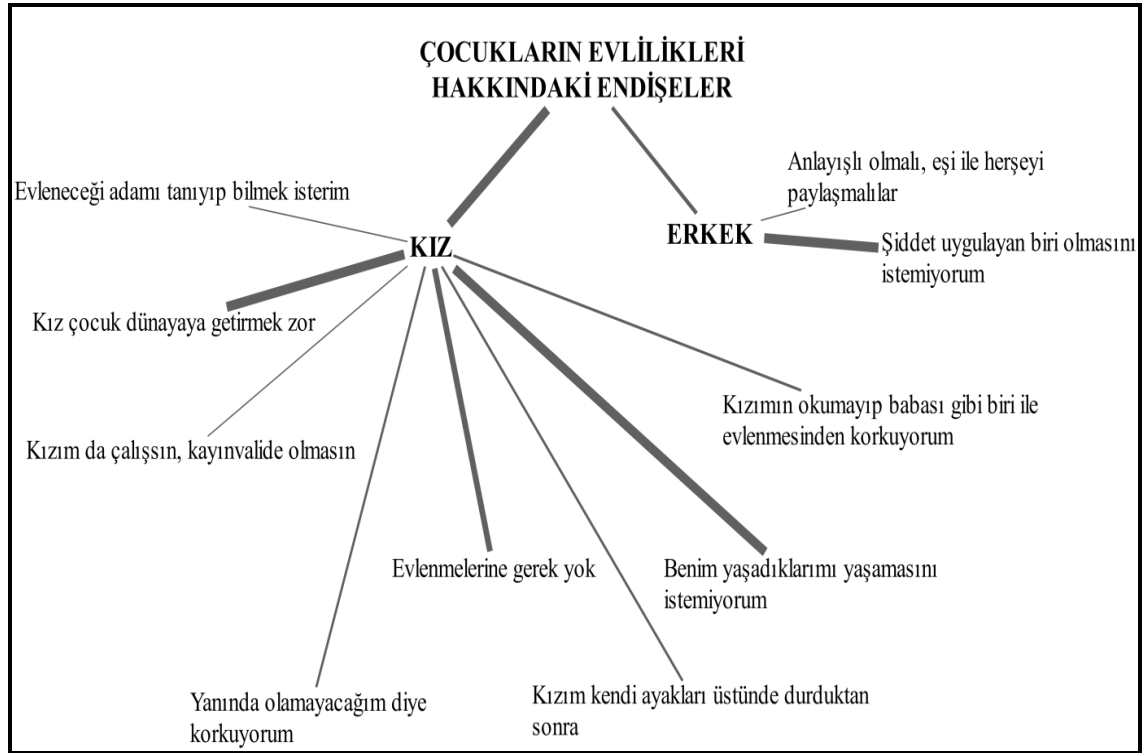
K5 de kızının ileride bir aile kurmasını istediğini bu sebeple aile kavramından uzaklaştırmayacağını şu sözleri ile anlatıyor:

“Onu şuan çok detaylı düşünemiyorum. Ama elbette ki aile kavramından uzaklaştırmam. Büyüdüğü zaman o da bir aile olacak, kuracak, yönetecek, ayakta tutacak, uzaklaştırmam ama nasıl bir yol izlerim onu şuan kestiremiyorum.”

5.7.6. Çocuklarının Evlilikleri Hakkındaki Düşünceler

Katılımcı kadınlarla yapılan görüşmelerde, kadınların çocuklarını aile kavramından uzaklaştırmadığı görülmüştür. Bu bağlamda çocuklarının ileride gerçekleştireceği evliliklerine ilişkin düşüncelerinin öğrenilmesi amaçlanmıştır. Kadınların hepsi ileride çocukların yapacakları evliliklere dair kaygılı olup bu durum özellikle de kız çocukları için geçerlidir.

Şema 11: Çocuklarının Evlilikleri Hakkındaki Düşünceleri :

Kadınların çocukları ile evlilikleri özellikle kız çocuklarının kendileri gibi bir hayat yaşaması yönündeki kaygılardan oluşurken erkek çocukları hakkında ideal eş nasıl olmalı çerçevesinde düşüncelerini paylaşmışlardır.

K3, ilk evliliğinden olan kızı ile eski eşi göstermediği için görüşmemekte olup kızının kendisinin yaşadıklarını yaşamasından ve evlilikleri döneminde yanında olamamaktan dolayı kaygılıdır:

“Aileden dolayı göremeyeceğim belki de bir daha hiç diye düşünüyorum korkuyorum ama onu da düşünüyorum mutlu olsun istiyorum. Kaygılarım oluyor. Hani onu da düşünüyorum derken benim yaşadıklarımı yaşamasını istemiyorum bu da beni endişelendiriyor. Kaderleri bana benzemesin (gülüyor) Hani hep derler ya annenin kaderi kızına diye ben hep dua ediyorum yani gerçekten benim yaşadıklarımı yaşamasınlar, onun ki bana benzemesin diye.”

K1 evliliğinde yaşadıklarından dolayı kızlarının evlenmemesini istediğini şu sözleri ile belirtmektedir:

“Yapmamalarını isterim galiba (gülüyor) çocukları sürekli öyle motive ediyorum valla doğru yanlış. Bak evlenirsen böyle olur diyorum. Evlenmesinler gerek yok ben taşırım onları.”

K7 ve K5’te K1 gibi kızlarının evlenmesi konusunda çekincelerinin olduğu dile getirmekte olup düşüncelerini şu şekilde ifade ediyor :

K7,“Hiç evlenmesin bence (gülüyor) çünkü ben evlilikten korktuğum için onun da evlenmesini tavsiye etmiyorum. Çalışsın, ayaklarının üstünde dikilsin, okusun. Önce bir hayatını kursun, sonra inşallah Allah hayırlı bir koca verir.”

K5, “Ben kızımı evlendirmek istemiyorum. (gülüyor) evlenirse de iç güveysi alacağım. Ben kızımı heder edemem. Elin oğlu gelsin valla bakarım yani neden bakmayım.”

Kadınlar eşlerinden gördükleri şiddetten dolayı ileride özellikle kız çocuklarının da aynı durumları yaşamamasından dolayı korku içindedirler. K4 kızının babası gibi biri ile evlenmesinden korktuğunu şu şekilde açıklamaktadır :

“okumazsa babası gibi biri ile evlenmek zorunda kalacak. O zaman şiddet falan görücek. Benim yaşadıklarına benzer şeyler yaşayacak diye çok korkuyorum. Okumazsa kayınvalide, kayınpeder ile yaşamak zorunda olabilir. Yine ezilebilir. Çünkü babası kamyon şoförü. 11 yaşında, 16-17 yaşında geldiği zaman babasının yanında çalışmış muavinlerden biriyle ya da yine babasının yanında çalışmış arkadaşlarından birinin oğluyla evlenecek, şoförler hep şoför oluyor! öyle biriyle evlenecek hayatını bitirecek diye çok korkuyorum. O yüzden okumasını çok istiyorum. Şoför dediğin zaman direk akla gelen, uzun yola giderken arabaya kadın alabilen, düşük, izbe yerlerde ne bileyim para karşılığı kadınlarla yatabilen, her yerde alkol alabilen, hastalıklı insanlar olarak görülüyor. Ki öylelerde zaten.”

Kadınlar, bu dönemde kız çocuğu sahibi olmanın zor olduğunu şu sözleri ile anlatmaktadır:

K6, *“Endişelerim var yani şu devirde o kadar ortam bozuldu ki. Evli olup da mutlu olan duymadım ben daha. O yüzden inşallah iyi bir ile evlilik yaparlar, gerçekten seven saygı duyan her konuda.”*

K9, *“Daha bugün de söylemiştim. Bu devirde dünyaya kız çocuğu getirmek çok diye... İlla ki o da büyüyünce evlenecek ama o zaman nesil daha farklı olacak. Bu devirde biz böyleyse ilerde nasıl olacak diye zaman zaman korkuyorum. Allah inşallah karşısına iyi insanlar çıkarır.”*

Ç2, kızının okumasını ve kendi ayakları üzerinde durduktan sonra evlilik yapmasını şu sözleri ile anlatıyor:

“Kızımdan için de ayaklarının üzerinde durduktan sonra, ayaklarının üzerinde durduğu gibi karşında birini bulursa anlaşabilir diye düşünüyorum.”

K1, kızının evlenmeyi düşündüğü kişiyi mutlaka tanınması gerektiğini şu sözleri ile aktarıyor:

“... ben şimdi öyle diyorum da gerçekten istemiyorum ama evlenecek bunlar. Çocuğumu mesela ben şuraya gidiyorum dediğinde tamam diyip bırakmam. Nereye gidiyorsa ben gidip bırakırım. Ben yalan söyledim yaşadım bunları. Yalan değil. Benim gözümün önünde yapsın herşeyi. Ben tanıyım biliyim. Çünkü yapmayacak desek yalan yani. Yapacak bunlar. Dolayısıyla ben işin tam ortasında olayım isterim yani.”

Kadınların kız çocuklarının evlilikleri hakkındaki endişeleri erkek çocuklarına göre daha yoğun olup kız çocuklarının evlenecekleri kişilerde bazı özelliklerin bulunmasının gerektiğini şu şekilde açıklamaktadır; “değerini bilen, seven biri” cevabını veren 5

kadın, “okumuş bir adam” cevabını veren 2 kadın, “fedakar, vicdanlı, anlayışlı, saygılı” cevabını veren 3 kadın, “maddi, manevi anlamda iyi bir evlilik” cevabını veren 1 kadın bulunmaktadır.

Ç2, kızının evlilik yapacağı kişinin okumuş biri olmasını ve kızının değerini bilen biri olmasını belirtirken şunları söylemektedir:

“Okumuş bir adamla evlenmesini isterim. Öyle doktor olsun, öğretmen olsun falan demiyorum. Kızımı sevebilecek, değer verebilecek biri olması lazım.”

K9, kızının seven ve değerini bilen biri ile evlenmesini istediğini şu sözleri söylemektedir:

“Yani söylerim ama burası yeri olmaz gibi. Şöyle bakınca büyüklerimiz derler ya bu insan çok çakal çukal birine benziyor diye. Öyle insanlardan uzak dursun hani ona bir kötülük verebilecek şeyi olmasın. Sadece onu sevsin, değer versin, anlaşabilsin”

K1, ise kişinin önceliğinin kızının olmasını istediğini şu sözleri ile anlatmaktadır:

“Bir kere fedakar olmalı, önceliği kızım olmalı. Kızımın da önceliği o olsun. Öyle olursa bence zaten düzgün gidecektir. Önce ben sonra sen diyorsa bu bence doğru bir ilişki olmaz zaten. Önce karşındakini düşünsün. Benimkiler biraz bencil olabilir (gülerek) çok dua ettim ben kızımda çok bencil olsun, hep kendini düşünsün. Çok üzüldüm ben hep vermekten, hep ben üzüldüm. Çocuklarım bencil olsun dedim hep. Mesela ortanca kızım fedakar bir kız, inşallah değişir.”

K5 ise vicdan ve merhamet duygularına vurgu yapmaktadır:

“Tabi bu onun kararı ama kızımın yanına yakışsın, uçuk kaçık biri olmasın. Aile terbiyesi alsın isterim. Vicdanı olsun. Erkeklerin de hepsi bizimkiler gibi değildir. Biraz da yüreğinde vicdan, merhamet olsun.”

Katılımcılar daha çok kız çocukları hakkındaki endişelerini belirtirken, erkek çocuklarının da evlilikleri hakkındaki düşüncelerini şu şekilde açıklamaktadır:

K4: “Oğlumun yüzünü güldürsün, yemeklerini beraber hazırlasınlar falan. Oğlum da her şeyi dinleyebilmeli, anlamalı, gerektiğinde oturup ağlayabilmeli. Hani erkekler için hep egemen olmasına yönelik şeyler var ya ben öyle olmasını istemiyorum. Karısı ile paylaşmalarını isterim ev işlerini falan. Kıyafet konusunda baskı yapmamalı, emir kipi kullanmasın ama böyle babayla çok zor işte...Ben oğlumun kesinlikle karısını döven bir yapıda olmasını istemiyorum. Zaten o yapıda bir insan olmadığı zaman çok güzel bir evliliği olur.”

5.8. YENİ BİRLİKTELİK

Sığınmaevinde kalan kadınlarla yapılan bu çalışmada, şiddete maruz kalmış kadınların, sığınmaevine geldikten sonra yeni birliktelik hakkındaki düşünceleri öğrenilmek amaçlanmıştır. Bu bağlamda bu başlık altında, kadınların yeni birlikteliğe bakışı, evliliği şart olup olmadığı, nikahsız birlikte yaşama hakkındaki düşüncesi, kadınların yeni bir ilişkisinin olması durumunun sığınmaevinde kalan kadın ve toplum tarafından nasıl algılanacağı ile ilgili düşünceleri aktarılacaktır.

5.8.1. Şiddetin Ardından Yeni Birliktelik Mümkün Mü?

Araştırmaya kapsamında kadınlara şiddete maruz kalıp sığınmaevine gelen bir kadının yeni bir ilişkiye başlamasını değerlendirmesi için sorular yönetilmiştir. Katılımcı kadınların çoğu, kadınların yeni bir ilişkiye başlamasının mümkün olduğunu belirtirken, mümkün olmasını sağlayan şu unsurlardan söz etmişlerdir: zaman ve güven.

Katılımcı kadınlardan 3’ü yeni ilişkinin zamanla mümkün olduğunu, 2’si düzgün bir insan olduğuna inandığında mümkün olduğunu, 1’i kadının hakkı olduğunu, 1’i temkinli hareket etmek gerektiğini düşündüğünü belirtmiştir.

Yeni bir ilişkinin kadının hakkı olduğunu düşünen K2, şunları ifade etmektedir:

“Onun hakkı. Başlar ama hani ben hep derim ki sen hiçbir ders mi almadın, birincisi çok mu iyi çıktı da ikincisi çok iyi olsun derim ama o kadının hakkı (gülüyor)”

K8 de mümkün olduğunu belirtip durum hakkında endişeli olduğunu, zamanla olabileceğini şu şekilde ifade etmektedir:

“Mümkün birisi de benim ama ne kadar sağlıklı. Çivi çiviye söker diyorlar ama sökmüyor yani. Çünkü o yaşadığınız psikoloji karşı tarafı da etkiliyor, güven sıfır oluyor yani. İkincisi karşı tarafın farklı beklentileri oluyor, siz onu karşılayamadığınız zaman çatışma çıkıyor. En önemlisi güven zaten. Güvenmediğin için sürekli gelgitlerdesin. Zorlanıyorsun. Uyum sorunu yaşıyor. Yani hemen olmaması daha iyi bence. Belki 6 ay sonra falan. Şartlarını maddi, manevi düzelttikten sonra.”

5.8.2. Şiddet Gören Bir Kadının Yeni Birlikteliği Toplum Tarafından Nasıl Karşılır?

Kadınlar, şiddet gören bir kadının yeni birlikteliğe başlamasını toplumun olumlu algılamadığını belirtmişlerdir. Bunu belirtirken zaman vurgusu ve nikah vurgusu yapılmıştır. Kadınlardan 2’si ikinci toplum tarafından ikinci evliliğin bile hoş karşılanmadığını, 2’si yeni ilişkinin hemen olması durumunda hoş karşılanmadığını, 1’i kadını erkek peşinde algılandığını, 1’i evlilik olmadan yaşayanların da hoş karşılanmadığını, 1’i kınayanların olduğunu ama normal bir şey olduğunu ifade etmiştir.

Toplumun uygun görmediğini düşünen K9, kadınların erkek peşinde görüldüğünü şu şekilde anlatıyor:

“Toplum tarafından yani bence onlarında çok uygun gördüğünü zannetmiyorum. Yani şey gibi oluyor sanki böyle erkek kaçıyor mu bir anda bir şey oluyor. kadını orada çok şey görüyorlar. Kadını biraz daha böyle... nasıl anlatsam ki onu düşünün, erkek peşinde görüyorlar.”

Toplumun ikinci evliliği bile “hoş” karşılamadığını belirten K4, çevresinde nikahsız yaşayanların da kötü algılandığını şu şekilde belirtmektedir:

“Mesela şöyle söyleyim ben ilişki olarak değil de ikinci bir evlilik olarak başlanması bile hoş karşılanmıyor. Geçen gün mutfaktayız, yeni gelen bayan eşi ile yaşadığı bir şeyi anlatıyor, ben bazıları gibi bir evlilik yapıp ikinci evliliğimde sorun yaşayıp kocam bana şöyle şöyle demedi diyor. Ben 27-28 sene evli kaldım, kocam bana bunu yaptı. Sen ne diyorsun abla dedim, işte ikinci evliliği yapanlara hoş bakmazlar ya diyor, niye dedim, mesela dedi adam en ufak bir sorunda sağlam bir halt olsaydın ilk kocan boşamazdı der diyo, ben 6 yıl evli kaldım ilk eşimle dedim ikinci eşimle de aynı dedim, bir kere de ağzından öyle bir laf duymadım dedim. Yani çok büyük tartışmalar dışında böyle birşey gündeme gelmez, o güven meselesi bir de yapı ama onun o söylediği kelimedenden bile ikinci evliliğe hoş bakılmadığı belli oluyor. bizim Beypazarı’nda mesela evli olmayacak bir kadın bir erkek aynı evde yaşayacak, direk kapatma yapmış kendine derler. Kullanılan tek kelime budur. Aslında çok normal bir şey. Mesela bekar olursun, ya da çocuk olmaz o şekilde yaşayabilir. Bir nevi nişanlılık evresi gibi bir şey ki zaten günümüzde bekaret diye bir şey kalmadı, aştık biz bunları, çok çok farklı kesimlerde bunun tartışması oluyor. Bilmiyorum bana göre yanlış bir şey değil. İnsanlar birbirlerini daha iyi tanıyor, ne biliyim o aynı evde yaşadığın zaman evlilik dönemi daha farklı geçiyor. Ya da olmadı evlenmeden ayrılıyorsun, çocuk olmadan ayrılıyorsun, en azından o çocuğun hayatı kararmıyor.”

Toplum tarafından normal karşılanmadığını belirten K1, yeni bir ilişkinin zamanla olması gerektiğini şu şekilde ifade ediyor:

“Aslında normal karşılanmıyor ama bu bence biraz şeyle alakalı. Oluş şekli ve süresi bunlarla alakalı. Pat diye olursa kimse normal karşılamaz. Ama aradan zaman geçtiğinde olursa bir şey denmiyor. Ne yazık ki toplumda dul kadınlara bakış açısı var ya, ben hiç öyle bir şeyle karşılaşacağımı düşünmüyordum ama ilk geldiğimde zamanlarda maddi yardım almak için gittiğimde oradaki adam, oradaki adam yani, abuk sabuk sorular boşanıyor musun, üç çocuğunda varmış, yaşları kaç, daha da gençsin, niye buraya geldin, özel konular falan.. ilk kez öyle algılandığını düşünürdü bana. Boşanıyor olmam dışardan açık olmamı gösteriyor gibi hissettirdi. Öyle olacağını düşünmüyorum ben kendi çevremde ama belli de olmaz yani. O yüzden hemen evlenirsen kötü kadın, bak o yüzden ayrılmış demek diyorlar.”

5.8.3. Şiddet Gören Bir Kadının Yeni Birlikteliği Sizin Tarafınızdan Nasıl Karşılır?

Araştırma kapsamında kadınların, şiddet gören bir kadının yeni birlikteliğini kendisinin nasıl karşıladığı öğrenilmeye çalışılmıştır. Katılımcı kadınların bir önceki cevaplarında bu durumun toplum tarafından normal karşılanmadığını düşünmelerine rağmen kendi düşüncelerinin çoğunluğu (8 kadın) olabilir, mümkün yönündedir. Katılımcılardan 1'i her iki tarafın bekar olması durumunda mümkün olduğunu, 1'i güvенеbileceği biri olursa mümkün olduğunu belirtmiştir.

Ç2, kadınların yeni bir ilişkisi olabileceğini savunmaktadır:

“olabilir yani olmaz diye bir şey yok ki. Zaten sevgiye aç bir şekilde gidiyorsun oraya. Ama şöyle bir şey var. Benim eşim mesela beni onu giyme, şunu yapma diye robotlaştırıyor ama aynı şey boşandıktan sonra falan bi kişiyle görüşmeye başlayınca bu kişi de bunu kullanmaya başlıyor. Hayatım şöyle giyinme ben kıskanırım, dolaylı yoldan, yumuşatarak, topuklu ayakkabı giyme, hoş karşılanmaz, saçını sarıya boyatma ben sevmem. Aynı şeyi koca sert bir dille söylediği zaman batıyor, baskı kuruyor ama sevgili bunu söylediğinde beni kıskanıyor diye düşünüyoruz. Erkekler her hâlükârda kadınları tavlamanın bir yolunu buluyor.”

K6, kadının güvенеbileceği birisi olduktan sonra olabileceğini düşünmektedir:

“Biraz korkarak olur ama gerçekten güvенеbileceği birisini bulursa iyi olur.”

Eşi tarafından aldatılan K7, yeni bir ilişki konusunda de her iki tarafın bekar olması durumunda olabileceğini şu şekilde belirtmektedir:

“Her ikisi de bekarsa neden olmasın yani.”

5.8.4. Sığınmaevindeki Bir Kadının İlişkisi Toplum Tarafından Nasıl Karşılır?

Kadınlara sığınmaevinde bir kadının ilişkisi olması durumunun toplum tarafından nasıl karşılanacağı konusundaki düşüncelerini almak için sorular yöneltilmiştir. Kadınlar bu durumla ilgili çoğunlukla toplumun zaten sığınmaevinde olmasından dolayı kötü algılayacağını (6 kadın) düşünmektedir. Kadınlardan 2'si aldatma varsa iyi

karşılanmadığını, 1'i her bölgede farklı algılandığını, 1'i evli bir adamla görüşmenin iyi karşılanmadığını, 1'i kadın boşanmadıysa kötü karşılandığını, 1'i boşandıysa olabileceğini düşündüğünü ifade etmişlerdir. Kadınların cevapları incelendiğinde yeni birliktelik konusunda aldatma ve bekar olma durumlarının net olması gerektiği anlaşılmaktadır.

K6, sığınmaevinde kalan kadınlar hakkında kötü düşünüleceği ifade etmektedir:

“Yani kadın sığınmada kalan kadınlar genelde boş, herkesle olabilir diye düşünüyorlar bence.”

Ç2, toplum tarafından çok kötü algılanacağını, kadın hakkında kötü düşünüleceği ifade etmektedir:

“Çok kötü! Zaten kocasıyla sorun yaşayıp gittiyse direk şöyle bir damga vuruluyor. Gitmeden önce onla arası iyiydi, adam öğrendi de çıldırdı, attıysa iki tokat attı, kadın or..... kapatmak için oraya gitti. Şimdi daha rahat fingirdeşiyor. Yani kocasını aldatmış, ondan şiddet görmüş, sığınmaevi diye de o adamla görüşüyor oluyor. Benim eşim benim hakkımda böyle düşünüyordu mesela. Kendi ailesine falan da hep böyle söyledi. Sonra eve dönmem için de ben yanlış anlaşım falan filan diyerek aklamaya çalıştı ama o damga kaldı yani.”

K2, aldatma durumu olduğunda hoş karşılanmadığını şu şekilde ifade etmektedir:

“İı,şimdi eğer kocasını o adam için terk ettiyse tabi ki kötü karşılanıyor ama kimse ses çıkartmıyor. Bence de bu şekildeyse eğer olmaması gereken bir şey. Gerçi gönül bu dur denmiyor. Böyle durumlar olduğunda ben biraz da kadını suçlu buluyorum erkek yani sonuçta yediremez aldatılmayı.”

K7, boşanma gerçekleşiyse normal karşılanacağını düşündüğünü fakat evli bir adamla görüşmenin normal karşılanmayacağını şu şekilde ifade etmektedir:

“Kocasından ayrıldıysa, boşandıysa, ikinci evlilik yapmak istiyorsa kimse bir şey diyemez. Ama yok ben kocamdan ayrıldım da, evlenmiyorum, bir de evli adamla ilişki yaşıyorum diyorsa iyi karşılanmaz.”

K8, her bölgede farklı algılanacağını düşündüğü şu şekilde ifade etmektedir:

“Kesimine göre de değişiyor açıkçası, bu bir deniz kenarı tarafında çok normal, doğu bölgesinde çok farklı, iç Anadolu bölgesinde çok farklı. Örneğin Ankara’dayız, Ankara’nın bile içinde farklı karşılanıyor. Çankaya bölgesinde farklı, Mamak Beypazarı bölgesinde farklı.”

5.8.5 Sığınmaevindeki Bir Kadının İlişkisi Sığınmaevindeki Diğer Kadınlar Tarafından Nasıl Karşılır?

Kadınlara sığınmaevinde bir kadının ilişkisi olması durumunun toplum tarafından çoğunlukla toplumun zaten sığınmaevinde olmasından dolayı kötü algılayacağını düşünmekte olduğunu belirtmiş olup bu konuda kendilerinin düşüncelerinin öğrenilmesi amaçlanmıştır. Kadınlar bu durumla ilgili de paralel bir cevap vermişlerdir. Kadınlar, sığınmaevindeki bir kadının ilişkisini normal karşılamamaktadır (9 kadın); erkeklerden çıkış yolu aramanın yanlış olduğunu, sığınmaevini kullandıklarını düşündüklerini yönünde ifadeler kullanmaktadırlar.

Ç1, kadının ilişkisi olması durumunun sığınmaevinde iyi ve kötü karşılandığını, kişiden kişiye değiştiğini belirtirken, ilişkisi olan kadınların kuruluşu deşifre etmesinin yanlış olduğunu, kuruluşu kullanmaması gerektiğini şu sözleri ile ifade ediyor:

“Oradaki kadınlarla konuştuğumuzda, direk şöyle bir şey var, ben kendi açımdan değerlendiriyim olayı, zaten oraya eşle sorunlu olarak gidiyoruz, oradan birisi bize ilgi gösterdiği zaman, sevildiğini hissediyorsun, değerinin olduğunu hissediyorsun. Yanındakilere bunu yansıttığın zaman kimisi iyi düşünüyor, kimisi kötü düşünüyor. Kimisi diyor ki, kocasıyla mutlu olamamış, kadın hak ediyor, mutlu olsun, yüzü gülsün; diğeri de diyor ki zaten sağlam bir şey olsaydı kocasıyla sorun yaşayan kadın buraya gelip de

burada da birini bulmazdı. Bunlara da şahit olduk yani. Mesela kalan kadınlardan biri mahkemelik olduğu eşini paraya sıkıştığı için aramış, sığınmaevinin etrafına kadar getirmiş, bizlerden bahsetmiş falan. Biz kötü karşıladık tabi ki bunu. Bizi riske atmaya hakkı yok. Sen bu kişiden kurtulmak için buraya gelmişsin, tekrar görüşüyorsan buradakileri riske atma yani. Görüşüyorsan ayrıl sığınmaevinden.”

K3 sığınmaevinde bu durumun çok fazla olduğunu, fazla olmasından dolayı normal karşılandığını fakat normal olmadığını düşündüğünü şu sözleri ile belirtiyor:

“Yani o kadar çok ki artık normal karşılanıyor (gülüyor).Aslında normal değil ama duydukça alışıyorsun çok var dediğim gibi.”

K8, normal karşılanmadığını, yeni bir ilişkinin bela aramak gibi görüldüğünü ifade ediyor:

“Hoş karşılanmıyor. Çünkü herkesin fikri sabit. Sen sığınmadasın, boşandın ya da boşanmak üzeresin, neyine güvenerek bir başkasıyla konuşuyorsun? Neyine güveniyorsun yani sen zaten bir sıkıntı çekmişsin, ikincisini neden başına bela alıyorsun deniyor. Hoş karşılanmıyor yani. Yalan olmasın var içeride bir bayanın. Sadece şahit oldum konuşmalarına, kimse o kişiyi hoş karşılamıyor.”

K5 kendisinin de bu durumu onaylamadığını şu sözleri ile aktarmakta:

“Şimdi hoş karşılanmıyor. Neden? İnsanlar dar düşünceli olduğu için değil, emin olun değil. Bunu dışarıda biriyle tartışsanız, sorsanız der ki, yapabilir neden yapmasın. Olabilir tabi ama şu var burada, insanı nasıl bilirsiniz, kendim gibi bilirim demişler. Bakıyorsunuz aynı koşullardasınız, aynı nedenden dolayı buradasınız. Birine bakıyorsunuz oh, sanki o sıkıntıdan gelmemiş gibi. Ben o yüzden diyorum çoğu insanın hikayesine inanmıyorum. Diğerine bakıyorsunuz, ne yapacağım, ne edeceğim, günü kurtarma kaygısı var. Bir çabası var. Ama diğerinde sanki o zorlukları o yaşamamış, hem özelinde hem sosyal hayatında o kadar rahat ki. Bir de bunu gözlemleyince... ben onaylamıyorum. Burası sizin özelinizi yaşayacağınız bir yer değil, biraz edepli olmak lazım.”

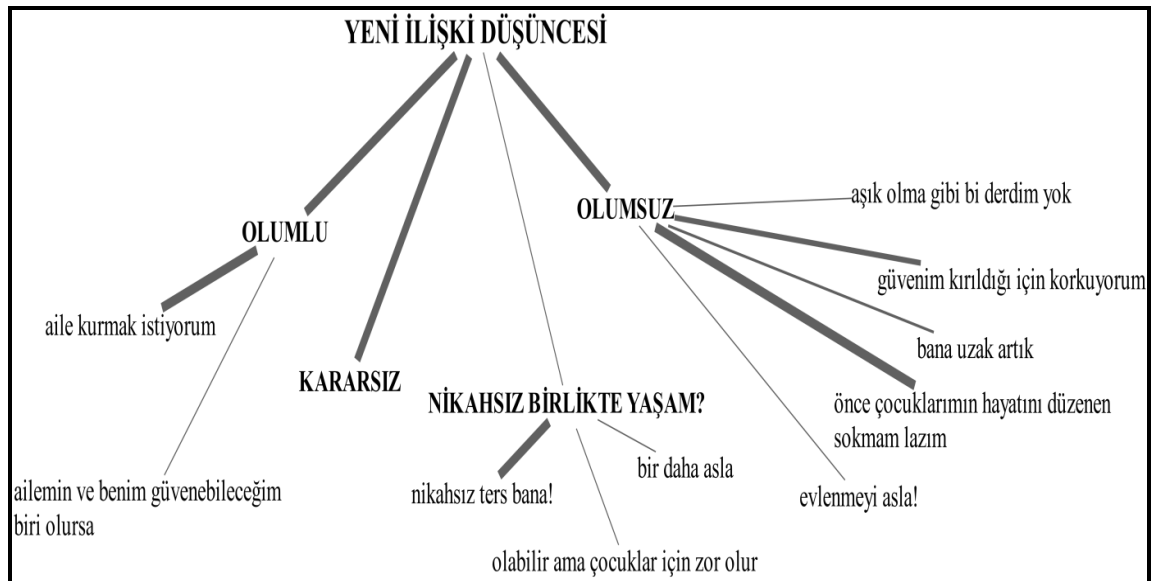
K1, erkeklerden dolayı sığınmaevinde olduklarından erkekten çıkış yolu aramanın yanlış olduğunu şu sözleri ile aktarmakta:

“Biz bu hayatı bir erkekten yediğimiz kazıklardan dolayı burdayız. Dolayısıyla yine bir erkekten çıkış yolu aramak saçma. Çünkü çıkış yolu bir erkek olmamalı. Erkekler böyle görülüyor genelde. Çıkış yolu o değil, sensin. Önce sen yapacaksın. Olmaz yapamazsın diye bir şey yok. olacak. O hayatın bir ritüeli. Ama pat diye olamaz zaten. Zamanla şartlarla olabilir. Ama bir çukurdan çıkmak için tekrar bir çukura basmazsın ki. Düzlüğe basarsın. Ben yanlış buluyorum o yüzden.”

5.8.6.Yeni Birliktelik Düşüncesi

Araştırma kapsamında kadınların, başka kadınların yeni ilişkiye başlama düşüncesi olumlu olarak öğrenilmiş olup kendisine bu durumu nasıl yansıttığı, yeni birlikteliğe nasıl baktığı, yeni birliktelik için resmiyetin şart olup olmadığı hakkında düşüncesi öğrenilmeye çalışılmıştır. Araştırmaya katılan kadınlardan 6’sı yeni bir ilişkiye olumsuz baktığını ifade ederken olumlu baktığını belirten 3 kadın aile kurmak istediklerini belirtmişlerdir. Kadınlar nikahsız birlikte yaşam için ise olumlu düşünmemektedir.

Şema 12: Yeni birliktelik düşüncesi

Olumsuz düşünen kadınların ifadeleri şu şekildedir:

K3, güveninin kırıldığını, aynı zamanda çocuğunun olmasından dolayı korktuğunu, öncelikli olarak çocuğunun hayatını düzene sokmak istediğini şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Korkuyorum. Çok korkuyorum güven hani gerçekten çok önemli. Hani güven kırıldı bir kere ve güven çok önemli o yüzden korkuyorum sadece ilişki olarak değil genel olarak korkuyorum arkadaşlıkta falanda. Hiç kimseye güvenemiyorsun. Bu kadın erkek farketmiyo. Güvenemiyorsun gerçekten yaşadıkların olaylardan sonra mı bilmiyorum ama hele ki evliliğe hiç bakmıyorsun. Korktuğum için ve çocuğum olduğu için. Hani şuan kendimi çocuğuma adamak istiyorum ama bir yandan ileride de neden olmasın diyorum, daha 26-27 yaşındayım neden olmasın diyorum ama yine de ilerisi içinde korkuyorum. İki evlilik yapmışsın ikisinde de bir şey görmemişsin, üçüncüsünden ne göreceksin diyorsun kendi kendine. Aynı olacak kaderin diyorsun yani o yüzden korkuların var yani.”

Ç1 de yeni bir ilişkiye olumlu bakmadığını, çocuklarıyla yeni bir hayat kurmayı planladığını şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Düşünmüyorum hiç, çocuklarım var. Oğlum askerden gelsin falan... ev yok, çocuk genç, oğlum da güzel bir işe girerse kredi çekip ev almayı düşünüyorum. Böyle planlarım var o yüzden yeni bir birliktelik düşünmüyorum.”

K4, evlilik düşünmediğini iki evliliğinde de aynı sorunlarını yaşadığını şu sözleri ifade etmektedir:

“Asla. Evlilik gibi bir düşüncem asla yok. (gülüyor). Sadece dediğim gibi işim olsun, çocuklarım yanımda olsun, erkek milleti aman aman. Evlilik dışında erkek arkadaş olarak olsa da çok iyi tanımam lazım. Çünkü birincisinde aynı sorunu yaşadım, ikincisinde aynı sorunu yaşadım. Üçüncüsünde de melek çıkacağını zannetmiyorum o da bana denk gelmez zaten. Karşımdaki insanın yapısına bağlı biraz da. Güvenebileceğim biri ise belki o zaman ama evlenmek kesinlikle. Çünkü erkekler şöyle düşünüyor, o imzayı attığın zaman o tapulu malın senin. Bir kumanda gibi, bir telefon gibi, koltuk gibi ne biliyim öyle görüyorlar kadınları.”

Katılımcı kadınlar, evlilik olmadan nikahsız birlikte yaşamakla ilgili genel olarak olumlu düşünmemektedirler. Kadınlardan 3 ü nikahsız yaşamayı uygun

karşılaşamadığını belirtirken, 1 i olumlu düşündüğünü fakat çevrenin olumlu karşılamayacağını düşündüğünü belirtmiştir.

K2, evlilik dışında bir çocuk sahibi olmuştur, tekrar böyle bir şey yapması durumunda ailesinin çok karşı çıkacağını şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Evlilik olmadan birlikte yaşamak (gülüyor) bir daha yapmam asla, annem de öldürür.”

K4 birlikte yaşam hakkında olumlu düşünmesine rağmen bu durumun çocuk açısından ve çevre açısından sorun yaratacağını düşündüğünü şu sözleri ile aktarmaktadır:

“Evlendenmeden birlikte yaşamı da kızlarla aramızda konuşuyoruz da, kafam kızdığı zaman kapıyı çarpıp çıkıp gidebilirim. Hani minnetim olmaz ya mahkemelerde falan uğraşmayacağım, hani tepem attığı zaman ya giderim ya onu göndeririz diyebiliyoruz ama öyle bir şey yaşayacaksak çocuğumun benim yanımda olmaması lazım çünkü o çocuk senin o adamla yattığını, uyduğunu, her sabah masada beraber yemek yediğini göreceksin, illa ki herkesin gözünde kocası diyecek ama biri demese biri diyecek kocası değil diye. Yani çocuklar açısından hoş bir şey değil.”

K1 ise nikahsız yaşamının kendisine uygun olmadığını şu sözleri ile ifade etmiştir:

“evlilik, resmiyet illa şart benim için. Birlikte yaşamak hayır. Ben katı kuralları olan bir insanım. Ben bunu bir kere yaşadım doğru olmadığını gördüm ondan böyle olması gerekiyor.”

Yeni birliktelik için olumlu düşünen kadınlardan K9, mantık evliliği düşündüğünü daha önceki başlıklarda belirtmiş olup aile olmak istediğini şu sözleri ile aktarmaktadır:

“Olumsuz bakmıyorum. Az öncede dediğim gibi bir aile kurmak istiyorum. Bunun için de güvenilir, beni ve çocuğumu sevebilecek biri olduğu zaman neden

olmasın. O da çok çok uzun zaman sonra olur benim için, kendimi toparlamam ve kızımı büyütmem lazım. Hemen hemen 5-6 sene sonra mesela.”

K1 ilk evliliğini ailesinden habersiz gerçekleştirmek zorunda kalmıştı şuan yeni bir evlilik için ailesinin güvenebileceği biri olmasını, duygusal olarak düşünmediğini şu sözleri ile belirtmektedir:

“Aşık olmak gibi bi derdim yok. İleride ailemin de benimde güvenebileceği biri olursa düşünürüm tabi ki. Aile kurmak istiyorum çünkü.”

Kadınların yeni birliktelik konusunda olumsuz düşündüğü anlaşılmış olup bu bağlamda yaşadıklarının, yeni bir ilişkisi olması durumunu nasıl etkileyeceği konusundaki düşünceleri alınmıştır. Kadınların çoğu, yaşadıklarının yeni ilişkisi etkileyeceğini, güven konusunda problem yaşayacaklarını (10 kadın) düşünmektedir. Yaşadıklarını yeni partneriyle paylaşacaklarını (2 kadın), aynı şeyleri yaşamamak için tedbirli davranacaklarını, kuralları olacağını (2 kadın) belirtmektedirler.

K8 yaşadıklarının ilişkilerini etkilediğini şu sözleri ile anlatmaktadır:

“yaşadıklarım bunu etkiliyor tabi ki... Mesela 3 gün görüşüyorum sonra sürmüyor. Söyledikleri ilk şey psikolojin bozuk senin. Etkiliyormuş demek. Kimseye güvenmiyorum açıkçası, güvenmediğim için de bunu karşımdakine belli ediyorum. O da sıkıntı oluyor.”

K5 de K8 gibi yaşadıklarının yeni ilişkisini etkileyeceğini düşündüğünü, güven sorunu sebebiyle yeni ilişkinin zor inşa edileceğini şu sözleri ile anlatmaktadır:

“Etkiler heralde bilmiyorum. Güven konusunda emin olun çok zor. İnanmak bir şeyler paylaşmak başka bir şey. Ama güven bir birlikteliğin temelidir. Temel olmadan da inşaatı dikemezsiniz.”

K9 daha önce yaşadığı gibi sorunlar yaşamamak için yeni ilişkisinde mantıkla hareket edeceğini şu sözleri ile anlatıyor:

“Aynısı olmaması için daha çok mantığımla hareket etmeyi düşünüyorum.”

K3 yeni ilişkisinde kuralları olacağını, yaşadıklarını başında anlatacağını şu şekilde ifade ediyor :

“Tabi ki. Kurallarım olur artık. Şunu şunu yapmam bunu yaparım şeklinde. Daha iyi olacağını umarım. Ya ben zaten ikinci evliliğimde her şeyi anlatmıştım. Hani her şeyi baştan söylerim. Sonradan yaşanmasın diye.”

K7 yeni ilişkisinde de benzer sorunlar yaşayacağını, yeni birlikteliğinde kızının olması sebebiyle daha dikkatli olmasını gerektiği, bu sebeple yeni birliktelik de düşünmediğini şu sözleri ile anlatıyor:

“ben hiç şöyle düşünüyorum, benim kaderim yok, onda ne yaşadım, bunda ne yaşadım, bundan sonrada aynısı olur diye düşünüyorum o yüzden benim hiç evlilikte gözüüm yok. Şuanda sadece ayaklarımın üstünde dikilip kızım la bir ev tutup hayatıma devam etmek istiyorum. ya da babasıyla birleşirsem babasıyla. Yani şimdi şöyle düşünüyorum, ben kızımı yanıma alsam, üvey baba olsa ben her gün onu takip edemem. Ben çocuğumu babasına versem, aynı durumda babası olacak. ama buz kız çocuğu olduğu için 24 saat kız çocuğu o kadınla aynı evde yaşayacak, onun da gözü arkada kalır. Ya tamamıyla tek başıma yaşayacağım, kocam da bana destek olacak, ben kızım la ayaklarımın üstünde dikileceğim, okutacağım. Ya da ikimiz birleşmek zorunda kalacağız.”

5.9. SİĞİNMAEVİ SONRASINDA YAŞAM

Araştırma kapsamında katılımcı kadınlarla yapılan görüşmelerde sığınmaevinden sonra kendileri ve çocukları hakkında nasıl bir yaşam planladıkları anlaşılmaya çalışılmıştır.

Bu bağlamda hem sığınmaevinde kalan kadınlarla hem de sığınmaevinden ayrılan kadınlarla görüşülmüştür.

Sığınmaevinde kalan kadınlarla yapılan görüşmelerde gelecek kaygısı temelinde sığınmaevinden ayrıldıktan sonra hayatlarını nasıl planlayacaklarına dair düşünceleri ve eşe geri dönme durumunu değerlendirmeleri öğrenilmeye çalışılmıştır.

Sığınmaevinden ayrılan iki kadın ile görüşülmüş olup kadınlardan biri eşine geri dönen biri de sığınmaevinde eşinden boşanıp çocuklarıyla beraber bağımsız hayat kuran bir kadındır. Sığınmaevinden çıkan kadınlarla yapılan görüşmelerde temel olarak öğrenilmesi amaçlanan bilgi şiddetin devam edip etmediğidir. Bu bağlamda eşine geri dönen katılımcı ile evlilik hayatının nasıl değiştiğine dair değerlendirmesi, ailesinin ve çocuklarının geri dönme kararı hakkındaki düşüncesi öğrenilmeye çalışılmıştır. Bağımsız hayat kuran katılımcı ile yapılan görüşmelerde yeni hayatını nasıl planladığı, yeni bir ilişkiye kendisinin, ailesinin ve çocuklarının nasıl baktığı, gelecek planlarının ne olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır.

5.9.1. Sığınmaevinde Kalan Kadınlarda Sığınmaevi Sonrası Yaşama İlişkin Düşünceler

5.9.1.1. Eşe Geri Dönme Düşüncesi

Kadınların yeni birlikteliğe olumsuz baktığı görülmüş olup bu durumda eski eşlerine geri dönme düşüncesinin olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Kadınların çoğu eşlerine geri dönme konusunda olumsuz düşünse de, babasız çocuk büyütme zorunda olmaktan dolayı kaygılı olanların olduğu anlaşılmıştır. Katılımcı kadınlardan 3'ü kesinlikle düşünmediğini, 3'si kararsız olduğunu, 2'si babasız çocuk büyütme konusunda endişeleri olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcı kadınlardan eşe geri dönmeyi düşünmediğini belirten K6 bu durumu şu şekilde ifade etmektedir: *“Hiç düşünmedim. Bana göre bittiyse bitmiştir.”*

K7 eşinin eve kuma getirmesi üzerine evden ayrıldığını belirtmiş olup eşine geri dönme konusunda kararsız olduğunu şu şekilde ifade etmektedir:

“Eşim şuan o kadını getirmediğini söylüyor, ileride ne yapacak bilmiyorum (gülüyor). Herhalde şöyle düşünüyorum ya kadın gelmemiştir ya da beni kadınla kıskandırmak istemiştir ya da içindekini anca allah bilir, onu da allaha havale ediyorum. Geri dönersem aynen devam eder bu durum diye düşünüyorum. O kadın olmasa başka kadın olacağı belli. Belli olduğu için de... o zaman bana göstermez diye düşünüyorum, çünkü biz buraya geldik ya herhalde o zaman gizli yapar diye düşünüyorum. Yani bana göstertmemiş olsaydı... teyzesinin oğlu dul bir kadın kaçırmış, sen o kadın gibi çıkamadın diyor bana. O evi terk etti mi diyor, bende diyorum ki ben evi terk etmedim ki sen beni çorum’a attın, bende nereye gidecektim, mecbur kaldım buraya geldim diyorum. Sende gidip bir ev tutsaydın, benim hiç haberim olmasaydı, kadını oraya yerleştirseydin, beni hiç çıkartmasaydın, oraya giderdin ama sonra buraya koymazdım kusura bakma diyorum.”

K4, eşine geri dönmeyi düşünmediğini fakat çocuk büyütme konusunda kaygıları olduğunu şu şekilde ifade etmektedir:

“Ben şuan için kesinlikle eşime dönmeyi düşünmüyorum. Hatta bazen diyorum ki keşke çok uzun sürmese şöyle bir hafta içinde imzaları atsak bitse hayatımdan tamamen çıksa. Ama bazen de diyorum ki dediklerini de düşünüyorum işte bu .... ablanın oğlu mesela madde bağımlısı, onun gibi mi olsun, okuması lazım, e diyorum ki bunların olması için illa anne babanın bir arada olmasına gerek yok, imkanın olduktan sonra, yine okur.”

K3, ailesinden kişilerle konuştuğunda, yaşadıklarının normal olduğunu söylediklerinde geri dönmeyi düşündüğünü fakat vazgeçtiğini şu şekilde ifade etmektedir:

“Zaman zaman kuzenimle konuştuğumuzda dönmeyi düşünmediğim olmuyor değil fakat oturup cidden düşününce yine aynı şeylerin yaşanacağını hatta belki daha kötüsünün olacağını fark ediyorum o yüzden dönmem”

5.9.1.2. Gelecek Planları

Sığınmaevlerinde kalma süresi belirli bir süre olup hizmet alan kadınlar bu durumun bilincindedir. Bu sebeple kuruluş hizmeti alan kadınların psikolojik olarak kendilerini hazır hissetmelerinin ardından gelecek planlaması yapması önem taşımaktadır. Araştırmanın bu bölümünde kadınların gelecek planları hakkındaki düşünceleri paylaşılacaktır. Katılımcı kadınlar çoğunlukla yeni hayat planı yapmaktadır. Yeni hayat planında çalışması, çocuklarının yanında olması ve çocuklarının eğitimine devam etmesi ön plana çıkmaktadır.

Yeni bir hayat kuracağım cevabını veren 3 kadın, çocuklarımı yanıma alacağım cevabını veren 2 kadın, öncelikle iş bulacağım cevabını veren 2 kadın, evlenmek istiyorum cevabını veren 2 kadın, mecburen ailemin yanına döneceğim cevabını veren 1 kadın, ailemin yanına dönmek istiyorum cevabını veren 1 kadın, plan yapmakta zorlanıyorum cevabını veren 1 kadın bulunmaktadır.

K8, yeni bir hayat kuracağını belirtirken sığınmaevinin düzenini evine götürmek istiyor:

“Kendime ev tutacağım .Daha düzenli, tertipli olur çünkü buradaki şeylere alıştığım için. Benim için tecrübe olacak zaten. Buranın düzenini götüreceğim açıkçası.”

K5 yeniden bir ev düzeni kuracağını, bunun zor olacağını düşünse de daha önce başardığı için tekrar yapabileceğine inanmaktadır :

“Her zamanki gibi ben bir girişim içerisinde bulunmaya çalışıyorum. Nereye gidersem gideyim ev girişimine çok seri bir şekilde adım atacağım. Önceliğim bu zaten. Ne olursa olsun. Mecbur kalırsam da güvenlik riskimin olduğu yerlerden tutarım çünkü kızım çok zorluyor beni. Hemen ev girişiminde bulunacağım. Eşya girişiminde bulunacağım. Onları yapacağım, zaten tedbir kararımızda kalkacak. Bir arkadaşımın tutmayı düşünüyorum evi. İşim de hazır aslında ama kızımın sağlık işlemlerini hallettikten sonra cevap vereceğim. Öncelik kızımın sağlığı ve sonrasında ev. Biraz zor olacak ama halledebileceğime inanıyorum. Ev, eşya, iş falan.”

K3 plan yapmakta zorlandığını, destek bulamadığını şu sözleri ile ifade ediyor:

“Şuan işte planlar yapamıyorum çocuk olduğu için. İyi bir iş bulup, çalışıp annemi yanıma almayı düşünüyorum ama o da gelip gelmeme konusunda net bir şey söylemiyor, eşine dön falan diyor... Hayallerim vardı ama şimdi nasıl olacak bilmiyorum. (iç çekiyor)”

K1, bu süre içerisinde hem kendisinin hem de ailesinin çok yıprandığını, hemen ailesinin yanına dönmeyi planladığını şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Hemen annelerin yanına gitmek istiyorum. Benim şuan inanılmaz şefkate ihtiyacım var. Çok örselendim. Ayakta durma çabasında değilim şuan. Sarılmaya, tutunmaya ihtiyacım var şuan. O yüzden hemen annelerin yanına gidip sarılmak istiyorum. Ne derlerse tamam annecim, yaparım annecim demek istiyorum. Çok üzdüm onları da çok yıprattım. Ben elin adamına 7 yıl kölelik yaptım. Bundan sonrada ömrümce annelere yapabilirim yani. Onların yanına gitmek istiyorum. Onun dışında yavaş yavaş her şey düzene girer. Boşandıktan sonra benim üstümde hükmü olmayacağını düşünüyorum. O şimdi öyle düşünüyor. Evliyim, o benim karım, istediğimi yaparım. Şimdi mesela beni kaçırrsa iki gün sonra diyecek ki kendi rızasıyla geldi diyecek. Biliyorum yaptırdığı şeyleri, döverdi, ama yoluna koyardı bişeyleri. Boşanmamak için dilekçesini falan zorla alır benden yoluna koyar herşeyi. Ağzı iyi laf yapıyor. Çok inanılmaz dolandırıcı bir insan. Eşim hasta gelemedi, ben getirdim dilekçesini, imzamda olduğu için kabul olur dilekçesi. Ama ayrıldıktan sonra en azından karısı değilim, suç işlemiş olur.”

K4 önce iş bulmayı ve birikim yapmayı planladığını şu şekilde ifade ediyor:

“Dediğim gibi önce bir iş ayarlayabilirsem iş, sonra beni daha burada ne kadar tutarsanız tuttuğunuz sürece kalmayı düşünüyorum. Hemen işimi bulduktan sonra gitmeyi düşünmüyorum, çok zorlanırım heralde ben. Ararım burayı. (gülüyor)”

K6 devlet korumasında olan oğlunu da alıp çocukları ile birlikte hayat kurmayı planladığını, ardından ileride aşk evliliği yapmayı istediğini şu şekilde ifade ediyor:

“Önce bir ev tutacağım, çocuklarımın 3ünüde bir yuvada toplamak istiyorum. Belki ileride olursa bir gerçekten aşk evliliği yapmak istiyorum, böyle sevebileceğim bir insan yanımda dursun olsun istiyorum. Çünkü aşk gerçekten insanı ayakta tutan bir şey, sevgi bambaşka bir şey yuvanın içine huzur veriyor. Yani işte de çalışmak istiyorum evlenmiş olsam bile bırakmak istemiyorum çünkü her zaman çalışan kadın güçlü kadındır bana göre.”

K2 annesinin de babasından şiddet gördüğünü, önceden birlikte ayrı hayat planladıklarını fakat şuan durumların değiştiğini, ailesinin yanına mecburen döneceğini fakat tekrar ayrı hayat kurmayı planladığını şu sözleri ile anlatmaktadır:

“Ben Ankara’ya yerleşmek istiyorum. Tek planım oydu. Annem, kız kardeşim buraya yerleşmeye karar vermiştik. Onlar vazgeçti şuan ben tek kaldım. Annem benim oraya gelmeni istiyor bende istemiyorum. Çünkü biliyorum aynı olaylar tekrar yaşanacak ama annem istiyor diye gideceğim o da zaten beni kendi tekrar Ankara’ya postalayacak. En azından bu süre içinde orada para biriktirip burada hayatımı daha rahat kurabileceğim. Çeşitli derneklere katılıp aktivist olucam. Sıkıcı olacak. Eve döndüğümde daha da sıkıntılı olacak çünkü annem yaptığım hatayı sürekli kafama kakacak. Kız kardeşim bir hata yapacak o da benim başıma kakılacak. Gideceğime değmeyecek diye düşünüyorum. Annem kazandığım parayı falan almak isteyecek bende vereceğim. Ama annemler de biliyor en geç Ocakta tekrar döneceğim buraya. Orada kalmayacağım.”

5.9.2. Sığınmaevinden Ayrılan Kadınlarda Sığınmaevi Sonrası Yaşam

5.9.2.1. Sığınmaevinden Ayrılma Nedeni

Katılımcı kadınlardan biri bağımsız hayat kurarak sığınmaevinden ayrılmış olup diğeri ise eşine geri dönmüştür. Kadınların bu konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

Sığınmaevinden eşine geri dönerek ayrılan Ç2 geri dönme nedeni olarak ailesinin baskı yaptığını, eşinin pişman olmasından dolayı “bir umut” geri döndüğünü fakat zaman zaman pişman olduğunu şu şekilde ifade etmektedir:

“Tamamen annemin baskısı yüzünden ayrıldım, hiç de memnun değilim (gülüyor). Berkay ortada kalıyor diye, eşin çok pişman, kızın da çok mağdur oluyor, kızını da yanına alamayacaksın falan filan yani tamamen anne baskısı yüzünden döndüm diyebilirim. Bir de bir umut dedim, kızım gibi olmasın, babasıyla birlikte büyüsün, babası okumuş bir insan, çok pişman oldu, belki tekrar olmaz, iyi olur diye düşündüm. Pişman olduğum zamanlar oluyor mu oluyor, çok pişman olduğum zamanlar oluyor. Mesela aşağı yukarı bir yıldır buradayım. Bir yıldan beri kadın sığınmada kalmaya devam etseydim hiçbir yere borcum kalmayacaktı. Birikim dahi yapmış olcaktım. Ama burada çalışıyorum, çalışıyorum, açık kapancağı yerde daha çok büyüyor. Bir de pek değişen bir şey olmadı. En ufak bir şey de geçmiş gündeme geliyor. Dinlediğim bir şarkıda, televizyonda geçen bir haberde, ki son zamanlarda yine kadın cinayetleri çok çoğaldı, eşim diyor ki direk kim bilir ne yaptı, kim bilir kiminle yakaladı, ondan öldürdü, bak görüyor musun sevgilisi ile birlikte kocasını öldürmüş falan. Sürekli geçmişe yönelik bir iğneleme oluyor, laf sokmalar, atışmalar, sen beni terk ettin gittin demeler. Fiziksel olarak şiddet yok ama sözel olarak hep bir iğneleme var. Mesela bir düğüne gideceksin kıyafet bakıyorsun, kime beğendirceksin kendini diyor. Atışma başlıyor. Her fırsatta bir iğneleme var.”

Ç1 ise sığınmaevi süreci içerisinde eşi ile boşandığını, çocuklarının evde yalnız yaşadıklarından bir an önce yanlarına gitmek istediğini şu şekilde ifade etmektedir:

“Çocuklarım için ayrıldım. Onlarla yuvamı kurmak istedim. Eşim önceden tehdit ediyordu ama daha sonra öyle davranmadı. Sesi çıkmadı, hiç konuşmadı. Boşandığını bile bilmiyormuş. Kızımdan öğrenmiş boşandığımızı. Çok düşündüm nasıl geçineceğimizi. Çok sıkıntı çektim, çekiyorum da zor yani ama çocuklarım yanımda.”

5.9.2.2. Sığınmaevi Sonrası Şiddet Devam Etti Mi?

Katılımcı kadınlar bu konuda her ikisi de fiziksel şiddet görmediği konusunda hemfikirken, eşine geri dönen Ç2, zaman zaman pişman olduğunu ve psikolojik şiddet gördüğünü belirtmektedir:

“Pişman olduğum zamanlar oluyor mu oluyor, çok pişman olduğum zamanlar oluyor. Mesela aşağı yukarı bir yıldır buradayım. Bir yıldan beri kadın sığınmada kalmaya devam etseydim hiçbir yere borcum kalmayacaktı. Birikim dahi yapmış olcaktım. Ama burada çalışıyorum, çalışıyorum, açık kapancağı yerde daha çok büyüyor. Bir de pek değişen bir şey olmadı. En ufak bir şey de geçmiş gündeme geliyor. Dinlediğim bir şarkıda,

televizyonda geçen bir haberde, ki son zamanlarda yine kadın cinayetleri çok çoğaldı, eşim diyor ki direk kim bilir ne yaptı, kim bilir kiminle yakaladı, ondan öldürdü, bak görüyor musun sevgilisi ile birlikte kocasını öldürmüş falan. Sürekli geçmişe yönelik bir iğneleme oluyor, laf sokmalar, atışmalar, sen beni terk ettin gittin demeler. Fiziksel olarak şiddet yok ama sözel olarak hep bir iğneleme var. Mesela bir düğüne gideceksin kıyafet bakıyorsun, kime beğendirceksin kendini diyor. Atışma başlıyor. Her fırsatta bir iğneleme var.”

5.9.2.3. Sığınmaevinden Sonra Hayata Uyum

Kadınların sığınmaevinden ayrıldıktan sonra hayata nasıl uyum sağladıkları, ekonomik olarak geçimlerini nasıl sağladıkları, ailelerin şuan ki durum hakkındaki düşüncesi, çocuklarının durumdan nasıl etkilendikleri şeklinde incelenecektir.

Geçimi sağlama

Kadınların her ikisi de yeni hayatlarında çalıştığını belirtirken Ç2 eşinin çalışmadığını, evin geçimini kendi sağladığını, Ç1 oğlu ile birlikte evin geçimini sağladıklarını, her iki kadın da geçimini sağlama konusunda zorlandıklarını belirtmektedir.

Ç1: *“Ben ve oğlum çalışıyoruz. Beraber sağladık. Ama şimdi o askerde. Asgari ücret alıyorum. Biraz sıkıntı yaşıyoruz tabi şuan. Keşke mesela asker annelerine falan para verseler yardım olarak. Aslında veriyorlarmış ama ben sigortalı olarak çalıştığım için vermiyorlar.”*

Ç2: *“Döndüğümünden beri ben çalışıyorum sürekli sadece bu 15 günden beri çalışmıyorum o da şimdilik tarlada iş bittiği için. Eşim yeni çalışmaya başladı babamın yanında. 1400 lira alıyordum işte aylık. Kömür yardımı falan da alıyordum. Daha sonra ankaradan incelemeye falan geldiler ama boşanmadığım için kocan gelebilir falan dediler ondan çocuğa yardım yapamayız dediler. Kaymakamlıktan daha sonra yüklü parayı aldım işte. Ardından da oğlumun okul giderleri için 2 ay da bir yardım alıyorum.”*

Hayata uyum

Her iki katılımcı da sığınmaevinden ayrıldıktan sonra başlarda zorlandığını, hayata tutunmaları için çocuklarını destek gördüklerini ifade etmektedir. Ç2 sığınmaevinin ortamını aradığını şu sözleri ile anlatmaktadır:

“İlk başlarda ister istemez sığınmayı özledim, benimsedin çünkü. İlk 15-20 gün sabah erken kalkmaya alışkın olduğum içi, ilk kalkıyordum elimi atıyorum telefon yanımda, daha erken yat diyordum sonra. Bir de devamlı hazır yemek geliyordu, eve gelince mutfaka girip yemek yapmak çok zor geldi başlarda (gülüyor). Sürekli böyle tost, hafif şeyler falan yedik (gülüyor). Bir de şeyi çok arıyorum. Oradayken mesela dışarı çıkmasak bile arkadaşlarla balkonda sigara kahve yapıp sohbet edebiliyorduk. Ben buraya geldiğimden beri bi geçenlerde kuzenim geldi, onunla oturduk ama onunla böyle detaylı konuşamam, kimseyle bir şeyini paylaşamıyorsun, anneme şöyle şöyle sorun yaşadım diye anlatınca hemen gitmeye kalkma, sen gitmek için mazeret arıyorsun diyor, hemen büyütme diyor. Böyle birileriyle konuşmayı çok arıyorsun. Çevremde komşular falan var ama arkadaş olmaya korkuyorum. Güvenemiyorum. Arkadaş dediklerimden kazık yediğim için. Oradayken mesela istediğimizde çıkabiliyorduk, kafe 2 dakika, parka gidebiliyorduk. Burada öyle bir şey yok. Ankara’da olsam belki bu kadar boğulmazdım ama ..... da olunca böyle oluyor.

.... Onun dışında oğlum var kızım var ayakta durmam için bir sebep onlar.”

Ç1 de yalnız yaşama konusunda zorlandığını şu sözleri ile anlatmaktadır:

“Yalnız yaşama konusunda zorlanıyor insan. Sonuçta evin yükü senin üstünde. İnsan valla zorlanıyor. Kendim ve çocuklarım var sadece birbirimize destek.

Hayatın değişmesi

Kadınlar hayatlarının çok fazla değiştiğini, kendilerini başarılı olarak gördüklerini ifade etmektedir.

Ç1, hayatının çok fazla değiştiğini, çok şey öğrendiğini şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Çok değişti... (iç çekerek) mesela evde bir şey olur diye korkuyorsun, bir kadın başıyla nereye gidersen, ne yaparsın diye düşünüyordum. Ayrılısam acaba napa olurum, yapabilir miyim bunu, daha mı kötü olurum diyordum. Öyle şeylere bizim aileler karşı geliyor. Evlendin mesela neden ayrıldın. Biz de evlendin, gittiğin evde kalırsın. Ailem bana tepki verirdi. Mesela

sığınmaevindeyken 6 ay ailemle hiç konuşmadım. Sadece bunlarla (çocuklarla) konuştum. Çıktım, evi tuttum iyi kötü, erkek kardeşimi aradım. Dedi bana kaçak neredesin. İlk dediği laf bana oydu. Ne yaptın dedi. Bende olmadı ayrıldım dedim. Dedi niye bize haber vermedin. Sizi rahatsız etmek istemedim diyordum. Önceleri diyordum mesela tartıştığımızda çok sorun var ayrılcam falan diyordum, kardeşim bana nasıl gittin onu düşün diyordu. Bizlik bir şey yok dedi. Sen kendin seçtin onu aldın dedi. Onun için şimdi mesela yabancıнын kapısını çalayım ihtiyacım olduğunda ama ailemin kapısını çalmayım. Büyük konuşmayım da. Şuan iyiyim. İyi kötü çalışıyorum, çocuklarım yanımda. Şükrediyorum ben. Çok şey öğrendim ben. Ben başardım diyorum. Bu duruma geldiğime çok şükür diyorum. Zorluğu çekemezsen rahatlığa alışamazsın.”

Ç2, artık güçlüyüm diyor :

“Daha güçlüyüm şuan. O zaman hep birilerinin baskısı altında eziliyordum. Şuan baskısı altında olduğum iki şey var o da kıramadığım için yapsam yine yaparım. Birincisi annemle eşimin saçımı açma tantanası, ikincisi oraya gitme buraya gitme konusu. Onun dışında istediğim gibi borumu öttürüyorum. İş olsun, tarlaya gitcem gitcem, bir de şu temizlik işi olursa... sigortalı bir işim olmuş olacak en önemli getirisi kızımı alabilirim o zaman. Yapacağım işi o yüzden hiç küçümsemiyorum.”

Ailelerin şuan ki durum hakkındaki düşüncesi

Katılımcıların her ikisi de ailelerinin şuan ki durumlarından mutlu olduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan biri ailesinin istediği gibi davranıp eşine geri dönmüş, diğeri de ailesinin onaylamadığı evliliğini bitirmiştir.

Ç1: *“Ailem sevindi inan ki. (gülüyor) hiçbir zaman kabullenemedi onlar. Benim ailemde hiçbir zaman şiddet, alkol falan olmadı. Bir erkek çalışıp ev bakacak. Sen niye çalışıyorsun dediler bana çok. Dedim kiradayız geçinemiyoruz diye. elektrik, su mu kapansın diyordum, o yapıyor diyorlardı. Ayrıldığıma çok sevindiler. Ama destek olmuyorlar. Kimsenin bir faydası yok. Babam dedi İzmit e taşın diye ama çocuklar yok dedi. Biz çalışır, kendi kendimize geçiniriz dediler. İstemediler.”*

Ç2: *“Annem zaten en başından beri geri dönmemi çok istiyordu, onun istediği gibi de oldu. Ondandır çok mutlu.”*

Çocukların düşüncesi

Kadınlar genel olarak çocuklarının yeni hayatlarında mutlu olduklarını düşünmektedir. Eşine geri dönen Ç2 oğlunun zaman zaman sığınmaevini aradığını belirtirken ev yaşamının daha rahat olduğunu düşündüğünü ifade etmemiştir. Ç1 ise evliliği döneminde evlerinde huzur kalmadığından şuan çocuklarının daha mutlu olduklarını ifade etmektedir.

Ç1: *“evde artık huzur kalmamıştı. Biz şimdi üçümüz çok huzurluyuz. Her şeyi konuşabiliyoruz. Gülip eğleniyoruz.”*

Ç2, *“Babasıyla çatışma yaşadığı zaman ya da benle yaşadığı zaman, ya da ben babasıyla çatıştığım zaman kadın sığınmayı arıyor, bu bir gerçek. Bazen de hadi ananeme gidiyoruz, ya o (babası) gidecek, ya biz gideceğiz diyor. Yani ananesi de ikinci bir kadın sığınma oldu bizim için (gülüyor). Evde olmaktan dolayı mutlu. Şöyle mutlu, kuruma göre daha özgür. Orada park saati vardı burada yok, babasını tavladığı zaman akşam 8 e kadar parkta kalabiliyor. İstedığı zaman dışarı çıkabiliyor, markete gidebiliyor, ananesine gidebiliyor. Kurumda uyuma saati vardı, burada haftasonları falan oturabiliyor, çizgi film izleyebiliyor. Her istediğini istediği saat yiyebiliyor. Yani evde olmayı seviyor.”*

5.9.2.4 Sığınmaevine Gelme Kararını Ve Sığınmaevinden Aldığı Destekleri Değerlendirme

Kadınlar sığınmaevine gelme kararını değerlendirirken yaşadıklarından sonra kendilerini nasıl hissettiği konusuna da vurgu yapmışlardır. Aynı zamanda sığınmaevindeki meslek elemanlarıyla yaptıkları çalışmaların da kendilerini olumlu etkilediğini belirtmektedirler.

Ç1: *“.... danışmanımı yanına gidiyordum, oturuyordum, konuşuyordum, ağlıyordum. İçimden geliyordu ağlamak, sonra rahatlıyordum. Çok destek oldu bana. İnsanlarla konuşmanız yetiyordu.”*

Ç2 sığınmaevinin kendisine güven aşıladığını, yapabileceğini farkettiğini şu şekilde ifade etmektedir:

“çok... yani şuan mesela daha dik durabiliyorum. Kadın sığınmaya gelmeden önce düşünüyordum, nasıl olur, ne yapabilirim... öyle bir yer olduğunu bile bilmiyordum için Türkçesi. Ama şimdi diyorum mesela annemle yapamazsam, eşimle yapamazsam çeker giderim. Ankaraya giderim. O güven aşılandı bir kere. Ben ankaraya gibi bir yerde 6 ay çalıştıysam, ayakta kaldıysam, başımı hiçbir belaya sokmadıysam, ben yine yaparım diyorum. Evimi de tutarım diyorum. O özgüven var, kendime inancımı kazandırdılar bana. Pes etmişliğimin üzerine bir baskı konuldu yani. O konuda çok rahat hissediyorum kendimi. Yapabileceğimi biliyorum. Artık ben yaparım diyorum yani. Sürekli şey vardı. Sen kadınsın yapamazsın, otur oturduğun yerde, o öyle olmaz şimdi böyle bir şey yok. aksine ben kadını yapabilirim diyorum onlara. Hatta o zaman öğretmenimiz açık öğretime yazdıralım seni demişti ama o zaman kafam çok bulanıktı yapamam demiştim. Şimdi yazılıp okumayı düşünüyorum hatta ortaokulu halledip lise mezunu olup silahlı güvenlik olmak istiyorum. İster istemez bi tepki var ama kaç yaşına geldin sen onu bitirene kadar 40 yaşına gelirsin diyolar. Ama bunlar bana engel değil. Kızım bir şey sorduğu zaman ben anlamadım demek yerine gel beraber yapalım demek daha güzel.”

Ç2 sığınmaevinin kendisini farketmesini sağladığını şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Artık şöyle düşünüyorum : Çok zorda da kalsam hiçbir şeyin altında kalmayacağımı gördüm. Yaparım yani. Ben her şeyi yaparım. O gücüm var kendimde. Mesela ben oğlumun öğretmeni ile konuşurken mesela millet kadın sığınmada kaldığını söylemek istemiyor, ben kadın sığınmada kaldığımı çekinmeden söyleyebiliyorum o kadar kattığı şey var ki bana. Ben oradan ezilip büzülüp gelmedim, tam tersine ayaklarımın üzerinde durabilmeyi öğrendim, bir şeylerin üstesinden gelebilmeyi öğrendim. Yeri geldi sinirimi zapt etmeyi öğrendim. En büyük katkısı bu bana! Çünkü ben sinirlerime hakim olamıyordum, camı çerçeveyi indiriyordum. İki kere benim midem yıkandı, bileklerimi kestim. İlk evliliğimde çok sorunlar yaşadım, intihar girişimlerim oldu. Bunları kaldıramadığım zamanlar oldu, aldatılması, dayacağı... Ama şimdi diyorum ki benim için yaşamam lazım, ben olduğum için yaşamam lazım. Birilerinin emrinde... veya onun robotu gibi oraya git, buraya gel diye değil... kendim olduğumu hissetmemi sağladı bana.”

5.9.2.5 Eşe Geri Dönme Ve Yeni İlişki Düşünceleri

Araştırma kapsamında görüşülen Ç2, eşine geri döndükten sonra hayatının daha öncesinden farklı bir şekilde ilerlediğini ifade ederken, çocuklarının geri dönme kararı ile ilgili farklı düşünceleri olduğunu belirtmiştir.

“Ben eskiden onun söylediği her şeyi yutuyordum. Eziliyordum onun baskısı altında. Tamam sen ne dersin diyordum. Kızını görmeyeceksin demesine bile tamam diyordum ya! Şimdi diyorum ki ben bunları nasıl yapmışım? Şimdi ben diyorum ki kızım gelecek, istiyorsan sen git. Veya bir şey istiyorsam ben bunu alabilir miyim? Demiyorum ben bunu alacağım diyorum. Çünkü ben kazanıyorum, bitti. Bunlar çok büyük etken oldu, çok büyük değişiklik oldu benim için. Bunlar onun hoşuna pek gitmiyor ama bazen de şey diyor; bu kadar dik olman hoşuma gidiyor ama bana karşı dik olmandan hoşlanmıyorum. Önce sana yapacağım ki ben bunu dışarıya etkim olabilsin. Şimdi en ufak bir tartışmada tabi sen yaparsın, sen gittin, yine gidersin, kapılar sana sonuna kadar açık. İşin Türkçesi eskiden kapıyı gösterilen sendin, şimdi gösteren oluyorsun, çok büyük farkı var.”

Çocukların düşüncesi:

“Kızım anneme çok sitem etmiş...(iç çekerek) . Keşke gel demeseydin, annem orada kalmaya devam etseydi, ben ..... amcaya sevmiyorum, annem orada kalmaya devam etseydi babam beni annemin yanına verecekti demiş. Oğlum başlarda mutluydu. Sonra birkaç ay sonra siz demiştiniz ya aradan birkaç ay geçince tartışmalar, sürtüşmeler başlar, bunlar şiddete dönüşür diye, sürtüşmeler başlayınca, niye geldik ki, keşke gelmeseydik demeye, ananesine tavır almaya başladı. Tamamen eşime bağlı. Eşim iyi davranırsa iyi oluyor. Bende aynı şeyleri diyebiliyorum bu bir gerçek. Ama tartıştığımız zaman anne ben senin yüzünden geldim, sen gel demeseydin şimdiye her şey farklı olurdu diyorum.”

Katılımcılardan eşinden boşanan Ç1 yeni bir ilişki ile ilgili düşüncesi olmadığını belirtirken ailesinin ve çocuklarının bu durumla ilgili olarak düşüncelerinin farklılaştığını, ailesinin tekrar bir evlilik yapabileceğini düşünürken çocukların bunun tam tersini düşündüğünü şu şekilde ifade etmektedir:

“Ailem konuşuyor mesela, bir şey olduğunda. Onlar diyor, oğlun evlenir, kızın evlenir, sen öyle mi kalıyorsun diyorlar. Bende diyorum ki onlar bana bakarlarsa kalırım, bakmazlarsa sığınmaevine gideceğim diyorum (gülüyor) yok diyor, evlen diyorlar. Bana karışmıyorlar o konuda. Babam bir hata yaptın bir daha yapma, dikkat et diyor. Çocuklar öyle bir şey olamaz diyorlar. İkisi de. Paylaşamazlar kimseyle.”

5.9.2.6. Gelecek Planı

Katılımcı kadınların her ikisi de gelecek planı yaparken ekonomik olarak daha rahat bir gelecek planı yaptığı görülmüştür.

Ç1 oğlunun askerden dönmesinin ardından planlama yapabileceğini şu şekilde ifade etmektedir:

“Valla ne düşünüyüm ki, fazla bir şey düşünmedim, bi çocuk gelsin de o zaman düşüneneğim. Tek başıma bir şey yapamıyorum. Birbirimizin fikrini oturup konuşmamız lazım, ben onu istiyorum çocuklarımdan. Ne ben onlardan habersiz bir şey yapayım ne onlar benden habersiz bir şey yapsın. Oğlum yaza dönmüş olacak mesela, tabi ki daha iyi olacağını düşünüyorum. Evde erkek olur, sıcaklık olur, iki kişi oturuyoruz şimdi mesela sessiz sessiz. Benim oğlum konuşkandı, evin içini dolduruyordu. O gitti zaten ben soldum. İnan ki soldum o gidince.”

Ç2 ise eşinin de çalışmaya başlamasının ardından daha rahat olacaklarını ifade etmektedir:

“Hayaller büyük işin açıkçası. Eşim emekli olmak için başvuruda bulundu. O da diyor ki sen zaten burayı sevmiyorsun, emekli olunca Ankara’ya taşınmayı planlıyor. Annem hiç istemiyor. Ankara da bende çalışırım, sen de çalışırsın diyorum. İş sıkıntısı yaşamayız diyorum. Kızımı da alırsın. Çocuklar okula gider. İkimizin birden geliri olunca herşey düzene girer. Burada bir şey yapamıyorsun, evin stresi var, dışarının stresi var. Ankara da kimse kimseyi tanımıyor. İstedğin gibi giyinebilirsin, istediğin gibi çıkabilirsin. Burada öyle olmuyor işte. Düğüne gelen genç kızların kıyafetlerine bile laf ediyolar, aileleri okumaya gönderiyo, kıyafete falan bak diyolar. Onlar en azından okuyor, sen ne yapıyorsun sanki.”

5.9.2.7. Kadın Ve Erkek Olmayı Değerlendirme

Katılımcı kadınlar, kadın olduklarından dolayı şiddete maruz kaldıklarını düşünmektedir. Kadınlar erkeklerin daha güçlü olduğuna vurgu yaparken artık kendilerinin de bu güce sahip olmaya başladıklarını düşünmektedir.

Ç1 ailesinde kızların okutulmadığını, erkek çocuklarının okutulduğunu ifade ederken; *“erkek olsaydım Bütün bunları yaşamazdım. İlk önce okurdum, elime bir meslek alırdım. Erkek de olsam, bir mesleğim olması lazım.”* şeklinde açıklama yapmaktadır.

Ç2 ise önceden erkek olsa herşeyin farklı olacağını düşündüğünü fakat yaşadıklarından sonra bu düşüncesinin değiştiğini ifade etmektedir:

“Eskiden hep şey derdim ben erkek olsaydım çok hovarda olurum. Eve girmezdim. Akşam çıkardım gezerdim sabah girerdim falan. O da şeyden dışarı çıkamıyoruz bi baskı var ya üzerimizde hep ondan. Ama şimdi erkek olsaydım çok farklı bir hayatım olurdu diye düşünüyorum. Evlendim mesela çocuğuma eziyetin, şiddetin, kadına şiddetin ne kadar kötü bir şey olduğunu anlatırdım. Oğluma anlatıyorum zaten. Ama erkek olarak çevreye bunları anlatabilmeyi daha çok isterdim... birşeyler verebilmek isterdim. Ortada kalıp da bir şey yapamayan insanlara yardımcı olabilmek isterdim. Ne biliyim biz erkekleri gözümüzde çok büyütmüşüz ama aslında öyle olmadığını farkettim. Erkektir yapar, erkektir döver, erkektir içer, gezer, yok öyle bir şey erkek neyse bende oyum. O çalışıyorsa ben de çalışıyorum. Ben nasıl evime sahip çıkacaksam, saygı göstereceksem o da öyle olmalı. O yüzden kafamda öyle erkek olsam şöyle yapardım iddiası kalmadı. Erkek olsam da yaparım kadınken de sadece imkanım olsun. Kadınken daha çok şey yapabiliyosun aslında.”

Çalışma kapsamında kadınların, kök ailesinde, evlilikle kurduğu ailesinde kadın olmasından kaynaklı yaşadığı engeller, şiddet öyküsü, çocuk yetiştirirken benimsediği toplumsal cinsiyet rollerine bakışı incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında kullanılan ilişkiyel teorik bakış ve elde edilen bulgular bağlamında kadınların yaşadıkları şiddet sonrasındaki yaşam döngüsüne ilişkin bir model önerilmiştir.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Araştırma kapsamında şiddet gören kadının, eş, aile, evlilik, yeniden birliktelik ve eşe geri dönme düşünceleri ele alınmıştır.

Araştırmanın amaçları bağlamında aile ve eş/partner sebebiyle şiddete maruz kalıp sığınmaevi hizmeti alan 11 kadınla görüşülmüştür. Araştırma kapsamında katılımcıların belirlenmesinde maksimum çeşitlilik ilkesi benimsenmiş olup sığınmaevinde kalan ve sığınmaevinden ayrılan kadınlarla görüşülmüştür. Sığınmaevinde kalan kadınlar belirlenirken sadece evlilik temelli yaklaşılmamıştır. Kadınların eş/partner olarak anlamlandırması yeterli olmuş, resmi birlikteliği olmayan kadınlar ve sadece eş şiddeti değil aile şiddetinin de incelenmesi amaçlandığından ailesinden şiddet görmüş, evlilik gerçekleştirmemiş kadınlar da katılımcı olarak alınmıştır. Sığınmaevinden ayrılan kadınlarla yapılan görüşmelerdeki katılımcılar sığınmaevinden eşinden boşanıp bağımsız hayat kuran bir kadın ve eşine geri dönen bir kadın olarak belirlenmiştir. Çalışma kapsamında ulaşılan sonuçlar, bulgular başlığı altında detaylı bir şekilde ortaya konmuştur.

Kadınların Çocuk Yetiştirmede Toplumsal Cinsiyet Algısının Değerlendirilmesi

Kadınlar çocukları için şiddet ortamını da terk etmek istemeyebilmektedirler. Kadınlar çocuklarının geleceklerinden endişe duyabilmekte ve eşi tarafından çocuğuyla görüşmesine izin verilmemesi korkusuyla evlerinde kalabilmektedir (Okutan, 2007:38). Araştırma kapsamında görüşülen kadınlar da şiddet ortamını terk etmede temel olarak çocuklarını düşündüklerini, uzun süre çocukları için katlandıklarını fakat yine çocuklarının geleceği için evden ayrıldıklarını ifade etmektedirler. Kadınların çocuklarına büyük önem atfettiği anlaşılmış olup hem kendilerinin hem de çocuklarının şiddete maruz kaldıktan sonra çocuklarının geleceği ile ilgili kaygıları olduğu açıktır.

Kadınlar toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığa, engele ve şiddete hem kök ailelerinde hem de evliliklerinde maruz kalmışlardır. Bu bağlamda araştırma kapsamında çocuklarına toplumsal cinsiyet rollerini nasıl yansıttığının anlaşılması önem taşımaktadır. Chodorow'a göre (akt. Yüksel, 2003: 91) Aile içinde erkek çocuklardan güç ve destek talep edilirken, kız çocuklarından ise duygusal yetiştirilmelerinden dolayı

onlardan annelik görevlerini sürdürmeleri beklenir. Aile erkek çocuklarını bağımsız, kız çocuklarını ise bağımlı birer kişilik olarak topluma hazırlar.

Aile bireyleri içerisinde yer alan anne-baba doğumdan itibaren çocuğun cinsiyet rollerinin gelişiminde çevresindeki ilk modellerdir. Bu nedenle anne-baba çocuğun cinsiyetine uygun roller kazanmasında önemli bir faktördür. Literatürde babaların annelere göre daha geleneksel toplumsal cinsiyet rolü tutumlarına sahip oldukları ve çocuklarına bu geleneksel tutumları doğrultusunda davrandıkları belirtilmektedir. Babalar geleneksel tutumları doğrultusunda erkek çocuklarına bağımsızlığı ve özerkliği öğretmekte, kız çocuklarına ise anlayışlı, yumuşak başlı ve yardımsever olmayı öğretmektedirler. Anneler ise özellikle kız çocuklarının toplumsal cinsiyet rolü tutumlarını etkilemektedirler. Anneler kız çocuklarının başkalarının ihtiyaçlarına duyarlı olmasını ve iyi bir evlilik gerçekleştirmesini istemektedirler (Zeyneloğlu, 2008).

Katılımcı kadınlar çoğunlukla sığınmaevi öncesinde ve sonrasında kız ve erkek çocuklarına eşitlikçi anlayışla yaklaştıklarını belirtirken eşleri tarafından erkek çocukların ayırt edildiğini, kavgacı, eve ve evdeki kadınlara sahip çıkan bir figür olarak yetiştirmeye çalıştıklarını, ev işi gibi kadınların yapması gereken işlerden uzak durması gerektiğini ifade etmektedir. Kadınlar eşlerinin aksine erkek çocuklarını da ev içi işlere dahil edip duygularını yaşaması ve belli etmesi yönünde desteklediğini ifade etmektedir.

Araştırma kapsamında görüşülen kadınların eğitim durumları çoğunlukla ilkökul mezuniyeti olup ailelerinde “kız çocuğun okutulmasına gerek olmadığı, evleneceği” düşüncesinin hakim olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda kadınlar kız ve erkek çocuklarına eşit davrandıklarını ifade ederken kız çocuklarının okuyup meslek sahibi olmasına daha çok vurgu yapmaktadırlar.

Karı-koca arasındaki ilişkinin de çocuklar üzerinde kalıcı etkileri vardır. Çocuk anne ve babasını taklit ederek sosyal yaşama alışır. Bu bağlamda çocuğun sosyalleşme sürecinde anne ve babasından kadın ve erkeğin toplumdaki rolleri de öğreneceği sonucuna varılabilir (Yenilmez, 2012). Bu bağlamda araştırma kapsamındaki kadınlarla yapılan görüşmelerde kadınlar eşlerinin şiddet içeren davranışlarının çocuklarına yansıdığını, erkek çocuklarının babaları gibi konuşmaya ve davranmaya başladığını ifade etmektedir.

Kadınların Evlilik, Eş, Aile, Yeni Birliktelik, Eşe Geri Dönme Düşüncelerinin Değerlendirilmesi

Kadınların sığınmaevi deneyimi öncesinde, evlilik gerçekleştirmeden önce eş, aile, evlilik ve toplumsal cinsiyet rolleri hakkındaki düşünceleri incelenmiştir. Kadınlar kök aileleri ile yaşantılarında çoğu evlilik, mutlu bir aile hayali olduğunu dile getirirken, kendi ailesinde gördüğü şiddet sebebiyle hemen evlenmek isteyenler ve erken yaşta evlendirildiğinden bu konuları düşünmeye fırsatı olmadığını belirtenler de olmuştur. Çalışmaya katılan kadınların çoğu görücü usulü evlendirilmiş, evliliklerinde şiddete maruz kalıp sığınmaevine gelmişlerdir. Sığınmaevi deneyiminden sonra, evlilik kararlarını sorgulayanlar, ikinci evliliğin hata olduğunu düşünenler, evliliğin çözüm olmadığını fark edenler olduğu görülmüş ve nasıl aile olunması dair sorgulama yapmaya başladıkları anlaşılmıştır.

Katılımcı kadınlar sığınmaevinden sonra aile ile ilgili düşüncelerindeki değişimler hakkında ağırlıklı olarak aile kurma hakkındaki fikirlerinin değişmediğini belirtirken, sığınmaevinde çok fazla kadınla birlikte yaşayıp çok fazla hikaye duymanın nasıl aile olunması yönündeki düşüncelerine katkı sağladığını belirtenler de olmuştur. Bunun tam tersini yani aile kurmaktan vazgeçtiğini ifade eden kadınlar da bulunmaktadır. Kadınların aile hakkındaki düşüncelerini değişmemesinin ardında da kök ailelerinden gördükleri destek olduğu anlaşılmıştır. Bu bağlamda kadınlar ideal aileyi, saygı ve anlayışın temel olduğu bir aile olarak tanımlamaktadır.

Kadınlar için sığınmaevinin kendine kazandırdıklarından biri “Kendimi dinleme fırsatım oldu” ifadesiydi. Özellikle aile ve evlilik hayatlarını değerlendirmeleri için sığınmaevi kadınlar için bir durak yeri olmuştur.

Araştırmaya katılan kadınlar sığınmaevine gelmeye karar vermelerinin altında, şiddetinin sonunun hayati kasıta vardığı an olduğunu ve sığınmaevine gelmeye “mecbur” kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bu mecburiyetin ardından kadınların yeni birliktelik hakkındaki düşünceleri ise çoğunlukla olumsuzdur.

Kadınlar, şiddet gören kadının yeni ilişkiye başlaması konusunda güvensizlik sorunu yaşayacaklarını düşünürken, yeni ilişkinin zamanla mümkün olacağını ifade etmektedirler. Kadınlar yeni birliktelik kurma konusunda çoğunlukla olumsuz düşünceler sahibiyken yeni birliktelik gerçekleştirmeyi düşünen kadınlar ise bunun temelinde aile kurma düşüncesi olduğun; aşk evliliğinin kendilerine uzak olduğunu, yaşadıklarının yeni ilişkiyi etkileyeceklerini düşündüğünü ve geçmişlerini açıkça anlatacaklarını ifade etmektedirler. Literatürde sığınmaevinden sonra yeni bir ilişkiye başlayan kadınlarla yapılan çalışmalar yeterli olmayıp Maybek (2016)'nın çalışmasında sığınmaevinden sonra yeni birlikteliğe başlamış kadınlarla görüşülmüş olup sığınmaevi geçmişinin olmasının kadınların yeni ilişkisini etkilediği ortaya konmuştur. Çalışmamız kapsamında görüşülen kadınların, yaşadıklarının yeni bir ilişkiyi etkileyeceklerine dair düşünceleri diğer çalışmanın sonuçları ile benzer olduğu görülmüştür.

Katılımcı kadınlardan yeni birlikteliğe olumlu bakanlar nikahsız birlikte yaşama konusunda olumsuz düşündüğünü belirtirken sadece biri olumlu düşündüğünü fakat toplumun hem kadın hakkında olumsuz düşüneceğini hem de çocuklar açısından zor olacağını düşüneceğinden bu düşüncesini gerçekleştirmediğini belirtmiştir. Bu durum da toplum tarafından kadına ve evliliğe atfedilen anlamlardan kaynaklı olup, katılımcının belirttiği “kadın açısından” olumlu algılanmayacağı düşüncesi de toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında yorumlanmakta olup “erkektir yapar” anlayışı ile örtüşmektedir. Araştırmaya katılan kadınlardan ikisi nikahsız birlikte yaşama deneyimi olan kadınlardır. Yeni birliktelik durumunda kesinlikle nikahsız yaşamayı tercih etmeyeceklerini belirtmektedirler.

Katılımcı kadınlarla yapılan görüşmelerde sığınmaevinde bir kadının ilişkisinin olması durumunun toplum tarafından olumlu karşılanmayacağı, kadına ve sığınmaevine “kötü” gözle bakılacağı, sığınmaevleri için zaten kötü bir algının olduğunu düşündükleri öğrenilmiştir.

Şiddet gören kadınların sığınmaevlerine gitme kararını verdikten sonra sığınmaevleri hakkındaki toplumdaki ön yargılar kadınların sığınmaevine ulaşımını engellediği ortaya konmuştur. Yapılan çalışmalar incelendiğinde kadınların cevaplarının genelde sığınmaevlerinin “iyi” yerler olmadığını, “kötü yerler” olduğunu duymaları, genel olarak sığınmaevlerinin “ahlaklı” yerler olmadığını duymaları söz konusudur (Taşdemir

Afşar & Görgün Baran & Koca Arıtan,2017). Toplumda duyulan bu yargıların aksine diğer bir araştırmada kadınların sığınmaevinde kalmasının, namuslarının teminatı olarak gördükleri öğrenilmiştir (Sallan Gül,2013). Araştırma kapsamında görüşülen kadınlar sığınmaevi için kötü bir algının olduğunu öğrenmelerine rağmen sığınmaevine gelmeye mecbur olduklarını dile getirmişler, “namus” algısı konusunda endişeleri olmadığını, kötü hissetmediklerini ifade ederken sığınmaevinden ayrılan görüşmeciler kadınlardan biri, sığınmaevinde kaldığını her yerde söylediğini, sığınmaevi hizmeti hakkında bilgi verdiğini belirtmiş, sığınmaevinden ayrılan her iki kadın da başka kadınlara tavsiye ettiğini ve edeceğini belirtmiştir.

Araştırma kapsamında görüşülen kadınlara eşe geri dönme hakkındaki düşüncelerinin öğrenilmesi amaçlanmıştır. Kadınların eşlerine geri dönme düşüncesi hakkında yapılan çalışmalarda farklı etkenler olduğu ortaya konmuştur. Bunlar şu şekildedir; Koruma kararı olan kadınlarda, istismarcılarına dönmelerini öngören 8 risk faktörü bulunmaktadır: daha yüksek eğitim seviyesi, kötü fiziksel sağlık, toplum kuruluşlarından yararlanmama, daha çok ötekileştirme, az duygusal destek ve fiziksel istismardır. (McFarlane, Pennings, Symes, Maddoux, Paulson, 2014); sığınmaevinden özgüven kazanma gibi konularda yeterli destek alma (Ben Porat, Ithazky, 2008); sığınmaevinden ayrıldıktan sonra kurumsal destek alma durumu (Sullivan, Baybee, 2005; Maybek,2016); partneri bağışlama, hayat devam etme isteği, partnere beslenen öfkeden vazgeçme (Coop Gordon, Burton ve Porter, 2004) ve çocukların ısrarı (Maybek,2016) dır. Bu araştırmadan elde edilen sonuç olarak sığınmaevinde kalan kadınların eşe geri dönme konusunda olumsuz tutumları olduğu görülürken yalnız yaşama ve yalnız çocuk büyüme konusunda kaygıları olduğu ve zaman zaman bu kaygılardan dolayı eşe geri dönmeyi düşündükleri ortaya konmuştur. Literatürdeki çalışmalar kapsamında değerlendirildiğinde, çalışmanın kadınların eşe geri dönme düşünceleri verilerinde dikkate çeken kadınların bağımsız hayat kurma yönündeki kaygıları olduğu görülmüştür. Bu bağlamda kadınların özgüven konusunda desteklenmeleri ve toplum kuruluşlarından yararlanmaları kadınların bağımsız hayat kurma konusunda kaygılanıp eşe geri dönme düşünceleri edinmelerinin önüne geçeceği düşünülmektedir.

Çalışma kapsamında sığınmaevinden eşine geri dönerek ayrılan kadınla yapılan görüşmede, geri dönme nedeni olarak ailenin ısrarı ve gelecek kaygısı olduğu, aynı zamanda düzeleceğine dair bir umut olduğu görülmüştür. Bu bağlamda araştırmanın sonuçları literatürdeki verilerle örtüşmekte olup kadınların şiddetin sonlanacağına dair umutlarının olduğu da geri dönmeyi etkileyen bir faktör olarak karşımıza çıkmıştır.

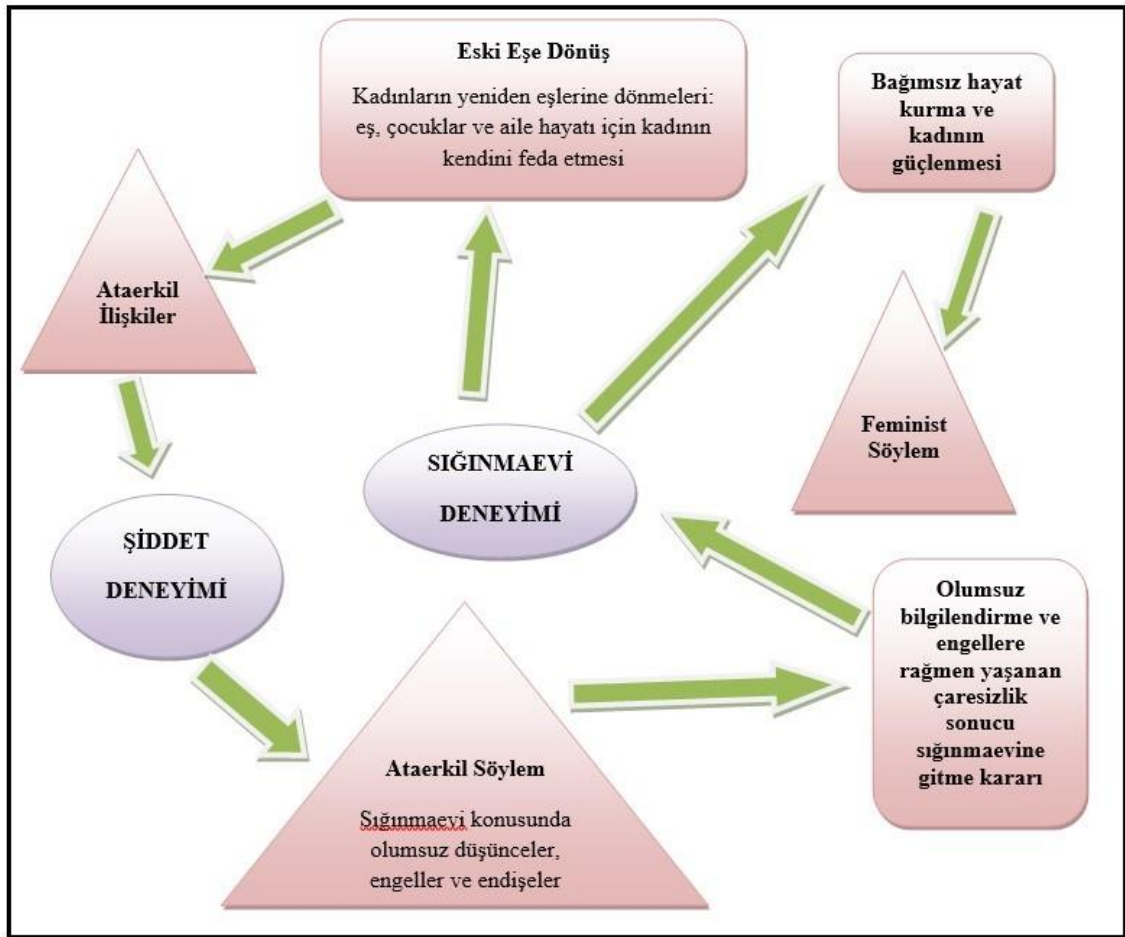
Çalışma kapsamında bağımsız yaşam kurarak sığınmaevinden ayrılan kadınla yapılan görüşmede sığınmaevinde eşinden boşandığı ve çocukları ile bağımsız hayat kurduğu öğrenilmiştir. Sığınmaevinden ayrıldıktan sonra özellikle ekonomik olarak zorluk yaşadığını belirten Ç1, hem boşanmanın kadın yoksulluğuna yol açtığı (Arıkan,1996; Duyan ve ark., 2007; Öngider,2006; Kalmijn ve Monden, 2006; Aktaş,2011) hem de sığınmaevinden ayrılmanın ekonomik zorluk yarattığı konusundaki literatürdeki çalışmalarla örtüşmektedir. Literatürdeki çalışmalar boşanan (Brownridge ve Spiwak, 2005; Kalmuss ve Seltzer 1986). ve sığınmaevinden ayrılan kadınların istismara uğrama olasılığının daha yüksek olduğunu belirtmektedir (Bybee ve Sullivan 2005).

Araştırma kapsamında bağımsız hayat kuran kadınla yapılan görüşmelerde eski eş ile iletişim kurmadığı ve hiçbir kimseden şiddete maruz kalmadığı öğrenilmiş olup literatürdeki çalışmalarla uyuşmaması kadının şiddete maruz kalmaması açısından olumlu olarak değerlendirilmektedir. Boşanma sonrasında kadınların bağımsız hayat kurmasının önünde özellikle ekonomik sıkıntılar ve çevre baskı engelinin olduğu anlaşılmıştır. Boşanmış kadınların genel olarak ailelerinin yanına döndüğü ortaya çıkmış olup ailesinin yanına dönen kadının aile içerisinde olumsuz karşılanması ve yeniden evliliğe yönlendirilmesi söz konusudur (Demirci,2015). Araştırma kapsamında elde edilen veriler genellenemese de eşinden boşanan ve bağımsız hayat kuran katılımcı ailesinin bu durumdan dolayı mutlu olduğunu, isterse tekrar evlenebileceğini düşündüklerini ifade etmektedir. Ailenin bu düşüncesinde ilk evliliğin aileden kaçarak yapılması, ailenin onayı olmamasının etkisi olacağı düşünülmektedir.

Boşanıp bağımsız hayat kuran ve tekrar şiddete maruz kalmadığını ifade eden katılımcının aksine eşine geri dönen katılımcı fiziksel şiddete maruz kalmadığını belirtse de eşi ve annesi tarafından psikolojik şiddete maruz kaldığını fakat şuan için bunlarla baş edebildiğini, baş edemediği durumda kendi ayakları üzerinde durabileceğini, sığınmaevinin kendisine o güveni kazandırdığını ifade etmektedir.

Katılımcının bu açıklaması kadınların sığınmaevinden aldığı hizmetlerin önemini tekrar göstermektedir. Kadınlar sığınmaevinden aldıkları hizmetler hakkında memnun olduklarını belirtirken sığınmaevinin kendilerine özgüven kazandırdığını belirtmesi kadınların vurguyla belirttikleri ifadelerdendir. Araştırmanın bu konudaki sonuçları literatürdeki çalışmalarla örtüşmektedir (Ben Porat ve Ithazky, 2008; Sallan Gül, 2013; Ermiş, 2013; Maybek,2016). Sığınmaevinde kalan ve ayrılan kadınların söylemleri üzerinden hazırlanan zihin haritası aşağıda yer almaktadır.

Şema 13: Kadınların yaşadıkları şiddet sonrası yaşam döngüsü modeli

Sığınmaevinde kalan ve ayrılan kadınların sığınmaevi sonrası için düşündükleri yaşama ilişkin söylemleri üzerinden hazırlanan zihin haritası oluşturulmuştur.

Kadınların ataerkil ilişkiler sebebiyle şiddete maruz kaldığı, şiddetten uzaklaşmak için kendisine çözüm yolları araması aşamasında ailenin, toplumun evden ayrılma, boşanma

ve şiddet konuları ile ilgili tutumları sebebiyle, çözüm yollarına ulaşamamaktadır. Kadının önündeki bu engeller dışında, evden ayrılması durumunda destek olabilecek kurum ve kuruluşlar hakkında bilgisinin olmaması ve/veya sığınmaevi hakkındaki olumsuz söylemler, kadının şiddetten kurtulmasının önünde diğer bir engel olarak ortaya çıkmaktadır. Kadınların sığınmaevine gelmeye karar vermesinde kendi ve çocuklarının hayatına kasıt olması önemli bir etkiye sahiptir. Kendisinin ve çocuklarının hayatından endişe eden kadın, sığınmaevine son çare olarak ulaşmakta ve sığınmaevi deneyimi kadınların hayatında önemli bir yere sahip olmaktadır. Kadınların sığınmaevine gelmesinin ardından psikososyal olarak desteklenmesi sağlanmaktadır. Sığınmaevi süreci içerisinde kadının ihtiyaçları doğrultusunda müdahale planları hazırlanmakta, kadının güçlenmesi yönünde destek (hukuki, ekonomik, psikolojik, sağlık) sağlanmaktadır. Sığınmaevi hizmetinden sonra kadının şiddetten uzak bir hayat kurması amaçlanmaktadır. Fakat sığınmaevine gelen kadın, aile baskısı, ekonomik sebepler, çocukları ile ilgili kaygılar gibi sebeplerden dolayı eski hayatına geri dönmeyi de tercih edebilmektedir. Bu noktada kadınların tekrar ataerkil ilişkileri devam ettiren hayatlarına geri döndüğü ve şiddetin de bir döngü olduğu göz önünde bulundurulduğunda, şiddetin tekrarlayabileceği düşünülmektedir.

Feminist söylem kadın sığınmaevi hizmetinin temelinde, kadın bakış açısını merkeze alarak, kadının güçlenmesine yönelik çalışmalar yapılmasını öngörür. Kadının sığınmaevi hizmetlerinden faydalanma konusunda istekli olmasının ardından kadının güçlenmesinin sağlanmasıyla, sığınmaevinden ayrılıp kendi bağımsız hayatını kurabilmektedir. Bağımsız ve şiddetten uzak hayat kurabilen kadınlar için sığınmaevlerinin işlevini yerine getirdiği söylenebilmektedir. Fakat ataerkil sistemin kadın bağımsız hayat kurmasının ardından da tamamen üzerinden etkisinin çekildiği söylenememekte olup kadın bağımsız hayatını devam ettirdiği süre içerisinde de çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalabilmektedir.

Sığınmaevinden ayrılıp bağımsız yaşam kuran kadınlar için farklı zorluk noktaları olmaktadır. Sığınmaevi süreci sonrasında, kadınların sığınmaevi içerisinde aldıkları hizmetlere ulaşmaları zorlaşmaktadır. Sığınmak içerisinde yeterince güçlendirilmeden çıkışı yapılan kadınlar için bu hizmetlere ulaşmak ve toplumsal hayata entegre olmak daha da zor bir hale gelmektedir. Sığınmaevinde kalan kadınlar ile çıkan kadının hukuki

destek, koruma kararına ulaşımları, bireysel danışma hizmetleri ve yetişkin grup danışma hizmetleri yaklaşık iki kat fazladır. Aynı zamanda çıkan kadınların ulaşım, eğitim, sağlık ve ekonomik desteklere ulaşımlarında da ciddi azalmalar görülmektedir (Grossman, George, Crabtree-Nelson, 2010). Araştırma kapsamında görüşülen kadınların her ikisi de kuruluş hayatından sonra toplumsal hayata uyum sağlamak konusunda zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Kadınların bu zorluğu daha çok ekonomik anlamda yaşaması söz konusuyken sığınmaevinde danışmanlık hizmeti verebilecek meslek elemanlarının olmasının hayatlarını kolaylaştırdığı, sığınmaevinden ayrıldıktan sonra bu anlamda desteğin zorlaşması söz konusudur. Bu bağlamda kadın danışma merkezlerine özellikle kadın sığınmaevinden ayrılan kadınlarla ilgili önemli görevler düşmekte olduğu anlaşılmıştır. Kadın danışma merkezlerinin, sığınmaevinden ayrılan kadınlar için her anlamda ulaşılabilir olması önem taşımaktadır.

Sonuç Olarak;

Araştırma kapsamında sığınmaevinde kalan kadınların aile, evlilik, eş, yeni birliktelik, eşe geri dönme, çocukları, ocuk yetiştirme düşünceleri şiddetin ardından değişen düşünceleri bağlamında incelenmiştir. şiddet, maruz kalan kadın açısından hayata güvensiz bir bakışı açısı yaratmakta olup bu güvensizlik hem kendi hayatlarına hem de çocuklarının hayatlarına hatta ileride çocuklarının evlilik hayatlarına dair endişelerine kadar yansımaktadır.

şiddete maruz kalan kadın eşine geri dönse de boşanıp bağımsız hayat kursa da hayata dezavantajlı olarak devam etmektedir. Bu sebeple kadınların güçlenmesi için sığınmaevlerinin önemi, sığınmaevlerinde verilen danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin önemi büyüktür. Aynı zamanda kadınların sığınmaevinde güçlenip ayrılmasının ardından toplumsal hayata uyum sağlaması, dezavantajların giderilmesi için kurumların vereceği destekler büyük önem taşımaktadır. Bu desteklerin başında ekonomik desteğin gelmesi gerektiği anlaşılmış olup kadınların nitelikli iş gücüne katılmasının sağlanması önem taşımaktadır.

Şiddetin temelinde toplumsal cinsiyet algısı olduğu ortaya konmuş olup bu algının değiştirilmesi için topyekün bir çalışmanın yapılması ve bu sayede kadının güçlenmesinin şiddetin önünde duracağı düşünülmektedir.

Kadınların şiddetten uzaklaşmasında sığınmaevlerinin varlığı önemli bir nokta olmaktadır. Fakat sığınmaevlerine ulaşılan yolda kadınların önüne engeller çıkmaktadır. Bunlardan en önemlisi de sığınmaevleri hakkındaki olumsuz yargılardır. Çalışmanın dikkat çekici sonuçlarından biri de sığınmaevleri hakkındaki olumsuz yargıların devam ettiğinin ortaya konmasıdır. Araştırma kapsamında görüşülen kadınlar bu olumsuz algıdan rahatsız olduklarını ifade ederken, toplumun sığınmaevlerinin verdiği hizmet hakkında bilgisi olmadığını, olumsuz yargılarından bu bilgisizlik durumundan kaynaklı olduğunu düşünmektedirler. Bu bağlamda sığınmaevlerinde nasıl bir hizmet verildiğinin daha görünür bir şekilde topluma aktarılması büyük önem taşımaktadır. Sığınmaevleri hakkındaki önyargıların kırılmasının ardından sığınmaevlerine ulaşımın kolaylaşacağı fakat bu durumda da yeterli sığınmaevi kapasitesi sorunu oluşacağı düşünülmektedir. Bu sebeple yapılacak çalışmaların başında sığınmaevi hizmetinin hem kapasite hem nitelik olarak artırılması ve ardından bilinirliğinin artması için çalışmalar yapılmasının şiddetle mücadelede önemli bir adım olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- AKINCI ÇÖTOK, Nesrin. (2015). Women's Perspective On The Fact Of Violence To Women In Terms Of The Gender Role. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1 (3), 778-790.
- AKSAKAL, H. ve ATASAYAR, M. (2011). "Aile İçi Kadına Yönelik Şiddetin Biyo-Psiko-Sosyal Sonuçları Üzerine Bir Çalışma", *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı:26, (1-12)
- ALTAN- ARSLAN, Şengül. (2000). Eğitim Düzeyi, Cinsiyet, Boşanma Nedeni Ve Sosyal Statünün Kadının Boşanma İsteğine İlişkin Algılar Üzerine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- ALPAGO, Ceyda. (2006). Kadına Yönelik Şiddet ve Kadın Sığınma Evleri Olgusu, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- ALTINAY, Ayşegül, ARAT Yeşim. (2008). Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Metis Yayınları, İstanbul.
- ARIN, Canan. (2001). Femicide In The Name Of Honor In Turkey. *Violence Against Women*, 7(7), 821-825.
- ARIKAN, Çiğdem. (1992). Yoksulluk, Evlilikte Geçimsizlik ve Boşanma, Şafak Matbaası, Ankara.
- ARIKAN, Çiğdem. (1996). Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları Araştırması. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara.
- BEN-PORAT, Anat, ITZHAKY, Haya. (2008). Factors That Influence Life Satisfaction Among BATTERED Women in Shelters: Those Who Stay Versus Those Who Leave, *J Fam Viol*, Vol. 23, s. 597-604.
- BORA, Aksu. ve ÜSTÜN, İlknur. (2005). Sıcak Aile Ortamı-Demokratikleşme Sürecinde Kadın ve Erkekler. İstanbul:Tesev Yayınları.
- BYBEE, Deborah, SULLIVAN, Cris M. (2005).Predicting Re-Victimization of Battered Women 3 Years After Exiting a Shelter Program, *American Journal of Community Psychology*, Vol. 36, s. 85-97.
- CHAMPELL, Rebecca, SULLIVAN, Cris V., DAVIDSON II, William S. (1995). Women Who Use Domestic Violence Shelters Change in Depression Over Time, *Psychology of Women Quarterly*, NO. 19, s. 237-255.

- CHERLİN, Andrew. J., BURTON, Linda. M., HURT, Tera. R., & PURVİN, Diane. M. (2004). The Influence of Physical and Sexual Abuse on Marriage and Cohabitation. *American Sociological Review*, 69(6), 768-789.
- CONNELL, Raewyn.W., (1990). *An Iron Man: The Body And Some Contradictions Of Hegemonic Masculinity*. Champaign, Human Kinetics Books.
- CONNELL, Raewyn. W., (1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar-Toplum, Kişi ve Cinsel Politika*, Çev. C., Soydemir, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- COOP GORDON, Krsitina, PORTER, Laura. (2004). Predicting the Intentions of Women in Domestic Violence Shelters to Return to Partners: Does Forgiveness Play a Role?, *Journal of Family Psychology*, Vol. 18, No. 2, S. 331-338.
- CRESSWEL, John (2007), *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among Five Approaches*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- CRESSWEL, John (2013), *Nitel Araştırma Yöntemleri*, Çev: Mesut BÜTÜN, Selçuk Beşir DEMİR, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- DEMİR, Gülperi. (1988). *Boşanma Yoluyla Parçalanmış Ailede Kadının Rol ve Statüsündeki Değişmeler*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- DEMİRCİ, Mehmet, Serkan (2015). *Toplumsal Cinsiyet Açısından Yeniden Evlenmeler: Kadınlar ve Erkekler Gözünden Niteliksel Bir İnceleme*, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- DEMİRKAN, S., GÜNİNDİ ERSÖZ, A., BEDER ŞEN, R., ERTEKİN, E., SEZGİN, Ö., TURĞUT, A. ve ŞEHİTOĞLU, N. (2009). *Boşanma Nedenleri Araştırması*, Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayını. Ankara.
- DOBASH, R. E., Dobash, P. R. (1992), *Women, Violence and Social Change*, London and New York, Routledge.
- DUYAN, G. Ç., ACAR, H, ACAR, Y. B. ve KARATAŞ, K. (2007). *Boşanmış Kadınların Yaşam Öyküleri ve Yoksullukla Baş Etme Biçimleri*. *Kriz Dergisi*, 15 (1), 25-38.
- EKAL, Berna. (2012). *Sığınaklar ve Danışma/Dayanışma Merkezleri Kurultayı Sığınaksız Bir Dünya*, ed. Berna Ekal, Ulfet Taylı, Mor Çatı Yayınları, İstanbul.
- EKEN, Hurigül. (2006). *Toplumsal Cinsiyet Olgusu Temelinde Mesleğe İlişkin Rol İle Aile İçi Rol Etkileşimi: Türk Silahlı Kuvvetlerindeki Kadın Subaylar*. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15,247-280.

- ERGİN GÜÇLÜ, Nazire. (2008). Evli ve Boşanmış Kişilerin Evlilik Uyumu ve Cinsiyetçilik Açısından Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ERZEYBEK, Buse. (2015). Anne-Babaların Çocuklarını Yetiştirirken Benimsedikleri Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- GOODMAN L., DUTTON M.A., VANKOS N., WEINFURT K. (2005). Women's Resources And Use Of Strategies As Risk And Protective Factors For Reabuse Over Time, Violence Against Women.
- GÖRGÜN BARAN, Aylin, TAŞDEMİR AFAR, Selda, KOCA ARITAN, Canan, GÜNEY, Dilara Merve. (2015), Suskunluğun Çılgılığı Projesi Kadın Sığınmaevleri Sorunlarını Tartışıyor Çalıştayı Sonuç Raporu, İşkur Matbaacılık Kağ. San. Ve Tic. Ltd. Şti, Ankara.
- GÖRGÜN BARAN, Aylin, TAŞDEMİR AFAR, Selda, KOCA ARITAN, Canan, GÜNEY, Dilara Merve. (2015). Suskunluğun Çılgılığı Projesi Kadın Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumlararası İşbirliği (Yerel Yönetimler, Kamu Kurumları ve STK'lar), İşkur Matbaacılık Kağ. San. Ve Tic. Ltd. Şti, Ankara.
- GÜLEÇ, Hüseyin, TOPALOĞLU Mürüvvet, ÜNSAL, Demet, & ALTINTAŞ, Merih (2012). Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), 112-137.
- HAY-YAHIA, Muhammed M., CHAYA COHEN, Hilla. (2009). On the Lived Experience of Battered Women Residing in Shelters, *J Fam Viol*, No: 24, s. 94-109.
- HARCAR, Tijen., ÇAKIR, Özlem., SÜRGEVİL, Olca., BUDAK, Gönül. (2008), "Kadına Yönelik Şiddet Ve Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetin Durumu" Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, C.2, S.4, ss. 51-70.
- İŞİK, Nazik (Ed.)(2007). Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Polis Rolü ve Uygulanacak Prosedürler Eğitimi-3: Eğitici Eğitim Kitabı
- İLKKARACAN Pınar, GÜLÇÜR Leyla, ARIN Canan (1996). Sıcak Yuva Masal, Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz, Metis Yayınları, İstanbul.
- İMAMOĞLU, E. O. (1991). Aile İçinde Kadın-Erkek Rollerini. *Türk Aile Ansiklopedisi*. Ankara: Cilt 3, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. Ankara: Türkiye Yazarlar Birliği Vakfı.

- İMAMOĞLU, E.O. (1994). Değişim Sürecinde Aile; Evlilik İlişkileri Bireysel Gelişim ve Demokratik Değerler. Aile Kurultayı. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (KSGM) (2009). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Raporu. (Çevrimiçi). <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542a8e0b369dc31550b3ac3Ö/siddetarastirmaozetrapor.pdf>. (15.11.2017).
- KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (KSGM) (2014). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Raporu. (Çevrimiçi). http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf. (15.11.2017).
- KAMER (2015). “Kadın Hakları İnsan Haklarıdır Projesi. Proje Final Raporu”. (Çevrimiçi).
- KANDEMİRCİ, Duygu, KAĞNICI, Dilek, Y.(2014). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Baş Etme:Çok Boyutlu Bir İnceleme, Türk Psikoloji Yazıları, Haziran 2014, 17 (33), 1-12
- KANDİYOTİ, Deniz. Çev. Aksu Bora, Aksu Bora, Fevziye Sayılan, Şirin Tekeli, Hüseyin Tapınç, Ferhunde Özbay, İstanbul: Metis Yayınları, 2007, 2. Basım
- KAPTANOĞLU, Y. İlknur, ERYURT, Mehmet Ali, KOÇ, İsmet (2012). Kadınların Evlilik Döngüsü: Evliliğin Sonlanması Ve Yeniden Evlenme, Kadın/Woman 2000 2012, 13 (1) 63-96.
- KIRAY, Mübeccel (1984). Büyük Kent ve Değişen Aile. Türkiye’de Ailenin Değişimi Toplumbilimsel İncelemeler. (Der: N. Erder), Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayını.
- KOCACIK, Faruk. (2001). “Şiddet Olgusu Üzerine”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2:1-7.
- KÖŞGEROĞLU, Nedime, ÜNSAL, Alaettin, TÜRE, Aysun, ÇULHA, İlkay, ÖZ, Zeliha (2016). "Eskişehir'de Yaşayan Bir Grup Kadının Aile İçi Şiddete Maruziyet Durumları ile Sosyo-Demografik Özellikleri Arasındaki İlişki", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 17, Sayı 1.
- KRAHÉ, B., BIENECK, S., & MÖLLER, I. (2005). Understanding Gender and Intimate Partner Violence from an International Perspective. *Sex Roles: A Journal of Research*, 52(11-12), 807-827.
- KRANE, Julia, DAVIES, Linda. (2002). Sisterhood Is Not Enough: The Invisibility of Mothering in Shelter Practice With Battered Women, *Affilia*, Vol. 1, No. 2, s. 167- 190.

- MAYBEK, Dicle, Semahat. (2016). Şiddet Gören Kadına Açılan Kapı: Sığınmaevi ve Sonrasındaki Yaşam Stratejileri, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- McFARLANE, Judith, PENNING, Jacquelyn, SYMES, Lene, MADDUX, John, PAULSON, Rene. (2014). Predicting Abused Women With Children Who Return to the Abuser: Development of a Risk Assessment Tool, *Journal of Threat Assessment and Management*, Vol. 1, No. 4, s. 274-290.
- OKTAY, Elif Y. (2015). “Türkiye’nin Ve Dünyanın Ortak Sorunu: Kadına Şiddet”, *Akademik Araştırmalar Dergisi*; Sayı:64, s.57-118
- OKYAY, Gaye. (2007). Women victimization: In the case of family honor in Turkey. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara-Türkiye.
- SAKALLI-UĞURLU, Nuray, ULU, Sinan. (2003). Evlilikte kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar: Çelişik duygulu cinsiyetçilik, yaş, eğitim ve gelir düzeyinin etkileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 6, 53-65.
- SALLAN GÜL, Songül. (2013). Türkiye’de Kadın Sığınmaevleri Erkek Şiddetinden Uzak Yaşama Açılan Kapılar mı?, Bağlam Yayıncılık, Ankara.
- SANCAR, Serpil. (2009). *Erkeklik: İmkansız İktidar-Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler*, İstanbul: Metis Yayınları.
- SAVRAN ACAR, Gülnur. (2004). *Beden Emek Tarih – Diyalektik Bir Feminizm İçin*. Kanat Kitap, İstanbul.
- SEV’ER, Aysan, YURDAKUL, Gökçe Çiçek. (2001). Culture of honor, culture of change: A feminist analysis of honor killings in Turkey. *Violence Against Women*, 7(9), 964-998.
- SOKULLU-AKINCI, Füsun. (2006). “Türkiye’de Aile İçi Şiddet Araştırması 2006”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2/2006, s. 77-92.
- STEWART D.E., ROBINSON G.E., (1998). A Review of Domestic Violence and Women's Mental Health Archives of Women's Mental Health, 1 (1998), pp. 83-89
- TAŞDEMİR AFŞAR, Selda. (2015). “Türkiye’de Şiddetin Kadın Yüzü”, *Sosyoloji Konferansları*, 2015/2, s.715-753.
- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2008). *Kadın Sığınmaevleri Kılavuzu*, Ankara.
- TOKTAŞ, Şule, DINER, Çağla. (2013). Women’s Shelters in Turkey: A Qualitative Study on Shortcomings of Policy Making and Implementation, *Violence Against Women*, Vol. 19 (3), s. 338-355.

- UNWomen, (2013), *Ending Violence against Women and Girls Programming Essentials*, the United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women. [Erişim: endvawnow.org]
- ÜNSAL, Artun (1996), Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi, Cogito, Sayı 6-7, s. 29-36.
- ÜNVER, Y. (2003). “Türkiye’de Aile İçi Şiddetin Boyutları, Nedenleri ve Çözüm Önerileri”, XIII. Dünya Kriminoloji Kongresi’nde Sunulan Tebliğler (Rio de Janeiro, 10-15.08.2003, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ő.
- YALOM, Marilyn. (2002). Antik Çağlardan Günümüze Evli Kadının Tarihi. (Z. Yelçe, N. Domaniç, Çev.). Çitlenbik Yayınları. İstanbul.
- WALBY, Sylvia., (1990). *Theorizing Patriarchy*, Blackwell, Oxford.
- WALBY, Sylvia. Patriyarka Kuramı, Çev.: Hülya Osmanağaoğlu, Ankara: Dipnot Yayınları, 2014
- WORLD HEALTH ORGANİZATION. (2013). Global and Regional Estimates of Violence Against Women: Prevalence and Health Effects of Intimate Partner Violence and Nonpartner Sexual Violence, Publication of The World Health Organization, Geneva.
- WORLD HEALTH ORGANİZATION (2002) World Report on Violence and Health. Geneva:WHO.http://www5.who.int/violence_injury_prevention/download.cfm?id=0000000582 (18.09.2017)
- 2001 Yılı Aile Raporu (2002). (Ed.Çaylıoğlu, İ.) Aile İçi İlişkiler Komisyonu. 3. Ailede Rol ve Sorumluluklar. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Yayın No:120. Ankara. Beyda Ofset. (ISBN 975–19–3235–1).

EKLER

EK 1: Sığınmaevinde Kalan Kadın Görüşme Formu

Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tez çalışmam kapsamında, olumsuz davranışa maruz kalan ve ardından sığınmaevine gelen kadınların, yaşadıkları olumsuz deneyim sonrasında yeni bir evliliğe, aileye, kadın ve erkek ilişkilerine ve eşitliğine, yeni bir birlikteliğe; tüm bunları çocuklarına yansıtma biçimlerine dair düşüncelerini incelemek üzere yapılmaktadır. Size sorulacak soruların doğru yanıtı yoktur, önemli olan sizin bu konudaki düşüncelerinizdir. Sorulara ilk aklınıza gelen ve sizin düşüncelerinizi yansıtan cevapları veriniz. Çalışmanın amacına ulaşmasında sizin içten cevaplarınız çok büyük önem taşımaktadır. Çalışmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır ve istediğiniz zaman çalışmayı yarıda kesebilirsiniz. Görüşe yaklaşık 40 dakika sürecektir. Şimdiden katılımınız ve katkılarınız için çok teşekkür ederiz...

Görüşme Tarihi:..... Görüşmeye Başlanma Saati:..... Görüşme Bitiş Saati: ....

Sığınmaevine Başvuru Öncesi Yaşama İlişkin Deneyimler

1. Kaç yaşındasınız?
.....
2. Nerede doğdunuz?
.....
3. En uzun süre nerede yaşadınız?
.....
Anne-babanız nerede yaşıyor?
.....
Kardeşleriniz nerede yaşıyor?
.....
4. En son mezun olduğunuz okul nedir?
.....
5. Herhangi bir mesleğiniz var mı?
.....

6. Yaşamınız boyunca hiç çalışma hayatınız oldu mu?

.....

Çalışma yaşamınız olduysa ne tür bir işle uğraştınız?

.....

Ne kadar süre çalıştınız?

.....

İş değişikliği yaptınız mı?

.....

Şu an herhangi bir yerde çalışıyor musunuz?

.....

7. Medeni durumunuz

nedir?.....

8. Evli ise, evlenirken dini nikah mı, resmi nikah mı yaptınız?

.....

.....

Yoksa nikahsız mı yaşıyorsunuz,

neden?.....

Bekarsa, daha önce birlikte yaşama deneyiminiz oldu

mu?.....

.....

9. Kaç yaşında evlendiniz?

.....

Kaç evlilik yaptınız? .....

.....

Nasıl

evlendiniz?.....

Evlenmeyi kendiniz istediniz mi?

.....

Evliliğiniz/evlilikleriniz ne kadar sürdü?

.....

Eşinizle aranızda akrabalık bağı var mıydı?

.....

Aileniz evliliğiniz hakkında ne düşündü?

.....

.....

.....

Şu an içinde olduğunuz durumla ilgili ne düşünüyorlar?

.....

.....

.....

.....

.....

10. Evli değilse(birlikte yaşam ise) ilk ne zaman birlikte yaşamaya başladınız?.....

Kaç

yaşındaydınız?.....

.

Birlikte yaşama durumu nasıl gelişti? İstediniz mi?

.....

Ne kadar devam etti?

.....

Akrabalık bağınız var mıydı?

.....

Aileniz birlikteliğiniz hakkında ne düşündü?

.....

11. Eşiniz/partnerinizin eğitim durumu neydi?

.....

Eşiniz/ eski eşiniz ne işle uğraşıyordu?

.....

İşsizlik sorunu yaşadı mı?

.....

İşle ilgili durumların ilişkinize yansıdığı oldu mu?

.....

Bağımlılığı ya da kumar sorunu var mıydı?

Alkol .....

Kumar.....

Madde Bağımlılığı.....

12. Sizi hiç aldattığını düşündünüz mü? Şahit oldunuz mu? Şüphelendiniz mi?

.....

13. Evden ayrılmadan önce (eski eşinizle /eşinizle birlikte yaşarken) ekonomik durumunuz nasıldı?

.....

Aylık gelirin ne kadardı?

.....

Sizin ve eski eşinizin ayrı ayrı aylık geliri ne kadardı?

.....

14. Çocuğunuz var mı? .....

Yaş/yaşları ve cinsiyet/cinsiyetleri neler?

.....

Eğitimleri durumu/durumları nedir?

.....

Çocuklarınız yanınızda mı?

.....

Yanınızda olmayan çocuklarınız var mı?

.....

Yanınızda olup/olmama nedeni nedir?

.....

Çocukların sığınmaevinde annelerinin yanında olması konusunda ne düşünüyorsunuz?

.....

.....

Çocukların burada annelerinin yanında olmaması konusunda ne düşünüyorsunuz?

.....
.....

15. Evlenmeden/ birlikte yaşam öncesi, baba, anne, kardeş, dede, büyükanne, amca, sevgili vb. kişilerden hiç olumsuz davranış gördünüz mü?.....

16. Kimden/kimlerden ne tür olumsuz davranış (fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel, sözel) gördünüz? (baba, anne, kardeş, dede, büyükanne, amca, sevgili.vb)
.....
.....

17. Gördüğünüz olumsuz davranışın nedeni onlara göre neydi?.....
.....

18. Kadın/kız olmaktan kaynaklı hiç engellendiğiniz oldu mu?
Bu nedenle (kızın, ona göre davranmadın gibi söylemler) olumsuz davranış yaşadınız mı?
Ne tür olumsuz davranış gördünüz?
Ne zaman?
Siz ne yaptınız?

19. Cinsiyetinden (kız/kadın olmaktan) dolayı ailede ya da yakın çevrenizde olumsuz davranış uğrayan kadın/ kız oldu mu?
Sebebi neydi?
Ne tepki verdi?
Siz ne yaptınız/ya da düşündünüz?

20. Şimdi o günleri hatırladığınızda ne düşünüyorsunuz?

21. Eşiniz size ne tür olumsuz davranışta bulundu?..... Bu ne kadar süre devam etti?
..... Eşiniz size yönelttiği olumsuz davranış sonrasında bunu neden yaptığı konusunda konuşur muydu?
.....

Siz bu gerekçeler konusunda ne düşünüyorsunuz?

Olumsuz davranış yaşadığınızda ne düşündünüz, tavrınız ne oldu?

22. Eşinizin sizi “Kadın” olmaktan kaynaklı hiç engellendiği oldu mu?

Bu nedenle (kızgın, ona göre davranmadın) olumsuz davranış yaşadınız mı?

Ne tür olumsuz davranış gördünüz?

Ne zaman?

Siz ne yaptınız?

23. Aileniz bu durumdan haberdar mıydı?

Onlar bu durumu nasıl karşıladılar?

Tepkileri ne oldu?

24. Arkadaşlarınız, komşularınız bu durumdan haberdar mıydı?

Onlar bu durumu nasıl karşıladılar?

Tepkileri ne oldu?

25. Gördüğünüz olumsuz davranış karşısında resmi makamlara başvurduunuz mu?

Kaç defa?

Bunun sonucunda ne oldu?

Hakkınızda herhangi bir tedbir ya da koruma kararı verildi mi?

Sığınmaevine Başvuru Sürecine İlişkin Deneyimler

26. Kadın sığınmaevine hangi ilden, nereden başvurduunuz?

Başvuru sürecini anlatır mısınız?

Yardım edenler oldu mu?

27. Sığınmaevine başvuru kararını nasıl aldınız? Hangi olay tetikleyici oldu?

28. Sığınmaevine başvururken toplumun sizinle ilgili ne düşüneceği konusunda endişeniz oldu mu?

Neden?

Bu endişede en etkili olan neydi?

29. Ailenizin sığınmaevine geldiğinizden haberi var mıydı?

Aileniz, yakınlarınız ya da arkadaşlarınız bu süreçte etkili oldu mu?

Nasıl?

30. Sığınmaevine başvururken ailenizin sizinle ilgili ne düşüneceği konusunda endişeniz oldu mu?

Neden?

Bu endişede “namuslu kadın” kabulünün yeri var mıydı?

31. Sığınmaevine başvururken ne düşündünüz?

.....

Hayatınızı nasıl etkileyeceği konusunda hiç düşündünüz mü? (endişelendiniz mi? sevindiniz mi?)

.....

32. Çocukların aile ortamında büyümesinin, çocuğun yararına olacağı düşüncesi/baskısı kadınların sığınmaevine başvurma sürecinde etkili olur mu? Başvurmasını engeller mi? Erteler mi?

.....

Sizi etkiledi

mi?.....

33. (Çocuğu olan kadınlar için) Bir anne olarak sığınmaevine gelme kararını alırken çocuklarımız ve onların geleceği ile ilgili ne düşündünüz?

.....

Düşünceleriniz/endişeleriniz

nelerdi?.....

Sığınmaevine yerleştikten sonrasına ilişkin deneyimler

34. Daha önceden sığınmaevine başvuran birini tanıyor musunuz?

Daha önceden sığınmaevine başvuran birini duydunuz mu?

Sığınmaevini nereden duydunuz, bu konuda nasıl bilgi sahibi oldunuz?

Sığınmaevinde kalan kadınlar hakkında ne düşünüyorsunuz?

35. Sığınmaevinde kalan kadınlar hakkında çevreniz ne düşünüyordu?

36. Sığınmaevine geldikten sonra kendinizi nasıl hissettiniz?

Güvende hissettiniz mi?

Neden?

37. Sığınmaevinde kalan diğer kadınlarla ilişkileriniz nasıl?

.....

38. Diğer kadınlarla deneyim paylaşımında buldunuz mu?

Hikayenizde benzer yanlar var mı?

Yaşadığınız olumsuz davranışın “kadın olmak”la bir ilişkisi olduğunu düşündüğünüz oldu mu?

Bunları duymak size ne hissettirdi, düşündürdü?

Bu kadınlarla birlikte olmak sizi nasıl etkiledi?

39. Sığınmaevinin sizin için kazanımları neler (birey olma, özgüven sağlama vs)?

.....

40. Sizce sığınmaevinin anlamı nedir?

.....

Yaşadığınız sığınmaevi buna uygun mu?

41. Aile ve arkadaşlarınızla görüşüyor musunuz?

Ne sıklıkta görüşüyorsunuz?

Nerede görüşüyorsunuz?

42. Aile içi olumsuz davranışa maruz kaldıktan sonra aile kavramına bakışınız değişti mi?

.....

.....

43. Olumsuz davranışa maruz kalmış olmanızın ve sığınmaevinde kalmış olmanızın

aile kavramına bakışınız üzerinde olumlu veya olumsuz bir etkisi oldu mu?

(sığınmaevinde yapılan mesleki çalışmaların etkisi, diğer kadınların öyküsünü dinlemek aile tanımında değişiklikler yarattı mı?)

.....

44. Şuan kimleri aile olarak görüyorsunuz?

.....

45. Aileyi nasıl tanımlıyorsunuz? Sizce ideal aile nasıl olmalıdır?

.....

46. Olumsuz davranış gördükten sonra size destek olan kimse oldu mu? (arkadaş, komşu, akraba, aile vb.)

.....

47. Size destek olan kişileri hayatınızda nasıl bir yere koyuyorsunuz? (Aile gibi görüyor musunuz?)

.....

48. Olumsuz davranış gördükten sonra size destek olmayan, evden ayrılmanıza karşı çıkan, yaşadıklarınızın normal olduğunu ifade eden kimse oldu mu?

.....

Bu kişilerle sığınmaevine geldikten sonra görüştünüz mü?

.....

49. Sığınmaevine gelme kararınızla ilgili aileniz ya da yakınlarınız sizce ne düşünüyorlar?

.....

50. Sığınmaevine gelme kararınızı şimdi bir daha düşündüğünüzde ne söylersiniz?

.....

51. (Çocuğu olanlar için) Çocuklarınızın hayatını sığınmaevi nasıl etkiledi?

.....

52. Sığınmaevine gelmeden önce çocuklarınıza nasıl davranıyordunuz? (Kızgın, anlayışlı vb., kızlara ayrı, erkek çocuklarıma ayrı davranma, toplumsal cinsiyet rollerini çocuğuna nasıl veriyordu?)

.....

53. Sığınmaevinde çocuklarınıza nasıl davranıyorsunuz/davrandınız? (Kızgın, anlayışlı vb., kızlara ayrı, erkek çocuklarıma ayrı davranma, toplumsal cinsiyet rollerini çocuğuna nasıl veriyordu?)

.....

54. Sığınmaevi koşulları veya işleyişi hakkında önerileriniz var mı?

.....

Sığınmaevinden Ayrıldıktan Sonraki Yaşama ilişkin düşünceler

55. Sığınmaevinden ayrıldıktan sonra neler yapmak istiyorsunuz?

.....

56. Sığınmaevinden ayrıldıktan sonraki hayatınız sizce nasıl olur?
 .....
57. Sığınmaevinden ayrıldıktan sonra çocuklarınızın hayatı sizce nasıl olur?
 .....
58. Sığınmaevinde ayrıldıktan sonra eşinize/partnerinize geri dönmeyi düşünür
 müsünüz? Neden?
 .....
 Geri dönerseniz ilişkiniz nasıl olur? Neden?
 .....
59. Sığınmaevine gelmeden önce (olumsuz davranış öncesi) eş, aile, evlilik, birlikte
 yaşam konusunda ne düşünüyordunuz?
 .....
60. Sığınmaevinde eş, aile, evlilik, birlikte yaşam konusunda ne düşüncelerinizde bir
 değişim oldu mu?
 .....
 Nasıl bir değişim
 oldu?.....
 Neden?.....
61. Bundan sonra yeni bir ilişkiye nasıl bakıyorsunuz?
 .....
 Bu konuda bir isteğiniz var mı?
 .....
 Olumluysa neden?
 .....
 Olumsuzsa neden? (Evlilik şart mı, birlikte yaşama nasıl bakıyor)
 .....
62. Çocuklarınızın nasıl bir evlilik yapmasını istiyorsunuz?
 .....
63. (Kız çocuğu varsa) Kız çocuğunuzun ilişkisine, evliliğine ilişkin endişeleriniz
 var mı?
 .....

Ne düşünüyorsunuz?

.....

Nasıl biri ile evlenmesini/ evlenmemesini istersiniz?

.....

64. Bundan sonra yeni bir ilişkiniz olsa daha önce yaşadıklarınız bunu etkiler mi?

Daha iyi mi olur?

.....

Aynı mı olur?

.....

65. Sığınmaevindeki bir kadının, bir erkekle ilişkisi sığınmaevinde nasıl karşılanır?.....

66. Sığınmaevindeki bir kadının, bir erkekle ilişkisi toplum tarafından nasıl karşılanır?....

Bu konuda siz ne düşünüyorsunuz?

.....

67. Olumsuz davranış gören ve bu nedenle eşinden ayrılan bir kadının yeniden bir ilişkiye başlaması sizce mümkün mü?

.....

Bu ilişki nasıl olur?

.....

Bunu toplum nasıl karşılar?

.....

Bunu siz nasıl karşılırsınız?

.....

68. Çocuğunuza toplumsal cinsiyet rolleri(Kız ve erkeğin görevleri, ev içi rollerin paylaşımı, kız ve erkek için eğitim gelecek beklentisi) konusunda sığınmaevi öncesi ile sığınmaevindeki tutumunuzda bir değişiklik oldu mu?

.....

Neden?.....

Nasıl?.....

69. Sığınmaevi sonrasında çocuklarınıza nasıl davranıyorsunuz/davrandınız?

(Kızgın, anlayışlı vb., kızlara ayrı, erkek çocuklarıma ayrı davranma, toplumsal

cinsiyet rollerini çocuğuna nasıl veriyordu?)

.....

70. Bundan sonra çocuklarımızı yetiştirirken aile kavramını konusundaki vurgunuz nasıl olur?

.....

71. Eklemek istediğiniz bir şey var mı?

.....

EK 2: Sığınmaevinden Ayrılan Kadınlar Görüşme Formu

Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tez çalışmam kapsamında, olumsuz davranışa maruz kalan ve ardından sığınmaevine gelen kadınların, yaşadıkları olumsuz deneyim sonrasında yeni bir evliliğe, aileye, kadın ve erkek ilişkilerine ve eşitliğine, yeni bir birlikteliğe; tüm bunları çocuklarına yansıtma biçimlerine dair düşüncelerini incelemek üzere yapılmaktadır. Size sorulacak soruların doğru yanıtı yoktur, önemli olan sizin bu konudaki düşüncelerinizdir. Sorulara ilk aklınıza gelen ve sizin düşüncelerinizi yansıtan cevapları veriniz. Çalışmanın amacına ulaşmasında sizin içten cevaplarınız çok büyük önem taşımaktadır. Çalışmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır ve istediğiniz zaman çalışmayı yarıda kesebilirsiniz. Görüşe yaklaşık 40 dakika sürecektir. Şimdiden katılımınız ve katkılarınız için çok teşekkür ederiz

1. Kaç yaşındasınız? .....
2. Nerede doğdunuz? .....
3. En uzun süre nerede yaşadınız? ..... (anne-babanız nerede yaşıyor, ... Kardeşleriniz nerede yaşıyor .....
..... Onlarla aynı yerde yaşama konusunda ne düşünüyorsunuz? .....))
4. Eğitim durumunuz .....
5. Mesleğiniz var mı? .....
6. Yaşamınız boyunca hiç çalışma hayatınız oldu mu? ..... (ne tür bir işle uğraştınız?).....
..... (ne kadar süre çalıştınız?)
.....
(iş değişikliği yaptınız mı?) .....
(şu an herhangi bir yerde çalışıyor musunuz?).....
7. Şu an ki medeni durumunuz nedir?.....evlenirken dini nikah mı, resmi nikah mı yaptırınız.....yoksa nikahsız mı yaşıyorsunuz.....neden?.....
8. Eşinizin/ eski eşinizin eğitim durumu neydi?.....
Eşiniz/ eski eşiniz ne işle uğraşıyordu? ..... (işsizlik sorunu yaşadı mı?) .....
(İşyle ilgili durumların ilişkinize yansıdığı oldu mu?) .....
Alkol sorunu var mıydı?.....
Kumar sorunu var mıydı?.....
Madde Bağımlılığı sorunu var mıydı?.....
Sizi hiç aldattı mı?.....

9. Evden ayrılmadan önce (eski eşinizle /eşinizle birlikte yaşarken) ekonomik durumunuz nasıldı? .....
- (Aylık geliriniz ne kadardı?) .....
- Sizin ve eski eşinizin ayrı ayrı aylık geliri ne kadardı?.....
10. Kaç yaşında evlendiniz? .....
- Kaç evlilik yaptınız? ..... Nasıl evlendiniz?.....
- .....istediniz mi .....Evliliğiniz/evlilikleriniz ne kadar sürdü? .....
- .....
- Eşinizle aranızda akrabalık bağı var mıydı? .....
11. Aileniz evliliğiniz hakkında ne düşündü? .....
- .....
- .....
12. Çocuğunuz var mı? ..... kaç tane ..... kaç yaşındalar..... cinsiyetleri .....
- Eğitimleri ne durumda .....
- Çocuklarınız yanınızda mı? ..... Hepsi mi? .....
- Yanında olma/olmama nedeni .....
- .....
13. Eşiniz çocuğunuza/çocuklarınıza şiddet uygular mıydı?
14. Çocuklar şu an babalarıyla görüşüyorlar mı?
15. Çocuklarınızın dersleri nasıl? (eskiye göre daha iyi/daha kötü)
16. Çocuklarınızın psikolojisi hakkında ne düşünüyorsunuz?
17. Çocukların arkadaşlarıyla ilişkisini nasıl değerlendiriyorsunuz? (yaşadıkları çevreye alışabildiler mi, saldırgan davranışlar var mı? eskiye göre nasıl)
18. Çocukların sığınmaevinde kaldığı dönem ile bugünü kıyaslar mısınız?
19. Çocukların için doğru karar sizce ne? ..... (pişman mı yoksa bu durum mu daha iyi)
20. Sığınmaevinden ne kadar kaldınız?
21. Sığınmaevinde neden kaldınız?
22. Sığınmaevinde kalırken çocuğunuz yanınızda mıydı? Değilse neden?
23. Sığınma evinde kendiniz güvende hissettiniz mi?
24. Sığınmaevinde kalan diğer kadınlar hakkında ne düşünüyorsunuz (yardımcı mı tehdit mi rahatsızlık mı)?
25. Sığınmaevindeki bir kadının, bir erkekle ilişkisi sığınmaevinde nasıl karşılanır?.....

26. Sığınmaevindeki bir kadının, bir erkekle ilişkisi toplum tarafından nasıl karşılanır?....
Bu konuda siz ne düşünüyorsunuz?.....
27. Hakkınızda herhangi bir tedbir veya koruma kararı var mıydı?
28. Sığınmaevinden neden ayrıldınız?
29. Sığınmaevinden ayrılırken neler hissettiniz, düşündünüz?
30. Sığınmaevinde almış olduğunuz hizmetler yeterli miydi? (olumluydu, pişmanlık var mı?)
31. Sığınmaevindeki görevli personelin size karşı olan davranışları nasıldı?
32. Sığınmaevinde kalmayı başka kadınlara tavsiye eder misiniz?
33. Sığınmaevinin eksik yanları var mıydı? Varsa neler?
34. Sığınmaevinden ayrılırken sığınmaevi size eşya, iş bulma vb konularında yardımcı oldu mu?
35. Sığınmaevinden ayrılırken valilik veya kaymakamlık gibi devlet kurumlarından yardım aldınız mı?
.....
Aldıysanız ne yardımı ve ne kadar süre?
.....
Yeterli mi?.....
Almadıysa neden?
.....
36. Sığınmaevinden ayrıldıktan sonra ekonomik olarak geçiminizi nasıl sağladınız?.....
.....
- *Aylık gelirininiz ne kadar? Yeterli miydi? Beklentinizi karşıladı mı? Daha başka ne yapmaları gerekir?
* Toplumsal hayata nasıl uyum sağladınız?.....
.....
37. Sığınmaevindeki arkadaşlarınızla iletişiminizi sürdürdünüz mü? (neden sürdürdü/sürdürmedi?) (arkadaş, kadın danışma, sığınmaevi uzmanları, bakanlık).....
.....
38. Sığınmaevinden tanışıp da daha sonra aynı eve çıkan birini duydunuz mu veya tanıyor

- musunuz?.....
- ...
39. Sığınmaevinden önce, sığınmaevinde ve sonrasında hayata tutunmanızı sağlayan kişiler var mı? (arkadaş, aile).....
- .....
40. Nerde yaşadığınızı bilen eski arkadaş veya aile üyesi var mı? Size destek oldular mı?.....
- .....
41. Sığınmaevinde aldığınız destekler (meslek edindirme, psikolojik vs) şu andaki hayatında herhangi bir etkisi oldu mu?.....
- .....
42. Sığınmaevinde kaldığınız süre boyunca size şiddet uygulayan kişiler sizi orada rahatsız etti mi?.....
43. Sığınmaevinden ayrıldıktan sonra şiddet uygulayan kişi/kişiler sizi tekrar rahatsız etti mi?.....
44. Sığınmaevi deneyimi eşiyle/sevgilisiyle ilişkisini etkiledi mi? Nasıl? (şiddet devam etti mi?.....
- .....
45. *EŞİNE DÖNEN KADINLAR İÇİN* Eşinize döndükten sonra sığınmaevine gitme nedeninizde bir değişiklik oldu mu?
(şiddet devam etti mi? Baskıcı tavırlar? Sığınmaevine gelmesine yönelik olumsuz söylemler?)
46. *Eşinizle ilişkiniz nasıl ilerledi? Şuan ki durumunuzu öncesi ile kıyasladığınızda neler söylersiniz?*
47. *Aileniz eşinize geri dönmeniz hakkında neler düşündü? Desteklediler mi?*
48. *Çocuklarınız tekrar eşinize dönmeniz hakkında neler düşündü?*
49. Ailenizle iletişiminizi sürdürüyor musunuz? (neden ve nasıl).....
- .....
50. Size ailenizden yardım edenler var mı?
51. Aileniz ve çevrenizde kararınızı nasıl karşıladılar, şimdi nasıl bir değişme var mı?
52. *YENİ BİR İLİŞKİNİZ VAR MI?*
*Varsa kaç yaşında, ne iş yapıyor, nasıl tanıştınız?.....
*Yoksa neden?.....

51. *TEKRAR BİRLİKTELİĞE NASIL BAKIYORSUNUZ?*

Yaşadıklarınız yeni birlikteliğe başlamanızı etkiler mi?

Çevreniz, aileniz, yeni birlikteliğe başlamanız/başlamamanız hakkında neler düşünüyor? Bu konuda baskı görüyor musunuz?

Çocuklarınız bu konuda neler düşünüyor?

53. *YENİ İLİŞKİSİ OLAN KADINLAR İÇİN* geçmişte sığınmaevinde kaldığınızı eşiniz/erkek arkadaşınız biliyor mu? Bu konuda ne düşünüyor?.....

.....

54. Geçmişte sığınmaevinde kaldığınızı çevrenizden (komşu, akraba, arkadaş) birileri biliyor mu? Kimler?

*Bu konu hakkında ne düşünüyor?

55. Sığınmaevi öncesinde, sığınma evi hayatını ve sonrasında kıyaslar mısınız?

Hayatınız nasıl değişti?

56. Sığınmaevinde kalmış olmanızın şu andaki hayatınıza olumlu veya olumsuz etkisi var mı?

57. Sığınma evi deyince aklınıza ilk ne geliyor?

58. Sığınmaevindeki kadınlarla ilgili ne düşünüyorsunuz,.....hayatları nasıl olacak sizce (daha iyi mi kötü mü)

59. En son görüşmemizden bu yana duygusal durumunuz nasıl değişti?

60. Duygusal açıdan ne hissediyorsunuz, ilk başvuru, sığınma evi, şimdi orası bitti yeni yaşam, ne ifade ediyor bunlar? hepsini düşündüğünüzde kendinizi nasıl hissediyorsunuz (başarılı mı, yorgun mu, bitkin mi, haklı mı, boşuna mı)

61. Şu an yaşadığınız herhangi bir korku var mı?

62. Sığınmaevinden ayrıldıktan sonra herhangi birinden fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik veya cinsel şiddet gördünüz mü? (Gördüyse) bununla nasıl mücadele ettiniz?

63. Bundan birkaç ay sonrası için kendinizi nerde görüyorsunuz? Hayatınız nasıl olacak?

64. Bundan sonra hayatınızın nasıl olmasını istersiniz?

65. Hayatınızın dönüm noktası neydi? (hayatı nerde ve nasıl değişti? Sığınmaevinin bu süreçteki rolü)

66. Erkek olsanız nasıl bir hayat yaşardınız?

67. Aile kavramı hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Sizce ideal aile ne demek? İdeal aile üyeleri kimler olmalı, aile içindeki ilişkiler nasıl olmalı?

68. Kız çocukları ve erkek çocuklarının davranışları, yapmaları gerekenler, görevleri, rolleri hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Çocuğunuza toplumsal cinsiyet rolleri(Kız ve erkeğin görevleri, ev içi rollerin paylaşımı, kız ve erkek için eğitim

gelecek beklentisi) konusunda sığınmaevi öncesi ile sığınmaevindeki tutumunuzda bir değişiklik oldu mu? .....

69. Çocuklarınızın nasıl bir evlilik yapmasını istiyorsunuz?.....

70. (Kız çocuğu varsa) Kız çocuğunuzun ilişkisine, evliliğine ilişkin endişeleriniz var mı?

.....

....

Ne

düşünüyorsunuz?.....

.

Nasıl biri ile evlenmesini/ evlenmemesini

istersiniz?.....

71. Ekleme istediğiniz bir şeyler var mı?

EK 3: Tez Orijinallik Raporu

 <p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORIJİNALLİK RAPORU</p>
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA</p> <p style="text-align: right;">Tarih: 24/12/2018</p> <p>Tez Başlığı : Sığınmaevinde Kalan Şiddete Uğramış Kadınların Eş ve Aile Hakkındaki Düşünceleri/Deneyimleri</p> <p>Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 232 sayfalık kısmına ilişkin, 24/12/2018 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 9 'dır.</p> <p>Uygulanan filtrelemeler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2- ☒ Kaynakça hariç 3- ☐ Alıntılar hariç 4- ☒ Alıntılar dâhil 5- ☐ 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç <p>Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p> <p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p> <p style="text-align: right;">   Tarih ve İmza 24.12.2018/ </p> <p>Adı Soyadı: Dilara Merve GÜNEY</p> <p>Öğrenci No: N12224443</p> <p>Anabilim Dalı: Sosyoloji</p> <p>Programı: Sosyoloji</p>
<p><u>DANIŞMAN ONAYI</u></p> <p style="text-align: center;">UYGUNDUR.</p> <p style="text-align: center;">   Doç. Dr. Birsen ŞAHİN KÜTÜK </p>

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
MASTER'S THESIS ORIGINALITY REPORT

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
SOCIOLOGY DEPARTMENT

Date: 24/12/2018

Thesis Title : Thoughts And Experiences About Family And Partner of Woman Who Has Been Stayed At Shelter And Been A Subject to Violence

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 24/12/2018 for the total of 232 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 9 %.

Filtering options applied:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. Bibliography/Works Cited excluded
3. Quotes excluded
4. Quotes included
5. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Date and Signature
24.12.2018

Name Surname: Dilara Merve GÜNEY

Student No: N12224443

Department: Sociology

Program: Sociology

ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

Assoc. Prof. Dr. Birsen ŞAHİN KÜTÜK

EK 4: Etik Kurul İzni

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

08 Haziran 2017

Sayı : 35853172/ 433-2108

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Sosyoloji Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencilerinden **Dilara Merve Güney**'in **Doç. Dr. Birsen ŞAHİN KÜTÜK** danışmanlığında yürüttüğü "**Şiddete Maruz Kalmış Kadınların Eş ve Aile Hakkında Düşünceleri: Sığınma Evinden Sonra Hayat Normale Dönüyor mu?**" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 23 Mayıs 2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Rahime M. NOHUTCU
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

*Öğrenci İşlerine
A.B.D. Yazarı bildiret
uygun bulunmuştur
09-06-2017*